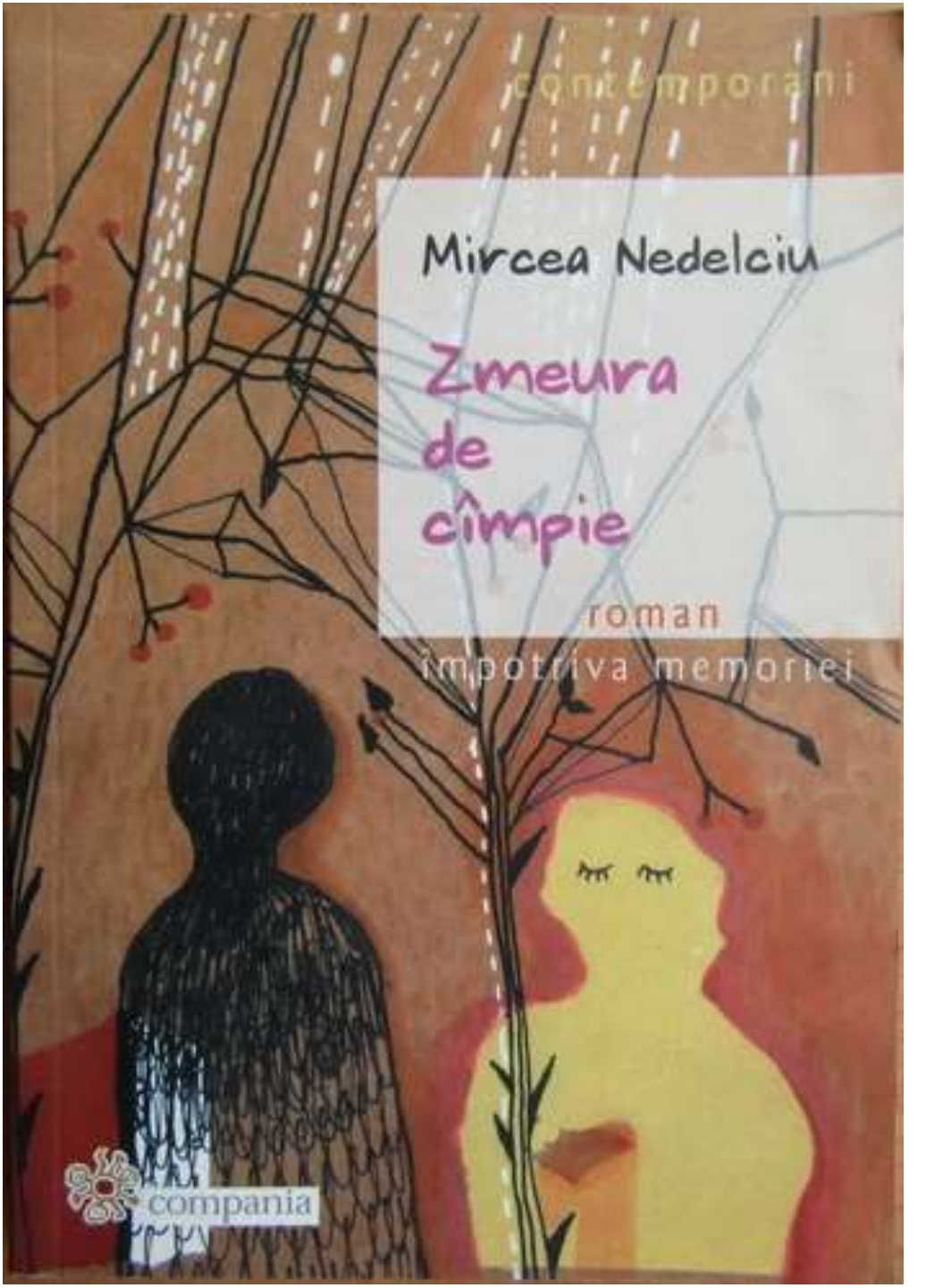
contemporani
Mircea Nedelciu
Zmeura de câmpie
roman
împotriva memoriei
compania

Zmeura de câmpie

MIRCEA NEDELCIU

(roman împotriva memoriei)

Prefață de ION SIMUȚ
EDITURA 100+1 GRAMAR

București. 1999

PREFAȚA

Beneficiile strategiei narative

Apărut în 1984, *Zmeura de câmpie* e primul roman al lui Mircea Nedelciu, venit după trei volume de proze scurte. Debutul se petrecuse cu *Aventuri într-o curte interioară,* în 1979, când prozatorul avea doar 29 du ani; cred că numai obligat de editor a așezat în subtitlu mențiunea "nuvele", căci ea nu se potrivește materiei epice; ulterior, în fișa de autor, scriitorul va menționa în dreptul volumului, ca explicație suplimentară minimală, "proză scurtă", La fel va proceda și în cazul cărților următoare, care sunt în măsură să legitimeze nu doar un tânăr scriitor ci liderul unei generații: *Efectul de ecou controlat,* in 1981 și *Amendament la instinctul proprietății,* în 1983. Când, în 1983 apărea antologia care făcea intrarea triumfală în literatura contemporană a grupului desantat de Ovid S, Crohmălniceanu, *Desant '83,* Mircea Nedelciu era o voce distinctă, puternică și originală, în peisajul actualității. Colegii săi de antologie și de generație își vor modela treptat o identitate proprie, dintre ei distingându-se în proză într-un interval scurt de timp: Gheorghe Crăciun, Ioan Lăcustă. Nicolae Iliescu, Cristian Teodorescu, Sorin Preda, Mircea Cărtărescu. Constantin Stan, George Cușnarencu. Dintre ei cele mai multe afinități are Mircea Nedelciu cu Sorin Preda și Gheorghe Crăciun, atât în sensul unui experimentalism îndrăzneț și al unui textualism perseverent, cât și în sensul preferinței pentru proza scurtă. Mircea Nedelciu tăcuse de timpuriu, din 1980, dacă nu și mai devreme, jurământul de credință și fidelitate față de proza scurtă ca revelator al autenticității, al dialogului și al transcrierii realiste, așa cum se poate constata din paginile publicistice antologate de Gheorghe Crăciun în volumul *Competiția continuă. Generația '80 în texte teoretice* 11994). Revine ideea de a provoca în permanență cititorul, de a-1 trata ca personaj principal, de a miza pe participarea, întrebările și inteligența lui. Cititorul trebuie implicat, făcut complice, considerat partener de dialog, atras prin "cascade de procedee" ce mobilizează „forțe auctoriale importante" pe domenii ca parodicul, intertextualitatea, ludicul, metalimbajul, autoreferențialitatea. Sunt noțiunile indispensabile pentru a înțelege specificul acestei proze.

E greu de spus cărei specii epice aparțin prozele din aceste prime trei volume ale lui Mircea Nedelciu (nuvelei? nu, povestirii în sens tradițional? - iarăși nu). Autorul pare să prefere termenul de proză scurtă Și. pentru că trebuiau să poarte

un nume, alți colegi de generație (Gheorghe Crăciun, Gheorghe Iova, Gheorghe Ene) le-au spus texte. Autorul intervine pe față în textul pe care tocmai îl scrie. Își etalează procedeele, expune la vedere mecanismele de creație, se înfățișează ca personaj, se raportează în permanență la un metatext sau la sine însuși. În timp ce mașina textului înaintează lent în subiect, autorul a dat jos capota și-și inițiază cu multă bunăvoință cititorul în mecanismele de funcționare și mecanismele de direcție. Autorului textualist îi place să arate nu numai cum se produce sensul, dar mai ales cum se produce textul, vehiculul sensului Și evident că există o satisfacție demonstrativă mai mare când treci, ca autor, de la un vehicul mai mic (proza scurtă) la un vehicul mai mare (romanul). Necesitatea acestei schimbări vine odată cu maturitatea. Fie și numai pentru a-și etala forțele auctoriale la altă scară, pe alte spații, la alte dimensiuni, chiar dacă marea sa pasiune rămâne proza scurtă. Scriitorul chiar simte nevoia să spună într-o paranteză din *Zmeura de câmpie*. spre finalul secvenței *P:* "aș putea să vă explic de ce autorul acestui așa-zis roman, cel care a decis să mă transforme dintr-o dată în personaj, crede mai mult în proza scurtă decât în roman" Ar putea să ne explice, dar nu ne explică. Romanul e lucrat minuțios pe secvențe, cu o meticulozitate și o mobilitate pe care numai un autor experimentat de proză scurtă le poate avea. Ești înclinat să crezi că. în fond, din punct de vedere tehnic, romanul e o sumă de proze scurte și nu comportă decât o problemă de montaj, dacă n-ai știi că firele narative trebuie conduse într-un mod special pe spații mai largi și că personajul trebuie sa aibă altă anvergură (morală, psihologică, intelectuală). De unu) singur, ca autor. Mircea Nedelciu va mai recidiva o singură dată în roman: în 1986 cu *Tratament fabulatoriu,* însoțit de o amplă prefață, apropiată de o profesiune de credință despre rostul literaturii și modul de folosință a romanului. Revine la proza scurtă, degajai de responsabilitatea romanului (a cărui probă a trecut-o cu brio). în volumul din 1989 *Și ieri va fi o zi,* Un roman scris în 1986 în colaborare cu Adriana Babeți și Mircea Mihăieș, *Femeia în roșu,* nu poate apărea decât în 1991. Dragostea dintâi (proza scurtă) nu și-a pierdut niciodată în conștiința autorului prestigiul, atractivitatea, vitalitatea, aura.

Romanul *Zmeura de câmpie* este scris în mod vădit și indubitabil cu tehnica unui autor de proză scurtă. Ca structură, textul e organizat în mai multe secvențe ordonate alfabetic de la A la Z, dar fiecare secvență textuală e ruptă în alte episoade sau fragmente. Scriitura fragmentară obliga cititorul să recompună un adevărat roman-puzzle. Strategia narativă, cu o bună doză enigmistică, mobilizează ipoteze despre viața personajelor și întreprinde cercetări pe teren și explorări în memoria martorilor. De aceea prima parte a romanului se intitulează *Presupuneri,* iar a doua *Investigații,* fiind completate cu cercetări suplimentare în *Alte păreri* și *Alte investigații.* Sensul explorator-investigativ al romanului e primordial și decisiv pentru evoluția epică, mișcarea personajelor și dirijarea textului de către autor în spațiul cultural al postmodernității, atitudinea manifestată deschis împotriva liniarității și coeziunii epice a devenit un principiu estetic general. Procedarea lui Mircea Nedelciu e convergentă cu preocuparea lui Gheorghe Crăciun pentru "un discurs al dispersiei" și pentru procesualitate. În *Zmeura de câmpie,* dinamica textului se bazează pe discontinuități, rupturi de nivel, urmate de paralelisme și convergențe. Epicul

are mișcări imprevizibile. Narațiunea e supravegheată în efectele ei. Povestirea unuia sau altuia dintre personaje e comentată, analizată, în chiar timpul emiterii ei. Autorul intervine destul de discret în pagină pentru a sesiza mecanismul narativ, orientarea și eficiența discursului, producerea sensului, implicațiile morale și psihologice. Nu face acest lucru foarte frecvent, dar se vede că e preocupat să-și regleze tirul frazelor spre o țintă bănuită, urmărită fără obstinație și fără îndârjire. Elucidează de câte ori e nevoie raporturile dintre actele de conștiință și actele textuale, cum ar spune Gheorghe Crăciun. Își aduce neliniștile și interogațiile în raza vizuală a cititorului, nu le păstrează în fișele de laborator. Autorul însuși formulează în pagina de roman întrebarea esențială despre personaj și construcția narativă adecvată: "Cum să concepi bine un subiect care prin propria sa activitate structurală să pună ordine în harababura de impresii spațiale și temporale și astfel și numai astfel să le constituie într-o experiență obiectivă și cognoscibilă?" (interogația din corpul secvenței *N),* Autorul, aflat în ținută de lucru, apare când nu te aștepți, intervine potrivindu-și simultan percepția realității și relatarea ei; își drege textul, cum un vorbitor își drege glasul în intervalurile de gândire ale unui discurs public. Furați de modul extrem de derutant și în același timp, angajant în care decurge relatarea narativă zigzagată, labirintică, am putea pierde din vedere tocmai subiectul și personajele acestei cărți destul de greu de organizat sau de pus într-o relație limpede, indubitabilă, fără nedumeriri. Dar tocmai în aceasta constă farmecul romanului.

Pe scurt spus, subiectul ar li următorul: trei tineri crescuți în orfelinat își camă părinții și originile (satul, rudele). Ceea ce descoperă nu e deloc de natură să-i echilibreze, să-i însenineze sau să-i revigoreze. Memoria sau, mai bine zis. apelul Ia memorie nu e în măsură să ofere o soluție vieții lor debusolate; dimpotrivă, e o sursă de neliniște și decepție. De aceea. *Zmeura de câmpie* poartă în subtitlu mențiunea paradoxală "roman împotriva memoriei". Dar cine sunt cei trei tineri?

Zare Popescu crește într-o Casă de copii din Sinaia, unde e remarcat de profesorul său de istorie Valedulcean, devenind preferatul lui, în ciuda micilor incidente de indisciplină. În 1972 termină liceul și încearcă fără succes să treacă examenul de admitere la facultatea de istorie. Va fi încorporat în armată în anii 1973-1974 (exact ca și autorul) și va păstra constant legătura cu profesorul prin scrisori. Afinitatea dintre ei se bazează pe interpretarea istoriei, deși îi despart diferențe de viziune. Zare Popescu are imaginație, independență, chiar fantezie, în înțelegerea faptelor istorice: "Tot ce contează în istorie spunea el - este alcătuit din oameni, obiecte, nume și povești" (în secvența *D).* El își verifică teza că suma celor patru dimensiuni dă istoria, iar intrarea lor în criza războiului în toate împrejurările pe cate le invocă, le studiază, le explică, într-o concepție deviată (ca să nu spunem disidentă) față, de cea oficială, axată pe materialitate și cauzalitate marxistă. În armată, va fi o vreme șoferul comandantului, iar apoi va lucra pe un camion la munci agricole și. mai ales, la Canal, construind, alături de alții, o ecluză. Aici, în armată. îl cunoaște pe fruntașul Radu A. Grințu, cu care își va petrece permisiile, rămânând într-o relație strânsă și durabilă. cu unele sinuozități. Zare Popescu e îndrăgostit de unguroaica Ana pe care o văzuse întâia dată la o serbare dată la Casa de copii din Sinaia de elevi din toată țara, căreia reușește să-i dea de urmă mai târziu, prin 1972, găsind-o miraculos într-un sat

din apropierea orașului Sfântu Gheorghe; va fi în corespondență cu ea cât timp va fi elevă la liceul pedagogic din Cluj, dar cu unele inconsecvențe și intermitențe; se vor întâlni la intervale destul de mari. Ana îl va căuta cu dispera re și iubire, renunțând la o plecare definitivă în străinătate. Cum îi place să-și traducă etimologic numele. Zare Popescu e „cel care stă semeț", dar (asta nu o mai spune) și pierde, datorită acestei semeții (v. secvența Af. *Onomastică specială).* Ana nu-și va împlini iubirea pentru Zare Popescu, se va rătăci, devenind unul din personajele tragice ale romanului, o victimă inocentă a destinului.

Un alt Popescu (Gelu) apare într-un mod derutant pe parcursul relatărilor, fără a ști de la începui în ce relație se află cu celălalt, Zare, Gelu e elev în clasa a Xll-a la Liceul de Mecanică Fină din Sinaia (unde a fost profesor și autorul), când pedagogul Radu A. Grințu află că el provine de la Casa de copii și că face explorări pentru a-și găsi părinții, într-un sal din fostul Regal, unde întreprinde un fel de "anchetă genealogică". El se interesează și de posibila filieră a lui Grințu,, pedagogul, de a cărui urmă dă cel mai repede, găsindu-1 pe un anume Anton Grințu, ursuz și puțin dispus la mărturisiri, povestind în cele din urmă despre întâmplările sale din război, la cazanul de fiert țuică al salului. Gelu Popescu reprezintă partea activă în căutarea tatălui, ceilalți doi - Zare Popescu și Radu A Grințu profită de cercetările Iui febrile, le asimilează și Ic problematizează. Necunoașterea părinți lor e echivalată cu o infirmitate Gelu vrea stăruitor o elucidare, împotriva îndoielilor care îl frământă: "în fond, ceea ce cauți tu este aproape imposibil de găsit. Tinerețea și vârsta matură a omului care ți-a fost tată (îți este!), trebuie să fi existat acest om, s-au petrecut într-un timp neînțeles. Nici un criteriu nu mai este același. Semnele acelui om. da că le-ai găsi, ar fi imposibil de interpretat, reacțiile lui la întâmplările propriei vieți vor rămâne pentru line învăluite în mister, Tot ce poți spera este ca el să mai trăiască și, văzându-l cum se comporta în mediul lui de acum, să încerci să-ți inventezi așa numitele date ereditare" (în secvența *Adevărul ca proces)*. Autorul păstrează în secret (fața de cititor și față de Radu A. Grințu) adevărata relație între Zare și Gelu, deconspirând pentru prima dată că Sunt frați (sau numai se consideră!) mult după jumătatea romanului, abia în secvența *L. Metoda pașilor adăugați.* Radu A. Grințu, pedagogul. îi povestește elevului Gelu Popescu despre prietenul său din armată cu pasiune pentru istorie și pentru etimologii tară să știe că-i vorbește de fratele lui, iar Gelu, deși își dă seama, îl lasă să plutească în această neștiință (în secvența *F. Zmeura dc câmpie,* în care un bătrân învățător Popescu își relatează peripețiile și suferințele din război, adăugind indirect o referință care ar putea explica titlul romanului). Asistăm de nenumărate ori, adesea fără să ne dăm scama pentru că nu suntem preveniți, la modul cum se leagă firele narative, cum se intersectează destinele, în conexiuni a căror importanță o apreciem mai târziu, pe măsura înaintării în lectură. Narațiunea (așa cum îi stă bine unui roman investigativ) are o bună doză de neprevăzut, perspicacitatea cititorului fiind pusă la grea încercare. ca într-un roman polițist. Pentru a lămuri lucrurile, autorul dă în secvența *T.* spre finalul cărții, un așa zis raport complet al "comisiei" Gelu Popescu, din care rezultă destul de clar că Zare Popescu și Radu A. Grințu sînl frați vitregi (numai de mamă) și că în ceea ce a găsit până în acel moment nu este nicăieri vorba explicit de el, de Gelu

Popescu, astfel încât ar puica fi vorba numai de coincidență de nume. Probabil că Zare și Gelu Popescu numai se consideră frați, printr-o decizie a lor luată la Casa de copii, căci, după cum se spune la un moment dat unii copii aduși la naștere în leagăn iără date de identificare, devin la întâmplare Ionescu sau Popescu. nume de familie cele mai la îndemână. Unele neclarități, ambiguități, incertitudini persistă până în final.

Un destin lăsat oarecum în suspensie e acela al Anei. Ea nimerește prin repartiție, după absolvirea liceului pedagogic din Cluj, în satul Burlești, în Regal, unde îl întâlnește pe Gelu Popescu aflat aici în explorări legale de originea lui între ei se înfiripă o relație ce ar putea fi una de dragoste, din care va rezulta un copil născut prematur. În mod inexplicabil, Ana îl uită pentru moment pe Zare Popescu, căruia îi pierduse urma dar pe cate îl iubea patetic (cum rezultă din scrisori) și își dă seama prea târziu că a făcut o greșeală ireparabilă.

Adevăratul personaj principal al cărții (dacă e să alegem între cei trei tineri implicați în căutarea originilor) e Radu A. Grințu, neimplicat în explorările pe teren, întreprinse numai de Gelu Popescu, dar preocupat să organizeze rezultatele într-un film. El are deci o anumită detașare sentimentală și morală de problema căutării părinților, dar se implică teluric și am putea spune, estetic în valorificarea subiectului. E neîndoielnic, delegatul amorului în text, lăsând să răzbată prin el interogațiile despre perspectivă, narativitate, posibilități de exprimare. Are și el, bineînțeles, o poveste biografică proprie. Are un trecut de orfan, cu părinți necunoscuți și origini tulburi. Fusese profesor de română la o școală din Teleorman. Ajunge, din voință proprie, dar numai pentru scurt timp, pedagog Ia liceul de Mecanică Fină din Sinaia, unde și-l apropie pe elevul Gelu Popescu și îl încurajează în căutările iui insistente. îndărătnice. de părinți, acesta aflând. de fapt, mai mult despre pedagog decât despre sine însuși. Radu A. Grințu este înlăturat din serviciu, pentru că nu are buletin de oraș, și devine ghid colaborator la Un oficiu de turism (în mobilitatea lui profesională. Mircea Nedelciu proiectează parțial propriul *curriculum.* inclusiv trecerea pe la Sinaia), Radu A. Grințu e preocupat amatori știu de istorie și mai ales de un subiect ca „rolul istoric al delațiunii" și de aceea se bucură de prietenia pe care o leagă în armată cu Zare Popescu, pasionat cu adevărat de istorie, interpretată independent și inconformist. Are veleități de regizor și scenarist, iar această situație este decisivă pentru structura și tehnica romanului. Radu A. Grințu preia rezultatele investigațiilor lui Gelu Popescu și speră să scoată 2un scenariu bunișor din povestea asta" (cum afirmă îu secvența *I. Rubus Maeus,* care îi este consacrată în bună măsură). Lui i se datorează (prin el e justificată) tehnica cinematografică a romanului *Zmeura de câmpie.* Gclu Popescu e revoltat de pasivitatea lui Grințu și aparenta lui lipsă de interes și de implicare în investigația pe cont propriu în legătură cu părinții și de aceea, ca o răzbunare, "dezvolta tehnici dintre cele mai ciudate pentru a nu îl satisface imediat" sau, cum mal adaugă: "îl va pedepsi pentru asta. își va amina într-atât povestirea, o va fragmenta și o va pune în dubiu, până când celălalt va pleca și el pe teren să-i dezlege firele" (în secvența *D).* În final va reuși să-l determine la această faptă. Ia implicarea directă, căci Radu A. Grințu va cere un post de profesor tocmai în satul din care a descins, forțat. În copilărie Versiunea investigațiilor din *Zmeura de câmpie e* rezultatul unui conflict tacit între Gelu Popescu, care e în mod intenționat lacunar și

fragmentar, și Radu A. Grințu, care oferă o viziune regizorală proprie, schimbând unghiurile și comentând povestirile. Aceste prelucrări evidente încurcă, bruiază în mod voit, buna receptare și percepție a adevărului (dacă ar putea fi detașat unul singur) și a investigațiilor (aflate la cheremul regizorului Grințu, care intervine obsedant și derutant). Cu o oarecare satisfacție ironică, autorul își lasă cititorul în scena competiției (chiar a disputelor) de interpretare, prelucrare și de organizare a faptelor și mărturiilor dintre cei doi.

Tehnica cinematografică e nu numai aplicată în roman, dar și teoretizată sau experimentată. Un martor, asistând la relatarea unui scenariu posibil al vieții lui Radu A. Grințu, se întreabă, cu o nedumerire care e și a cititorului; "Oare așa a fost povestea, sau a fost altfel și dumneata vrei să-ți iasă filmu'?" Descoperirea cea mai tristă pentru exploratorii trecutului primei copilării e că întâmplările și cursul evenimentelor se datoresc războiului, care e in roman a doua temă importantă. după cea a paternității, Gelu Popescu constată cu amărăciune: "Curiozitatea noastră cea mare și adevărată este legată de existența părinților noștri. Pe măsură ce caut îmi dau seama că nu pot afla mare lucru și mă umplu cu istorii despre război și dintr-o lume pe care n-am trăit-o și n-o vom înțelege. (...) Totuși, un lucru e logic: declinul fiecăruia dintre părinții noștri trebuie să li început în timpul și după terminarea războiului" (în secvența *O).* Crescuți ca niște orfani sau ca niște copii abandonați, cei trei sunt și ei printr-o consecință dureroasă, „mutilați de război", deși au trăit pe timp de pace. Urmele lăsate de război se prelungesc și se simt la distanțe de mai multe generații.

Sensul explorator al romanului se organizează cel puțin pe două coordonate relativ diferite. Pe una se constituie miza realiști a obiectualității. derivată din noul roman francez și servită de un inventar alfabetic de obiecte de la *arac* la *zațul* tipografic, obiect extras în fiecare secvență de la A la Z dintru-un *tumul* sau *gorgan* al realității, privilegiat dintr-o masă arheologică scoasă la lumină și descrisă minuțios. Pe o adoua coordonată sensul explorator al memoriei vizează medii (armata, casa de copii, internatul de elevi, satul de câmpie și satul de munte, războiul, turismul cu autocarul), timpuri și identități. Romanul pendulează între un prezent în evoluție pe parcursul unui deceniu (1968-1977) însemnând maturizarea celor trei tineri, și un trecut nebulos al războiului (îndeosebi anii 1944-1945), descoperit cu oroare, la care se adaugă unele referiri la perioada stalinistă, în fulgurații ale memorie, perioadă numită destul de străveziu un timp al delațiunii. Investigațiile se realizează prin acumulări și suprapuneri de documente diverse ca proveniență; scrisori, mărturii orale, povestiri comentate moral, naratologic sau filologic, declarații, citate pregnante ideatic, extrase din cărți de istorie sau filosofic, fișe alfabetice de obiecte. Sunt mijloacele de obținere a autenticității și sursele unei credibilități realiste. între acestea, vocea naratorului parc obsedată de găsirea perspectivei auctoriale adecvate și eficiente. Conștiința convențiilor narative e suficient de des etalată. Strategia narativă solicită la maximum inteligența citi torului Romanul *Zmeura de câmpie* pendulează între opțiunea pentru carte și opțiunea pentru film. Gelu Popescu se documentează și adună povestiri care, colectate, susțin ideea de carte. Radu A .Grințu invocă stăruitor proiectul de film, prin efortul de elaborare a unui scenariu; dar mai Sunt vehiculate și alte elemente ce țin de tehnica cinematografică: panoramări. stop-cadru. secvențe înseriate, mișcări ale camerei

de de filmat, suprapuneri de imagini, cadre color, cadre alb-negru, montaj. imagini de arhivă, lumină, voce din oft. Aceste noțiuni revin frecvent. actualizează și problematizează procesul creator, alături de cele ce țin de text și narativitate.

Mircea Nedelciu și-a întreținut cu satisfacție crescândă gustul experimentului pe lot parcursul afirmării sale. Această situație presupune o dublă relație vigilentă - atât cu literatura, cât și cu realitatea ambele prelucrate constant în condiții de atelier deschis ori manevrate în eșantioane sau mostre de laborator. Autorul a ținut cont întotdeauna de prezența cititorului, căruia i-a adus elogii de repetate ori și pe care l-a simțit uitându-i-se peste umăr tot timpul redactării sau l-a avut ca partener de dialog Un roman e o construcție epică cu o anumită destinație și cu o anumită funcționalitate, care trebuie servite eficient de un anumit mecanism narativ (a se vedea în acest sens prefața la cel de-al doilea roman al său. *Tratament fabulatoriu).* Proiectul arhitectural e gândit în relație directă cu acești parametri, fără a uita calculele de rezistența materialelor. Mircea Nedelciu a afirmat nu o dată că ceea ce face el când scrie proză se numește inginerie textuală.

Despre proza lui Mircea Nedelciu se pot spune multe lucruri (adevăruri sau invenții) ce țin, la modul general, de postmodernism, experimentalism sau opzecism S-au și spus, fără ezitări. Despre cărțile lui au scris toți criticii activi ai perioadei, de la Nicolae Manolescu la Ion Bogdan Lefter. În mod special, despre *Zmeura de câmpie* s-au pronunțat, recunoscându-i valoarea. Sorin Titel, Valeriu Cristea, M. Ungheanu. Monica Spiridon Critici din generația prozatorului i-au consacrat capitole importante în cărțile lor de sinteză: Ioan Hol han în *Profiluri epice contemporane* (1987) și Gheorghe Perian în *Scriitori români postmoderni* (1996) în ceea ce mă privește: de acord cu majoritatea copleșitoare a criticilor, consider proza lui Mircea Nedelciu ca având un nivel maxim dc relevanță atunci când discutăm modificările novatoare ale prozei noastre în deceniul opt (indiferent dc generație sau promoție), așa cum cazul tui Mircea Cărtărescu este semnificativ pentru poezia aceleiași perioade și al lui Matei Vișniec pentru teatru. Romanul *Zmeura de câmpie* e o performanță a autorului, un reper important în evoluția epicii actuale.

ION
SIMUȚ

CURRICULUM VITAE

1950 - *12 noiembrie.* Se naște Mircea Nedelciu, în comuna Fundulea, județul Călărași, din părinții Ștefan Nedelciu, agricultor și casier CEC, și Marioara Nedelciu. casnică.
1953-1954 "Aventura conștiinței mele a început în iarna anului 1953, nu cred să fie vreun cetățean român care să nu fi auzit de viscolul din iama acelui an. E. atunci a fost! Aveam, după cum se poate deduce dintr-o simplă lectură a buletinului meu de identitate, vârsta de 3 (trei) ani. Viscolul a durat trei zile (dacă apar cumva inadvertențe vă rog să mă corectați!) și aveam să aflu mai târziu că întreaga țară a fost acoperită cu un strat gros de zăpadă." *(O căutare în zăpadă,* în volumul *Amendament la instinctul proprietății,* 1983).
1957-1965 Urmează școala generală în comuna natală.
1965-1969 Frecventează și absolvă Liceul teoretic din Hrănești, Ilfov.
1969-1973 Facultatea de Filologie din cadrul Universității București, secția română-franceză. Din 1971 participă la ședințele cenaclului *Junimea,* condus de Ovid S. Crohmălniceanu. Se constituie o nouă poetică a prozei, al cărei ferment, Sunt Mircea Nedelciu, Gheorghe Crăciun, Gheorghe Iova, loan Lăcustă, Emil Paraschivoiu, Sorin Preda. Constantin Stan, George Cușnarencu. Nicolae Iliescu, Cristian Teodorescu reuniți ulterior în antologia *Desant '83,* prefațată de Ovid S. Crohmălniceanu.
1973-1981 După serviciul militar (1973-1974), profesează cu întreruperi ca ghid interpret de limba franceză la ONT Carpați, București: în intervalul octombrie 1976-mai 1977 predă limba franceză la Școala generală din Gurbunești, Ilfov; în ianuarie-mai 1978 predă româna la Liceul de Mecanică Fină din Sinaia
1977 - *septembrie* Debut cu povestirea *Un purtător de cuvânt,* în revista *Luceafărul,* în decembrie 1977, în aceeași revistă, publică o a doua povestire *Curtea de aer,* care figurează în cuprinsul volumului de debut.
1979 Publică la Editura Cartea românească, aflată sub direcția lui Marin Preda, primul său volum *Aventuri într-o carte interioară,* pentru care primește premiul pentru debut al Uniunii Scriitorilor. *Laurențiu Ulici:* "Faptul că, scriind la debut niște nuvele foarte bune, se arată preocupat și de poetica prozei sale mă îndeamnă să cred că în cazul său (un caz rareori întâlnit la nivelul primei cărți) talentul epic este completat de maturitatea conștiinței scriitoricești. Mircea Nedelciu promite mult, drept pentru care îi și pretindem mult.". (în *Scânteia Tineretului* din 16 februarie 1980)
1981 Publică al doilea volum de proză scurtă. *Efectul de ecou controlat,* tot la Editura Cartea românească. Într-o povestire din volum, maistrul Ilie îi

adresează autorului următoarea epigramă:

"În primul său volum NEDELCIU
Ne plimbă printr-o curte interioară.
În cel care urmează ar fi cazul
Să ne mai scoată și nițel pe-afară,"

1982 - Este angajat ca librar necalificat la librăria Editurii Cartea Românească, aflată sub direcția lui George Bălăiță. Adăugându-se ca angajat și Florin Iaru, librăria va deveni unul din locurile preferate de întâlnire ale tinerilor scriitori.

1983 - Apare cel de-al treilea volum de proză scurtă, *Amendament la instinctul proprietății,* distins cu premiul pentru proză al Uniunii Scriitorilor. Devine membru al Uniunii Scriitorilor. *Valeriu Cristea:* "La patru ani de la debut și la a treia carte, Mircea Nedelciu, considerat pe drept ca unul din cei mai intentați tineri scriitori, continuă să uimească prin performanța echilibrului dificil pe care știe să-l realizeze intre tehnică, scriitură, pe de o parte, și «conținut», substanță, pe de alta. El scrie o proză în același timp sofisticată și limpede, «ruptă» și cursiva, artificială și firească; o literatură care se face și se desface întruna, care privește cu suspiciune și se pune sub semnul întrebării în timp ce, vrând -nevrând, se face și, totodată, o bună literatură «naivă»" (în *România literară,* nr 41 din 13 octombrie 1983, reluat în volumul *Modestie și orgoliu.* 1984).

1984 - Publică la Editura Militară romanul *Zmeura de câmpie. Sorin Titel:* "Cehoviană ca atmosferă, dar in același timp trecută prin școala «noului roman», preocupată de tehnicile romanești ale cărui complicate soluții nu-i sunt străine autorului, dar în același timp simplă, firească, spontană, curgând ca de la sine, proza lui Mircea Nedelciu are într-adevăr un timbru al ei, un ton de neconfundat. (...) Romanul lui Mircea Nedelciu nu este numai o carte scrisă cu subtilitate și tandrețe, ci și - ceea ce îi certifică încă o dată valoarea - o carte în care viața nu este ostentativ înfrumusețată, dar nici urâțită cu orice preț. O carte *adevărată,* ceea ce nu este puțin lucru ." (în *România literară* nr. 12 din 1984).

1986 - Apare la Editura Cartea românească romanul *Tratament fabulatoriu,* distins cu premiul "Ion Creangă" pentru proză al Academiei Române.

Nicolae Manolescu: "Tratament fabulatoriu nu este nici un roman realist în felul clasic, nici o parabolă. În pofida faptului că el alternează două planuri de receptare a realității, unul verosimil, cotidian, bogat în observații și în elemente de limbă vorbită, aproape reportericesc prin priza imediată la real, și altul fantasmatic, oniric și simbolic (...) Romanul lui Mircea Nedelciu e o demonstrație de inteligență artistică în mai mare măsură decât o reprezentare profundă a ambiguității sociale și morale". (în *România literară,* nr .35 din 28 august 1986).

august 1986. Scrie împreună cu Adriana Babeți și Mircea Mihăieș, la Timișoara, romanul *Femeia în roșu,* inspirat dintr-un caz real. Romanul nu poate fi publicat, fiind de mai multe ori respins de cenzură.

1989 - Apare la Editura Cartea românească volumul de proză scurtă *Și ieri va fi o zi.*
1990 - Este ales secretar al Uniunii Scriitorilor. Apare la Editura Cartea românească romanul *Femeia în roșu,* scris în colaborare, e distins cu premiul pentru proză al Uniunii Scriitorilor.
ianuarie-octombrie - Perioadă de tratament sever in Franța pentru o boală gravă.
octombrie 1991 iulie 1992. Lector de română la Universitatea „Paul Valéry" - Montpellier III
1992 - Fondează societatea comercială franco-română *Euromedia.* care se ocupă cu importul de carte, presă și produse multimedia; devine administratorul unic al societății
1994 - Se înființează Asociația Scriitorilor Profesioniști din România - ASPRO. Mircea Nedelciu se află printre inițiatorii și membrii fondatori ai acestei organizații profesionale, alături de Ion Bogdan Lefter, Gheorghe Crăciun și alții.
1995 - Recidivă a bolii din 1991, care necesită un îndelung și costisitor tratament în Franța. La inițiativa pictorului Ion Dumitriu se organizează licitații de artă pentru strângerea banilor necesari tratamentului, provocând un adevărat fenomen de solidaritate artistică. Tratamentul reușește și se întoarce în țară în ianuarie 1996.
1996 - *mai.* Operația pe coloana, în urma căreia rămâne într-un fotoliu rulant și se pensionează medical.
1998 - Publică la Editura Nemira o parodie după Ion Creangă, intitulată *Povestea poveștilor generației '80.*

I. SIM.

Dedic această carte, din partea generației mele
rudelor noastre de sânge
veteranilor din războiul antifascist

PRESUPUNERI

"Război este când te duci la război
și te întorci înapoi și visezi război."

[Această definiție a fost auzită de prietenul meu.
profesorul și pictorul Dorel Zaica. în 1978, de la
copilul Cristian Mustață care avea atunci -4 (patru) ani.]

A. **Plăceri minore, catastrofe, glume**

Își mai amintea de curtea unei case la țară, o curte uriașă, un maidan aproape. Vara, bălăriile o podideau și o transformau într-o pădure de nepătruns (totul redus la scară, firește, dar și el era mic pe alunei), traversată de câteva drumuri bătătorite, poteci de lățimea a două tălpi desculțe puse una lângă cealaltă. Dacă în curtea aia creștea și vreo plantă cultivată de mâna omului, îi e greu să răspundă la o asemenea întrebare acum, când nu știe exact câți ani au trecut de atunci. Ceva mai puțin de douăzeci, în tot cazul. E sigur, însă, că acea curte nu era străjuită de garduri pe toate cele patru laturi, deci nu era tocmai o curte. Avea lotuși o poartă (și un simulacru de gard deci) în partea dinspre drumul prăfos (noroios, nămeții etc.). Tot dintr-acolo pornea printre bălării (sau culturi?) un drum ceva mai larg care se termina cu un loc de întors căruța chiar în fața grajdului, adică alături de porumbarul gol. de cotețul de păsări și de cocina urât mirositoare a unui porc care sucombase demult și a cărui dinastie nu mai fusese reîntronată. Bălăriile continuau să atace toate aceste rămășițe ale unei gospodării ce fusese probabil înfloritoare Cândva, astfel că fâșia de troscot dintre șleaurile roților de căruță se lărgea nestingherită. Existau desigur și alte drumuri prin curtea aceea, cotloane, unghere, culcușuri, și el Se încăpățâna să le tot cotrobăie pe toate, să se ascundă prin ele, să se scurgă neștiut dintr-unul într-altul, să se piardă și să se lase apoi căutat ore în șir de vocea plângăreață a unei fetițe cu câțiva ani mai mare decât el. Fetița îl avea probabil în grijă și de aceea se străduia atât de mult cu căutatul și plângea cu disperare când nu reușea să-l găsească. Își mai amintește din acea ființă doar țipătul cu care încerca să-l găsească și plânsul disperat pe care el îl asculta, cu cruzimea specifică vârstei, de la numai câțiva pași. Stătea ascuns, nu mișca, nu răsufla și desigur că nu-și amintește dacă plăcerea se constituia din a sta ascuns sau din a provoca disperarea cuiva. Se surprinde uneori întrebându-se dacă acea fată nu-i era cumva soră? Dar cum să afle acum?

- Doar nu vrei să fac un scenariu numai din amintirile tale vagi, zise Grințu.
- Nu. Dar e singurul document cât de cât autentic pe care eu ți-1 pot pune la

dispoziție, dacă aia e perioada care te interesează.

- Cred că nu o perioadă anume mă interesează...

- Dar ce?

- O problemă. Ea poate să fie mereu prezentă în preajma noastră, dar luând forme prea diferite, nu mereu o recunoaștem, își mai amintea și că, undeva în lungul gardului dinspre drum, într-un loc mai umbros și mai greu accesibil oamenilor mari, creștea o plantă mai puțin obișnuită, una pe care n-o mai văzuse nici prin alte curți și maidane, și nici pe câmp, o plantă despre care i-ar fi greu acum să spună daca era cultivată sau sălbatică. Avea tulpina acoperită de spini mici și aproape invizibili, niște spini care nu înțepau ci, cel mult, lăsau dâre albe și nedureroase pe pielea subțire și bronzată. Frunzele ei erau albicioase pe dos, iar fructele mici și roșii erau dulci și aveau și un parfum deosebit. Asupra numelui acestei plante, atât cel comun cât și cel științific, el poate reveni cu precizări la nevoie.

- Nu e nevoie, zise Grințu, și Zare își continuă povestirea.

În lufăraia aceea, cea mai deasă și cel mai greu de străbătut, era totdeauna sigur că nu va fi găsit. Când se decidea să iasă la lumină, avea mâinile și fața pline de zgârieturi subțiri, mărunte, specifice și era murdar la bot de roșul ca de sânge al fructelor acestei plante Se și mira cum de nu-și dădea seama plângăreața de soră-sa (sau ce fel de rudă ii va fi fost fetița aceea) că el se ascundea mai ales acolo, în preajma gardului din bețe de floarea-soarelui, și de ce nu-l căuta întâi acolo.

Despre casă nu-și amintește multe lucruri. Era lipită cu lut amestecat cu balegă de cal pe pereți și pe jos, avea o tindă umbroasă. Crede chiar că imaginile pe care le păstrează de atunci s-au fixat toate într-o singură zi, anume o zi de vară, lungă și cu schimbări de tot felul - gata să dea împreună impresia că el însuși s-a schimbat în acea zi cât alții într-un an. În tindă se afla tot timpul o găleată cu apă rece, acoperită cu un fund de lemn și cu un ștergar gros de in. Într-o altă cameră agoniza cineva, un bătrân sau o bătrână, bunic, unchi, rudă îndepărtată sau pur și simplu străMoș. Semiîntunericul și răcoarea se păstrau constante în toată casa și în tot lungul zilei. E clar ca amintirile lui provin dintr-o zi de vară!

- La ce-ți servește să fii atât de sigur de asta? - întrebă Grințu.

- Vei vedea, zise Zare.

Seara, casa se umplea și de alte chipuri și trupuri, dar nu știe dacă somnul care-l cuprindea pe el îl împiedica să-și amintească detalii despre acele persoane sau lumina scăzută. Întunericul mai bine zis.

Crede chiar că o singură dată i s-a întâmplat să se ducă și seara să se ascundă în tufișul de lângă gardul de floarea-soarelui. Poate asta se întâmpla în aceeași lungă și schimbătoare zi de vară. întunericul abia transformase umbrele într-un zid negru și continuu când ieșise din casă, auzise zgomotul specific al unui sat cuprins de toropeala nopții de vară, lătrat de câini, cântece de cocoși, și o apucase orbește pe una dintre cărăruile știute numai de el. Frica de întuneric ar fi fost desigur mai mare dacă s-ar fi aventurat într-un loc neștiut de mai înainte. Pământul era umed, frunzele bălăriilor aveau pe ele stropi reci Poate că o furtună

de vară participase și ea la spectacolul acelei zile, urmele ei existau și dovada s-a păstrai în memoria atât de firavă.

Nefericita lui păzitoare ieșise și ea din casă, bocind, imediat după el. Chiar a fost surprins că ea și noaptea îi are în grijă și că ei, cei din casă, au trimis-o atât de repede să-l caute. Se auzise mai devreme și un zgomot de motor oprit în uliță, nu departe de gard. Mirosul prafului stârnit de mașină și al gazelor de eșapament se amestecase rapid cu parfumul pur al fructelor roșii pe care însă acum nu le putea vedea pentru a le culege. Poate datorită noului iz, sau poate din cauza întunericului, sau poate pentru că urechile fuseseră mai întâi surprinse de zgomotul, atât de rar pe atunci, acolo, al unui motor de automobil, dar plânsul fetei avea acum altă tonalitate, mai gravă și mai disperată și, de altfel, ea nu mai făcea acum decât să plângă, nu-i mai rostea adică, printre sughițuri, ca altă dată, numele:

- Zare, ăăăăăăăă, Zare, Zare!

Pe urmă, hohotul de plâns s-a amplificat, a căpătat un ecou neauzit până atunci, părea să fie al unei femei mature sau chiar al mai multora. își amintește că a privit în sus, printre frunzele și inflorescențele plantelor între care stătea ghemuit, și a văzut Cloșca cu pui, Calea Laptelui, puzderia de stele care nu purtau atunci pentru el nici un *nume*. Plăcerea lui de a sta ascuns în timp ce era căutat și cineva plângea pentru că nu-l poate găsi, se diminuase brusc. Să fi fost de vină noua nuanță de sfâșiere și tristețe pe care o căpăta acum plânsul acela ce părea să izbucnească din mai multe piepturi odată?

S-au auzit pași grei traversând curtea aceea ca un maidan. S-a mai schimbat încă ceva și în tonul bocetului fetiței, dacă într-adevăr numai ea era atunci cea care plângea în marginea hățișului, lui i s-a făcut teamă dc ceva, nu știe de ce, iar plăcerea ascunzătorii dispăruse în întregime în momentul în care s-a auzit din nou motorul mașinii. Abia după ce și acest zgomot s-a îndepărtat, s-a decis să iasă din tufele ocrotitoare și să curme, în sfârșit, plânsul acela care devenise greu de suportat. A ieșit deci la lumină (vorba vine, pentru că era încă noapte și nimeni nu aprinsese în casă vreo lampă), dar n-a mai reușit, ca de atâtea ori până atunci, să curme plânsul prin simpla lui apariție surâzătoare. Cele care plângeau erau, într-adevăr, mai multe femei ale casei și de prin vecini (poate între ele era și fetița, sora, verișoara, vecina sau ce era) și cu toate stăteau în întuneric pe prispă. Era clar că nu-l plângeau pe străMoșul care agoniza într-una din camere pentru că atunci ar fi plâns acolo, înăuntru, la căpătâiul lui și nici pe el, cel care tocmai ieșise din ascunzătoare. Pe el, de fapt, nici nu l-au luat în seamă, iar bătrânul (sau bătrâna) era la locul dinainte, singur(ă) și respirând gâjâit, atât își mai amintește din acea zi și probabil că apoi a adormit. Asta la propriu, pentru că altfel, conștiința lui pare să fi căzut imediat după asta într-un somn lung de cel puțin câțiva ani.

Următoarea amintire pe care memoria lui se încumetă să i-o livreze poate fi datată cu ușurința. Era deja în clasa a cincea și se afla la o oră de istorie cu profesorul Valedulcean. Omul acela tocmai vorbea clasei despre obiectele găsite într-un tumul din Dobrogea. Această a doua amintire, de fapt, este mai degrabă legată de rezonanța ciudată a cuvântului tumul, pe atunci cu semnificație misterioasă pentru Zare, decât de figura profesorului ce avea să-i devină peste

alți mulți și nu prea mulți ani un prieten ciudat.

- Înțeleg, zise Grințu descheindu-și încă un nasture de la veston și tolănindu-se pe iarba uscată a taluzului rămânând apoi minute în șir cu ochii închiși și cu fața expusă spre soarele de toamnă neobișnuit de puternic.

Zare își descheie un bocanc, scoase piciorul din el și-i examină apoi cu atenție talpa. Duse de mai multe ori degetele până în vârful bocancului, pe dinăuntru, părând să caute ceva, un obstacol mic și ascuțit, care probabil că-l jenase la mers.

- Și, după părerea ta, ce crezi că s-a întâmplat în seara aia? întrebă Grințu fără să deschidă ochii.

- Ascultă, băi, teristule, mă crezi prost sau vrei să-ți bați joc de mine?

Grințu deschise un ochi.

- Mda! - îngână el. Deci crezi că a fost o arestare?

Liniștea amiezii de toamnă se încordă asupra lor, dar pluti mai departe. Zare își privi ceasul. Stăteau acolo de mai bine de o jumătate de oră și nu auziseră încă nici o împușcătură. Peste încă puțin timp aveau să audă o primă serie. Apoi aveau să aștepte o rachetă roșie și să treacă dealul până la locul unde se aflau țintele. Grințu trebuia să numere punctele de pe fiecare țintă și să le treacă în caiet, iar Zare trebuia să lipească bulinele albe de hârtie și să astupe cu ele găurile făcute de gloanțe. până atunci misiunea lor se limita la supravegherea drumului de tara, ierbos și nu prea umblat, pe care cineva, un călător rătăcit, dacă ar fi trecut, ar fi ajuns în bătaia pistoalelor mitralieră mânuite cu încă destulă stângăcie de colegii lor de dincolo de deal.

Grințu se ridică din nou în capul oaselor. Era clar că-i revenise cheful de vorbă.

- Deci o arestare? - întrebă el din nou.

- Aș zice că mai întâi o delațiune - zise Zare și răspunsul lui îl făcu pe Grințu să tresară mai mult decât împușcăturile care urmară.

Știau amândoi că între ei și locul din care se trage se află acest mal de pământ evaluabil în sute de mii de metri cubi și că nici un fel de glonț nu va putea să ajungă până la ei, dar, probabil din cauza imaginației, conversația nu se mai lega deloc pe timpul tragerii sau poate zgomotul îi împiedica să se concentreze. Stăteau amândoi nemișcați, într-un fel de fascinație a cărei cale tot nu era clar dacă era auzul sau imaginația și evitau să se privească.

Un glonț țiui la mare înălțime deasupra dealului și Zare comentă:

- Sunt unii care trag ca la nuntă!

Izbucniră amândoi în râs, dar râsul lor fu exagerat de vesel și prelungit. Semăna mai degrabă a râs nervos. Se lăsă din nou liniștea, văzură racheta și plecară la ținte.

Grințu comenta cu ironic rezultatele grupei care tocmai trăsese. Zare, în schimb, vorbea cu țintele, pe care încă de mai înainte le botezase cu câte un nume (pornind de la litera care indica ordinea alfabetică în care erau dispuse): „Ce-i Apăvăloaie. te-au atins la ficat? Lasă că te pansează nenea imediat” - zicea el și

lipea o bulină pe ținta A. “Hopaa, Brînzovenescule, ție ți-au tras-o drept între ochi’" sau "Ia, uite la Culiță Costandache cât e de băiat dăștept, a scăpat neatins!" etc. etc.

Când terminară, agitară fanioanele de pe vîrlul dealului și reveniră la poale unde se tologiră din nou în culcușurile de iarbă uscată.

- Delațiunea are un rol istoric? - începu Grințu, destins acum, știind că oricum pregătirile pentru tragere durează mai bine de douăzeci de minute.

*

(ARAC) Stimate domnule profesor, locul în care mă aflu la ora când vă scriu aceste rânduri mă îndreptățește să constat cu propriile-mi simțuri inegalabila frumusețe pe care o capătă un *obiect* lipsit, la origine, de orice calități estetice, dar care știe să rămână în limitele lui funcționale orice s-ar întâmpla în juru-i. Aici este probabil zona cea mai înaltă din aria de răspândire a aracului și poate și cea din care el nu va dispărea niciodată pentru că:

- aracul nu are veleități și nu tinde să fie mai productiv decât planta pe care o susține;

- aracul provine dintr-o creangă subțire și inutilă a unui copac falnic și, deci, nu-și inventează genealogii greu de suportat și nici nu-și caută rude la oraș cum face modernul lui înlocuitor din zona viticolă, spalierul, care se crede rudă cu betonul armat din structura de rezistență a celor mai celebre clădiri,

- aracul se lasă înfipt în orice loc, chiar dacă iese din rând , tocmai pentru a servi viața de lângă el, planta;

- el nu încearcă niciodată să dreseze viața după locul in care a fost el rânduit, așa cum face același spalier amintit mai sus;

- deși poziția iui este întotdeauna apropiată de verticală, el nu se crede niciodată mai semeț decât linia curbă pe care a fost plantat pentru că aceasta este, totuși, o parte din suprafața Pământului.

Ați ghicit, cred, că locul din care vă scriu este o zonă de munte, dar probabil că nu vă așteptați să aleg tocmai acest obiect pentru a vă vorbi despre frumusețea lui modestă de aici unde aproape totul este măreție și falâ.

Vă închipuiți desigur că am mai văzut araci și în zona de baltă, dar aceia, dacă nu erau aleși dintre cele mai uscate bețe de salcie, obișnuiau să prindă rădăcini și să înfrunzească după prima ploaie devenind până în mijlocul verii arbuști în toată legea, înăbușind fasolea pe care ar fi trebuit s-o susțină și dându-i posibilitatea celui care plantase să se hrănească apoi cu ceva ce semăna cu fructele plopului sau ale răchitei (pere, micșunele etc.).

Am mai apucat să văd, în câmpie și aracii strâmbi și mărăcinoși de salcâm, la fel de obraznici atunci când ploua (înfrunzeau adică) și deodată pretențioși pe timp de secetă; se transformau în sperietori, urâțeau și mai mult peisajul deja trist. Pe timp de grindină, spre exemplu, erau singurele obiecte ce rămâneau cu nerușinare în picioare.

În vara aceasta, după eșecul meu la mult comentatul de către dumneavoastră examen de admitere la Facultatea de istorie, am lucrat vreo două luni la corhănit copaci în pădure. Știam că toamna voi pleca în armată și am vrut sa strâng ceva bani. Eram împreună cu fratele meu, Gelu, care acum este într-a zecea la Liceul

de Mecanică Fină. Acolo, adică în zona de pădure unde am lucrat, l-am cunoscut și pe un anume Țuluca Anton, producător de araci. Omul tăiase într-o vară 100.000 de araci și-i depozitase în pădure în locuri alese și însemnate de el. Ocolul silvic pe raza căruia lucrase Țuluca nu găsise cui să vândă o sută de mii de araci și deci nici cum să-l plătească pe om pentru munca lui.

Atunci acesta a întrebat:

- Dar cât mi se cuvine pentru că am tăiat și depozitat atâți araci?

- Păi, cam vreo cinșpe mii de lei - a zis șeful ocolului.

Țuluca s-a dus în pădure, a luat 15.000 de araci, și i-a vândut unui C.A.P. cu un leu bucata. C.A.P-ul ar fi cumpărat și două sute de mii de araci, dar nu avea de unde. Abia în anul următor cei de la cooperativă s-au gândit să întrebe de araci și la Ocolul silvic al cărui sediu se afla la trei case mai încolo de ei, pe mâna dreaptă cum vii, pe stânga cum te duci. Cei de la Ocol au mers în pădure și au constatat că aracii tăiați de Țuluca putreziseră peste iarnă. O asemenea pagubă trebuia plătită de cineva și acel cineva a fost ales să fie chiar Țuluca. Ar fi făcut el și pușcărie dacă nu era tenace și nu-și petrecea doi ani prin procese și recursuri. Nu știu ce a învățat el din acea întâmplare, dar eu am
tras concluzia că nici în pădure aracii nu au voie să putrezească de capul lor și fără acte în regulă.

Aici, în locul din care vă scriu, aracii nu ridică niciodată probleme de competența justiției, se lasă tăiați din copaci în număr mic și numai atunci când e nevoie de ei, petrec o vară în tovărășia unui vrej de fasole grasă (știți care, aceea cu păstaie lungă și umflată, galben-verzuiel), ajutîndu-1 pe acesta numai și numai de pe poziția lor de tutori neproductivi și se lasă apoi arși sub
plitele pe care se fierb păstăi le sau boabele de fasole.

Așadar, dacă ar trebui să vă dau exemple de obiecte a căror frumusețe se datorează modestiei lor, aș alege pentru litera A acești câțiva araci dintr-o grădiniță de pe fața însorită a munte lui. Ei nu sunt multifuncționali, ci frumoși. Muntele e frumos și falnic și măreț și în prezența lor. Tutorii neproductivi care se cred mai importanți decât planta ar trebui să pălească. Cu stimă, dintr-un sat românesc de munte, Zare Popescu.

*

Încercase, pe rând , să răspundă întrebărilor fruntașului T.R. Grințu, dar se trezise vorbind de fapt despre cea de-a doua amintire clară păstrată în memoria lui din copilărie. Fumau, treceau dealul, contabilizau loviturile, pansau țintele de carton cu buline albe de hârtie, reveneau în culcușul de iarbă uscată și reluau de unde se nimerea discuția lor. Trecea timpul.

Această a doua amintire era însă mult mai complexă. Din întâmplare păstrase multă vreme, neîntrerupt, legătura cu profesorul Valedulcean și când vorbea despre el simțea nevoia să vorbească și despre incidentul de atunci, de când el era în clasa a cincea, dar și de ultimele scrisori pe care i le trimisese în vară. Trecea apoi la explicarea mesajelor schimbate între ei și abia astfel ceva se contura și mai bine în jurul acelei prime întâlniri.

Zicea, spre exemplu, că in răspunsul la o scrisoare din vară, profesorul se bucura că pe un anume Ţuluca îl chema și Anton. Îi vorbea fostului elev despre

numele gentilice latinești și de evoluția lor ulterioară. Antonius era o excepție chiar printre acelea, provenit probabil din etruscă și fără o semnificație primitivă, el nu se transmisese în română pe aceeași cale ca și celelalte nume gentilice (Aemilius, Claudius, Cornelius etc., respectiv Emil, Claudiu, Cornel), ci rămăsese în întrebuințare la greci, trecuse de la aceștia la slavi și pătrunsese de aici în română cu mult înaintea sosirii celorlalte. Țuluca, în schimb, părea să aibă drept origine un hipocoristic, se bucura profesorul, și iată un om al cărui nume de familie este mai nou decât cel de botez,

Lui Grințu îi venea tot mai greu să înțeleagă toată această batere a câmpilor și cerea noi explicații fără să știe că astfel avea să devină și el un captiv fascinat al ipotezei neștiințifice a soldatului Zare.

- Apropo, zise la un moment dat Grințu, știi că și pe colonel îl cheamă Anton?

Apoi se văzuse pe cer și ultima rachetă roșie din acea zi și plecară amândoi să-și regăsească plutonul.

B. **Incidentul naște ipoteza**

Acesta ar fi deci al doilea OBIECT din memoria lui Zare:

Un tumul, spunea profesorul Valedulcean, este o movilă de pământ, așa cum probabil ați văzut adesea și voi pe câmp când ați fost cu școala în excursie sau la cules de roșii. Ea are formă conică sau piramidală. (Ca să fie ceva mai împăcat cu propriul lui sentiment profesional. Valedulcean se apropia în acest timp de tablă și schița cu creta un con și o piramidă. În acest timp, Zare - încă nu împlinise 12 ani atunci - juca “pâinile" cu colegul său de bancă și chicotea că tocmai ghicise un număr, era în avans). Așadar, tumulul este o movilă artificială, adică făcută de mâna omului. (Din nou profesorul se apropia de tablă și scria cu creta: TUMUL). Popoarele din antichitate aveau obiceiul să înalțe astfel de movile, de pământ sau chiar din piatră, deasupra mormintelor. Bineînțeles că nu deasupra fiecărui mormânt, ci doar deasupra mormintelor mai importante. (Zare îl privește fix pe profesor de parcă ar vrea să-i soarbă cuvintele. De fapt, mâna lui dreaptă, ascunsă bine în stânga, scrie cifra trei pe caiet. Elevul Zare ascultă atât de concentrat expunerea despre tumul nu pentru că într-adevăr l-ar interesa, ci pentru că încearcă să-l păcălească pe Mușu, colegul lui de bancă, și să-l facă să creadă că el a desenat pe hârtie cifra șapte. Reține totuși ultimele cuvinte: “deasupra mormintelor mai importante ”) Ei, bine, acești tumuli sunt foarte importanți pentru studiul istoriei pentru că în ei putem găsi obiecte care au aparținut șefilor militari sau politici care au fost înmormântați acolo și astfel noi putem afla multe lucruri despre felul în care trăiau acei oameni.

- Șapte - șoptește Mușu.

Zare râde satisfăcut. Valedulcean îl observă și-l întreabă de ce râde. Neașteptat de repede puștiul se repliază și întreabă la rându-i:

- De ce spuneți că un mormânt poate fi mai important decât altul?

- Bine, îți explic după oră, zice profesorul și-și continuă lecția.

În timp ce vorbește, gândul lui are timp să examineze și adevărata problemă

ridicată de Zare. E adevărat, își spune el, acești copii orfani au fost aduși aici din toate colțurile țării. Cei mai mulți dintre ei au pierdut orice speranță de a-și mai găsi părinții sau alte rude. Unii dintre ei nu vor mai găsi niciodată nici măcar mormintele acestora. Dacă eu am rostit acum câteva minute "mormintele mai importante", n-am tăcut decât o gafă sau o glumă sinistră. Copilul ăsta are dreptate; importanța mormintelor variază numai pentru societate, nu și pentru ocupanți. Importanța acordată de societate unui mort nu coincide aproape niciodată cu cea acordată lui de rudele de sânge, spre exemplu. Copilul ăsta trebuie urmărit mai de aproape.

Acum Zare scrie cifra patru și se străduiește să dea impresia că-1 scrie pe șase. Mușu privește încruntat spre mâinile lui Zare. Profesorul spune:

- În această vară am participat împreună cu alți profesori de istorie și cu specialiști în arheologie de la București, la dezgroparea unui tezaur aflat într-un astfel de tumul în Dobrogea. Vă interesează să vă spun ce-am găsit acolo?

- Daaa, strigară copiii, Zare și Mușu mai tare decât toți ceilalți la un loc.

- Șase, șopti imediat după asta Mușu, iar Zare râde din nou.

Profesorul nu-l mai observă de data aceasta și deci nu-i făcu nici o observație. Începu să prezinte pe larg și pe înțelesul copii lor inventarul acelui tumul.

Descria o sabie cu două tăișuri și povestea apoi cum luptătorii traci care o purtaseră aveau obiceiul să o țină tot timpul drept în sus. Alături de veșmintele negre și de scuturile albe, strălucitoare, aceste săbii duseseră faima luptătorilor traci în toată lumea antică, de pe malurile nordice ale Pontului până în Palestina. Apoi un fel de topor de bronz, subțire și ornamentat, tibiile (copiii nu știau la ce e bună o fibulă, dar desenul schițat pe tablă de Valedulcean îi lămurea repede), încerca să clarifice pentru copii și rangul căpeteniei al cărei mormânt fusese violat de istorici abia în acea vară (a anului 1965), într-un cuvânt se înfierbântase, trăia cu mai multă uitare de sine decât s-ar fi cuvenit bucuria lui de tânăr (încă tânăr, 42 de ani) profesor de istorie care a avut ocazia să participe la o descoperire arheologică pe pământul patriei lui. În tot acest timp Zare își mărea avantajul la jocul de "pâini". Profesorul se plimba prin clasă și-și vorbea sieși. Elevii ascultau liniștiți, cum se întâmplă la prima lecție de după vacanța mare, cei mai mulți cu gândul aiurea. Pașii avântatului profesor îl purtară printre rândurile de bănci până în spatele elevilor Mușu și Zare Popescu. Aici el se oprise și-și amintise că ar vrea să-l supravegheze mai atent pe Popescu. Privi peste umărul acestuia și zări caietul mâzgălit, cifrele subliniate sau încercuite. Deci se jucau, pezevenghii!

- Băiețaș, spuse el din spatele celor doi și făcându-i pe amîndoi să tresară, tu, tu, se adresă el și din priviri către Zare, ia spune ce reprezintă desenul acela din stângă sus de pe tablă!

Zare se ridică tacticos, niciodată nu dădea în brânci sa reacționeze rapid la ordinele profesorilor, trecea chiar drept un elev puțin cam obraznic, indolent, cu certe calități, dar "brânză bună în burduf de câine", cum obișnuiesc să spună directoarele bătrâne despre elevii care mai pot fi recuperați prin încurajare. Închise caietul și privi cu atenție spre tabla plină de desene stângace. Îl reperă pe cel indicat de profesor și-l examină îndelung. Printre celelalte arme și obiecte de podoabă desenate pe tablă, trapezul înalt cu baza mare în jos nu putea fi decât

toporul despre care el tot auzise vorbindu-se în jurul lui în timp ce se apropia de o victorie sigură asupra lui Mușu. Profesorul încă nu se decisese să-și arate enervarea, poate nici nu se enervase. Era doar curios să afle răspunsul elevului Zare. Liniștea care se prelungi până aproape de limita minutului fu spartă însă de o întrebare și nu de un răspuns:

- Tovarășe profesor, dumneavoastră vorbiți de aceste obiecte care au două mii de ani și le spuneți pe nume, dar nu știți ce nume purtau ele atunci, nu-i așa?

Surpriza lui Valedulcean fu atât de mare încât ceru un răgaz de gândire. Zise:

- Cum adică?

- Păi degeaba zicem noi că-i bardă, baltag sau baros dacă ei atunci îi ziceau altfel.

Așadar, el, profesorul Valedulcean. încă tânăr și cu perspective, proaspăt cooptat de un colectiv de arheologi, se lansase să vorbească unor mucoși despre bivuacul lor din această vară, despre toate obiectele găsite în tumul, despre date istorice pe care ei nu le puteau asimila și, în tot acest timp, în mintea unuia dintre acești copii, a celui care se juca în loc să asculte, germenii unei seducătoare teorii încolțeau.

Zare simți că l-a înfrânt pe avântatul profesor, că acesta a și uitat că l-a surprins pe el un simplu elev dintr-a cincea, jucându-se în timpul orei, jignindu-l, insistă:

- Dumneavoastră le ziceți pe nume, dar cum se numeau ele pe vremea când au fost puse în gorgan?

Valedulcean se gândi dacă puștiul ăsta nu e cumva un mic geniu, adică dacă nu cumva în mod intenționat a folosii cuvântul “gorgan” în loc de cuvântul "tumul" pe care el îl tot tocise prin uzaj în acea oră. Dacă era așa, vântul unei ciudate ipoteze de lucru sufla deja cu putere dinspre elevul nedisciplinat către naivul profesor,

- E important? - întrebă profesorul.

Copilul lăsă privirea în podea. Obosise sau își atinsese micul lui scop; scăpase nepedepsit. Oricum, renunțase. Renunță și profesorul și se îndreptă spre catedră.

Poate că atunci nici unul și nici celălalt nu au bănuit că sunt la originea celei mai ciudate și mai captivante ipoteze despre istorie.

- Ar merge pentru un scurt-metraj dacă aș înțelege mai bine unde bați, obiectă Grințu.

Aveau program de voie până la stingere. în spatele fostului conac boieresc care adăpostea sediul comandamentului unităților. În parcul uriaș, parc dendrologic la origine, se auzeau voci groase, pași foșnind pe tocile uscate ale salcâmilor roșcovani și se vedea ici-colo, în întunericul dens, jarul roșu al țigărilor scânteind.

*

(BARDĂ, BAROS, BALTAG SAU BAIONETĂ) Stimate domnule profesor, probabil că vă mai amintiți în ce fel am făcut cândva cunoștință și cum, de multe ori după aceea, am tot stai de vorbă despre drăgălașele obiecte, în majoritate arme și podoabe, găsite de dumneavoastră în tumulul de la Valea

Oilor. Vreau să spun că întrebarea pe care ne-o puneam noi atunci (de ce armele și de ce podoabele sunt totdeauna cele care dăinuie după moartea soldatului) m-a frământat în continuare ca și cea pe care numai eu mă încăpățânam să o pun (cum se numeau acele obiecte alunei și de ce ele poartă azi alt nume?). Acum, când vă scriu, sunt în partea a doua a stagiului meu militar și muncesc împreună cu ceilalți soldați din unitatea mea pe un șantier important, nu departe de locul în care s-a aflat tumulul acela. Unitatea este cazată în niște barăci pe care le mutăm pe măsură ce șantierul avansează, iar printre lucrurile pe care le purtăm după noi sunt și cărți din biblioteca unității. Într-o zi mi-a căzut în mină, un dicționar al limbii române și am avut curiozitatea să mă uit mai cu atenție la cele câteva cuvinte de la care a pornit prietenia noastră. în primul rând , ele au origine etimologică diferită. *Bardă* vine din maghiară, *baros* din țigănește, *baionetă* din franceză, iar originea probabilă a cuvântului *baltag* este dată de autorii dicționarului în cuvântul turcesc *balta,* despre care n-am nici cea mai mică idee ce poate să însemne. Unul dintre militarii în termen de aici are o turcoaică din Techirghiol și zice că vrea să se însoare cu ea, dar părinții ei nu suni de acord. L-am rugat pe tipul s-o întrebe pe ea despre sensul acestui cuvânt și mi-a spus că nu există un asemenea termen în limba turcă pe care o vorbește frumoasa Zeineb. De fapt, în ziua când mi-a spus asta se întorsese din permisie cu un ochi vânăt și îmi imaginez că nu reușise să-și vadă iubita pentru că o încasase pe cocoașă de la niște derbedei din Constanța asmuțiți împotriva lui de către părinții fetei. Sau dacă se întâlnise totuși cu ea, numai de discutat despre cuvântul *balta* nu avusese timp. Eu voi mai cerceta (știu că nu vă place sensul pe care-l dau eu acestui cuvânt!) și vă voi ține la curent dacă aflu ceva.

Așadar, toaie aceste cuvinte au venit în limba română mai târziu decât obiectele pe care le desemnează. Obiectele însă existau pe același sol încă de pe când a murit căpetenia al cărei mormânt a fost deschis de dumneavoastră în 1965. Sigur că acesta este un bun argument în favoarea teoriei mele, cea atât de neștiințifică și totuși seducătoare, cum îi ziceți dumneavoastră

Unul singur dintre obiecte nu poate fi folosit ca armă. Adică nu este prezentat ca atare în dicționar Este vorba de baros, cel care arc originea în limba țigănească, și probabil că într-adevăr nu a făcut parte niciodată din dotarea unei armate (nici măcar a vreuneia din Țiganiada de Budai-Deleanu), deși cu el poate fi omorât un om. Celelalte, da, sunt date și ca arme și ca unelte.

Pentru a diferența între baltag și bardă (mă refer deci la toporul de bronz de la care a început discuția noastră pe vremea când eu eram un elev atât de indisciplinat) atenția noastră trebuie să se concentreze asupra *cozii de topor,* adică tocmai asupra elementului care nu s-a păstrat (a putrezit în pământ) și, iarăși după părerea mea - de atâtea ori criticată de dumneavoastră – sensul expresiei (coadă de topor - trădător) nu trebuie să ne lase indiferenți. Deci baltagul este un topor cu coada mai lungă, iar barda unul cu coada mai scurtă. Sunt și diferențe de lățimea tăișului, dar acestea cred că pot fi lăsate deocamdată deoparte. Știți bine că eu nu accept lipsa de importanță a coincidențelor. Ei bine, maghiarul *bard* care provine la noi bardă coincide ca formă cu românescul *bard* venit prin franceză din latinește și care desemnează "poetul care (la vechii celți) compunea și recita cântece *războinice* și religioase". În acest context sunt sigur

că veți considera de prost gust orice legătură pe care aș face-o eu între expresia "armă albă" și ideea de puritate exprimată de obicei simbolic de culoarea alb. Vă voi reaminti însă că tocmai

de la dumneavoastră dețin informația că tracii aveau veșminte *negre* și scuturi *albe,* strălucitoare și săbii cu două tăișuri (deci arme albe) lungi și grele.

Pentru că mă grăbesc să mă duc la culcare (vă scriu – scuzați - dintr-un WC pentru că stingerea s-a sunat de mai bine de o jumătate de oră, iar plantonul a trecut de vreo două trei ori pe aici și m-a rugat să sting lumina) voi reveni în câteva rânduri asupra întrebării inițiale. De ce armele și de ce podoabele sunt cele care rămân după moarte, de ce cozile de topor sunt cele

care dispar fără urmă? Și totuși, altă dată!

Cu stimă!

Zare Popescu

P.S. *Topor vine din slavă și este numii unealtă, nu și armă.*

Nu s-ar putea spune cu precizie dacă în seara caldă de toamnă, să tot fi fost prin 1973, pe când stăteau amândoi și-și turnau țigările după apelul de scară pe o bancă din fostul parc dendrologic devenit de mai bine de treizeci de ani curte de cazarmă, soldatul în termen Zare Popescu a avut timp să-l lămurească pe fruntașul T. R. Radu A- Grințu, ce e cu părerea iui despre delațiune și în general, despre mersul lucrurilor în istorie. Despre toate aceste lucruri ei au mai stat de vorbă și înainte și după. E desigur ciudat ca un profesor stagiar de limba română, chemat să-și facă anuala la peste 24 de ani, după ce apucase aproape un an încheiat să fie profesor, ajuns între timp, după depunerea jurământului, la gradul de fruntaș T.R., vorbim de Grințu bineînțeles, să stea ore în șir cu gura căscată la poveștile unui simplu soldat și să creadă chiar că teoriile acestuia, care-i izvorăsc din cap (sau din burtă, cine știe?) precum curge seva din vița de vie proaspăt tăiată primăvara, să creadă el, deci, tânărul profesor de română, că aceste teorii, sau inepții, au în ele un adevăr ciudat pe care-l simte și nu-1 poate demonstra. Dar nu e ciudat deloc acest lucru dacă lărgim contextul și aflăm că și un mai bătrân profesor, un tip care și lui, lui Grințu, i-a predat Cândva istoria la Casa de copii școlari din Sinaia-Prahova, este la fel de captivat și chiar și-a schimbat întrucâtva viața după ce a avut prilejul să-l asculte pe Zare vorbind în ultimii săi ani de școală, adică între anii de grație 1968 și 1972.

Așadar, Zare și Grințu s-au cunoscut în primele zile ale serviciului lor militar în curtea uriașă a fostului conac boieresc devenit după 23 August unitate militară. Unul, Grințu, abia sosea la Școala de ofițeri de rezervă, dacă ar mai fi întârziat câteva ore ar fi trebuit adus pe sus cu escortă, iar celălalt. Zare, fusese singurul dintre recruții de la trupă care răspunsese da ia întrebarea:

cine știe să mânuiască o mașină de tuns? Aceste două calități sunt la originea cunoștinței lor și nu e deloc greu de presupus în ce fel.

Grințu visase toată viața lui să devină regizor de film. Poate că această dorință se născuse în el încă din prima zi când aflase de existența și semnificația cuvântului regizor în copilărie adică. E drept că în ultimii ani această veche

dorință îl și făcuse să se comporte ca atare, adică altfel decât mulți alți muritori. După bacalaureat, trecut de el cu bine la toate materiile, dăduse examen mai întâi Ia IATC, lucru totuși puțin obișnuit pentru băieții care provin din casele de copii, oameni, în general, mai cu capul pe umeri și mai puțin visători, orientați de timpuriu către meserii productive, facultăți tehnice sau științe exacte, către ceva ca re să le alunge adică mai repede, cât mai repede, starea de nesiguranță a lipsei banilor proprii. Nu trecuse de acel examen și se repliase rapid, intrase cu bine la filologie, dar trăia tot cu gândul
ca va face cândva film. După anul întâi de facultate ezitase să se retragă pentru a încerca din nou la regie, se temea că va rămâne tară dreptul de a fi susținut financiar de stat și decise să termine mai întâi ce-a început și abia apoi, după un an sau doi de învățământ, să încerce din nou să devină regizor. Atunci ar fi fost și cu mintea mai coaptă și îi mai rămânea și timp destul pentru a studia pe îndelete. La fel de boemă practicase el de atunci încoace înghițind filme de toate felurile, tot elaborând scenarii în imaginație, citind despre film în toate cele trei limbi pe care le știa (română adică, franceză bine și engleză mulțumitor) și trecând din an in an la facultatea pe care inițial și-o alesese doar ca simplu refugiu. Profesase apoi un an într-o comună din județul Teleorman și, pe când se pregătea să înceapă un al doilea an de profesorat, fusese chemat la încorporare. Nu se știe din ce motive, în cele câteva săptămâni care au urmat, deși nu era de găsit la Școală, numitul Grințu nu dădu vreun alt semn nici celor care chiar îl așteptau. Se prezentase, în fine, ia Centrul Militar care-1 chemase la încorporare în ziua în care, dacă acea zi s-ar fi scurs până seara, ar fi fost considerat dezertor și tratat ca atare, l-au spus la ce unitate să sc prezinte și, chiar dacă drumul până acolo nu însemna mai mult de o oră cu trenul, el tot nu a găsit timp să se oprească undeva și să-și tundă pletele care-i atârnau mai ceva ca lui Făt-Frumos, până, hăt, pe umeri. La respectiva unitate se aflau și soldați în termen, dar și elevi ai școlii de ofițeri, respectiv teriștii, adică absolvenții de facultate care, pe atunci (1973), își satisfăceau stagiul militar la sfârșitul studiilor. Așa se întâmplase că la ora sosirii lui în unitate toți ceilalți soldați și teriști împlineau a treia zi de când se (unseseră regulamentar și îmbrăcaseră uniformele. Pentru el au fost nevoiți să caute mai întâi un posibil frizer printre ceilalți ostași. Acesta fusese un anume Zare Popescu. De fapt, nici acesta nu mai tunsese niciodată pe nimeni, dar îl amuza să încerce experiența și din acest motiv spusese că el știe să tundă.

Aveau să păstreze apoi între ei o prietenie moderată și să se întâlnească din când în când prin curtea unității, întâmplător sau expres, să stea la palavre și să afle nu puține și nici obișnuite lucruri unul despre celălalt. Printre altele, descopereau că studiaseră cam la același liceu și stătuseră în aceeași Casă de copii școlari, dar diferența de vârstă între ei (mai bine de patru ani) îi făcuse să se cunoască abia în armată. Aveau totuși numeroase repere comune, numai că Zare nu-și cunoscuse deloc părinții și începuse viața de orfelinat de foarte mic, iar Grințu fusese adus acolo numai la vârsta destul de înaintată de 13 ani, după ce o țărancă bătrână despre care el credea că îi este mamă murise.

Și, cât timp Zare îl ferchezuiește pe Grințu în holul infirmeriei unității, îmi voi permite, fără a pretinde că prin asta schimb cine știe ce reguli ale narațiunii romanești, să mai dau câteva detalii despre existența anterioară și ulterioară a

fiecăruia dintre ei.

Ne aflăm, deci, în 1973, toamna, adică la mai bine de un an după ce Zare a terminat liceul și a încercat fără succes să treacă examenul de admitere la facultatea de istorie și cam cu șase luni înainte de momentul în care, întors din armată. Grințu se hotărăște să nu-și mai continue cariera de profesor, găsește cu destule greutăți un post, de pedagog la un liceu din București și începe să se pregătească serios pentru facultatea de teatru, secția regie de film. până aici nimic nou, lotul se întâmplă așa cum probabil ați prevăzut. E poate prematur să spunem, dar iată că spunem, că Zare întreține o vastă corespondență pe tot timpul serviciului militar cu trei persoane, veți vedea de ce persoane e vorba, iar Grințu nu trimite și nu primește nici un fel de scrisori. Permisiile, cele câteva de care beneficiază amândoi în perioada septembrie 1973 - martie 1974, și le petrec împreună. Dacă vi s-a întâmplat ca în vremea respectivă să vedeți în vreun restaurant doi soldați st stând la masă cu câte un pahar de vodcă în față, cântând romanțe bănățene și privindu-se cu jale drept în ochi, v-aș ruga să nu vă grăbiți să credeți că cei doi erau chiar sus-numiții Zare Popescu și Radu A. Grințu. Ei își petreceau în cu totul altfel permisiile, dar despre acest lucru voi reveni cu amănunte într-o vreme mai potrivită.

Tot în septembrie 1973 se mai împlinea un an și de când Zare reușise s-o găsească într-un sal din apropierea orașului Sfântu Gheorghe pe unguroaica Ana, o fată de vreo 18 ani pe pare el o căuta deja de vreo alți doi ani, de când o văzuse adică întâia dală la o serbare ce se dăduse la ei la Casa de copii din Sinaia și la care participaseră elevi din mai toată țara. Ea recitase atunci o poezie și pronunțase atât de ciudat unele cuvinte românești încât, în mod aproape inexplicabil, Zare găsise de cuviință să se îndrăgostească de ea. O chema, de fapt. Ana Szasz și abia în timp ce Zare, în a doua parte a serviciului său militar, se află pe un șantier în Dobrogea, ea găsește timp să-i dezvăluie lui, în câteva scrisori, complicata ei ascendență.

Tatăl ei era pe jumătate sas, pe jumătate român, iar mama, deși vorbea bine maghiara, spunea că este evreică după tată, deci nu mai mult de jumătate maghiară. Naționalitatea Anei ar fi trebuit deci să fie judecată pe sferturi sau pe fracțiuni și mai mici dacă luăm în considerație faptul că la vârsta majoratului, deci când Zare se apropia de sfârșitul armatei, ea îi mărturisea acestuia că din toate aceste limbi materne (sau paterne, în fine!) vorbea cel mai corect... engleza.

Nu vom dezvălui deci misterul până la capăt, deja am trecut la numărarea rapidă a obiectelor importante din memoria lui Zare din timpul în care se afla în armată, culmea ari fi însemnat să mai spunem și cine ara cel de-al treilea corespondent al său din timpul acela. Atunci chiar că totul ar fi știut dinainte, iar Grințu și alții ar deveni pur și simplu personaje episodice. Dacă, totuși, până aici ceva e neclar, vă rog să nu-mi pretindeți să vă dau adresa de acasă și, chiar dacă o aflați pe altă cale, vă mai rog să nu-mi scrieți întrebându-mă de una sau de alta.

Lămuririle suplimentare n-au făcut nicicând fericirea cititorului.

C. **Pedagogul Grinzi**

Dacă ar fi trebuit să scrie un scenariu al dimineții din 20 aprilie 1976, Grințu ar fi notat neapărat următoarele lucruri:

Pe pervazul ferestrei se află un cearșaf murdar cu ștampila L.M.F. la vedere și o ceașcă de calea plină cu mucuri de țigări. Prin geamul murdar (cine să spele geamurile într-un internat de băieți?) pătrunde lumina lăptoasă a unei zile care nu se arată a fi însorită. Se văd vârfurile plopilor încă neacoperiți de frunze și se ghicește printre ei firma cândva luminoasă a hotelului Pescăruș care are 11 etaje. Aparatul rămâne multă vreme neclintit pe această imagine ștearsă. Se aude un șuierat subțire de vânt și din când în când zgomotul făcut de autobuzele liniei 4312. Aceasta face legătura între fostul sat de lângă actuala linie de centură a orașului și fosta periferie a orașului, acum devenită marginea zonei centrale. O deplasare în sus a aparatului descoperă întregul corp al hotelului Pescăruș, micul parc neîngrijit din fața lui și parcarea pustie de lângă intrarea în restaurant. O altă deplasare, de data aceasta spre stânga, aduce un element nou in cadru; un castel de apă ceva mai scund decât hotelul, deci o construcție care a servit cândva la alimentarea cu apă a unor clădiri mult mai mici situate în preajma hotelului sau chiar pe locul pe care se află acum hotelul și parcul. Se vede și o parte din șoseaua cu patru benzi care trece pe lângă parc și pe sub un pod construit pentru calea ferată. Un fel de negură cuplată cu murdăria geamurilor împiedică analiza detaliilor acestor imagini. Ansamblul se aseamănă mult cu un sat de câmpie adormit, iar singurul contraargument a] acestei ipoteze ar fi hotelul și cerul plumburiu care chiar în spatele lui se luminează puțin făcând ca totul să pară o ilustrată dintr-o țară nordică.

În toată această descriere am urmat tot timpul punctul de vedere al lui Grințu. Mai întâi a stal întins pe patul în care a dormit. Ochii lui abia smulși din somn au rămas vreme îndelungată ațintiți asupra geamului murdar și a cerului cenușiu decorat de câțiva plopi goi de frunze și de firma, ininteligibilă când nu e aprinsă, a hotelului. Apoi el s-a ridicat de pe pal (a văzut deci parcul și partea de jos a hotelului) și s-a dus ia chiuveta de fontă din cameră (moment în care privirea lui a redescoperit tumul de apă, care nu mai servește demult la ce a fost destinat, și șoseaua). Ideea de a compara toate aceste lucruri cu o ilustrată dintr-o țară nordică i-a venit în timp ce scuipa în chiuvetă și auzea șuieratul ușor al vântului neobișnuit de rece care a suflat în fiecare zi din această primăvară Deschizând robinetul și lăsându-și mâinile sub șuvoiul de apă înghețată, Grințu a auzit zgomotul făcut de autobuze și s-a interogat asupra orei. Și-a spălat fața, a tușit pentru a-și curăța gâtul de gustul de tutun macerat pe care-l simte din ce în ce mai neplăcut în fiecare dimineață, și-a clătit gura cu apă și ș-a frecat puțin cu degetul pe dinții din față păstrând în tot acest timp in minte întrebarea cât o fi ceasul. Nimic schimbat în peisajul de dincolo de fereastră nici în momentul în care el se întoarce cu spatele spre chiuvetă și caută pe masa acoperită cu hârtie de ziar un cearșaf mai curat cu care să se șteargă pe mâini și pe față. Poate doar o dâră de fum albăstrui care plutește pe șosea în urma autobuzului care s-a auzit trecând cu câteva secunde mai înainte.

Un cearșaf aproximativ curat a găsit destul de ușor, însă senzația de murdărie generalizată din cameră l-a făcut să se strâmbe. La picioarele lui, pe linoleumul slinos, se mai află câteva zeci de cearșafuri murdare, toate cu ștampila L.M.F. aplicată cu tuș violet sau negru pe câte un colț sau chiar in mijloc. Această cameră, deși are în ea un pal. un dulap metalic și o masă cu două scaune, deși este acum "camera pedagogului", a fost destinată (și încă mai este) păstrării lenjeriei de pat de la toate camerele de la etajul întâi. Grințu privește din nou ceașca plină de mucuri și își amintește sau descoperă cu neplăcere că a dormit în acest miros stătut de fum de tutun. încearcă să folosească această informație pentru a-și explica indispoziția lui din această dimineață. Totuși nu se grăbește să deschidă geamul, i-a fost frig toată noaptea, s-a trezit de mai multe ori clănțănind din dinți, așa că se duce mai întâi spre dulapul metalic pe care-1 descuie cu cheia din buzunarul pantalonilor. Își ia ceasul de pe raftul de sus și-l privește. E ora două! Abia în timp ce-și leagă cureaua ceasului peste încheietura mâinii realizează că nu poate fi ora două acum când se luminează de ziuă, deci ceasul a stat și fără să se apuce imediat să-i întoarcă remontorul, se îndreaptă spre ușă și iese pe culoar.

Lumina de pe palierul etajului întâi e mult mai scăzută decât cea din camera pedagogului. în capătul îndepărtat al culoarului se ghicește în semiîntuneric un scaun gol. Grințu strigă:

- Planton! Planton!

În același scenariu pe care își închipuie că-l scrie ar mai fi nevoie și de o imagine pe care să se odihnească privirea spectatorului în timp ce el așteaptă să răspundă cineva la strigătul lui. Imaginea întunecată a culoarului cu uși închise și cu un scaun gol în partea cea mai îndepărtată nu-i convine, iar alta mai frumoasă sau mai semnificativă nu găsește. Mai strigă o dată și se întoarce în cameră. Răvășește cu mâna cele câteva cearșafuri de pe masă, scoate de sub ele un caiet subțire cu coperți albastre de material plastic și-l răsfoiește atent.

Ar fi interesant să știm din ce motiv se apropie din nou de chiuvetă și se privește în oglindă în timp ce cu mâinile își înfige poalele cămășii pe sub cureaua pantalonilor. Este prima dată, de când s-a trezit, că își ia în seamă ținuta lui boțită de om care a dormit îmbrăcat. Iese din nou și se îndreaptă spre capătul opus al culoarului. Pașii lui se aud lovind cimentul, și după ritm ne putem da seama că nu e deloc grăbit. Ba chiar îl și vedem oprindu-se pe la jumătatea culoarului, întorcându-se câțiva pași și intrând în grupul sanitar.

Cât timp culoarul pustiu se păstrează pe ecran am putea auzi câinii sau cocoșii de la casele particulare vecine cu internatul de băieți. Acest cartier al orașului a fost sat până mai ieri și viața lui de acum nu se deosebește prea mult de cea dintr-un sat obișnuit din câmpie.

Iese în cele din urmă încheindu-se la pantaloni. Zece pași mai încolo se oprește în fața unei uși bate tare cu pumnul în ea și apoi o deschide violent lovind-o de perele în interior.

- Deșteptarea, bă, ce nu vă e rușine? Așa faceți voi de planton?

Pe cele șase paturi din cameră dormeau, în momentul deschiderii ușii, șase băieți După zgomotul făcut de Grințu s-au trezit cinci; au sărit în picioare și se poate vedea că au dormit îmbrăcați - sunt probabil ultimii doi care ar fi trebuit

să stea de planton. Ceilalți trei care au deschis ochii și se uită ca printr-o pânză deasă la Grințu sunt în ținută de dormitor: unul e îmbrăcat cu un tricou de marinar și izmene care au fost cândva albe, altul are pe el o cămașă cadrilată și un șort negru și doar ultimul – cel care nici nu s-a ridicat de pe pat - are o pijama nouă, lucioasă și puțin cam mare pentru el.

- Păi bine, mă băieți, zice Grințu cu o voce binevoitoare, de ce nu vreți voi să m-ascultați, mă? Dacă s-a furat ceva din vreo cameră in timpul ăsta, ai ?

Cei doi care au dormit îmbrăcați stau în picioare, s-au proptit cu câte o mână de masa din mijlocul camerei și privesc fix în podea.

- Vă pun la plată, să știți!

Între timp s-a apropiat de cel cu pijama și l-a apucat de guler. Acesta oftează, și se preface că vrea să se ridice din pat.

- Mă, ce pijama ți-a luat tac-tu!

Vocea lui Grințu e blânda și înțelegătoare. El afișează un aer de bunăvoință și cooperare.

- Și ce ceas! - zice el descoperind pe mâna stingă a băiatului un ceas sovietic cu afișaj digital. Merge bine, nu-i așa?

Băiatul zice că da, Grințu își potrivește ceasul după al elevului, ceilalți doi îl privesc pe sub sprintene în acest timp.

- Păi meriți tu, mă puturosule. să-ți cumpere bătrânii tăi atâtea lucruri?

- Nu prea, zice băiatul, și Grințu devine dintr-o dată la fel de violent ca în momentul în care a deschis ușa:

- Dreepți!

Cei cinci stau toți în poziția ordonată, cu tălpile goale pe linoleumul murdar și zâmbesc în clipa în care Grințu apucă pătura de pe cel de al șaselea pat și o trage deoparte dintr-o singură mișcare, Pe pal, sub pătură, nu se află un om, ci mai multe haine și bagaje așezate în așa fel încât să dea impresia că un trup de om se odihnește acolo.

- Ahaa, strigă Grințu, prefăcându-se furios, vă țineți de bancuri, ai?

Băieții râd pe înfundate.

- la, mișcați-vă și treziți-i pe toți și scoateți-i la înviorare, fuga!

Cei doi care au dormit îmbrăcați își încalță la iuțeală pantofii pe piciorul gol și o zbughesc pe ușă strigând: “Deșteptarea, bă!". Bat în uși și le trântesc de perete, forfota unei dimineți obișnuite dintr-un internat se aude crescând în urma lor.

- Și tu, Radule, deschide fereastra, nu vezi că pute aici ca-n grajd?

Radu, adică cel îmbrăcat în pijama, se duce și deschide fereastra. înainte de a ieși din cameră, cu mâinile în buzunare. Grințu mai întreabă:

- Și ăsta unde-i?

- Care ăsta? zice Radu.

- Meșteru, Popescu, spune pedagogul, arătând cu o mișcare a capului spre patul pe care sunt îngrămădite haine și bagaje,

- Nu știu, n-a venit! - răspunde Radu și iese și el pe culoar la înviorare.

Din acest punct înainte, se gândește Grințu, scenariul ar trebui să se compună mai ales din planuri scurte în succesiune rapidă. Mutre somnoroase, mâini ridicate alene pentru a executa un exercițiu de înviorare, pantofi nelegați la șireturi și mișcați târșâit pe ciment, uși trântite, dulapuri metalice deschise cu zgomot, strigăte, câte unul de-a noua trecând și spunând bună dimineața "Salut, salut!" Doi bătându-se pentru un teu de metal cu care se spală linoleumul. Grințu intrând între ei și despărțindu-i cu două palme seci după ceată, fiecăruia. "Mișcă, mișcă!" Busturi goale în fața chiuvetelor pline cu apă până în buză. "Nu vezi, mă că-i înfundată? De ce te speli aici?" "Păi, nu mai e loc to'ar'șu pedagog!" "Atunci pune mâna și desfund-o și pe urmă te speli". Doi într-un pat care încă mai dorm. Grințu dând jos pătura de pe ei și descoperindu-i îmbrățișați. "Luați imediat teul și cârpele și spălați scările! Când ați terminat, mă chemați!" Impuls suplimentar cu piciorul în fund ultimului care iese pe ușă. "Ia uite-i, mă, și p'ăștia! Păi ce, bă, vă credeți acasă la voi?" Un chiștoc de țigară strivit pe linoleum lângă ușa unui dulap metalic. "Cine a fumat, bă, aici[9] Dacă vă prind, v-o bag pe gât să știți!" "Nu știu, to'ar'șu pedagog, poate a adus-o cineva lipită pe talpă." "Daa lipită pe talpă, Mândele. ai? Bine atunci ia-ți cârpele și o mătură și vino să faci curat la mine în cameră!" "Io?!". "A, deci te miri, vezi, poate te pun să speli și geamurile". "A, nu, nu mă mir, to'ar'șu pedagog, da' geamurile poa'să le spele Bazdrângu." Elevul râde și-l arată cu degetul pe unul dintre colegii lui care încearcă să-și lustruiască pantofii cu colțul unei pături. E un zdrahon cu figură bleagă și plin de coșuri. Când își aude porecla aruncă pantoful și se preface că aranjează pătura pe pat. "Cine, mă?" - întreabă pedagogul zâmbind și el acum. "Bazdrângu", zic toți cei din cameră și chicotesc, se bucură că pedagogul le face jocul. "Care-i ăla. mă?" Ceilalți râd. Pedagogul se adresează celui poreclit Bazdrîngu. "Vasile, cine e, mă. Bazdrângu?" "Nu știu, to'ar'șu pedagog!" Ceilalți chițăie de râs. "Da să-ți faci pantofii cu pătura știi[1]" Vlăjganul nu mai zice nimic. Stă cu bărbia în piept și-i înjură din ochi pe colegii lui de cameră. "Atunci ia-l pe prietenul tău, Mândel faceți rost de niște cârpe curate și în zece minute să fie lună în camera pedagogului. Hai, fuga!" Lunganul pleacă bucuros că a scăpat cu numai atât, iar Mândel încântat că nu trebuie să facă singur curățenie.

Grințu își închipuie că această parte a scenariului se cere filmată cu aparatul în mână. Deschide ușă după ușă pentru a se convinge că nimeni nu mai doarme și că toți se ocupă de curățenie. Descoperă unul cu o sticlă de un litru în mână și-i surprinde intenția de a o ascunde repede în valiză. "Ce-ai acolo, Șfăraru?" "Nimic." "Cum nimic, mă, de ce i-ai pus dop de cocean?" "E țuică, tov. pedagog, da' trebuie să i-o duc lu' unchiu în oraș," "Ce vorbești? Ia dă-o încoa! Se confiscă până vine unchiul tău s-o ceară. Ce, el nu știe că n-ai voie cu băutură în cămin?" "Ba știe, da' trebuie s-a dea la un doctor, tov pedagog, zău!" Grințu scoate dopul și duce sticla la nas. "Poșircă d'asta duceți voi la doctori mă?" Cei din cameră se amuză. "Confiscat!" - zice Grințu și ia sticla cu el.

(CHIOȘC PENTRU ȘEDINȚE DE VARĂ) Domnule profesor, așa cum dumneavoastră mi-ați prezis încă de când eram mic. Nu sunt deloc un tip care să facă mulți purici în locul în care i-e bine și, iată, ca de obicei, am găsit și acum ceva cu care să-l supăr pe colonel. Vreau să spun că de vreo săptămână nu mai sunt șofer pe Dacia neagră a comandantului unității, ci pe un camion cu care aduc grâu din câmp la un siloz. Daca vreți să știți unde anume, uitați-vă cu atenție la adresa de pe plic. Da, în Oltenia. În partea ei de Sud. Suntem probabil una dintre puținele armate din lume care se ocupă într-un mod atât de eficace de agricultură. Ar trebui să vă notați acest lucru și, cu obiceiul dumneavoastră de a lua totul în perspectivă istorică, să vedeți ce surprize de interpretare mai aveți când descoperiți alături de săbii și topoare, amfore cu boabe de grâu carbonizat. O să mai credeți că e vorba doar de provizia de război a soldaților sau veți admite și ipoteza că o catastrofă i-a surprins in timp ce se ocupau cu recoltatul grâului?

Lăsând deoparte reproșul meu constant pe care știți că vi-l fac dumneavoastră cât și multor altor istorici pentru că alegeți mereu varianta cea mai logică, vă voi spune că mă simt mult mai bine aici C.A.P.-ul din aceasta comună e fruntaș pe țară și are aproape în fiecare an o recoltă bogată de ordine și medalii. Din această cauză multe dintre construcțiile publice din centrul satului sunt făcute cu banii și la inițiativa cooperativei, deci pot fi incluse în categoria anexelor ei. In gospodăria țărănească veche anexele se numeau *acareturi* (iarăși cu un cuvânt turcesc la origine!) și nu cred că poate fi imaginat un studiu serios al civilizației populare românești urcare relația dintre util și estetic înglobată în aceste obiecte să fie ignorată.

Morile de vânt, cuptoarele de făcut pâine, grajdurile, șurile, cotețele de păsări, fântânile, coșarele din nuiele lipite pe dinăuntru cu lut amestecat cu pleavă de grâu și balegă de cal, atelierele de lemnărie, dogărie, împletituri, troițele și teascurile, adăpătorile, ba chiar și căpițele sau alte metode de depozitare au surprins totdeauna pe cercetători atât prin gândirea tehnică înglobată în ele cât și prin *frumusețea* lor. Armele din vechime, atenție, au păstrat de asemenea pe corpul lor încrustături, pietre prețioase, fildeșuri și zeci de alte feluri de exprimare *artistică.*

Ideea care mi-a venit tot traversând cu camionul satul ăsta pierdut în câmpia oltenească a fost să încerc să descopăr legătura dintre frumusețea invocată a acareturilor enumerate mai sus și cea a urmașilor moderni. Se află aici:

- o grădiniță de copii
- o gogoșerie
- un restaurant
- un magazin universal
- un bloc cu patru etaje și cu magazin de mobilă la parter
- un alt bloc, cu trei etaje, în care se află dispensarul și în care suntem și noi cazați
- o cantină
- o cofetărie
- un aprozar

- mai multe ateliere de industrie locală

- o baie comunală (în construcție) și, auziți,

- ... un chioșc pentru ședințe de vară (!).

Acesta din urmă se află chiar în curtea sediului. Pentru completarea cadrului voi preciza că prin unele curți din sat am mai văzut câteva coșare de nuiele (împletite, cu nimic deosebite de cele de ta Muzeul Satului) și că biserica de aici este pictată de Tattarescu. (Se spune despre el că a pictat zeci de biserici .)

În curtea zăbrelită cu garduri de fier forjat a grădiniței de copii se află o grămadă de gunoi. Arhitectura și finisajul tuturor construcțiilor din beton (armat!) - cele două blocuri, restaurantul și magazinul universal - nu dovedesc în nici un fel legătura cu tradiția sau vreo alta grijă estetică a celor care le-au conceput și ridicat. Curtea atelierelor de industrie locală arată ca ceva între un depozit temporar de fier vechi și un cimitir de mașini, deși înăuntru se produce și chiar cu mult spor.

Chioșcul pentru ședințe de vară, o construcție de lemn, foarte frumoasă pe dinafară, înconjurată de corcoduși cu frunze roșii, este mobilat pe dinăuntru cu mese acoperite cu PAL albastru și lucitor și cu scaune tapițate. Pânza înflorită a tapițeriei scaunelor și albastrul spălăcit al meselor îmi provoacă un fel de oroare când intru acolo. E un tip aici, contabil al C.A.P.-ului și secretar U.T.C. pe comună, un tip tânăr, dacă are cu doi ani mai mult decât mine, însă, cum singur recunoaște, e și cam obez pentru vârsta lui. Asta îmi zice: "Noi dăm producție, nu ne ocupăm de frumos!" când mi-a zis asta nu i-am răspuns în nici un fel, dar am ieșit cu repulsie din chioșc. Ne-am dus împreună până la cofetărie. Gogoșeria și cofetăria sunt singurele magazine deschise în timpul zilei. Campanie, de! La început nu am înțeles de ce a preferat localul de beton al cofetăriei, umbrei de nuc din fața chioșcului de gogoși, pentru că același suc de zmeură se putea bea și colo și dincolo,

În cofetărie nu se aflau copii, ci numai adulți, tractoriști, șoferi, conducători de atelaje. Pe cei mai mulți îi știam din vedere, mă mai întâlnisem cu ei pe câmp sau la magazii, la siloz. Stăteau în picioare și beau direct din sticlă respectivul suc de zmeură. Prietenul meu, secretarul, a comandat două sticle de suc, mi-a întins una din ele și mi-a zis:

- Bea-o pe jumătate!

Mi s-a părut o ofertă ciudată, dar, cum de obicei nu vreau să contrariem pe nimeni, am făcut întocmai. Am văzut apoi că tipul îmi ia sticla din mină și o întinde vânzătorului. Acesta a scos de sub tejghea niște coniac pe care l-a turnat peste suc și deci mi-a umplut din nou sticla. Culoarea lichidului era abia acum aceeași cu cea din sticlele celorlalți clienți ai cofetăriei.

Nu știu dumneavoastră ce credeți, ca istoric distins ce vă aflați, de legătura sau opoziția pe care o civilizație o poate stabili între producție și frumos. Tipul care mi-a făcut cinste ca unui soldat ce mă aflu cu un cocteil de coniac cu zmeură zice că ei au în comună și un ansamblu de dansuri folclorice care a luat premii în Polonia și in Belgia. Da, da, dar acareturile lor, chioșcul ăla de ședințe?.,.

La revedere.

Zare

*

Și nu s-ar putea afirma, din perspectiva aucturială, că Zare Popescu e un tip care se abține de la alcool. Chiar este unul din pluton cu el care-i zice mereu că el e ruda cu șampania "Zarea" sau cu ceasurile de mână sovietice: "Zaria", "Luci", "Pobeda" etc.

•

D. **Despre numere matricole, despre nume și eroi**

Turul lui Grințu continuă prin casa scărilor unde doi băieți dintr-a noua aruncă apa cu găleata și o lasă să se scurgă apoi din treaptă în treaptă. "Mai încet, mă, că stropiți pereții și vă pun să plătiți zugrăveala!" "Da, to'ar'șu!" De aici urcă la etajul al doilea și se mai rățoiește puțin și pe acolo. Coboară apoi până la parter și numește doi care să mătură prin fața căminului. Iarăși găsește câțiva care s-au întins pe pat să mai doarmă și alții care se bat și se înjură încă de la prima oră a dimineții. "Ce aveți, mă, de împărțit la ora asta?", zice Grințu în timp ce-i apucă de gulere și-i dă cap în cap. Își privește ceasul și spune ca pentru el: "Ia uite, nu-i nici șase jumate și ei au și început bumbăceala! Luați imediat tomberoanele și mergeți și le deșertați la groapă, hai!"

Obiectele inutile, de fapt fragmentele de obiecte care stau aruncate grămadă într-un tomberon de gunoi, alcătuiesc adesea o imagine fascinantă și Grințu se gândește acum dacă și pe ecran respectiva imagine rămâne la fel pentru cel care privește din sală. Își amintește, ca un elev silitor, finalul din "Zabriskie Point" de Antonioni. Momentul în care imaginația eroului face să explodeze o vilă americană. Se filmează cu încetinitorul și pot fi văzute zburând alene prin aer bucăți de frigidere, haine, televizoare, mobile, aspiratoare, cărți (chiar și cărți - imaginea nu trebuie citită simbolic) și, probabil, și fragmente de corpuri umane. Ce lasă o civilizație după ea într-un tumul nu diferă mult de ce se pune într-un tomberon sau de ce explodează alene în filmul lui Antonioni.

Pedagogul intră acum din nou într-un grup sanitar de la parter, se spală pe mâini și-și privește ceasul mai mult din plictisea lă decât pentru a-și aminti ce oră e. lese în fața căminului, își bagă mâinile în buzunare și ridică umerii până lângă urechi în speranța că îi va trece frigul Privirea lui se plimbă cu indiferență peste curtea murdară a căminelor, peste gardul de sârmă împletită, peste coșul cantinei prin care iese un fum subțirel, peste celelalte trei cămine, unul de băieți și două de fete, își imaginează că și colegii lui de acolo se ocupă cam de aceleași lucruri la ora asta. Își amintește brusc de ceva și reintră în holul de la parter. Descuie camera în care stau pedagogii peste zi și supraveghează intrarea, scoate din dulapul cu geamuri un fierbător și o pungă de hârtie cu încă puțină cafea măcinată pe fund, o cană mare de lut și o cutie de tablă în care e zahăr. Încuie ușa in urma lui și pleacă spre camera în care a dormit peste noapte. În drum intră iarăși în grupul sanitar de la etajul întâi și umple cu apă cana mare de lut. Se vede că încă nu s-a trezit de-a binelea nici el. A uitat că este apă și la chiuveta din camera lui? Înainte de a ajunge în capătul dinspre răsărit al culoarului intră

într-o altă cameră, penultima pe dreapta, cea în care nu intrase până atunci, cea în care dorm (încă dorm) băieții buni, protejării echipei de pedagogi. Aici sunt numai trei paturi, fereastra e astupată cu hârtie albastră, e aproape întuneric, dar e ușor de ghicit că în cameră nu doarme decât un singur elev. Grințu se apropie tiptil de capul acestuia și-i toarnă dintr-o dată toată apa din cană pe față.

Saltul plin de furie și oprirea la jumătate a înjurăturii elevului, zâmbetul albastru pe care acesta și-l confecționează în timp ce se șterge cu mâneca pijamalei pe față, cuvintele lui de reproș blând, respectuos (Ha,. tov pedagog, că m-ați și speriat, zău!). Toate acestea l-ar amuza pe Grințu dacă el nu și-ar aminti chiar acum că scenariul lui are o lacună. A pierdut pe drum, undeva sticla de țuică pe care o confiscase el, Grințu, din camera 33. Deci autorul fictivului scenariu nu se amuză și se preface sever în continuare.

- Păi, dacă dormi la ora asta, Axente! Te-ai boierit sau ți-a intrat democrația în cap? la pune-ți boarfele pe tine și du-te până la camera 11, la parter, și vezi că am uitat o sticlă de țuică acolo când i-am dat pe unii cap în cap. O iei și pe urmă vii la mine în cameră să punem de cafea. Ai înțeles?

- Da, zice Axente scurt în timp ce-și scoate bluza pijamalei și încearcă să-i stoarcă gulerul.

Abia acum Grințu se amuză de fapta lui, râde și iese din cameră. Din ușă mai întreabă, pe același ton serios, sever, bine jucat:

- Nu știi unde-i Meșteru Popescu?

- Nu știu, tov pedagog, că ei n-a venit cu noi.

- Bine, mă, da' de la Casa de copii ați plecat toți odată, nu?

- Nu, el a plecat cu vreo două zile mai devreme, a zis că se duce la fratele lui care lucrează la Constanța și pe urmă vine încoa.

- Aha! Și ăștia? - arată spre cele două paturi goale din cameră.

Axente râde complice și explică vag, dar se pare că destul de mulțumitor pentru Grințu:

- E, și ei, ca băieții!

Ajuns în camera lui, Grințu descoperă brusc culorile vii ale peisajului care se vede prin fereastra acum deschisă. Înseamnă că gemurile erau într-adevăr foarte murdare. Îi privește o vreme pe cei doi care se grăbesc să termine de făcut curat. Au aranjat între timp toate cearșafurile cu ștampila L.M.F. într-un singur teanc sub masă, au spălat cești le, chiuveta și au încercat să spele și geamurile. Au măturat și au spălat linoleumul.

- Pătura aia de pe pat ați scuturat-o?

- Da, tov pedagog!

- E, atunci cărați-vă, da' să nu vă mai prind că... - și se oprește pentru că deja a uitat ce anume i-a surprins făcând.

Băieții pleacă. Grințu se proptește în coate de pervazul ferestrei deschise și rămâne cu privirea ațintită pe imaginea de la începutul scenariului. Lumina de pe cerul cenușiu din spatele hotelului Pescăruș a mai crescut între timp. Deși parcul e abia puțin înverzit, culoarea lui e intensă și proaspătă. Se pare că a plouat peste noapte.

Se aud pași pe culoar și ușa camerei pedagogului se deschide pentru a face loc salutului morocănos al lui Albu. Grințu nu se întoarce cu fața spre el, dar

răspunde plictisit la salutul colegului său care a venit să-l schimbe. Simte apoi că acesta a venit însoțit și e curios să-l vadă pe însoțitor.

- Faceți cunoștință! - zice Albu.

- Pîrvu! - zice noul venit.

- Grințu. - spune Grințu strângându-i mâna.

- Stai jos! - zice Albu arătându-i un scaun lui Pîrvu. El se așază pe pat. Grințu ia celălalt scaun și și-1 aranjează lângă fereastră. Cât mai stau de vorbă, Grințu se uită mai mult afară.

Pîrvu e un băiat de vreo 23 de ani. A dat de mai multe ori examen la facultate și n-a reușit mare lucru. Acum a aflat că ar fi un post de pedagog aici la Liceul de Mecanică Fină. (Grințu se gândește că spectatorul scenariului său ar avea abia acum ocazia să-și explice sensul ștampilei L.M.F. pe care a lot văzut-o până acum pe cearșafurile răspândite prin cameră.) Albu zice că-1 va duce la director pe la ora zece. până atunci îi explică el în ce ar consta treaba pe aici. Între timp intră și Axente cu sticla de țuică învelită într-un ziar. Toți trei se bucură de această soluție neașteptată pentru impasul în care intrase conversația. Fac apoi o chetă rapidă, câte un pol fiecare, și-l trimit pe Axente să ia salam și pâine și suc de roșii din oraș. Axente, încă marcat de severitatea bine jucată de Grințu mai devreme, cere un bilet de voie ca să iasă normal, pe poarta păzită a școlii. Grințu râde și-i zice:

- la-o peste gard!

Peste mai puțin de trei minute îl chiar zărește sărind gardul înalt de sârmă împletită prin dreptul ferestrei. Albu a turnat țuică în ceștile de cafea și întreabă:

- De la cine-i țuica asta?

- De la unu' din anu' întâi profesională.

- Bună! - zice Pîrvu.

- Aiurea. E puturoasă - spune Albu fără chef și golește ceașca dintr-o dată.

- Puturoasă - aprobă Grințu cu ochii pe fereastră și abia muindu-și buzele în ceașcă îl agasează noul venit. E, de fapt, omul care îi va lua locul. El, Grințu, n-are buletin de oraș și directorul liceului i-a pus în vedere să-și caute alt loc de muncă. Pe Grințu nu-1 deranjează ideea de a-și căuta de lucru la țară, e chiar bucuros într-un fel, se plictisește până în gât de mizeria din căminul ăsta, are și el poftă să respire, își imaginează - când se gândește că va lucra într-o școală dintr-un sat de munte - culori mai vii decât cele ale parcului pe care-1 examinează acum prin fereastra deschisă. În schimb, graba lui Albu de a-i găsi un înlocuitor îl umple de sictir. Directorul îi dăduse un termen destul de lung - până la sfârșitul anului școlar - iar acum nu suntem decât în prima zi a trimestrului trei, de ce s-o fi grăbit Albu să nu-1 mai aibă coleg?

- Am adus și eu niște cafea, zice Albu și scoate din buzunar o pungă albă de hârtie și o pune pe masă.

- Hai sa facem câte una, zice Pîrvu și apucă fierbătorul electric, Albu îi dă peste mină și strigă cât poate de tare pentru a fi auzit de pe culoar prin ușa închisă a camerei:

-Planton!

Imediat ce se înfățișează în ușă un băiețel pirpiriu, blond și cu ochii verzi, Albu continuă pe același ton răstit pe care a strigat:

- Du-le la camera nouă și cheamă-1 pe Umit sa ne iacă o cafea.

După asta râde și-i explică lui Pârvu:

- Avem și turci în căminu' ăsta. Are cine să ne facă o cafea bună!

Pîrvu râde și el, cam forțat i se pare lui Grințu care e nemulțumit de cum decurge scenariul lui.

Se aștepta să-l găsească încă de seara pe elevul Popescu din clasa a Xll-a și să stea de vorbă cu el. În general Grințu se simțea foarte legat de elevii care trăiau la Casele de copii școlari (doar trăise și el într-una din ele între 13 și 18 ani, deci în timpul liceului), dar cu Popescu se înțelegea cel mai bine. Descoperiseră împreună că se trag din părinți care trăiseră în sate de câmpie aproape învecinate. Poate se și cunoscuseră părinții lor. Popescu nu și-i văzuse niciodată pe ai săi, iar Grințu se despărțise de mama lui când avea 13 ani. La moartea ei, cineva, un unchi, îl dusese să stea de vorbă cu un bărbat neras și prost îmbrăcat care începuse să plângă imediat ce a dat cu ochii de el. Își amintește că l-a scuipat și a fugit. Omul acela îi era tată? Peste numai o săptămână unchiul Vergii îl instala pe Grințu la Casa de copii școlari din Sinaia. Prin ce fel de imagini aduse pe ecranul din fața unor spectatori normali ar putea fi făcute de înțeles, aceste povești și sentimentele cu care te însoțea Grințu?

Despre Popescu, supranumit Meșteru, Grințu aflase târziu că e și el dintre copiii orfani. Se îmbrăca îngrijit și cu gust, avea haine de îmbrăcat în lipsa uniformei și lot felul de obiecte personale care nu puteau fi cumpărate cu banii de la Leagăn. Spunea că se duce vara și muncește cu calul și cu țapina în pădure și face rost de bani, apoi că primește din când în când câte o mie de lei de la fratele lui mai mare care e șofer pe un șantier de lângă Constanța. Unii elevi din cămin îl bănuiau că fură și când dispărea ceva din camere, bani, ceasuri, rachete de tenis sau chitare, veneau la pedagog și-i propuneau să-l percheziționeze întâi pe Meșteru dintr-a unșpea. Asta era cu un an în urmă și de fapt chiar așa îl cunoscuse Grințu pe Popescu. Se rățoise la el și ăla zâmbise, era obișnuit să fie controlat când se fura ceva. "Câți bani ai asupra ta?" - întrebase răstit pedagogul. Băiatul răspunse senin: "Nouă sute și cincizeci de lei, tov pedagog." "Câât mă?" "Nouăsutecincizeci!" Era o sumă cam mare pentru un elev. Cel care reclamase furtul se plângea că i-a dispărut o sută. "De unde i ai?" "Mi i-a trimis ieri frate-meu de la Constanța." "De ce?" "Așa face el când ia salariul și se îmbată și își aduce aminte de mine." "Și vrei să te cred?" Băiatul scosese din portofel banii și cotorul mandatului telegrafic. Pedagogul îl chemase apoi la el, fără știrea reclamantului, și-i spusese: "Bă, te rog să mă scuzi!" Apoi se împrieteniseră, dar Popescu nu profita de protecția acordată de pedagog celor de la casa de copii. Nu voia să se mute într-o cameră de trei paturi și în general, refuza violent acest gen de privilegii.

- Pune de *patru* cafele, turcule! - zise Grințu către Umit pentru că-l văzuse pe Axente sărind gardul cu o pungă de plastic în mână. După ce gustase din țuică și fumase mai multe țigări pe stomacul gol se bucura acum că se apropie Axente cu salamul și pâinea și sucul de roșii. Aducătorul lor trebuia răsplătit.

Înainte de plecarea în vacanța de primăvară Popescu venise la Grințu și-l anunțase că el se duce să-și caute părinții, măcar urmele lor. Grințu tresărise când Meșteru pronunțase numele satului din care avea de gând să pornească mica lui anchetă. Acum era foarte curios să știe dacă băiatul fusese acolo și ce aflase. Simțea cum această curiozitate a originilor, de atâtea ori reprimată până atunci, îl sufocă încetul cu încetul. Invidia calmul cu care și-o satisfăcea Popescu și se simțea acum, acolo în fața ferestrei deschise, ca un copil care-și așteaptă, tatăl să vină de la război.

Deodată sări în picioare și se propti cu coatele de pervazul ferestrei. Într-adevăr, dinspre șosea, peste maidanul de lângă gardul liceului, se apropia mergând agale elevul Popescu supra numit Meșteru. Numai că era însoțit de o fetișcană și amândoi erau îmbrăcați ciudat, în orice caz nu în uniforme de elevi. El avea blugi, un tricou de lînă lung până aproape de genunchi, o eșarfă grena legată în jurul gâtului și un rucsac destul de greu în spate. Ea era frumoasă și îmbrăcată aproape la fel, minus rucsacul. Păreau doi autostopiști, globe-trotters care tocmai și-au pierdut chitara. Popescu îl văzu de departe pe Grințu și-l salută cu voioșie fluturându-și mâna deasupra capului.

Bineînțeles că Grințu se gândi aproape imediat să suspende micul lui scenariu și să treacă automat la un altul, eventual unul care să-i aibă în vedere pe elevul Popescu. Ba chiar se gândi că dacă cele două tot vin în contact, atunci primul, al lui, ar putea fi pregenericul celui de-al doilea sau, invers, cel de-al doilea să i fie un simplu flash-back al primului. Această nuanță constructivă se citi probabil pe chipul său când și-l întoarse dinspre fereastră spre Albu și Pârvu. Cei doi crezură că e vorba de descoperirea celui care venea cu mâncare (lucru într-un fel adevărat, simultan cu altele) și salivară în tăcere. Pe urmă, pauza de emisie a scenaristului Grințu se prelungi foarte mult - probabil că Popescu își lua la revedere de la fata aia cu care venise, poate că veneau de la gară și ea stătea pe undeva prin preajmă și trebuia condusă până acasă - între timp el mâncă salam și bău suc de roșii, ciocni încă unul sau două pahărele de țuică cu cei doi colegi (să-i numim provizoriu așa!) și ascultă refuzul complicat al lui Axente care nu putea să bea cafea din cauza unei insomnii pe care o avusese într-un tren cu care venea din tabără când băuse prima dată în viața lui cafea din termos.

După asta deveni nerăbdător să-l vadă pe Popescu și cobori în holul mare de la intrarea în cămin. Îl găsi chiar acolo, mai avea ceva de vorbit cu fata care-l însoțise. Deci ea îl condusese pe el până acasă și nu invers Grințu descoperi că e nepoliticos abia după ce rosti:

- Salut Popescule, ce e mă, te conduc fetele până la ușa căminului?

Popescu izbucni în râs și răspunse:

- Poate că nici nu mă cheamă_Popescu

Era vorba, desigur, de recentele lui investigații. Fata era probabil la curent cu ele pentru că râse și ea cu aceeași degajare. În timp ce Grințu descuia ușa camerei

de supraveghere și-i poftea pe amândoi înăuntru, Popescu făcu prezentările. Pedagogul încercă să-și repare impolitețea sărutându-i mâna fetei și întrebând-o apoi dacă nu vrea o cafea.

Scenariul lui continuă în timp ce urca scările spre camera de unde venise, îi apostrofa pe câțiva elevi găsiți în dezordine pe culoar, intra și lua cu cl ceașca de cafea care rămăsese plină după refuzul lui Axente și se întreba întorcându-se ce e cu fata asta care a venit după Popescu până la cămin.

Ar putea să-i fie soră, se gândea, poate prin existența ei se clarifică ceva în genealogia lui Popescu sau, cine știe, poate-i o simplă prietenă. Începe să-mi fie greu să-i înțeleg pe cei cart au cu cinci-șase ani mai puțin decât mine!

Oferindu-i în sfârșit fetei ceașca de cafea deja răcită îl întrebă pe elev:

- E, și, ce-ai aflat?

- A fost toarte interesant, zise Popescu și se opri. În tăcerea instalată brusc în cameră după vorbele lui se auzi prima sorbitură a fetei. Evitau să-și întâlnească privirea, nu se știe de ce. Fata privea cu atenție desenul kitsch de pe ceașca de porțelan calitatea a doua. Grințu aștepta ca unul din ei să înceapă să povestească. Era avid de informațiile lor. Popescu se prefăcea că se gândește la ceva sau că nu știe cum să-și înceapă povestea. În cele din urmă zise:

- Orice i-ai ruga să-și amintească *ei* încep așa; “Când eram în război..."

*

(DRUM) De la Cluj-Napoca până in satul în care anul acesta mi-am exercitat meseria mea de țapinar, învățată ușor și profesată cu greu în vacanțele din timpul liceului, trebuia să merg cam două ore cu un autobuz. După ce am coborât din tren, m-am dus glonț la adresa pe care mi-o dăduse Ana, Ar fi fost prima dată când o vizitam după ce, cu ciudatele mele calități de detectiv, o descoperisem în satul ei de lângă orașul Sfântu-Gheorghe. Știți că ea învață aici, la Cluj, ca să se facă învățătoare? În fine n-am găsit-o acasă și m-am dus la autogară. Pe drum mă gândeam și cum să fac să-mi scot un abonament și să vin mai des s-o văd.

Nici nu știu dacă autobuzul poate fi numit obiect pur și simplu. El îndeplinește în lumea de azi atâtea funcții încât poate fi luat și drept ființă (dragă și mult așteptată; rupi petale de margaretă și te întrebi: vine, nu vine, mă iubește, nu mă iubește?) și drept instituție (ce dacă e pe patru roți? e destul să se pună în mișcare și-l și auzi pe șofer: "aici eu conduci’*) și drept forum (“am auzit ieri in autobuz că...”) etc. ele. Luat ca atare, adică drept un mijloc de transport care duce persoane, pardon, pasageri de colo până colo, el prezintă adesea mai multe excepții de cât sunt necesare pentru simpla confirmare a regulii. Aproape toate celelalte supoziții își găsese ușor confirmarea dacă încerci să *faci un drum* cu o cursă rapidă între două puncte normal depărtate. Într-o zonă de deal și munte ca aceea în care mă deplasam eu. Deci o zonă cu precădere viticolă, forestieră și zootehnică. lată însă că poți spera într-un succes al deplasării în condițiile arătate numai dacă ești pasager plătitor și nu pasager cu abonament. Cu vopsea roșie, pe tabla vopsită în galben de dea supra parbrizului, pe dinăuntru, este scrisă următoarea avertizare: “Abonamentele nu sunt valabile pe cursele rapide.”

Nimeni nu se descurajează din atâta lucru. De altfel, prin ușa întredeschisă a autobuzului (încă nu ne urcasem în el) puteau fi citite și alte anunțuri scrise cu

aceeași vopsea pe aceeași tablă.
CONDUCĂTOR AUTO U.V.COSTEL/PRIMUL CONTROLOR ESTE CONDUCĂTORUL AUTO/TĂTICUI.E TE ROG SĂ CONDUCI CU ATENȚIE, NU UITA CĂ NOI TE AȘTEPTĂM CU DRAG ACASĂ. Pe figura șoferului de cursă rapidă se putea citi orice, numai bunăvoință nu.

Deocamdată el stă de vorbă cu un prieten în ușa autobuzului, iar în fața lui mai mult de patruzeci de persoane (încă nu se știe dacă toate se vor transforma in pasageri) așteaptă. Probabil că vorbesc despre un al treilea care a fost și el șofer și, prins cu ceva matrapazlâcuri, dat afară. “Și... acolo cât are pe lună ’’’ “2250!” “Ce să-i fac? Dacă nu s-a dus să-și ia și el un pachet!” (Am precizat că traseul cursei rapide trece printr-o regiune forestieră?) “Și el n-ar fi băiat rău, dar muieră-sa..." “De ce?" “Se bagă în toate cele!” .

Brusc, șoferul își aruncă privirea peste grupul compact de cetățeni care așteaptă să se urce (ați ghicit, autobuzul e încă gol!) și descoperă pe cineva, un cunoscut, căruia îi strigă spre luare aminte: "Asta-i cursă rapidă!” Omul se desprinde cu necaz din grupul celor care speră să se urce și se îndreaptă spre autogară. Strigă totuși, peste umăr, la șofer: “Te prind eu că oprești la Câmpinaș".

Pare să fie o amenințare, ceva i se va întâmpla șoferului dacă nu va respecta programul său de „cursă rapidă”, în baza căruia l-a trimis pe om să mai aștepte, și va opri cumva și la Câmpinaș.

U.V. Costel nu pare speriat de amenințarea omului aceluia. El își ia rămas bun de la prietenul său, face un pas înapoi și se decide să-i lase să intre pe cel care așteptau disciplinați la ușă. Se pare că face o triere severă a persoanelor care au dreptul să urce. Multora le spune că aceasta “fiind o cursă rapidă”, ea nu va opri acolo unde vor ei să meargă, deși localitățile respective suni pe traseu. Bineînțeles că, dintre aceștia, majoritatea se urcă după ce dau banii și acceptă ca pe un dat că pentru o localitate în care “cursa rapidă” nu oprește șoferul nu poate emite bilet.

Dintre cei câțiva care merg până la capăt și au cumpărat bilete de la ghișeul autogării, unul remarcă întârzierea care se produce pentru că n-am fost lăsați să ne urcăm mai devreme în autobuz. Iritat, U.V. Costel îi explică:

- Dacă te țin un sfert de oră în căldura asta, când te iau la frământat încolo, la deal, pe la Străjel, te iei de vomitat și-mi faci o mie de mizerii prin mașină. Că așa-i omu’: se ia de mâncat mere, se ia de mâncat pere și eu, în loc să-mi fac ziua liberă, stau și fac curat în mașină.

Pentru cine n-a mai fost prin zonă se iscă aproape imediat temerea că traseul e într-adevăr plin de serpentine periculoase. Că nu e tocmai așa va descoperi și singur pe parcurs. Așa cum va descoperi și că numita "cursă rapidă” oprește la toate cotiturile (precum mașina cu Terente și Didina dintr-un cântec de copii) cu condiția ca solicitantul să fie pasager plătitor, adică unul care a dat banii și n-a primit bilet. Bineînțeles că oprește și la Câmpinaș unde coboară doi cetățeni care au dat fiecare câte 10 lei, dar... surpriză: omul refuzat la plecare a și ajuns aici, probabil cu vreo mașină de ocazie, iar acum e gata să-și pună în practică

amenințarea.

- Cursă rapidă, ai? strigă el la șofer în timp ce acesta se grăbește să-i închidă ușa în nas. Devine apoi și mai furios și vine în fața mașinii. Șoferul ambalează motorul, dar nu reușește să evite spargerea parbrizului. Omul a lovit cu sete și se pare că a avut și ceva de metal în mână. Am avut, după aceea, mai mult aer tot timpul drumului.

Am renunțat la gândul că aș putea, cu un abonament, s-o vizitez mai des pe Ana Mă voi limita, cu banii pe care-i câștig aici, s-o văd o dată pe lună. Dar despre rapiditatea comunicării în acest secol în care obiectele arată altfel, sunt în schimbare de rol, voce și funcție, vom mai vorbi noi, nu-i așa?

Sănătate, dom' profesor, o să vă mai scriu eu!

Zare

*

(ALTE DRUMURI) Zare, my nr. l, cred că ceva la mijloc. Dacă am priceput bine ce se întâmplă - de fapt te rog lasă-mă - adică fă cumva să știu și eu ce a fost de fapt ceea ce a fost – se zice că m-a căutat Zare Popescu ('.),

Omul adică, dacă e să-l cred pe Boby - cine e de fapt un om f. enervant de un timp încoace - mai bine zis de ieri, și cine, din cine știe ce motive - de nervi pe care-l crea durerea de măsea? și examenul de admitere? (e verișorul de grad I al lui Poly - gazda mea.) pur și simplu a uitat să-mi zică ieri (doar azi mi-a spus) că m-ai căutat (nu știe exact cine, era Zare dar nu mai știe exact cum arăta și cum etc. și să-l las în pace cu întrebările OK? (cică, el!).

Ai fost la Cluj, Zare? Și dacă înlr-adevăr ai fost nu știu exact dacă ai venit cu intenția și hotărârea ferma să mă și întâlnești! Pentru dacă veneai așa cum zic cu o sculai pe Belty care dormea și o întrebai de mine - ca ți-1 dădea numărul de telefon unde m-am aflat în ora aceea - 42173 - fam. Bâzgan - și tu vorbeai măcar cu mine și îmi ziceai măcar că ai venit să mă vezi și că te grăbești.

În sfârșit. Am un motiv măcar în plus ca să mă duc și să te văd eu și să răstorn eventual toată județul și încă vreo două înjur până nu te voi găsi. Așa voi face.

Ana

*

- Cum adică, mă, despre război, ce vrei să spui? – întrebă Grințu.

- Uite așa! - îi răspunse elevul Popescu Gelu, zis Meșterul, iar fata chicoti scurt, fără să pară că vrea să acorde vreo semnificație sunetului scos de ea.

Curiozitatea adevărată a pedagogului Grințu nu privea câtuși de puțin modul în care acei oameni bătrâni întâlniți de Popescu în peregrinarea lui de două săptămâni povesteau despre război. Nici vorbă. îl interesa, de fapt, ce spuneau ei despre posibilii părinți ai lui Gelu, cc aflase acesta și ce simțise el când aflase, dacă aflase, ceva în legătură cu ascendenții săi. Elevul, la rându-i, cunoștea încotro se îndreaptă interesul lui Grințu și dezvolta tehnici dintre cele mai ciudate pentru a nu i1 satisface imediat. Pe el îl enerva că un om în toată firea și cu mult mai multe date de bază nu începe pe cont propriu investigația în legătură cu

părinții lui și-l lasă numai pe el, Gelu, cel care chiar nu are nici un punct sigur de plecare, să caute. Ba încă mai și spera, pentru simplul fapt că două sate presupuse a fi locurile lor natale se află unul lângă celălalt în descurajanta câmpie, că datele culese de Meșteru vor fi utile amândurora. Îl va pedepsi pentru asta. Își va amina într-atât povestirea, o va fragmenta și o va pune în dubiu. până când celălalt va pleca și el pe teren să-i dezlege firele. Până atunci însă, mai tace câteva secunde, iar Grințu, încercând să-1 provoace, va povesti el ceva ce i se pare deocamdată neutru pentru mersul înainte al poveștii lor.

Când eram în armată - zice el - aveam un prieten, simplu soldat la trupeți (eu am făcut la teriști, după facultate) și ăsta avea în cap tot felul de teorii despre istorie, despre de ce fac oamenii război și așa mai departe. Terminase liceul și nu reușise la facultatea dc istorie, dar, de fapt, omul cunoștea foarte multă istorie. Numai că o interpreta altfel, iar examinatorii nu au niciodată răbdare să vadă ce e cu o bilă care gândește chiar și în timpul examenului. Ei nu fac decât să confrunte ce s-a scris despre un subiect cu ce a ajuns și în memoria candidatului. în funcție de procentaj, pe unii îi admit, pe alții nu. Interpretarea pe care acest tip o dădea dalelor istorice era însă atât de originală încât el nu mai realiza nici un fel de procentaj; nimic nu mai coincidea sau totul. Era totul altfel. De fapt. în ce consta schema lui? El zicea așa: Tot ce contează în Istoric este alcătuit din oameni. obiecte, nume și povești. Aceste patru categorii i se păreau suficiente, dar pe nici una nu-și permitea s-o trateze ca pe o masă, global adică. Te prinzi? Zicea că prima dată i-a venit în minte acest lucru când era în școala primară și când profesorul lui de istorie a vrut să-l dea afară că se juca în oră. S-a străduit să-i pună o întrebare profesorului pentru a-i demonstra că fusese lotuși atent la oră, Din acea întrebare s-a născut totul. Uite cum!

La obiecte îl interesa din ce sunt tăcute și ce semnificație are fiecare parte componentă. Aici lucrurile sunt simple și nimic nu e neobișnuit; conceptul de *Cultură materială* e luat *ad literam* și nu cred că numai pentru atât l-au trimit la examen. Oamenii, în schimb, fiecare individ în parte, nu masa, alcătuiesc împreună cu numele lor un fel de tot-uri istorice. Omul trăiește în prezent. Numele lui vine de undeva, din vechime. întregul astfel alcătuit și analizat într-un anume fel explică istoria. Despre numele de obiecte importantă era aflarea originii, etimologia, circulația dintr-o limbă în alta, de la un popor la altul. Aici au avut motive să-l amendeze și să-i dea o notă mai mică pentru că problema nu-i interesează pe istorici, ci pe filologi și lingviști. Deși faptul că ei, examinatorii, erau nu "prea descinși", nu-i îndreptățea decât oficial să-l considere pe el un candidat de respins. In fine. Povestea, povestirea scurtă, chiar cea care putea ti redusă la o singură propoziție, în nici un caz masa poveștilor sau romanele, povestea deci, era singurul liant al acestor categorii. Din toate patru, om-obiect-nume-poveste, se alcătuia un sistem care era Istoria cea adevărată. Mișcarea categoriilor acestui sistem, evoluția lor și legăturile dintre ele trebuia să fie obiectul istoriei ca știință. După el, războiul se produce atunci când sistemul om-obiect-nume-poveste intră în criză. Probabil că în chiar momentul când a spus asta în fața comisiei s-au hotărât să-1 pice, dacă nu cumva chiar l-au dat afară din sala. Altfel era un băiat bun și știa să facă tot felul de

meserii. când m-am liberat eu, era șofer pe mașina comandantului de unitate, pe urmă am aflat că a trecut pe un camion. Ne-am scris o vreme și poate o să ne mai scriem. De la profesorul ăla al lui, omul care îl și îndemnase să încerce la facultatea de istorie, primea scrisori aproape zilnic. Îi răspundea și el din când în când Aia fusese între timp cooptat asistent la o facultate umanistă și ținea un curs special de "Arheologie lingvistică'', dar du pare că toate ideile cu care-și umplea el acel curs fuseseră gândite mai întâi de soldatul de care vă spun.

De ce-ți spun asta? - mai zise Grințu privindu-1 fix pe Gelu Popescu - pentru că tipul ăsta mai zicea și că a povesti despre război (* imposibil. în sistemul imaginat de el e logic: criza conglomeratului om-obiect-nume-poveste (adică războiul) nu poate fi povestită, ea tocmai de asta se produce, pentru că liantul, povestea, nu mai funcționează. Așa că, dacă nu te superi, sunt și cu curios să știu în ce fel acei oameni ți-au vorbit de război.

- Bine, tov pedagog, am să vă povestesc tot ce-am aflat și cu amănunte, dar nu acum. Suni multe de spus.

În tot timpul cât vorbise Grințu, atât Gelu cât și fata se surprinseseră că știu câte ceva despre omul care purta cu el prin lume o asemenea teorie. Nici unul însă nu spuse celuilalt, nici atunci și nici mai târziu, multă vreme, la ce persoană anume se gândeau.

Dimineața aceea de la internatul de băieți al L.M.F.-ului era un sfârșit lamentabil al scenariului imaginat de Radu A. Grințu, Fata care venise cu Gelu își luă rămas bun și plecă. Pe parcursul a câtorva sute de zile care urmară, Gelu îi povesti lui Grințu, cu diverse ocazii. în ce fel și-a început și unde a ajuns cu căutatul părinților. Între timp li se mai întâmplară și multe alte lucruri demne de a fi povestite.

*

(DESANT) ... așa cum am mai promis, stimate domnule profesor, vreau să revin asupra relației dintre nume și purtător și anume vreau să atac expresia, des folosită de istorici ca dumneavoastră, "eroi fără nume". Existența ei demonstrează tocmai faptul că greșeala separării omului de nume, de armele, de podoabele și de poveștile lui, este frecventă și oficial acceptată. În fond omul înhumat în groapa comună nu-și pierde numele, ci îl ia cu el sau îl trimite acasă. "Veni-ți-ar numele", expresie populară echivalentă cu un blestem, o urare de moarte de fapt, traduce tocmai realitatea că mai degrabă există nume iară eroi decât eroi fără nume. Organizarea militară a unei societăți este, cel puțin formal. împotriva acestui gen de separare a numelui de persoană cu ocazia morții. Așa au apărut plăcuțele cu numere' matricole, confecționate dintr-un material presupus a fi mai rezistent decât numele. În lupta mea cu dumneavoastră (luptă de idei, desigur) voi folosi de data aceasta metoda desantului, oferindu-vă câteva exemple de nume proprii care au redevenit nume comune (exemple extrase dintr-o carte a academicianului Al. Graur): Caesar, porecla romanului care a instaurat monarhia. devine în germană *Kaiser* și în rusă /an pronunția slavă a numelui împăratului Traianus. *"troian",* desemnează în românește mai întâi un "val de pământ ", o "întăritură" și mai apoi doar troianul de zăpadă ușor de spulberat și oricum gata să se topească atunci când nu mai e frig; Karl, numele lui Carol cel

Mare, ajunge sub forma *krali* (=rege) în toate limbile slave, dar și în română (crai) și maghiară (kiraly); Th. Roosevelt este un președinte american mare amator de vânătoare și de atunci toți ursuleții de pluș din America se numesc Teddy; Bolivarul, Napoleonul și Ludovicul sunt monezi (unele încă mai circulă); amiralul englez Vernon a fost poreclit mai întâi *Grog* pentru că purta o manta ordinară din *gros grain,* iar când nu a mai avut destul rom pentru marinarii lui și l-a îndoit cu apă a făcut să se nască băutura numită *grog;* moșierul englez Boykott și-a jignit vecinii și a fost pedepsit prin izolare - așa a apărut cuvântul *boicot;* ministrul de finanțe francez Silhouelte a impus măsuri de austeritate și de atunci a fost desenat printr-o linie: silueta; zeița Diana a devenit în românește o simplă *zână,* dar cultul ei nu a dispărut pe de-a-ntregul; martirul Thalaleos din Biblic umblă *teleleu* în limba română, dacă cineva e mai mult decât *beat tun,* atunci el e beat *Krupp;* carabina produsă de italienii *Carlo & Figli*a ajunge în grecește *Rari ofili care* înseamnă "garoafă"; șrapnelul își moștenește numele de la un general englez (Shrapnel), godinul de la un fabricant belgian (Godin), pruna *renglotă* de la regina franțuzoaică "reme Claude", iar jobenul de la pălărierul francez Jobin care și-a deschis magazin în București, pe Calea Victoriei; într-o piesă de teatru jucată la Londra la sfârșitul secolului trecut apare o familie de bătăuși - familia Hooligan – iar manifestările huliganice sunt astăzi inteligibile și în esperanto; melodia *Charmante Katherine* cântată cu cuvinte nemțești și cu acompaniament de flașnetă produce cuvintele "caterincă'' (=flașnetă) și "șarmanka" (în rusă = flașnetă), dar nu e imposibil ca ca să aibă și o legătură cu armele sovietice din al doilea război mondial: "Katiușele"; *„dame Jeanne*" pleacă din Franța și ajunge în Italia "damigianna" transformându-se până la noi în "damigeană" și tot așa până la "anteriul lui Arvinte"; "are Chira. socoteală"; "sistem Clayton. model nea Gheorghe"; "vrei, nu vrei, bea Grigore aghiasmă"; "a nimerit-o ca Ieremia cu oiștea-n gard"; "hop și eu cu țața Lina"; "tronc, Marițo!"; "ce mi-e baba Rada, ce mi-e Rada baba?"; "de lemn Tănase"; "moș Ene pe la gene"; "să vorbească și nea Ion că și el e om"; "Stan pățitul".

Când îmi veți explica în mod coerent de ce se ridică monumente în onoarea soldatului necunoscut sau de cc e considerat el necunoscut, sau de către cine rămâne el necunoscut, atunci vă voi spune și cu de ce cred că mă cheamă Popescu.

Cu bine.

Zare

INVESTIGAȚII

Nu cred că prin cuvinte se poate spune
adevărul. Prin cuvinte, cel mult,
minciuna poate fi parodiată și demascată.

E. **Imperii de cenușă, revoluții de fum**

B. este un sat aproape neștiut, numele lui nu se leagă de nici un eveniment memorabil, de nici un drum între două orașe mari și bine cunoscute, de nici o formă de relief neobișnuită sau frumoasă, de nici un nume de ilustră personalitate care să-și fi petrecut aici măcar copilăria dacă nu exilul, este așadar un sat mic, locuit de foarte mulți oameni și cei mai mulți dintre ei au într-adevăr simțul umorului. Altfel cum ar fi rămas ei atâția ani (dacă nu atâtea generații) să locuiască într-un sat al cărui nume e aproape obscen (motiv pentru care nici nu ne putem permite să-l transcriem aici)?

Două dintre străzile lui sunt pietruite, acolo unde se încrucișează, pe o lungime de circa 100 de metri fiecare. Pentru cineva care vine din afară, locul acela de la intersecția celor două străzi poate fi numită piață. Clădirile din cele patru colțuri ale intersecției sunt diferite de toate celelalte case ale satului. în primul rând, ele nu au prispe, verande, pridvoare, marchize sau șoproane în față și apoi nici nu sunt despărțite de drum printr-o curte și un gard. Toate patru au ferestre înalte, prevăzute cu obloane ca și ușile, aspectul lor este cel sobru al unor prăvălii din respectabile orașe de provincie din regatul român dintre cele două războaie. Poate că la asta și aspirau când au fost construite, rostul lor de acum fiind mai greu de ghicit întrucât obloanele sunt trase peste uși și ferestre, pereții sunt decolorați și coșcoviți. nici un fel de panou nu se află deasupra ușilor (nici cu C.E.C., nici cu ADAS. nici cu Telefoane, nici cu Farmacia nr.), scările sunt aproape în întregime acoperite de praful (și noroiul, când plouă) aruncat de camioanele care trec prin față. Lângă una din ele se află o bancă de lemn foarte înaltă, o bancă pe care ar trebui sa se așeze uriașii pentru a aștepta autobuzul care frece de două on pe zi pe aici - o dată într-un sens și seara în celălalt sens. De peretele unei alte case din această intersecție centrală a satului cu nume obscen se afla agățată o cutie de poștă care a fost cândva albastră (nu galbenă așa cum între timp au fost vopsite mai toate cutiile de poștă din țară, deci vopseaua ei se decolorează dinainte de prima vopsire în galben de care n-a profitat) și trebuie să nu-ți pese deloc de cel căruia îi scrii o scrisoare pentru a avea curajul să plantezi acolo respectivul mesaj. Ar fi interesant de văzut într-un nomenclator

ce număr de cod poartă cutia din acest sat și ar fi un fapt lăudabil (restaurator de încredere) ca cineva să scrie cu vopsea (albă, roșie, neagră) acel număr pe ea. Dacă nomenclatorul nu a prevăzut un număr pentru ca, se poate trece numărul unui sat vecin cu bis.

Ei bine, ajuns cu pasul și rucsacul în acest loc, trebuie să fie foarte plăcut să te oprești. Dacă vrei să le odihnești ai la îndemână banca pentru uriași din stația autobuzului. Să constați că cineva, un bărbat, două femei, trei babe și trei fetițe de vârstă preșcolară așteaptă aici un autobuz, este într-un fel o surpriză. Îți pui rucsacul pe bancă și spui bună ziua celor din jur înainte de a-1 desface din chingi. Ți se răspunde în cor și înțelegi că nu ai scăpare; ca să nu pari suspect trebuie să lași impresia că și tu aștepți același autobuz. E cald, e mult praf pe drum, e o atmosferă de după amiază imposibil de respirat în această intersecție fără umbrar și o simplă privire de-a lungul uneia dintre străzi îți dovedește ușor că satul e viu dincolo de ea. Sunt copii care se joacă în colbul drumului, sunt femei ocupate cu spoitul gardului cu var. Undeva, în zare, un bărbat cu pălărie traversează drumul călare pe o bicicletă semicursieră, Din spatele casei mohorâte și decorate cu o cutie poștală, deci de pe drumul perpendicular pe cel de-a lungul căruia tocmai ai privit, apare o fată de vreo 12-13 ani, foarte frumoasă, cu ochi negri și foarte calzi, umezi, subțirică, înaltă pentru vârsta pe care o arată, ținând în mâini un pui alb de iepure de casă. Îl mângâie cu o seriozitate anume, indescriptibilă, ceva care face gestul ei și mai gingaș. La câțiva pași în spatele ei vine o bătrână îmbrăcată în negru și ținând de mână un băiețel zvăpăiat, tuns zero. Toți trei se apropie de stația autobuzului. Voi, cei din stație, îi priviți cum se apropie, parcă ați aștepta ceva de la ei, parcă pe ei i-ați aștepta și nu autobuzul. Fata merge mult mai încet, se oprește din când în când și-l sărută pe puiul de iepure drept în bot. Așa se face că înainte de a ajunge lângă voi ea se lasă ajunsă din urmă de bătrână și de băiețel. Se întoarce brusc spre cel mic și-i arata iepurele de la distanță. Zvăpăiatul se smulge imediat din mâna bunicii lui (sau ce rudă îi va fi fiind bătrână) și întinde mâna spre iepure. Fata îl ține sus și-l întreabă pe puști:

- Todirică, vrei iepurele?

-Nu-1 mai întârâta, fă, și tu, că nu mai scapi dă el!

Bineînțeles că Todirică începe să se învârtă în jurul fetei, să sară și să repete pe diferite tonuri.

-Dă-mi-l, dă-mi-l, dă-mi-l dă-mi-l, dă-mi-l!

Pe fată o amuză grozav jocul. Își apăra iepurele ținându-l sus, deasupra capului, dar în același timp îl și giugiulește și-l gâdilă. Se poartă ca o femeie tânără care se joacă cu pruncul, îl apropie din când în când de obraz și-l ridică din nou deasupra capului, face piruete pentru a-și feri iepurele de bietul Todirică și râde văzându-l pe puști din ce în ce mai nervos și mai transpirat. Ai zice chiar că plăcerea ei de a se juca cu micuțul animal alb abia acum este completă, când e amenințată de Todirică.

Între timp bătrână a ajuns lângă voi și spune bună ziua. Îi răspundeți. Apoi una dintre fetițele îmbrăcate curat care așteaptă autobuzul împreună cu mamele lor o întreabă:

- Unde mergi, mumă?

- La Târg,
- Nu te iau.
- Păi, mă ia rata, ce, mă iei tu?
- I-oi zice să nu te ia!
- Păi, io am mai fost, dară...

Au intrat repede în joc, bătrâna și fetița. Cele două mame (tu nu știi care e mama fetiței și care e o mătușă!) le privesc zâmbind. Celelalte două fetițe s-au apropiat de cea cu iepurele și au acum și ele dreptul să-l atingă pe urechiat. Todirică pare să fi renunțat definitiv.

Ai vrea să deduci relațiile de rudenie dintre toți acești oameni, dar nu afli decât că pe nepoata de la oraș a bătrânei care a venit ultima (dacă îi e nepoată) o cheamă Loredana și nu te poți opri să nu-i admiri și acestei copile de 5 ani frumusețea izbitoare a ochilor, mult asemănători cu cei ai fetișcanei care a venit cu iepurele în brațe, Loredana. Se potrivește de minune cu tot ce-i în jur. Te gândești adică la privirea ațintită pe fereastră, în zilele ploioase, a fetei născute în acest sal, devenită mai târziu mama și botezându-și fetița Loredana. Bineînțeles că lecturile ei de atunci, atmosfera și imaginea acestor foste prăvălii sau foste hanuri care nu s-au schimbat, desigur, între timp, dorul ei de evenimente, de ceva care să i se-întâmple și să semene cu cărțile din colecția "Romanul de dragoste" pe care tocmai le citea, toate acestea au determinat-o să aleagă un astfel de nume și s-o oblige prin asta pe biata bunică să-l rostească. De ce nu?

Soarele încălzește foarte puternic, arde, e ceva suspect în această intensitate a căldurii lui în acest început de aprilie. Nu e însă o căldură plăcută, binecuvântată la începutul primăverii, ci mai degrabă una filtrată și intensificată de un aer încărcat de apă, ceva ca un început de furtună de vară, liniștea aia apăsătoare care se subminează prin ea însăși pentru că anunță o ploaie cu clăbuci.

De pe unul din drumuri, în depărtare, se ridică un nor de praf și-ți închipui că deja se apropie autobuzul pe care cei din jurul tău îl așteaptă in timp ce tu doar te prefaci că-l aștepți. Îi privești cu coada ochiului și ești surprins să vezi că nu tresar deși cu toții au văzut ce-ai văzut și tu. Nu-și strâng bagajele și nu se pregătesc de plecare, privesc țintă spre norul de praf care se apropie și par curioși. Poate nu dintr-acolo trebuie să vină autobuzul, îți spui. După nu mult timp vezi și tu că la originea colbului stârnit se află un mic autoturism, un Fiat 850, o mașină care încă se mai importa la noi în urmă cu 10-12 ani. Fiețelul se oprește chiar în fața cutiei de poștă. Cel dinăuntru rămâne nemișcat la volan până ce norul de praf îl depășește, trece și de voi, cei care stați în calea autobuzului, și se stinge apoi ca un fum, se așterne adică, din nou, pe fața pământului, pe acoperișuri și pe frunze. În cele din urmă cel de la volan, un tip gras între două vârste, coboară, ocolește mașina și face un gest incredibil. Pune în cutia poștală un plic. Apoi privește spre stația autobuzului și-și micșorează ochii de parcă n-ar vedea bine la distanța de zece pași. Zice:

- Ce faci, Mărioară, pleci la oraș?

- Da, părinte, plec la oraș! - răspunde una dintre femeile tinere, poate chiar mama Loredanei, în orice caz cea care nu pare a fi soția bărbatului care stă proptit

de banca înaltă de lemn.

- Gata concediul? - continuă popa.

- Da, părinte, răspunde femeia corect, ca la școală, mai am două zile și mă duc la lucru.

Discuția se încheie brusc chiar aici pentru că părintele se urcă în mașină, o întoarce și pleacă în direcția din care a venit, în timp ce babele și cele două femei tinere șușotesc între ele sub urechile ciulite ale fetițe lor, iar bărbatul de lângă tine spune tare, ca pentru el (dar trebuie să înțelegi că ți se adresează și te ia părtaș la observația lui):

- A venit cu mașina să puie un plic!

- Are benzină, răspunzi tu. Nu se face să le prefaci că n-ai auzit.

- Da, și are și bani să cumpere benzină, continuă omul pe același ton neutru de mai înainte.

Urmează apoi o lungă tăcere în stația de autobuz. Ea e tulburată numai de chicotelile fetițelor care se joacă cu iepurele alb și de smiorcăitul lui Todirică agățat de poala bătrânei cu care a venit. Tulburată apoi, iarăși, de zgomotul Fiatului care trece, cu popă la volan și alți doi tipi cam de vârsta lui înăuntru, cu un snop de undițe legate de portbagajul de deasupra. Nu-ți amintești să fi văzut vreun râu sau vreo baltă prin apropiere deși pe hartă ele par chiar foarte frumoase.

Apoi vine și autobuzul (într-adevăr de pe drumul perpendicular pe cel de pe care a venit Fiatul) și aproape toți cei prezenți, în afară de tine, de Todirică, de fata cu iepurele și de babe, se îmbarcă în el. Imediat după plecarea autobuzului îți legi chingile rucsacului și o iei decis pe drum înainte. Nu iei în seamă privirile tot mai insistente și șușoteala babelor intrigate că, după ce ai așteptai autobuzul (ca un simplu străin ce erai), te-ai decis să rămâi în sat și să mergi pe jos în altă direcție decât cea în care se pleacă de obicei de aici. Tu îți închipui că știi foarte bine ce faci, ce vrei și de ce ai mai rămas în B, dar ele? Ele ce să creadă despre mutra și intențiile tale?

(ECLUZĂ)... vă închipuiți că timpul care îmi rămâne zilnic pentru lectură nu e prea mare pentru că am început excavarea câtorva milioane de metri cubi de pământ, și noi, băieții de pe camioane, cărăm acest pământ încolo și încoace. Pe locul pe care lucrează actualmente unitatea noastră va fi o uriașă ecluză. Mi se pare că am mai discutat despre asta: suntem o armată care lăsăm urme aproape ininteligibile pentru viitorul arheolog; nu tu arme, nu tu podoabe, nu tu morți sau cimitire de eroi, nu tu scuturi, nu tu regi îngropați călare! Prin ce anume va deduce el, arheologul de peste trei veacuri, că pe aici a trecut o armată?

Dar să revenim la ale noastre. Așa cum v-am promis, continui să mă pregătesc pentru viitorul examen de admitere și, deși am foarte puțin timp - seara cad lat de oboseală - citesc, cam în dezordine, tot ce se găsește în biblioteca noastră și are vreo legătură cu istoria și cu bibliografia pe care mi-ați indicat-o. Numai că, oricât încerc să evit ideile mele “sinucigașe pentru un candidat”, cum le-ați numit, ele se încăpățânează să se confirme și în aceste noi lecturi.

Citesc acum, ca să vă dau un exemplu, o carte, despre complotul împotriva lui Hitler de la 20 iulie 1944. Ei bine, știți dumneavoastră cum îl chema pe șeful

serviciului de protecție a Fuhrer-ului? *Rattenhuber!* Oberfuhrerul S.S. Rattenhuber! Știam și eu, mai de demult, de la o nemțoaică cu care am conviețuit aproape o săptămână în cortul ei la Saturn, înainte de armată, că Ratten înseamnă șobolan. Despre ce înseamnă - *huber* l-am întrebat pe un sas din Cristian de lângă Brașov, un tip spelb care e în același pluton cu mine, dar n-a reușit să mă lămurească prea bine. Pentru mine însă e clar: paznicul șobolanului care se credea lup (buncărul lui de la Rastenburg se numea "vizuina lupului") purta numele de Rattenhuber! Omul, numele și povestea zilei de 20 iulie 1944 mi se par concentrate în această informație lipsită de importanță pentru istoricii "normali" ca dumneavoastră. Mai rămânea de găsit și obiectul care să întregească imaginea istorică a acelei zile. Tot plimbându-mă cu camionul încărcat cu pământ, hât încoace, hât încolo, am găsit și obiectul care sintetiza cel mai bine situația. Îl aveam lângă mine, era vorba de *Ecluză.*

Să fiu mai clar. Ce urmăreau, în fond, ofițerii germani care au pus la cale atentatul de la 20 iulie '44? Faptul că nu-1 mai suportau pe Hitler nu explică suficient atentatul. Nu-1 mai suportau ei mai de mult, nu de atunci. Faptul că Hitler nu era un bun strateg și trebuia înlocuit iar nu explică nimic. Nu-și mai făceau ei iluzii că vor câștiga războiul dacă-1 înlocuiesc pe Hitler, era prea târziu. În mare situația arăta cam așa: fluviul dezlănțuit al armatelor aliate venea impetuos din toate părțile; pârâul german care mai devreme își ieșise din matcă și făcuse ravagii era amenințat să-și piardă și valea lui. în astfel de situații, când te afli de partea apelor mai mici. Îți vin idei. Ofițerii din conjurație au vrut sa construiască o *ecluză:* îl ucideau pe Hitler și formau un nou guvern care accepta să capituleze punând condiții. Apele mari ar fi pătruns în ordine și sub controlul ecluzei în valea pârâului mic, se mai putea salva câte ceva, iar cei care făcuseră ecluza aveau cel puțin dreptul s-o mânuiască o vreme. Din păcate șobolanul păzit de Rattenhuber a avut noroc, *ecluza* n-a mai fost construită, iar constructorii ei au fost executați până la unul. Războiul a mai durat 9 luni și a mai făcut câteva zeci de mii de victime. Una e să faci o ecluză pe timp de pace cu zeci de camioane și sute de soldați, cum facem noi aici, și alta e să încerci cu o mână de ofițeri de stat-major să faci un imperiu al cenușii, o revoluție de fum. Prin telefon Chiar așa a fost numită de către Goebbels acțiunea de la 20 iulie 1944: "revoluția prin telefon". "Chiar fetiței lui Stauffenberg (omul care a pus bomba) i-ar fi trecut prin minte să taie firul telefonului " - a adăugat el. Iar mareșalul Kluge, când i s-a propus să ia măsuri ca și când complotul ar fi reușit, se pare că a zis: "Da. dacă porcul ar fi mort!" În fine, despre rolul istoric al telefonului vom mai vorbi noi cu altă ocazie.

Credeți însă că din nou voi pica cu succes la admitere dacă îmi voi dezvolta subiectele de pe bilet cu argumente de genul celor de mai sus?

Vă mai aduc un-exemplu încă în perioada de instrucție de dinainte de depunerea jurământului mă împrietenisem cu un terist, unul Grințu, profesor de română la o școală din Teleorman. Când mai avea ceva timp stăteam de vorbă. Știa ceva istorie, dar, probabil din motive personale, îl interesa mai mult un singur aspect. Rolul istoric al delațiunii. Am ajuns împreună ia concluzii dintre cele mai ciudate. Ne-am și certai uneori, dar, acum mă gândesc, delațiunea nu

este și ea imaginată de delator tot ca o ecluză?

Acum mi-e somn.

La revedere.

Zare

*

Printre celelalte obiecte de inventar pe care pedagogul Radu A Grințu le-a predat cu proces-verbal noului pedagog se aflau și câteva hârtii scrise de mână, un fel de declarații luate de la elevi care comiseseră diferite acte antisociale și pe care directorul liceului îi ordonase să le păstreze pentru orice eventualitate. Până atunci nu le citise niciodată, dar, tocmai cu ocazia inventarierii, una dintre acele hârtii îi atrăsese atenția în mod deosebit și înainte de a o preda se hotărăște s-o copieze în întregime respectându-i ortografia. Apoi descoperise că în aceeași "cauză" sunt de fapt patru declarații, recoltate probabil de Albu sau chiar de director la distanță de o zi și le copie pe toate. Ele arătau cam așa:

l. Subsemnatu Pascaru Mihai din căminul III camera 7 din anul 1 C profesională declar următoarele. Pe data de 18 XI 75 am fost la cantonul CFR din Pajura pe la ora 14 pentru a asculta meciurile de fotbal și am luat și am băut niște rom și deoarece eram beat mam apucat și am spart 17 lacăte de la acest canton și am luat rachiul și 175 lei rachiul lam luat cu mine dar lam scăpat jos și lam spart iar bani iam cheltuit pe toți în după masa aceia. Eu cunoșteam cum se deschide ușa cantonului deoarece eu am mai dormit pe la acel canton. Eu recunosc că am spart toate cele 17 lacăte de la 17 vestiare. Am folosii o bară din fier și am lovit lacătele pentru a putea sparge lacătele. Am mai dormit pe data de 18 XI seara fără a ști pedagogul.

Cele declarate sunt conform cu adevărul iar declarația mia fost luat fără a se folosi forța azi 19 XI 1975 ora 7.30. Pascaru Mihai.

(Verso) Mai declar că după ce am fost la canton am plecat în oraș și mam întâlnii cu 5 prieteni: Sandovici Vasile, Dumitriu Pavel, Sandovici Ioan și Dascălu Neculai. Dumitriu Gelu lic. ind. nr 2 Sandovici V. este angajat Dumitriu P. elev la școala Prof. Sandovici loan elev la școala prof. Dascălu N. liceul industrial nr. 2. După ce neam întâlnit am mers toți 6 prieteni la o berărie și am băut și am mâncat toți împreună eu am făcut cinste. Neam întâlnit la ora 16 și neam întors la ora 19.30. Pascaru Mihai

2. Dată în fața noastră Pedagog Albu.

Subsemnați! Guguluș Ghe și Baciu Aurel și Sumanariu Costache, Pelin Costache fiind, plecații la lucru toții muncitorii pe data de 18.11 și când am venit de la muncă după program l-am găsit pe Pascariu Mihai în dormitor asculta la aparat cu cheia de la ușă în fața lui. După ce mam desbrăcat mam dus la vestiară și ani găsit lacătele erau stricate 12 bucăți. Prin care menționez că mai erau oameni plecați acasă, Tov Pașcaru Mihai a mai dormit pe la Cantolu CFR Nr. 6. Prin care sa furat bani 150 și lui Pelin Costache pormonelu cu toate actile, o

pereche de șosete, și prosopul prin care sau găsit. Menționez ca legea să ea măsuri la aceste fapte făcute. 1. Bocan Dumitru 2. Prodan Vasile 3. Mărășanu Vasile 4. Ciobanu Ghe. 5. Guguluș Ghe. Baciu Aurel și Pelin Costache prin care sunt plecați acasă pe data de 19 XI 1975.

3. Declarație. Subsemnatul Pascaru Mihai declar următoarele: Pe în ziua de 19 XI 1975,1a orele 16 am plecat din cămin, fără știrea pedagogului, la cantonul nr. 6 aflat în Pajura, de unde cu o zi înainte am spart 17 vestiare și am furat lucrurile declarate în anterioara declarație, unde am fost sămi ridic valiza. Am adus injurii și amenințări personalului muncitor aflat în canton și păgubire cu o zi înainte, Am amenințat șeful de echipă că îi voi arăta eu. La ora 17 am intrat pe sub gard fără să mă prezint la pedagog pentru al anunța că am plecat fără știrea lui. Cele declarate sunt conform cu adevărul. 20 XI 1975 Pascaru Mihai.

4. Declarație. Subsemnații Sumanariu Costache, Pelin D. Costache. Guguluș Gheorghe, Baciu Aurel declarăm următoarele: în ziua de 19 II 1975 elevul Pascarul Mihai nea amenințat când a luat valiza de la dormitor, neanjurat, că ne arată el pe noi. Rugăm să să ea măsuri pentru potolirea elevului în cauză, data 20 11 1975.

Motivele pentru care Radu Grințu, înainte de a-și încheia scurta lui carieră de pedagog și de a-și strânge cele câteva obiecte personale într-o valiză de carton, a copiat tocmai acele patru declarații sunt deocamdată neclare. Putem presupune, spre exemplu, că ele ofereau materialul de plecare pentru un scurt metraj pe teme educative, dar, prin faptul că el a subliniat apăsat în textul uneia dintre declarații tocmai cuvintele "cele declarate sunt conform cu adevărul", se conturează și o altă ipoteză; aceea că documentele respective îi serveau drept argumente într-o discuție cu Zare pe tema adevărului. O astfel de discuție, cei doi purtaseră atunci când se văzuseră ultima oară, cu câteva minute înainte de plecarea trenului cu care Grințu se întorsese din serviciul militar. Dacă timpul și obligațiile noastre aucloriale ne vor permite, vom reda cândva și fragmente din acea discuție nu tocmai neinteresantă pentru destinul acestor două presupuse personaje.*

Un fapt sigur este că, de câte ori a revenit la internatul L.M.F.-u-lui, Grințu nu s-a interesat în nici un fel de persoana elevului Pașcani, ci l-a căutat numai pe Gelu cu care uneori a ieșit în oraș. Acesta continua să-i povestească, pe fragmente și cu oarecare îndărătnicie, cam tot ce făcuse, văzuse și constatase în cursul vacanței de primăvară din acel an. Începând de pe la sfârșitul lui mai, Grințu găsise un post de ghid colaborator la oficiul de turism și, întrucât însoțea prin țară grupuri de turiști străini, venea tot mai rar, dar și Gelu era ocupat pentru că se ocupa cu învățatul pentru bacalaureat.

---

* Dacă în cuprinsul acestui roman veți recunoaște cazuri și situații reale, nu uitați că în observarea și prezentarea lor au fost folosite mijloace ale literaturii de *ficțiune* (n.a).

F. **Zmeura de câmpie**

Bătrânul învățător Popescu pare abia trezit dintr-un chinuitor somn de după amiază, transpirat și cu capul încă plin de confuzii: va fi avut vise sau mai degrabă coșmaruri? Te întreabă brusc:

- Dar cum te numești dumneata?

Îi răspunzi simplu:

- Gelu.

Și deși nu le așteptai deloc să fie mulțumit cu numai atât, credeai chiar că va insista să-ți afle și numele de familie, inventaseși deja unul. ÎI vezi că se freacă la ochi și cască. Ascultă fără prea mult interes tot ce-i explici și toate justificările pe care le dai pentru faptul de a-1 fi căutat, îți privește cu oarecare surpriză rucsacul pe care-1 porți în spate, îți deschide poarta și te lasă să intri. Mai degrabă te lasă să intri decât te invită.

Soarele arde într-un fel neobișnuit, e agresivă fierbințeala lui și ceva dogoritor vine dinspre pământul încă reavăn al grădinii cu straiuri proaspete pe care o traversați amândoi până ajungeți pe prispă. Bătrânul se oprește puțin înainte de a urca treptele și privește cerul. Ca și tine, e convins că se apropie o furtună neobișnuită, o furtună ca-n timpul verii, inexplicabilă în această parte a lunii aprilie. Vă așezați pe două scaune joase de lemn, taburete lucrate la tâmplar și nu cumpărate de la magazinul de mobile. Prispa e destul de largă și pe ea încape ușor o masă mare cu două scaune pe fiecare latură. Te așezi pe una din laturi, pe cea dinspre peretele casei, și-l obligi pe bătrân să se așeze în capul mesei. E clar că se află după somn și că n-a dormit prea bine sau nu e tocmai încântat să fie smuls din somn chiar acum în preajma furtunii. Își freacă ochii așa cum ar face un copil dimineața, Todirică să zicem. Te asculta cu același interes scăzut ca și acolo, în poartă, cu câteva minute mai devreme. Te grăbești să-i expui totul pe larg împreună cu tot felul de scuze și politeturi, ceva care de fapt trebuie că-i îngreunează și mai mult înțelegerea cererii tale; ai venit să înșiri scuze sau să afli ceva de la el? Spune până la urmă: Mda! și tu te oprești din palavrageală și aștepți.

Eram în război, zice, eu am avut gradul de plutonier T. R, rezervist, concentrat din 39 și până în 45. Sfârșitul războiului m-a prins la Nemec Hrad, la vreo 40 de kilometri de Praga. Puțin îți pasă ție de distanța dintre Praga și Nemec Hrad (sau cum s-o fi scriind numele respectivei localități). E deja destul că o formă pronunțabilă a numelui localității mai există în memoria bălanului dascăl, deși tu nu asta ai vrea să cauți în ea. Îți porți privirea prin grădinița din fața prispei în care numai zambilele și ici-colo câte o laica sunt înflorite. Aproape de gardul dinspre stradă descoperi și o plantă ceva mai ciudată. Un fel de bețe lungi și drepte ce par înfipte în pământ încă de toamna trecută și acum timid înfrunzite. Tufișul atât de geometric (toate bețele sunt tăiate cam la aceeași înălțime și toate sunt drepte de parcă ar fi fost laminate și nu crescute din pământ) ocupă partea dinspre stradă a grădinii, de-a lungul gardului dc uluci, căptușindu-1 pe dinăuntru cam cu un metru, în lățime. În timp ce te tot întrebi de numele plantei

respective, de utilitatea ei de leac sau de hrană sau de dublură a gardului (știai mai demult că pentru așa ceva se folosește dracila, dar nu părea să fie tocmai asta), bătrânul își amintește lucruri care pentru el nu vor trece niciodată în uitare. Chiar adaugă din când în când: "n-am să uit niciodată" sau "asta am s-o țin minte cît-oi trăi" etc.

A luat-o de la început (probabil) pentru că folosește termeni consacrați punerii în temă într-o povestire de lungă durată.

"Primul contact cu inamicul l-am avut la Turnu Severin în 1944, imediat după 23 August. Noi eram cu instrucția recruților, cu rezerviștii mai bătrâni, așa cam de vârsta mea, deja nu mai eram tânăr atunci. Am instruit recruții tot timpul, dar acum trebuia să intrăm și noi în lupta directă. Adică să luăm parte la dezarmarea elementelor germane care veneau în coloană dinspre Craiova și voiau să se retragă spre Transilvania."

Îl vezi pe bătrân concentrat asupra poveștii lui și trăind totul de parcă ar fi aievea, de parcă s-ar afla în cancelaria unității și ar fi chiar el cel care trasează sarcini și stabilește strategii. În fond, te gândești tu, ce fel de războinic poate fi un învățător de țară concentrat la 40 de ani să facă războiul, pus să instruiască recruți timp de aproape cinci ani pentru ca apoi să intre și el în luptă?

"Aproape o divizie motorizată care trebuia dezarmată, și noi ce eram?, recruți, bătrâni, dispersați! și o companie de miliție. Să ținem piept la o coloană germană care se retrăgea! Am chemat toți soldații în curtea de instrucție... Nemții întâi ne-au somat să-i lăsăm să treacă. Dacă depuneți armele vă lăsăm să treceți! Au venit de la ei un colonel și doi locotenenți. Cu interpretul nostru, cu alți superiori de-ai noștri, au discutai și nu s-au înțeles. Pe urmă au plecat, era așa, cam pe la ora opt de dimineață."

Îți imaginezi frica cu care învățătorul a privit în urma celor trei ofițeri germani știind că se întorc la ai lor să le spună să deschidă focul, nu se ajunsese la nici o înțelegere. Imaginația lui și a camarazilor lui lucra în mod febril, erau cu toții la un prim contact cu inamicul și-și închipuiau că nemții care veneau de pe front erau cine știe ce zmei, cunoșteau tot felul de chichițe ale războiului, cum sa le țină piept ei, câțiva rezerviști și recruți abia învățați cu stânga-mprejur[7] Te gândești că mai ales teama i-a fixat în memorie ziua aceea de la sfârșitul războiului ca și faptul că pentru el războiul abia atunci începea de-adevăratelea Ai observat totuși felul în care a rostit cuvintele "să le ținem piept", cum corpul lui slăbănog de om bătrân s-a înfoiat puțin și s-a umflat bine în partea din față pentru a rosti (nu cu gura ci cu tot trupul a roșit): să ținem piept. Era numai piept în clipa când rostea asta.

"De pe Ia zece până pe la patru după-amiază au durat luptele"

Ce simplă și ce scurtă poate fi o propoziție! Ea descrie de fapt o perioadă anume de timp. Șase ore dintr-o zi din luna august sau septembrie 1944. Șase ore în care cel care rostește acum această propoziție s-a vindecat (cum?) de frica nelămurită ce-l stăpânise cu siguranță la ora opt dimineața în acea zi. Șase ore în care el a făcut unele mișcări de corp neînvățate sau învățate la instrucția de front, a văzut murind lângă el sau mai încolo oameni pe care-i cunoscuse. Și-a obosit

trupul și spiritul, s-a întristat și s-a bucurat (un anume fel de tristețe și de bucurie pe care propoziția nu le descrie), a strigat, a ordonat și a ascultat/executat ordine. Șase ore în care poate i s-au perindat prin minte tot felul de amintiri și dc gânduri, șase ore în care a sperat în secret că nu va fi ucis și că ai lui, regimentul lui de tineri recruți și bătrâni rezerviști, vor învinge. Toate aceste lucruri rămân departe de ce spune, de ce-ți spune ție anume propoziția pe care el tocmai a rostit-o. Dacă nimic din toate aceste lucruri care au existat nu sunt reactualizate de această propoziție, atunci el, bătrânul, de ce o mai spune? Oricum, nu despre asta îl rugaseși să-și amintească. Poate că lui i se întâmplă acum să regăsească în memorie chipuri de camarazi care au murit chiar atunci și știe că între tine și aceia nu e nici o legătură directă. Tu te-ai născut doisprezece am mai târziu, legătura ta ar fi mai degrabă posibilă cu unul dintre supraviețuitori, anume cu unul care a supraviețuit cel puțin unsprezece ani evenimentelor din acea zi. Și atunci? De ce povestește tocmai despre asta și tocmai așa? Să vedem totuși, îți spui, unde vrea-să ajungă, ce crede el că e important în istoric și cum își va continua povestirea,

“Au depus ei armele și au cerut să fie lăsați să treacă. Ehehe, păi, cum să treceți? Acum vă considerăm prizonieri .”

Tonul e dintr-o dată al unui mic comandant răzbunător, al unui vajnic colonel care și-a întreținut profesional agresivitatea naturală și și-o exercită normal în urma iritării din timpul unei lupte pe care inamicul l-a forțai inutil s-o poarte. E un fel de “noi’' cel în numele căruia bătrânul spune cu satisfacție răutăcioasă: Ehehe!

“Numai că problema este alta; în toată unitatea noastră de acolo nu aveam decât două pavilioane. În unul se aflau, pentru o noapte, foștii prizonieri ruși eliberați de noi de la nemți, și în altul stăteam noi, 95 Infanterie. N-aveam loc să-i punem separat pe nemți și i-am pus împreună cu rușii, erau toți dezarmați, nu exista nici un pericol, doar că stăteau cam înghesuiți. Ei, și nu zici că peste noapte s-au luat la bătaie și a trebuit să intervenim și să-i despărțim?”

Deci asta era. Bătrânul vrea să povestească în mod coerent. Chiar atunci când abia a fost trezit dintr-un somn buimăcitor de după amiază el vrea ca tot ce spune el să aibă un chichirez, o morală. El e de mai bine de cincisprezece ani la pensie, dar acest tic al pedagogilor vechi nu și-l poate scoale din sânge; povestirea nu trebuie să facă loc nici unei semnificații strict personale înaintea celei moralizatoare cu valoare de generalitate. Această valabilitate generală trebuie s-o facă de necontestat și cât mai credibilă. El nu mizează deloc pe amănuntul observat numai de ei, pe adevărata autenticitate, nu crede că astfel se poate comunica. Ciudat gândesc acești oameni contemporani cu tine. Tresari la gândul că se va apuca acum să despice firul în patru și să-și dezvolte, pedagogic, morala pe care tocmai a înjghebat-o. Din fericire n-o face.

“E, și pe urmă, eram la Budapesta, cam 18 zile am stat acolo. I-am urmărit pe nemți până în Cehoslovacia.”

Poate că-i place să pronunțe Cehoslovacia, să se mândrească, să-ți aducă aminte că tu încă nu ești bărbat, n-ai călcat niciodată într-o țară străină cu un nume atât de sonor și de lung. Ai putea să-i spui că ai fost în Cehoslovacia cu

lotul de juniori la lupte greco-romane, dar nu crezi în efectul de surpriză pe care l-ar avea asupra lui o asemenea informație. Mai degrabă va strâmba din nas. Nu e aceeași Cehoslovacie!

"Eram în Budapesta, eram cartiruiți, adică ne cartiruiam singuri în casele particulare și venea un reprezentant al primăriei și ne întreba de ce avem nevoie, erau foarte civilizați. Adică ne-au primit în general foarte bine, deși... Probabil propaganda care se făcuse la ei în timpul războiului... Se cam temeau dc ostașii sovietici. Preferau deci să ne găzduiască pe noi dacă tot trebuia să găzduiască pe cineva. Dădeam proviziile noastre femeilor să ne găsească mâncarea. Domn'e așa sunt de gospodine și de curate femeile din Ungaria, e lucru mare! În orice caz în Ungaria am fost primiți cu multă simpatie și bunăvoință. E adevărat că femeile nu se dădeau în lături să... erau adică mult mai puțin rușinoase ca altele, mă înțelegi ce vreau să spun, erau, cum se spune?, zi să-i zic, dezinvolte, așa, dezinvolte erau. Nu e nimic rău în asta, măcar să fie toate dezinvolte și așa de curate și de gospodine."

Îl surprinzi cu câtă plăcere rostește neologismul care-1 ajută să se desprindă de nuanța de vulgaritate în care era amenințată să alunece povestirea lui, E plăcerea de a salva memoria unei iubite din tinerețe de inutile profanări ulterioare, ghicești că plăcerea rostirii acestui cuvânt descoperit, desigur, mai târziu, ascunde amintirea unei alte plăceri. Ceva îl oprește să-și exhibe acea amintire, dar nici s-o treacă în întregime sub tăcere nu poate.

"De fapt, să știi, rușii erau foarte corecți. În primul rând, în casele în care ne instalam noi nu mai veneau și ei. Se întâlneau superiorii la comandament și puneau la punct planurile de bătaie, atât. E drept, mai erau unii soldați care se îmbătau și nu țineau seama, dar n-aș fi vrut să fiu în locul lor când ajungeau a doua zi în fața comandanților lor. Uite, odată, eram la Budapesta și... Eram într-o casă unde erau vreo șapte femei, se strânseseră acolo toate că auziseră că suntem români și că... cereau la noi ocrotire, dracu știe, propaganda antisovietică sau li se întâmplase lor ceva, cine știe? Și cum stăteam așa într-o seară.."

Ei, asta-i bună! E formidabil bătrânul! Auzi la el cum poate să înceapă o povestire de pe front! "Și cum stăteam așa într-o seară..." E clar, îți spui, românul are în el ceva nemuritor.

"Și cum stăteam așa într-o seară, vin doi cu automatele și trag să ne sperie câteva gloanțe pe deasupra, prin cameră. Unul din ei ceva mai beat a căzut peste o sobă, era să ia foc. Țipau femeile, copiii. Ala care a rămas în picioare căuta să ne amenințe și pe noi. Am pus mâna și i-am liniștit pe amândoi."

Încă nu ești sigur că toată morala fabulei abia înjghebate de bătrânul învățător este asta. Poate mai urmează ceva, poate nu. Cert e că o senzualitate aparte se desprinde lot timpul din modul lui de a povesti. Ceva neștiut și nebănuit se strecoară pe sub, printre, pe deasupra cuvintelor lui. Cum stăteau ei, odată, într-o seară, erau șapte femei, ei câți vor fi fost, ce discutau, ce mâncăruri le găteau cele șapte unguroaice? lată câtă poezie, ce atmosferă în câteva cuvinte și ce brusc și cu efect vine unui și trage câteva focuri în aer înainte de a se prăbuși peste o sobă încinsă!

"În satele maghiare nu era casă fără bibliotecă, iar unele aveau și pian. Nu

stricam nimic pe unde treceam. Bineînțeles, ca-n război, unde găseam de mâncare luam, oricum luau alții dacă veneau după noi. În Cehoslovacia, la *Kamerij* (așa s-o fi scriind?), unde Armata 2 s-a întâlnit cu Armata 4 pe ziua de 2 mai 1945, de Paști, am găsit un depozit întreg de alimente germane, saci cu zahăr și conserve de came de porc și de pește. Eu eram la carul de luptă regimentar. Te duceai cu căruțele după muniție și o distribuiai pe poziție în linia întâi. Uneori se mai întâmpla să fim surprinși de aviația inamică, clar... mai neplăcut era altceva, acolo în spatele frontului, am avut și soldați împușcați pentru că s-au dus să ia paie pentru cai. Dracu știe de unde, erau civili înarmați sau gărzile lor patriotice, tăceau paza la depozitele de alimente și muniții, dar... la paie? Să moară omul împușcat pentru ca s-a dus să ia pentru cal un brat de paie? Păi, ăla mai e război?"

Ți se pare ciudată mentalitatea lui cavalerească. În imaginația ta, probabil și funcție de tot ce-ai apucat să citești despre război, al doilea război mondial nu ți s-a părut deloc o confruntare dominata de cavalerism. De unde atunci această revoltă neobișnuit de naivă a fostului plutonier T.R. Popescu, învățător într-o comună din regat, în fața unei mici nedreptăți pierdute în uriașa nedreptate a conflagrației?

"Păi, în Ungaria, spre exemplu, eu mergeam înainte și luam legătura pentru cartiruire cu oficialitățile locale. Mă întreba ce ne trebuie și spuneam: Păi, un porc, 100 de păsări, femei la gătit. Altceva? Altceva nimic. Orice cereai îți dădeau, dar să nu iei cu forța. E adevărat că se făcuse și multă propagandă împotriva noastră, dar oamenii nu erau șovini. În unele sale încă mai exista lângă primărie câte o gazetă de stradă cu harta "întreagă" a Ungariei și pe ea scria, eu mai știu ungurește că am fost învățător și prin Ardeal: «nu. nu. niciodată nu vom uita ținuturile care ni s-au răpit vremelnic.» Dar vreau să spun că oamenii se purtau foarte frumos. Și chiar soldații lor, dacă luptau, luptau de frica nemților, ei nu mai aveau nici un chef *(parcă pentru a lupta cu arma ar avea cineva chef!)*, mai mult se sinucideau decât luptau. Se vedea că românii veneau ca eliberatori și nu ca asupritori, în unele comune ne ridicau arcuri de triumf cu ghirlande de flori, se strîngea tineretul la cămin și ne cântau cântece de-ale lor, mai era și câte unul de-ai noștri care știa la acordeon, dansam cu fetele. Așa a fost și în Cehoslovacia prin unele sate."

ECLUZĂ!

*

Când îi dispare acea tendință moralizatoare a povestitorului exersat în mediul pedagogic. Învățătorul pare incoerent și parcă i-ar fi teamă să se apropie de evenimentele vieții lui personale de atunci, poate îi e teamă de ceva, poate preferă o imagine standard uneia prea originale, poate crede că dacă s-ar lăsa în voia sincerității ar trebui din când în când să-și mărturisească și angoasele și lașitățile, poate că atunci când face câte o pauză mai lungă chiar se luptă cu ele și le ascunde. Zice:

"Pe 23 aprilie, de Sfântu Gheorghe, încă eram la Kijov, un orășel și știam că rușii sunt la 12 kilometri de Berlin. Însă în Cehoslovacia nemții au luptat până

în ultima zi. Ne vorbeau nouă prin megafoane peste linii: «Soldați români, nu mai luptați degeaba, căci datorită unei invenții secrete care va exploda în curând victoria va fi a noastră.» I-auzi, mă ai dracu', ce armă o fi având? Dar începând de la Kamerij, unde ne-am aflat în ziua de 2 mai 1945, nu prea am mai avut lupte cu ei. Se retrăgeau și distrugeau armamentul, îl aruncau de o parte și de alta a drumului, ici-colo se mai auzeau tunuri când ni s-a comunicat capitularea ne-a dus într-o pădure numai de brad, eram plini de păduchi, ca de pe front, de, și am rămas acolo în refacere. Luna aia de refacere a fost cea mai grea. După o săptămână mereu întrebam. Când mergem acasă, când mergem acasă? Se zvonea că mergem împotriva Japoniei care încă nu capitulase. Au venit comuniști din țară și au ținut conferințe în unele unități. A mai venit și un episcop. Stan de la Oradea, care ne-a ținut o cuvântare înflăcărată. Țara vă așteaptă cu Hori, voi sunteți arhanghelii care ați eliberat Ardealul și v-ați făcut datoria, meritați întreaga recunoștință a poporului român etc. etc. Ce dorințe aveți? Și un soldat de la noi se ridică și întreabă: "Domnule, când mergem acasă?" "Tu când crezi?" "Pai, nu știu că d'aia vă întreb pe dumneavoastră." Până la urma s-a dovedit că nu e nimic adevărat cu Japonia și la 12 iunie ne-am luat drumul spre casă și am mers pe jos până la 20 iulie, câte 35-40 de kilometri pe zi, două zile mergeam și o zi făceam pauză. Pe 20 iulie am ajuns la Alba Iulia unde regimentul s-a desființat. Am mers cu trenul până la București și d-acolo acasă."

Se oprește oftând. Pare să fi uitat de ce a început să povestească totul încă din război; în fond tu nu asta îl rugaseși să-și amintească. Probabil că acest rezumat e un punct obligatoriu de trecere pentru orice fel de poveste. Îl întrebi, de exemplu, cum a fost când l-au trântit caii din căruță în vara lui 54 și el începe: "Când eram în război..." urmând să facă abia după aceea legătura cu anul 1954. Multe fire trebuie, probabil, urmărite din acel punct până în acel punct pentru a mai avea o logică anume, altfel, scoase din acest context atât de larg, poate că semnificațiile lor ar fi altele. Până și o bușitură din căruță sau o zăpadă abundentă ca cea din iama lui 53-54 capătă alte semnificații. Ce e ilogic, însă, e că se pornește de la un eveniment de toată lumea acceptat ca ilogic pentru ca celelalte să-și păstreze logica! Iată, spre exemplu, câtă logică în această bucurie de a descrie întoarcerea acasă la sfârșitul lui iulie '45, și în această alăturare inconștientă a textului scuipat de hitleriști peste liniile inamice (Soldați români, o armă secretă ele.), cu bănuiala că se va merge împotriva Japoniei.

Majoritatea savanților care au lucrat la realizarea bombei au cerut ca ca să nu fie folosită înainte de epuiza rea tuturor celorlalte posibilități Ei au insistat ca, înainte de a o folosi împotriva Japoniei, să se facă guvernului acestei țări o demonstrație cu privire la forța ei. A prevalat însă punctul de vedere militar, astfel că a fost lansată prima bombă, care a ucis 100.000 de oameni și a declanșat cursa înarmărilor nucleare; de atunci aceasta a consumat majoritatea roadelor muncii omului și a dus omenirea în pragul dispariției. Lumea postbelică este evident diferită de cea antebelică și oamenii care au devenit adulți înainte de

război niciodată nu i-au putut înțelege pe cei care au devenit adulți după război. (S. m., M N.)

(Albert Szent-Gyorgyi *Pledoarie pentru viață.*
Editura Politică, Buc,, 1981. p. 186)

"Dar acolo, în pădurea aia numai de brad în care ani stat o lună în refacere, am văzut și ceva care mi-a luat ochii. Era un țăran, un om care avea casa acolo în pădure și ăla, cine o fi fost că nu era nimeni pe la el prin curte, își pusese în toată grădina numai zmeură. Zmeură, știi ce-i aia, nu?"

Da, ai zis tu și chiar în clipa aia ochii ți-au zburat spre bețele vag înfrunzite pe lângă gardul dinspre strada al grădinii învățătorului Popescu.

- Nu cumva...?

- Păi, sigur că da, asta e, ești băiat deștept, bravo, a zis el și a plecat înăuntru, în casă, după o sticlă de vin. într-adevăr curiozitatea grădinii lui consta în această mică plantație de zmeură, aici, în plină câmpie. Exista și probabil că dădea și roade.

*

Salutări Scumpi din Sf. Gheorghe (iarăși printr-o minune de data aceasta) după un accident cam ciudat pe care am avut-o într-un *Jiguli* a unui prieten din Ungaria, care m-a transportat acasă pentru week-end. în această zi ne am sărbătorit ziua noastră a renaștere (15 noiembrie) așa că nu este cazul să-mi trimiți nici o floare pe mormântul meu, că din potrivă poți să te bucuri că prietena ta dulce și drăguță îți trimite salutări cât de sănătoasă posibilă, to be or not to be - asta a fost întrebarea. Aștept vești de la tine. Într-o scrisoare îți voi povesti mai multe despre mine. Ana.

P.S. Până-n urmă n-am avut ocazia să ți-o pun această scrisoare la poștă și îți trimit de aici. Sunt iarăși la Cluj. Am avut ocazia să mă aflu la culmea unei experiențe de viață în cursul acestor zile. It was interesting & terrific. I Iove you a bit' Ana.

*

Vînt de apus, când crezi că vei putea
S-abați peste pământ mărunte ploi?

Ți-am pierdut urma. Te-am căutat cu o scrisoare scurtă la exploatarea forestieră unde mi-ai dat adresă când ai trecut (o singură dată, Zare, vai ce rușine - și nici măcar nu m-ai văzut) pe la Cluj. Apoi mici salutări ți-am trimis și la București pe adresa domnului Valedulcean. prietenul tău. Și ți-am pierdut urma. Ai dispărut de pe Pământ? Puțin am impresia (mă tem) că lucrurile acestea sunt reale. Nu știu unde ești, Zare. Și ceea ce e *funny* din toată chestia, trebuie să te găsesc. Trebuie să mă conving că exiști și că ești chiar tu omul care a venit atunci (ce mult e de atunci) până a Sf. Gheorghe și a întrebat de mine din om în om și, deși trecuseră ani de când mă văzuse o singură dată și nu-mi știa decât numele, m-a găsit. Eu de ce să nu pot să te găsesc? Nu vreau răspuns sau vreo scrisoare Vreau să știu unde ești. Nu-i totuna. Prima și singura rugăminte de a mea nu o

respingi, așa-i? E frig. Vântul suflă îngrozitor, dar îmi place.

P.S. Nu mai am unde să te caut, dar te găsesc eu pentru că vreau să te găsesc. Ana.

*

Scumpi! Te-am găsit în fine. Totul e O K. Mai OK. decât ai crede. Ți-am primit scrisoarea și știu că ești în armată. Asta am vrut să știu. Și încă ceva. Că măcar ceva din scrisorile mele (de fapt o singură scrisoare adresată Ia Exploatarea forestieră și niște vederi trimise la București la domnul profesor - nu știam că a fost profesorul tău, credeam că e un prieten și atât) a ajuns la tine. Mai precis că nu ți-am pierdut urma de tot. Mi-ai trimis mai mult decât așteptam. Îmi pare bine că nu era un răspuns ci doar o scrisoare. I just got your beautiful letter and I Iove you more. You are a really super-male! (No vulgar remarks, please!)

Eram convinsă că totul e neschimbat și rămâne așa, că exiști, că ceva din tine dăinuie. Apoi (sunt foarte fericită) apoi m-a străpuns îndoiala obișnuită, cu totul că nu voiam să mă las influențată de împrejurări și de timp (de faptul că nu mi-ai scris). Știi bine că sunt și eu împotriva corespondențelor punctuale, promise, transpirante și plictisitoare, dar îndoiala asta nenorocită. Văd că prea mult ne asemănăm din acest punct de vedere. Neliniștea asta de care vorbești și tu nu mă lasă în pace. Faptul că nu știam unde ești, doar asta mă enerva foarte mult. Mă enerva doar? (E ciudat că la cît-un moment de mare încordare cât o frază nepotrivită îți oferă serviciile și reușești să te manifești în cuvinte chiar pe dos.) Dar să nimicim cuvintele, Scumpi, și vino mai aproape!

Ieri, când am venit de la școală, la amiază (ora cea mai prozaică a zilei) ți-am găsit scrisoarea pe masă. După ce m-am convins că vine de la tine am avut atâta putere în mâini ca s-o bag în geantă și să fug înapoi la școală având tocmai o consultație f. importantă cu profesoara de engleză și ceva urgent de rezolvat înainte. M-am suit în troleul înghesuit ținând strâns ceea ce posedam: o scrisoare. Dar nu m-am mai putut abține și am citit-o acolo mergând, stând într-un picior, ținându-mă cu o mână de bară. Acum camera asta îmi pare că se află în mijlocul lumii. I'm happy. Și inconștientă. Ana.

♦

(FIRIDĂ, FOTĂ, FLUIER, FUIOR) E începutul verii. Grințu deja a însoțit un grup de greci ortodocși în turneul lor prin nordul Moldovei și al Transilvaniei. Experiența i se pare interesantă și într-un fel, suficient de "filmică" pentru a-i sugera scenarii gata decupate, tocmai bune pentru a intra în producție. Este atât de încântat de ce ar putea ieși din asta încât îi povestește lui Gelu în amănunt cum s-au desfășurat lucrurile.

Erau toți din același sat - spune el - Haikiriki am înțeles că se numea satul și era mic, dar bine situat din punct de vedere turistic. Ascuns de câteva stânci mai mari, nu departe de Salonic, udat de apele Mării Egee. I-am primit la Giurgiu pentru că veneau direct de acasă cu autocarele lor. Erau aproape două sute înghesuiți în cinci mașini. Cred că în sat mai rămăseseră vreo câteva persoane să aibă grijă de capre. Până și preotul venise cu ei, era un tip bărbos, de vreo

cincizeci de ani, îmbrăcat într-un anteriu soios și cu o mutră mai vicleană decât a delegatului de grup și a celor cinci șoferi la un loc. Îl compar cu ăștia pentru că ei toți erau “directori". Fiecare șofer era proprietarul firmei de transport care pusese la dispoziție respectiva mașină, iar delegatul grupului era “proprietarul firmei de turism"! Din mutrele și apucăturile lor se vedea clar că nu mai dețin și alte ‘mijloace de producție" în afara celor aduse cu ei, dar erau directori. Trista măsură exactă a capitalismului în Balcani era ușor de studiat cu aceste câteva cazuri. Așa îmi închipui că arătau și “întreprinderile” burgheze românești înainte de război.

Noi eram cinci ghizi români, adică eu, doi alți foști profesori, un arhitect în concediu medical și un fost fotbalist, unul Vulpe. Toți. în afară de mine, erau ghizi vechi. Mai însoțiseră adică și alte grupuri, mai înainte. Toți mă sfătuiau ce să fac și cum. Mi-era teamă că n-o să mă descurc bine în limba franceză sau engleză pentru că eu le-am învățat în bibliotecă și nu vorbind. Din păcate, în afara celor câteva cuvinte englezești pe care șoferii le manipulau în fel și chip însoțindu-le cu o gesticulație bogată, toate cunoștințele de limbi străine ale grupului se reduceau la franceza aproximativă a delegatului, pardon, proprietarului firmei de turism “Star” și la engleza de dicționar a unei domnișoare bătrâne (cam la patruzeci de ani, uscățivă, negricioasă cu ușoare urme de mustață prost epilată).

Mi-au dispărut toate emoțiile când am auzit cum vorbesc franțuzește ceilalți ghizi, așa că, de-a lungul excursiei, ne-am înțeles de minune prin tot felul de eforturi nelingvistice. Voroneț, spre exemplu, i-am strâns pe toți cei 200 de turiști în fața peretelui de vest, unde e pictată “Judecata de apoi" și i-am lăsat vreo zece minute să se uite singuri. Apoi am început explicațiile astfel: ghidul monumentului îmi prezenta mie cu o voce tare partea pe care o învățase el pe dinafară din cartea “Dulce Bucovină” de Ion Miclea tipărită la editura Meridiane; eu făceam un fel de rezumat și-l traduceam în franceză la urechea proprietarului firmei “Star"; acesta, la rându-i, făcea un rezumat și mai esențializat pe care îl spunea în câteva propoziții din greaca nouă; cei două sute de locuitori ai satului Haikiriki dădeau din capete precum înțelepții lor strămoși sau se mirau spunând cu voce tare “Ooooh!” Probabil că unii dintre ei chiar au crezut până la urmă că au văzut “Capela Sixtină” și nu "Capela sixtină a Orientului”, cum este denumită biserica de la Voroneț în cartea lui Ion Miclea.

Nu știu dacă te prinzi unde bat, dacă ți se pare interesantă o asemenea temă de scurt metraj. Vreau să zic, de fapt, că era păcat că 200 de oameni veniseră până acolo și se aleseseră doar cu atât. Noi eram, într-un fel, scuzați. Oficiul de turism anunțase firma “Star” că nu are prea mulți ghizi de limbă greacă și că în perioada Paștilor sunt mulți greci care vin în România. Firma “Star” se mulțumise și cu ghizi de limba franceză sau engleză. Profitul ei era același. Dar tot ce se întâmpla atunci, acolo, în curtea bisericii construite din ordinul lui Ștefan cel Mare în trei luni, trei săptămâni și trei zile din vara anului 1488, era un lucru foarte trist. Cu tot efortul meu, povestea sau legenda lui Daniil Sihastrul ajungea cu deformări fatale sau nu ajungea deloc la cunoștința celor două sute de oameni care veniseră până aici pentru asta. Minunatele idei ale voievodului

Petru Rareș și ale mitropolitului Grigorie Roșca rezistaseră patru secole și jumătate pe pereții bisericii (și un tip cu figură prelungă și ochi mari albaștri se afla și atunci sus, pe o scară de lemn, în apropierea unei firide, pentru încă o operație de conservare), dar încă nu comunicau nimic deosebit celor care se aflau atunci în curte. Bănuiesc că nu știi câte milioane de străini vin anual la noi în țară, dar, ia gândește-te, în care război o țară cât a noastră a fost traversată de mai mult de câteva sute de mii de străini? Deci, între război și turism diferența ar consta în felul obiectelor pe care invadatorii le poartă cu ei. În fine, divaghez. După ce am terminat de vorbit pentru numerosul public am fumat o țigară cu ceilalți ghizi. Fotbalistul s-a dus în biserică și a dat drumul magnetofonului pe care erau imprimate sunetele clopotului vechi, cel despre care se spune că dacă era tras într-un anume fel "striga" destul de inteligibil cuvintele "Ștefan-Vodă, Ștefan-Vodă" Ghidul local l-a chemat și pe cel de pe scară să fumeze cu noi o țigară.

Aveam impresia că-l cunosc de undeva pe tip, nu știam de unde să-l iau. Fii atent, aici ar trebui să înceapă scenariul!

Domnul "Star" a venit și i-a strâns mâna pictorului Pătruț (așa-l chema) de parcă l-ar fi felicitat că tocmai a terminat de pictat Voronețul. Apoi tot el l-a întrebat pe arhitect cum se numește partea aia intrată mai înăuntru față de zid. "Firidă" - a zis în românește Pătruț care înțelesese și el întrebarea. Arhitectul s-a prefăcut că nu-l aude și a tradus plin de morgă: "Abside aveugle". Grecul n-a înțeles nimic și a zâmbit tâmp, iar fotbalistul s-a grăbit să-l ajute să înțeleagă: "Niche." Interlocutorul tot nu părea lămurit. Să i se facă un desen era inutil pentru că lucrul despre care întreba, obiectul adică, era în fața ochilor lui. Pătruț a zis din nou "Firidă", iar grecul a repetai după el "firida". Impasul era total, așa că am renunțat să ne mai preocupăm de asta și am luat-o cu toții, agale, spre parcare. "De unde ne cunoaștem?" - l-am întrebat pe Pătruț. El m-a privit scurt cu o pereche de ochi de iconar rus din secolul al XV-lea și mi-a răspuns: "Am fost și eu profesor în Teleorman, ne-am mai întâlnit pe la Inspectoratul județean". Așa era. Mi-am amintit aproape instantaneu unde, când și în ce postură îl mai văzusem. Turiștii noștri se strânseseră în jurul autocarelor și pălăvrăgeau. Fotbalistul îi îndemnă fără convingere să urce, dar nimeni nu părea să-l ia în seamă. în mijlocul parcării se formase un grup mai mare, așa că ne-am dus și noi într-acolo. Se uitau toți la un bătrân cu plete albe și lungi, îmbrăcat în costum popular și cântând la fluier. Arhitectul a zis: "Moșu" ăsta mereu vine pe aici să-l fotografieze străinii. Se face că are treabă încolo sau încoace, da' după ce încep ăștia să-l fotografieze scoate din chimir niște bilețele cu adresa gata scrisă și îi roagă să-i trimită poze. Cred că are câteva sute. Iar grecul "Star" a întrebat și el: "Qu'est-ce que c'est?" în spatele unuia dintre autocare l-am văzul pe preotul din Haikiriki scoțându-și peste cap sutana nouă și curată pe care obișnuia să și-o pună, când vizitam biserici, peste cea veche și soioasă cu care umbla de obicei. După aia am fost chemați în mijlocul cercului format în jurul bătrânului plăieș. Trebuia să servim de interpreți. L-am întrebat intâi câți ani are. Era probabil întrebarea cea mai frecventă cu care începea o discuție între el și un ghid. Avea răspunsul pregătit. "Când s-o fost terminat războiul din 1918

mergeam pe nouă ani!" Mi-am adus aminte de bătrânii anchetați de tine în aprilie: "Când eram în război..."

Gelu zîmbește absent. E bucuros că Grințu are chef de palavre și că nu pune mai multe întrebări în legătură cu mica lui anchetă genealogică.

I-am zis grecului: "Soixante-scpt ans" și el a tradus, Compatrioții lui au zis întâi "Ohooo!", dar pe urmă au realizat că nu e vorba de o vârstă prea înaintată și au început să-și spună între ei că au avut în familie și bunici care au atins suta. Bineînțeles că nu înțelegeam dintr-o dată limba lor, dar mi-am imaginat că altceva n-aveau ce să-și spună. "Ce-i asta?" - l-a întrebat apoi "Star" în grecește arătând cu mâna fluierul. Bătrânul a răspuns: "Fluier". Marele director de firmă turistică s-a uitat la mine și eu i-am tradus: "Sifflet, flűte!", fiind convins că nici unul din termeni nu este exact. A părut din nou nedumerit și a repetat după bătrân: "Floer!" Prinsese gust să învețe limba română sau, pur și simplu, respectivele cuvinte i se păreau cunoscute. Pe urmă s-a aplecat și a arătat cu mâna poala cămășii purtate de bătrân pe dinafară, cum se poartă, până sus de genunchi. "Fotă" - s-a grăbit să explice din spatele meu fotbalistul, dar moșul l-a pus repede la punct, "Aiasta nu-i fotă, aiasta-i cămeșă!" "Fota?" - a întrebat grecul. "Nu fota, nu, nu!" - a precizat din nou bătrânul. E, cam asta-i. Nu știu dacă poți să-ți dai seama ce fel de film aș putea să scot din povestea asta. În orice caz., câteva cadre le și văd. Zgârieturile de pe fresca bisericii trebuie sa apară în primul rând. Sunt tot felul de nume scrijelite pe zid - nume de polonezi, de ruși, de unguri, de nemți și chiar de francezi. Un alt element de efect este la sfârșit, când bătrânul chiar scoate din buzunar biletele pe care este scrisă adresa lui și le înmânează celor care l-au fotografiat. Pe unii dintre fericiții lui fotografi îi și întreabă: "Color, color?" Și pe urmă e ciudățenia asta a grecului care tot avea chef să repete unele cuvinte românești. Părea să nu fie interesat de sensul cuvântului, ci de sonoritatea lui. L-am mai surprins odată făcând asta când am oprit într-un sat să bem apă. A văzut o femeie torcând cânepă și a repetat apoi de trei ori la rând cuvântul "fuior". Parcă încerca să denumească obiectul din nou.

Poate ți-am mai zis eu, mai demult, că aveam un coleg în armată...

- Da. mi-ai spus, obiectă Gelu. Era prima dată când își tutuia fostul pedagog.

Ei, da, m-am gândit din nou la teoriile lui și am căutat în dicționar să văd ce origine au cuvintele repetate de domnul "Star" în românește. Mă așteptam ca măcar unul din ele să fie de origine greacă sau latină. Asta ar mai fi explicat câte ceva. Dar nu. *Firidă* e bulgăresc, *fluier* se pare că vine din albaneză(l), *fotă e* turcesc, iar etimologia lui *fuior* este necunoscută. Ciudat, nu! Într-un fel, teoriile "istorice" ale tipului de care-ți spun se confirmă și prin asta. Atâtea obiecte circulă însoțite de *numele* lor și atâția oameni fără!

Gelu fu sigur acum că știe cine a fost colegul de armată al lui Grințu, dar nu suflă o vorbă.

Dar tu când îmi mai povestești ce-ai aflat atunci? își aminti Grințu să întrebe. Altă dată, zise Gelu.

Mda, bine.

Tăcură o vreme.

Și încă ceva. Am auzit că la o vreo două zile după aia bătrânul ăla a și murit. Și... cuhnea, a fost lovit de un autocar chiar acolo în parcarea aia în care tot făcea pe vedeta. "Așa cum îl vedeți, spusese despre el ghidul local, bătrânul e un om foarte elevat.'"
"Adânc elevat!" - încuviințase fotbalistul. Săracul, ce moarte!

G. **Identitate personală**

Spuneți-mi ce e trupul? O frază
de mine inventată spre a mă supune ei?

- Nu, nu, nu, repetă bătrânul trântind cu pumnul lui osos de masă. Nu există nici un Popescu de aici din sat care să fi pierdut sau părăsit vreun copil la vremea de care-mi zici.

Gelu se mulțumi să-l privească fix și să-i spună, pe șoptite aproape, doar atât:

- Domnu' învățător!

Furtuna se apropia și era, așa cum dinainte ați știut cu toții că va fi, o adevărată furtună de vară. Răbufnise întâi un vânt dogoritor și grăbit care făcuse să scârțâie gardul vechi de lemn și acoperișul casei, ridicase în aer frunze uscate din toamna trecută și praf, mult praf. Se oprise și iar începuse de mai multe ori. Nu avea o direcție sau, mai bine zis, se repezea de fiecare dată în altă parte. Una dintre cele trei sticle goale de pe masă se răsturnase, iar bătrânul își apucase cu stânga paharul în care, mai avea două linguriță de vin. Un val de praf îi umplu gura și ochii în clipa în care voi să mai adauge ceva, părul lui rar și alb i se răvășise și-i cădea pe frunte dându-i o alură de filozof suspect pentru psihiatri Părea beat când se ridică și-ți propuse să mergeți în casă. Începuseră să cadă picăturile alea mari de ploaie răzleață de la începutul oricărei furtuni. L-ai ajutat să strângă sticlele, paharele și folia de material plastic ce servise ca față de masă. Pe urmă le-ai întors pe prispă și ai pus scaunele cu picioarele în sus pe tăblia mesei. El a venit după tine și a zis că masa trebuie luată cu totul și dusă în tindă. Ați procedat chiar așa, dar tu iar ai avut impresia că bătrânul se clatină și te-ai gândit că n-ar trebui să mai bea. Te-a invitat apoi în camera de curat și ți-a zis:

- Stai puțin!

A dispărut într-o încăpere care se desprindea din spatele tindei și continua, probabil, de-a lungul camerei în care te aflai. Ai bănuit, după zgomotele pe care le auzeai, că bătrânul deschide chepengul pivniței și încearcă să coboare să mai aducă vin. Avea cel puțin două sticle în mână pentru că le auzeai ciocnindu-se
între ele. Apoi a căzut, cu sticle cu tot, de pe scara pivniței în pivniță și ai avut emoții: daca i se întâmplase ceva? Ai ascultat mai atent și o dată cu mormăitul lui, compus desigur din înjurături, i-ai auzit pașii, Nu-și rupsese deci nici gâtul și nici un picior!

> "Cel care suferă de amnezie totală este aceeași persoană cu aceea care «El» era înaintea pierderii continuității memoriei sale?"

Lumina de afară scăzuse brusc și mai mult decât era normal să scadă chiar în timpul unei furtuni de vară. Lumina fulgerelor oprea în aer picăturile de ploaie care ți se păreau uriașe. Ai rămas în dreptul ferestrei cu ochii ațintiți la spectacolul agresiv înscenat de natură. În curtea de peste drum o femeie tânără, îmbrăcată numai cu o rochie de stambă, încerca să adune dintr-un tufiș câțiva puișori de găină în poală. Trupul ei vânjos, de care se lipise, expunându-1, rochia subțire și udă, ți se păru al unei ființe din altă lume decât cea în care trăiai. Lumea acelui trup era aceeași cu a furtunii, a ta semăna, cel mult, cu a învățătorului, dacă nu chiar cu a puilor de găină.

Îți simțeai capul greu, de vină era cu siguranță vinul tare pe care bătrânul te obligase să-l bei, dar, deși ai fi vrut să te întinzi câteva clipe pe pat, ochii tăi nu se lăsau desprinși de imaginea din fereastră.

În același timp te străduiai să continui să calculezi și să presupui pentru a definitiva schema genealogică deja trasată de tine cu linii punctate în imaginație. Numai fiul cel mai mare al bătrânului putea la rându-i să aibă un fiu între anii 1945 și 1955. Cel mic, născut (cu deficiențe mintale și corporale) tocmai în perioada în care bătrânul se afla în Ungaria și în Cehoslovacia, a fost renegat de bătrân și înfiat de o rudă a babei. Nu știi când a survenit moartea soției învățătorului, dar ruda ei care l-a crescut pe Niculae, un fel de prost al satului despre care știi că mai trăiește și acum într-unul din satele vecine, ar trebui căutată. Prin posibila ei aversiune față de "domnu' învățător" ar putea oferi amănunte interesante.

Nu poți aprecia cât timp a trecut până ce l-ai auzit din nou pe bătrân orbecăind prin tindă și l-ai văzut intrând pe ușa camerei de curat cu o sticlă de vin ridicată deasupra capului și strigând:

- Ehehcheee, 95 Infanterieeee!

După aceea ai amestecat bolboroselile lui cu zgomotul și mirosul furtunii.

Erai împreună cu alți băietani de o vârstă cu tine sau mai mici pe un câmp de primăvară târzie, în marginea satului. Privind înapoi ți se părea că satul are într-adevăr o imagine de primăvară sărbătorească. Prin spatele caselor, prin grădini și pe maidane, înfloriseră cireșii, vișinii, prunii și chiar merii. În față era o pădure, un crâng mai degrabă, așa cum sunt pădurile de câmpie; salcâmi, stejari, plute și sălcii amestecate și izvorând de-a valma direct din arătură. Verdele crângului era încă timid și copleșit de negrul crengilor încă netrezite la viață. Dinspre sat alerga în urma voastră o femeie trecută de patruzeci de ani și de fapt ea era cea care vă îndemna să mergeți spre pădure și să tăiați un salcâm drept și înalt care domina partea dinspre stânga a aglomerării de negru și verde ce vă stătea în față. Băieții alergau bucuroși înainte, nu le vedeai fețele și erai convins că nu-i cunoști, nu-i mai văzuseși înainte. Tu. însă, întorceai din când în când capul pentru a distinge trăsăturile feței acelei femei. Vedeai de fapt numai marginea satului cu alură de mireasă în amiază și numai pe acest fond rochia murdară a femeii. Fața pe care satul și-o arată spre lume, îți

spuneai, este această margine cu grădinile înflorite și nu, ca la oraș, centrul, piața, intersecția a două drumuri mărginită de câteva clădiri chipurile mai arătoase și mai altfel decât celelalte.

Ați pătruns în pădure tocmai când femeia v-a ajuns din urmă și tu te mirai de figura ei care exprima porniri isterice, suferințe ascunse, abstinențe îndelungate și ranchiune. Ți se tăcuse frică de ea și ai fost încântat că nu pe tine te-a ales pentru a-ți încredința toporul. Ai descoperit că purtai în continuare cu tine rucsacul tău de excursii și că erai într-adevăr cel mai înalt din toată șleahta de adolescenți. Ciudat, dar nici unul dintre ei nu era vesel și nici tu. Ați descoperit curând că nu departe de locul în care vă opriserăți, la câțiva metri de uriașul salcâm, drept ca o lumânare și tânăr, adică neavând încă acea coajă crăpată sinuos, trecea un drum larg de pământ. Un fel de șosea veche asemenea fostului drum al poștalionului de Stambul care cu siguranță că străbătuse și această câmpie. Credeai că știi sau îi auziseși pe ceilalți copii spunând ceva despre „fosta învățătoare, săraca, nebună, nebună" și făceai legătura cu chipul îmbătrânit prea devreme al femeii care se și apropiase de salcâm și-l îndemna pe cel cu toporul să-l lovească. Voi, ceilalți, v-ați îndepărtat și v-ați căutat de lucru printre tufele de salvie încă neînfrunzită. Parcă vă temeați sau vă era rușine de ce se întâmplă și stăteați cu spatele spre salcâm. Femeia era grozav de agitată și o auzeați scoțând niște țipete, icnete, gemete (puteau fi și expresii ale bucuriei ei nesănătoase) după fiecare lovitură de topor.

Când în sfârșit arborele a trosnit anunțându-și moartea, ai tras cu coada ochiului spre drumul de pământ ce tăia pădurea în două. Poate te-ai uitat într-acolo pentru că tresăriseși la auzul trosniturii și te abțineai totuși să te uiți la salcâmul care urma să se prăbușească. Pe drum trecea, aproape fără zgomot, un tractor cu două remorci. Salcâmul a căzut la mai puțin de un metru în spatele ultimei remorci și ai rupt-o la fugă spre femeie, erai convins că numai tu ai văzut ce accident se putea întâmpla și aveai deodată curajul să o tragi la răspundere pe nebună, să-i spui, vezi, ce era să se întâmple? Din cerul care fusese și până atunci plin de nori izbucniră fulgere însoțite de primii stropi de ploaie. Tunetele părură numai ecouri ale căderii salcâmului. Erai deja foarte aproape de femeie când prima rafală serioasă de ploaie te făcu să simți prin cămașă apa rece ca gheața. Ai rupt-o la fugă spre sat uitând de reproșul plin de furie pe care te pregăteai să-l faci femeii. Alergai acum de-a lungul drumului de pământ în direcția din care venise tractorul cu cele două remorci. Atunci te-ai auzit strigat, vocea răgușită a femeii descoperise brusc numele tău, și n-ai putut să te opui, ai întors capul. Ea rămăsese pe loc și-ți arăta cu mâna ceva care rămăsese la picioarele ei în iarbă. Ai realizat că nu ai cu tine rucsacul în chiar secunda în care ea l-a apucat cu amândouă mâinile și a fugit după tine. Ai așteptat-o puțin și apoi ați fugit umăr lângă umăr până în marginea satului. Acolo era un fel de adăpost, o colibă acoperită cu ierburi uscate și ceilalți deja se adăpostiseră sub ea. Femeia, acum destul de bătrână, care alerga lângă tine

era îmbrăcată într-o rochie subțire și murdară de stambă. Desigur că ploaia i-o lipise de corp și tu, abia acum, văzându-i corpul strâmb și osos, te convingeai că nu e tocmai sănătoasă la cap. Ai lăsat-o să fugă sub acoperiș cu rucsacul tău cu tot și ai alergat în continuare prin ploaie dând ocol colibei. Pajiștea din jurul ei era înflorită în zeci de culori și plăcerea ta de a fugi prin ploaie într-un asemenea decor era una adevărata. când în sfârșit te-ai adăpostit lângă trupurile lor ude și cu mirosuri amestecate, ploaia începea să contenească și raze timide de soare picurau printre bolovanii de nori.

Atunci a apărut dinspre câmp, dar parcă de pe alt drum decât cel care venea din pădure, o căruță cu loitre înalte și plină până la marginea scândurilor cu iarbă. Căruța venea în viteză și pe capră era un bărbat, ceva mai tânăr decât femeia care era cu voi, însă cu privirile la fel de rătăcite ca și ale ei. El ținea în mână un buchet mare de flori de câmp (aceleași culori ca ale pajiștii pe care alergaseși mai devreme) și striga ceva, părea un reproș plin de tristețe și furie, părea că anunță o nenorocire de care numai voi, cei de sub umbrar, erați vinovați și pentru care numai el, cel care o prevăzuse de mult, suferea cu adevărat. Femeia păru să înțeleagă prima despre ce e vorba și alergă desculță după căruță. Bărbatul îi aruncă jumătate din buchetul de Hori, lăsa caii să meargă înainte cu hățurile agățate de loitră, își scoase pălăria și veni în spatele căruței. Ridică un preș care se afla tot timpul acolo în spatele căruței și în locul descoperit așeză florile. Femeia începu să bocească în urma căruței și abia atunci voi, toți copiii de sub umbrar, ați ieșit și ați alergat după căruță bocind. Era clar că cineva, probabil un copil, murise de curând, poate chiar în timpul scurtei furtuni care vă alungase din pădure. Nici chipul, nici corpul celui mort nu se vedeau de jos, erau probabil scufundate în iarba cosită, iar loitrele căruței erau foarte înalte.

Ceva ți se păru ciudat în momentul în care bărbatul, bocind și el, dar scoțând un fel de răgete, ridicole și nemuzicale, se întinse pe spate lângă cel mort.

O auziseși pe femeie strigând mai devreme:

- Da, Niculae, Niculae!

Ți-ai închipuit imediat că bărbatul din căruță nu putea fi decât fiul bătrânului învățător, fiul mai mic, cel cu mințile risipite, cel născut după prima permisie pe care o avusese bătrânul. Dar cine era femeia și, mai ales, cine murise, pe cine boceați voi în acel cortegiu grăbit? Caii mergeau în continuare la trap, voi toți erați desculți și fugeați după căruță, totul avea același ritm ca și furtuna care tocmai trecuse.

Când tocmai îți conștientizai aceste noi ipoteze și întrebări, ai văzut deodată că de lângă bărbatul culcat pe spate în iarba din căruță s-a ridicat un cap de copil. Ai privit în jurul tău nedumerit, ai încercat să întrebi pe cineva de alături de tine. Copiii însă plângeau cu toții și-și țineau capetele plecate, iar femeia, pe care ai și lovit-o cu cotul pentru a-i arăta ce se întâmplă, a privit

absentă spre căruță. Bărbatul continua să plângă cu vocea lui ridicolă și-l obliga pe copilul din car să se culce la loc în iarba cosită.

După asta femeia a întors spre tine fața ei anormală, se vedea acum clar că plânsul ei era fals, și ți-a spus:

- Lasă, ce, crezi că-i prima oară? Ne prefacem și noi că plângem, ăsta-i melicu lu' Niculaie după ploaie!

*

Omului?

Și de fapt de ce nu? Se dărâmă ecluza aia, la care zicea că lucrează, dacă i-aș scrie? Uite, îmi usuc părul și precum nu am Fön - aparat de uscat părul adică - lucrul cel mai plăcut e să-ți scriu o scrisoare adevărată, veritabilă, pe care o s-o citești cu o adevărată surpriză (poate).

Adevărul e - dacă chiar vrei să știi (servus, Zare - nici nu ți-am spus - vezi?, servus, servus, servus. ppp!), adevărul e că era să-mi rup un dinte din față din cauza ta. Mă mai doare și acum dar nu l-am rupt totuși. Chestia e că voiam să mă uit la fotografia ta pe care cum - cum nu? - o găseam (!) la locul lui - lângă Koncz Zsuzsa, cântăreața mea semi-preferată dintre cei unguri, și într-o carte de lângă ea (cunoști camera și lucrurile de pe perete de lângă pat și locul unde țin scrisorile, așa că nu-ți mai explic). Așa că - negăsind fotografia ta - cea pe care se scrie fraza aceea enervant de fainâ - am început să răscolesc toată camera, durându-mă în cot că trebuia să-mi vină ceva musafire și eu făcusem camera un turn de cărți și foi și scrisori și poza nicăieri. Stai frate! Eram nervoasă și supărată pe mine pentru ignoranța asta timp de aproape o lună față de poza ta și încercând să trag la o parte blestematul ăsta de pat uriaș și greu pentru a mătura de acolo poza ta (eventual cu alte lucruri nesemnificative) am alunecat și m-am lovit gura și mai ales dintele din față - acela de formă de iepure - în colțul patului. Și așa fui pedepsită. Îndurare!

De altfel milioane de vești de aici - toate mărunte și puțin enervante, nesemnificative totuși - despre mine. Ar fi timpul să ți le povestesc pe rând . Prima. O să te vreau să te întâlnesc, deci: voi pleca la mare - ca turistă - nu se știe când. Nu contează. Ne vom vedea! Ce senzație! Interesantă.

A doua: Repartiția - dar mai întâi lucrarea. A ieșit bună până la urmă pentru că m-am ambiționat pân' la urmă și în mod ciudat pentru cei de acasă m-am mutat în pod o săptămână și, foarte pretențioasă devenind, am tratat un subiect destul de greu, poate ca să mă ierte domnul Piagel că am ajuns să-l urăsc deja. Un cunoscător de Piagel mi-a citit lucrarea și i-a plăcut. Cică. Și atunci, cu lucrarea aproape gata mă prezint și eu la profesorul meu, stimatul și mult prea respectatul domn și profesor Popa - bărbat bine, tânăr, orgolios și afemeiat - soțul prietenei mele Kity - știi povestea cu eu-baby-sitter timp de jumătate de an la ei - și precum stimatul domn mai sus numit și-a exprimat dorința lui de a se culca cu mine pentru diferite motive – cu fata curajoasă și cu sprâncenele

ridicate prima dată și iar lăsate în jos i-am vorbit pe un ton destul de clar ca să-mi înțeleagă opinia și să nu zică cumva mai încolo că l-am derutat, i-am trântit ușa la plecare, de el, care voia parcă să mai zică ceva după mine în ușă. era pe cale să-și piardă ticul de la nas. Ar fi trebuit, de fapt, să-i spun că eu încă nici cu tine n-am apucat să... De fapt, cred c-ar trebui s-o facem odată, Zare!

Și așa am primit un opt. După părerea lui pot să fiu mulțumită că nu mi-a respins lucrarea (convorbire între 4 ochi: - Orgoliu? Răzbunare, hm? - zic eu. Zice el, pe un ton cel puțin în si bemol: Da, ai ghicit!) Și așa trecuse și asta.

A treia. Repartiția. A. am uitat să-ți mai spun că lucrarea mea căpătase o formă frumoasă, bătută la mașină, legată în copertă bleu închis cu litere de aur greșit: Ana Sas (nu SzAsZ). La repartiție îl târâsem cu mine și pe fratele meu - soț și iubit tânăr aflat în luna de miere (sau otravă?) cu tânăra soțioară Carmen - veniți la mine pentru 2 zile și rămași (mă bucur de fapt) aici și până azi (în acest moment cred ca mănâncă o friptură bună la restaurantul Cazino - unde eu, de fapt, de data asta lipsesc pentru cauze și motive bine întemeiate: voiam să mă spăl și eu în sfârșit, să fac un duș de cap și să-ți scriu - nu-i de ajuns?).

Repartiția se desfășoară într-o zi călduroasă de iulie (1 iulie de fapt), înainte de masă și după, cu 2 ore întrerupere. După-masa nu mai era nici cald (ploua cu găleata de nu găseai un taxiu), nici transpirație, nici nevroză, nici citronadă, nici așteptare cu migrene, ci era liniște și ici-colo câte un hohot de râs . Doamne, cât am putut să râdem, tu. Zare ! Ce posturi! Eu primisem Rio della Burlești, un sat care, dacă te gândești bine, nici nu-i așa de departe de București unde aș vrea eu să mă înscriu anul viitor la engleză-fără frecvență. Și dacă ai ști tu, Zare, ce fericită aș fi să știu că îmi răspunzi la această scrisoare și că voi sta totuși în mica localitate Burlești mai multă vreme în așteptarea la. Ceva poate urgent schimba totul în cenușă și nisip. Nici nu bănuiești la ce mă refer - un fel de carnețel bleu sau maron sau roșu cu formă de notes și cu litere aurii ar fi în stare sa mă despartă definitiv de Burlești și de tine. Îți dai seama? Și noi încă n-am apucat să facem dragoste!

Mi-e rușine dacă ghicești ce facem acum, aici, noi, “my family" și alți "prieteni”. Ne certăm pe chestia asta înainte de masă, iar după - ștrand, muzică, chefuri bune și nereușite - bancuri, excursii, pozări în parc cu fețele blazate, nebunii, cunoști placa. Cei care-și zic familia mea vor să aibă altă țară! Și tu nu-mi scrii ca să mă bazez măcar pe ceva când spun că nu plec cu ei nicăieri! Vai, de când n-am vorbit cu tine, God! Și de când nu te-am văzut! Aproape nu mai am clar în minte figura ta și totuși imaginea ta e f. tare, de fapt știi!

Mă scuzi că nu-ți mai scriu detaliat, dar aș putea foarte ușor deveni plângăreață în ton, destăinuitoare eventual (pentru tine ar fi destăinuiri plăcute totuși, surprinzătoare chiar, cu toate că aici aparențele arată altceva). Ascultă pe vorbele oricui, dar crede-mă pe mine.

Așadar îți doresc noapte bună și te întreb ce mai faci – vechea și plăcuta,

plăcută-plăcută întrebare pe care ți-am mai zis de atâtea ori, remember? My. life has been a song - Bee Gees - și eu ascult acum - era melodia - still remember! - pe care ai ascultat-o în noaptea de 18 ianuarie, când mi-ai scris acea scrisoare fatală (ultima!) și m-ai făcut să plâng de două ori: dimineața când am primit-o și seara când am recitit-o și am ascuns-o bine de tot. N-ai înțeles atunci de ce cred eu că e mai bine să n-ai familie! Te sărut. Ana.

p.s. Și morala din partea ta tot nu sosea. Aproape te uram că nu-mi scrii. Bineînțeles acum nici nu mă gândesc la așa ceva, ci... Ei, ci? Ci sunt tare. Tare obosită și mă culc. Și mă uit (God, ce copilării sfinte!) la poza ta regăsită. Te sărut. Ana

*

Se aud apoi cocoșii cântând (așa cum numai în sat îi auzi) și descoperi că bătrânul sforăie alături de tine. Aprinzi lumina și-ți privești ceasul. Mai sunt două ore până când pe la intersecția din centrul satului, va trece autobuzul de dimineață.

Te învârtești o vreme prin cameră, privești pozele învechite de pe pereți, aprinzi lumina și le examinezi mai dc aproape. Bătrânul continuă să horcăie. Răsfoiești câteva cărți de știință popularizată pe care el le va fi cumpărat cam pe vremea în care, undeva în țara asta, dar desigur nu in acest sat (deocamdată asta e clar pentru tine), tu abia te nășteai. într-una dintre ele găsești o scrisoare. E adresată dc bătrân fiului său. E vorba de cel mare, desigur, cel care e acum economist într-o uzină din Vâlcea. Plicul e ștampilat, deci a făcut drumul până la destinatar și, în neștiute împrejurări, a fost din nou adus aici. *Memorezi mâi întâi adresa de pe plic.* Apoi citești:

Dragă Floreo

Am primit pe adresa ta de acasă o scrisoare de la întreprinderea unde ai lucrat înainte de arestare și o alta de la Direcția de miliție a regiunii, pe care mă grăbesc să ți le expediez pe noua ta adresă pe care ne-ai trimis-o cu vederea trimisă la 22 XII 1965. Alte noutăți de pe acasă nu prea avem, cu sănătatea suntem așa cum de altfel știi că ne aflăm, nu prea sunt schimbări nici înspre bine, nici înspre mai rău. De Crăciun a fost noua ta nevastă pe aici a sosit în prima zi și a plecat a doua zi, acestea cred ca le știi și tu căci după cum ne-a explicat ea trebuia să vă întâlniți la București Sâmbătă.

Eu printre altele mi-aș permite să te îndemn să mai trimiți câte o carte poștală când și când pentru liniștea maicătei și tot odată spre satisfacția mea că am un fecior care-și stimează părinții. Cu drag. Popescu.

Notezi că sintaxa bătrânului începuse de atunci să scârțâie nejustificat pentru un om care încă mai era învățător și nu se pensionase pentru boala de

cap pe care acum se zice că și-a mai domolit-o. Mai constați și că nici în scrisorile de acum zece ani nu avea obiceiul să pomenească vreun cuvânt despre fiul lui, Niculaie, sau despre alte rude întâmplătoare (nepoți; spre exemplu). De ce să se apuce el aseară să vorbească dc aceste subiecte tabu tocmai cu tine care nu-i ești decât un vizitator întâmplător, un străin?

*

(GHERGHEF)... cât timp povestim, război nu va fi. Așa că permiteți-mi să vă mai povestesc și eu câte una. Că l-am întâlnit zilele astea pe Mușu, nu știu dacă vă mai amintiți de el. A fost colegul meu de bancă în școala generală și, uneori, când trebuia să fim luați de urechi și duși la directorul Stamatescu, el nu voia să meargă fără mine și nici eu fără el, chiar dacă greșisem și eram vinovați separat. El a părăsit Casa de copii prin '66, a venit tatăl lui și l-a luat. Nu știam noi atunci de ce trebuise tată-său să nu-i ia de acolo mai devreme. Azi putem bănui. A fost și el militar și s-a liberat de curând. Trăiește pe undeva prin Munții
Apuseni și a devenit moț get-beget Dacă nu vă mai amintiți mutra lui, poate vă aduceți aminte că v-am rugat odată să mă duceți la Stamatescu și să mă ajute să-mi caut părinții. Și dumneavoastră ați zis, eram în cabinetul de istorie, numai noi doi, ați zis: “De unde știi că tatăl tău nu e vreo canalie, vreun om de nimic, vreun delator, de unde știi că e un om cu care merită să stai de vorbă." Bineînțeles că nu era pedagogic să-mi spuneți așa, dar eu eram deja băiat mare, d’asta mi-ați și spus. ‘‘Da, dar pe Mușu de ce a venit taică-su să-l ia?" - am întrebat eu. Și atunci mi-ați zis că în familia lui s-a întâmpla i ceva deosebit, era un caz special. Mi-ați dat impresia că erați la curent cu povestea familiei lui. Așa că dacă vă amintiți e bine, dacă nu, n-are importanță.

“Mai mult de o persoană pot ele vreodată să-și împartă același trup?”

Acum face și el meseria de șofer și s-a întâmplat să mergem împreună într-o zi la o înmormântare într-un sat, nu prea departe de aici. Poate ar trebui să vă povestesc tragedia celor doi tineri care muriseră și care erau rude cu tot satul. Poale ar trebui să vă spun și că toți bărbații din satul ăla lucrează aici și că au închiriat două camioane de la șantier, au plătii motorina și i-am dus acolo. E interesant, dar nu de asta vă scriu. Eu vreau doar să vă spun că pe celălalt camion, care venea de la punctul de lucru nr.18. s-a întâmplat să fie șofer chiar Mușu. Atât. Dar este el același om cu colegul meu de bancă de acum 10 ani? Figura lui seamă nă cu a băiatului care a fost coleg cu mine, numele e același, de amintit ne-am amintit multe lucruri pe care le-am făcut împreuna, dar...

În primul rând vorbea altfel, avea alt accent. Spre deosebire de mine nu părea deloc surprins de revederea noastră bruscă, ba chiar mi-a dat de înțeles că el știa mai de demult că eu sunt pe acolo. N-avea ce povesti când l-am întrebat ce-a mai făcut între timp. Era curios să afle detalii despre cei doi morți

tineri și despre toate poveștile puse în legătură cu ei. Parcă ignora că ne-am mai fi cunoscut înainte.

(Și atunci eu am zis: “Dar poate tatăl meu mă iubește, dar nu poate veni să mă ia de aici!" “Problema e fals pusă" - mi-ați explicat. “Dacă nu poate din motive independente de voința lui, atunci nu va veni nici pentru că tu încerci să-l cauți.” “Dar dacă poate și nu știe că sunt aici?" “Dacă e liber - ați zis - în fine, dacă ar vrea să le găsească, el poate să ajungă la tine foarte ușor. Ție nu-ți rămâne decât să aștepți.” Curiozitatea mea nu părea să intre în calculele dumneavoastră și nici ale directorului Stamatescu. Așa că la numai vreo două zile după aceea am venit și v-am spus: “Cred că un delator nu poate iubi!”)

Pe urmă, oamenii ăia cu care venisem ne-au dus într-o casă și ne-au dat să mâncăm. Eram numai noi doi și bucatele puse pe masă. Încercam să-i recunosc lui Mușu gesturile, inflexiunile vocii. Povestea de cum se face pe la ei când moare cineva tânăr. Apoi legende ciudate din satul lui. Cică doi prieteni de-o vârstă. Și unu trebuia să moară. Mă pretine!. Ce? Io oi muri! Când? Azi, până mâne mor. Da’ știi ce? Noa? Mă, dacă poț, api să vii pă la mine să stăm de vorbă. Și s-o dus la el și l-o strâgat pă nume. Noa și s-o deschis momântu ș-o stat puțin dă vorbă.

Și eu prind toate firele astea și încerc să le leg în jurul imaginii lui. Figura îi seamănă, doar că e ceva mai matură. Privirea nu mai e chiar aceeași. Vocea e și nu e tocmai la fel. Plus că vorbește cu un accent mult schimbat. Nu că n-ar putea altfel, dar îi place. Io mi-s moț. zice. Mă, Mușule, da dă când lucrezi tu aici la canal? Amu fac doi ani, zice, că lucru de când eram militar. Dar aici sunt oameni din toate părțile, de ce nu vorbești ca ei. Noa, că și moți sunt destui!

(Cred că nu aveam mai mult de 15-16 ani atunci, dar, vă asigur, pot să și jur dacă vreți, că atunci m-am decis să nu-i caut niciodată pe cei care-mi sunt, după legile naturii, părinți. Un fel de ranchiună fără răutate îi purtam cu atunci acestui Mușu. Atât!)

Api, i-o dat drumu să să ducă cătă casă. când s-o dus acasă, nici sămn nu mai era unde-o fost casa lui, nici nimnic nu era, nici oamini nu cunoște, nici nimnic, gândeai că-i altă lume!

“Orice participant la o limbă anume are, cel puțin potențial, o conștiință de sine.”

Ne-am ridicat de la masă și ne-am dus să vedem și noi în mormântarea, Erau șase popi și puzderie de lume în urma celor două coșciuge. Tot la cincizeci de metri se opreau și tot cortegiul îngenunchia în praful drumului. A trebuit să facem la fel, nu puteam rămâne doar noi în picioare ca doi popândăi. în tot acest timp, mi-am dat seama deodată, eu făceam un singur lucru: încercând să-l recunosc pe prietenul meu Mușu din fire întrerupte sau înnodate sau care se păstraseră întregi, încercam de fapt să-l *fes* așa cum era atunci. De fapt, m-am gândit de ce unealta de țesut se numește război, când mi-a venit în minte întrebarea asta era deja sigur că din nou am să vă trimit o scrisoare. De ce

tocmai război? Dumneavoastră trebuie să știți.

(Groparii își făcuseră deja treaba și așteptau să se termine slujba. Ne-am dus lângă ei și am vrut să vedem la ce se uitau cu atâta atenție. Erau trei și din când în când îi apuca închinatul, lucru rar la gropari. Dezgropaseră oasele unor bunici ai celor morți, oameni decedați la rându-le cu douăzeci, treizeci de ani înainte.
Oasele fuseseră duse în fața bisericii pentru a li se face slujba de pomenire. Și, cum așteptau ei acolo liniștiți, cei trei gropari mai descoperiseră încă ceva pe fundul uneia din gropi. Acel ceva îi făcea să se tot închine.)

Mușu avea chef de spus povești "de pi la ei". Spunea că dacă un om moare vândut de un alt om, vânzătorul găsește în pâinea lui un cheag de sânge de forma inimii omului vândut. Așa s-o întâmplat cu Horea - zicea el. Da' tu dă unde știi, ai fost acolo? Noa, că vorbesc bătrânii. Zicea că e un sat,, Trifești, cu care flăcăii și fetele din alte sate nu se înrudesc niciodată. "Trifu l-o vândut pe Horea!.

(Ei bine, cam în aceste condiții am aflat eu ce era acel obiect la care se tot închinau groparii. Era ceva care arăta ca o cârpă maronie, dar... era pielea de pe palma unuia dintre morții dezgropări pentru pomenire. Închipuiți-vă, domnule profesor, putreziseră până și oasele mai subțiri, iar această bucată de piele rămăsese intactă! Aproape că puteau fi citite, la o privire foarte atentă, liniile plantare principale. Erau aproape treizeci de ani de la înhumare. Aveau de ce să se minuneze cei trei și nici Mușu nu se lăsa mai prejos.)

"Cumplită pedeapsă pentru vânzători" - am zis eu. dar Mușu deja uitase despre ce îmi tot povestise până atunci și privea țintă bucata de piele de om. După asta am încercat să-i explic că trebuie să fi fost palma unui om muncitor și că sudoarea, sărurile minerale din ea plus frecatul zilnic de coada cazmalei au desăvârșit o operație asemănătoare cu tăbăcitul. Bucata aia de piele era, deci, tăbăcită încă de când omul era în viață și n-a putrezit pentru că pielea tăbăcită nu putrezește așa repede, te-ai prins? Se uita la mine cu o mutră tâmpă de parcă nu auzea ce-i spun sau vorbeam într-o limbă necunoscută. "Du-te și întreabă-i pe
gropari dacă pantofii putreziseră!" - i-am mai zis și el într-adevăr s-a dus și i-a întrebat. Când s-a întors părea mai liniștit. Începea să creadă și el că nu e vorba de nici o minune. Dar nici de povestea sau legenda cu vânzătorii lui Horea n-a mai vrut să vorbească.

(Mie, în schimb, dacă lucrurile au stat chiar așa, totul mi se parc foarte logic. Delatorul este pedepsit prin izolare în timp. Dacă toate satele din jurul Trifeștilor au respectat câteva sute de ani consemnul de a nu permite căsătoria fiilor și fiicelor lor cu cei ai delatorilor, aceștia din urmă se vor fi împerecheat între ei și vor fi degenerat. Ce știe istoria dumneavoastră, cu ale cărei documente mă tot băteați la cap, despre asemenea întâmplări?)

Acum pot să vă spun și că motivul ciudat al morții celor doi tineri care se

iubeau (se convenise în cele din urmă că nu era vorba de o sinucidere!) era căutat de cei care povesteau în ura veche „de când lumea” dintre cele două familii. Într-adevăr, acel bunic sau străbunic a cărui piele de pe palmă fusese găsită intactă s-ar fi răsucit de trei ori în mormânt dacă ar fi auzit că cineva din neamul lui, un băiat, voia să se însoare cu o fată din neamul celor mai mari dușmani ai lui din acel sat. N-am reținut numele acestor Capulet și Montague care se înfruntau între ei în mormânt, dar un sens moral începea să se desprindă din cuvintele celor care vorbeau. Se pare că în celălalt mormânt, deschis pentru primirea nepoatei, n-ar fi existat nici un semn al unei munci depuse cu atâta sudoare.

(După-amiaza, cât timp ceilalți erau la pomană, mâncau, beau și reluau de la cap povestea celor două familii, noi, adică eu și Mușu, am mers și ne-am culcat în casa unui gospodar în timp ce încercam din nou să-l reconstitui pe Mușu din micile gesturi. M-am gândit că într-adevăr trupul nostru nu e decât o mașină cu

care încercăm să țesem din tot felul de fire fără legătură, cuvinte, relații, întâmplări, eforturi, imaginea a ceea ce trebuie să spunem că este Eu. O mașină de țesut, deci un *război.* Un război în care personalitatea se țese uneori și la propriu. Nu altceva decât o țesătură rezistentă era bucata aia de piele de om pe care o văzusem la cimitir. Dar de ce această omonimie între războiul de țesut și războiul-conflict? De fapt, vă întreb, domnule profesor! Căci eu am căutat și sinonime pentru război și am găsit gherghef, care vine din turcă și, dacă aveți posibilitatea, căutați sensul acestui cuvânt în limba lui de origine. Vă rog!) În rest, bine.

Zare

*

În cele din urmă te înfurii pe ceva și pleci fără a-ți lua rămas bun de la bătrânul învățător. Vei sta două ore în stația autobuzului, ținând și gândindu-te la lucruri frumoase, luminoase, viitoare.

Cu vreo jumătate de oră înainte de sosirea autobuzului în stație mai apar câțiva bărbați cu pălăriile trase pe ochi (navetiști probabil), o femeie tânără și urâtă cu doi copii îmbrăcați la fel, și, o cunoștință mai veche, fetița cu puiul alb de iepure, însoțită și acum tot de Todirică și de bătrâna lui bunică. Aceștia trei (fără a socoti și iepurele, desigur) au și rămas în stație, nu s-au urcat în autobuz., dar privirea stranie, curioasă, rea și atrăgătoare în același timp a fetiței cu iepurele te-a urmărit până când ai ajuns în oraș.

- Știi ce te rog, zise Grințu, de acum înainte să nu-mi mai povestești și ce vise ai avut. Nu-mi folosește la nimic.

Gelu zâmbi misterios, apoi se ridică fără un cuvânt și plecă.

H. **Adevărul ca proces**

Pe panoul de lângă podișca plină de noroi de la intrarea în curtea dispensarului comunal cu litere mici și albe pe fond roșu scria:

Știați că...
în anul 1975 cetățeanul._____.....
a obținut un venii de 8400 ca urmare
a contractării și predării statului
a unei Bovine tineret în greutate de
450 kg
Urmați exemplul lui!

Elevul Popescu Gelu își amintise chiar acolo că trebuie să-și suflece pantalonii și se aplecase. Încerca în același timp să facă astfel încât rucsacul din spate să nu-i cadă peste ceafă. Pentru asta ținu spinarea cât mai dreaptă și capul ridicat, așa că putu citi întreg textul panoului în timp ce-și sufleca pantalonii.

Cum n-avea nici o treabă la acel dispensar comunal, își aranjă dintr-o singură mișcare rucsacul și pomi mai departe prin mijlocul drumului plin de noroi. "Ștalap, ștalap!" - făceau pantofii lui de sport prin mocirlă. S-ar fi zis că-i face plăcere să se murdărească, dar, de fapt, el mergea pe mijlocul drumului desfundat
din simplă prudență: începea să se întunece, iar el nu cunoștea drumul, puteau fi gropi sau șanțuri pline cu apă la marginea lui, nu i-ar fi plăcut să facă o astfel de baie. După mai mult de un sfert de oră de mers întâlni alt panou, dar pe acesta nu-l mai putu citi și se miră că lumina a scăzut atât de rapid. Un fel de teamă plăcută îl invadă. E ceva să te afli într-un sat necunoscut în întuneric și noroi, lipsit de repere și fără o imagine clară a ceea ce cauți! Până ce nu se aprinde nicăieri nici o lumină, aproape că le îndoiești și de propria ta identitate.

Până acum o jumătate de oră încă mai crai elevul Popescu de la clasa a XII-a C., te aflai într-un autobuz despre care știai că va opri și în acest sat, veneai aici să-l cauți, nu știi prea bine de ce, pe "un anume Grințoiu sau Grințescu, un om mai în vârstă." Acum însă, în întuneric și zloată, poți să începi

să te întrebi dacă nu cumva harta ta e greșită sau dacă n-ai luat din greșeală un autobuz în altă direcție, dacă nu cumva te afli într-o țară necunoscută sau în altă epocă. Ce dacă mașina a oprit în presupusul sat aproximativ la ora trecută în mersul autobuzelor? Poate fi o simplă coincidența! E drept că pe bărbatul care a coborât o dată cu tine ai avut curajul să-l întrebi despre bătrânul Grințescu, dar explicația lui ți s-a părut nesigură, înjghebată la repezeală; un navetist obosit care n-avea chef să stea de vorbă cu tine la ora aia în mijlocul drumului plin de noroi; ți-a zis și el ceva să scape de tine și a dispărut aproape instantaneu. Zisese:

- Mergi așa pe ulița asta până aproape de moară, adică la *industria locală,* acolo se-nfundă drumul, dă în curtea morii. O casă sau două mai încoace, pă mâna dreaptă, acolo stă.

Doar atât zisese și dispăruse. Nu întrebase nici care Grințescu sau Grințoiu, nici ce treabă ai cu el, nimic. Într-un fel le bucurase lipsa lui de curiozitate, dar mai pe urmă, o dată cu lăsarea bruscă a serii, încăpuseși să ai îndoieli. Poate că omul n-a cerut lămuriri tocmai pentru că nu voia să stea de vorbă cu tine și deci îți indicase anapoda, puteai să-l întrebi și de președintele Nixon. El tot acolo te-ar fi trimis, "o casă sau două mai încoace, pă mâna dreaptă.'* De unde știa el că tocmai ăla era omul de care întrebai? E drept că și dacă ți-ar fi cerut lămuriri tot n-ai fi avut de unde să-i dai, dar uite că drumul ăsta nu mai are de gând să intre în curtea morii (sau a întreprinderii de industrie locală; până și asta te neliniștește, ambiguitatea asta: ori e moară, ori e industrie locală, ori o casă mai încoace, ori două) și nici vreo lumină nu se zărește în capătul lui. Te oprești o secundă pentru a nu mai tulbura liniștea cu plescăitul noroiului sub pantofi; și nici zgomot de motor de moară nu se aude!

Privești cerul întunecai, norii nu se mai văd, e întuneric adevărat, dar nici mai devreme când se vedeau nu păreau nori de furtună ca cei de ieri, ci, mai degrabă, nori care anunțau câteva zile de ploaie surdă, mocănească. O primăvară ploioasă, îți spui. Îți amintești figurile celor două fete care se aflau în fața ta în autobuz. Erau urâțele, ba chiar urâte de-a binelea, dar, din elemente luate separat și de la una și de la cealaltă, ar fi ieșit o tipă acceptabilă. Te surprinde că te gândești tocmai la lucrul ăsta în timp ce înaintezi prin noroi. Obiceiul tău este să te holbezi pur și simplu când se întâmplă să se așeze în raza ta vizuală în tren sau autobuz vreo fată frumoasă. Constați că la cele mai urâte devii analitic. Sau poate din cauză că timp de două ore cât a durat drumul până aici te-ai cam plictisit și, în autobuz, în afara celor două fete, nu mai erau decât pălării cenușii sub care dormeau țărani navetiști, frați cu cel care te îndreptase spre moară?

Foamea a dus de multe ori la războaie și revoluții, pe când necesitatea sexuală nu.

(Albert Szent-Gyorgyi, op. cit., p. 182)

Lași pentru moment deoparte imaginea lor compusă pentru că ți se pare că

vezi în față o lumină. Speranță, curiozitate, dar și neliniște în fond, după harta pe care ai consultat-o de multe ori înainte de a pleca și apoi pe drum, în autogară, în autobuz, în tren, aceasta-i o regiune prin care trebuie să fi trecut și romanii. Ei chiar veneau într-o țară străina, nu aveau hărți și nu știau ce se află în fața lor. Probabil că în legiuni se aflau și soldați de 19 ani, adică de aceeași vârstă cu tine cel de acum. Ei ce vor fi simțit pe când înaintau în întuneric și zăreau deodată. în față, la acea margine temporară a lumii cunoscute de ei. O lumină palidă ca cea pe care tocmai ai zărit-o? Evident că un gând ca acesta te îmbărbătează și te simți dintr-o dată stăpân pe situație și pe propriul tău gând și corp, teama plăcută ți se transformă în simplă plăcere de a înainta, iar pasul ți se accelerează puțin ceea ce înseamnă că te stropești cu noroi pe pantaloni mai sus de fund, poate chiar pe spatele bluzei de vânt sau pe șapcă. Gândindu-ți astfel propriul corp, elimini ușor frica dintre gândurile tale. Ai timp să le apuci din nou să compui sânii mari ai uneia dintre fetele din autobuz cu buzele cărnoase și roșii fără să fie vopsite ale celeilalte, ochii albaștri ai celei dintâi cu picioarele lungi și gleznele fine ale celei de a doua.

Păru surprins că luminița străfulgeră din nou, mult mai aproape de data asta și apoi se opri, adică aproape că se lovi de o poartă de fier forjat, probabil poarta morii sau a *industriei locale.* Dincolo de poartă, lângă o gheretă de PFL întunecată ca un cavou, pe o bancă, stăteau doi bărbați și unul din ei tocmai își reaprinsese țigara.

Zise bună seara și cel care fuma veni să-i deschidă poarta răspunzându-i la salut și abia apoi întrebându-l cu o voce mai puternică și mai autoritară:

- Care ești, mă?

- Nu vă supărați... - începu el. dar omul tocmai mișca drugul încuietorii și scârțâitul care se produse acoperi cuvintele. Celălalt intrase în gheretă și tocmai răsturnase ceva, o găleată sau o foaie de tablă proptită de perete. Cam așa suna zgomotul care fu urmat imediat de o înjurătură scurtă și de lumină. Cel dinăuntru găsise în sfârșit ce se dusese să caute, comutatorul. Deci aveau posibilitatea să aprindă lumina și preferau să stea pe întuneric. Era încă aprilie și deci nu se temeau de țânțari; Popescu ghici că cei doi stăteau acolo și fumau pe întuneric pentru că asta le făcea plăcere și atunci, pe loc, ei îi deveniră simpatici.

Datorită luminii becului de 150 de Wați putea fi văzut dincolo de gheretă un zid masiv, probabil spatele fostei mori din localitate și un fel de alee sau drum pietruit care pornea de la poarta de fier forjat și cotea imediat pe lângă zid. Ramaseră toți trei în picioare cât timp cei doi ascultară întrebarea încâlcită a lui Popescu. Când el pronunța cuvintele “Grințoiu sau Grințescu, un om ceva mai în vârstă”, cel mai tânăr, adică cel care fuma păru surprins sau contrariat și-l privi scurt pe celălalt care tocmai se așeza la loc pe bancă.

- Da’ ce-ai cu el? - întrebă tânărul.

Și în timp ce Popescu încerca să bâlbâie un răspuns cât se poate de neutru, tipul adăugă zâmbind:

- Eu sunt Grințescu, da’ io nu sunt bătrân.

- Așa-i zice pă buletin, da' pă polocru lui nu-l știi, se amestecă și cel care se așezase deja, și Popescu, privindu-l abia acum cu atenție, constată că omul purta haine maronii și șapca cu stemă, deci el era paznicul.

-Nu.

- O fi ăla, cum îi zice? Ciutu sau Ciutache, Costele! - completă paznicul.

- Sau unu din Mărgineni, cu ăsta am mai avut eu o dandana că-l cheamă exact ca pă mine, Grințescu Constantin și-mi venise citație acasă... Că “să mă prezint în data de,.,", nu știu ce...Bă, fraților, zic. stați puțin, mânca-v-ar neică, că nu sunt io. "Cum. mă, să nu fii tu, lasă vrăjeala!” Era milițianu’ ăla care a murit, nea Mitule, îl știi matale!

- Grabnicu.

- Așa, Grabnicu. ăla nu știa multe, venise să mă ridice că de ce nu m-am prezentat, nu știu ce. Nu zici că m-am dus cu el până la ăla acasă? Că zicea că dacă nu e nici ăla, gata, mă ia pă mine! Da’ nici ăla nu-i așa bătrân, să tot aibă la vreo patrușcinci dă ani, ai?

Până la urmă ajunseră amândoi la concluzia că unul așa, mai în vârstă și care n-are nici o legătură de rudenie cu ceilalți este un anume moș Anton, dar care stă tocmai în cealaltă parte a comunei. adică în țigănie, în partea numită Mailaua. stă singur acolo. și-a pus el pomi în curte, corcoduși, pruni, nu e de pe aici, e venit de pe undeva, n-are femeie, n-are cățel, n-are purcel. În timp ce Costel înșira toate astea și-i făcea lui Gelu o schemă foarte complicată de cum trebuie să ajungă până la casa bătrânului. Moș Mitu aproba prin mișcări ale capului sau mai adăugând câte un da. Băiatul păru descurajat la început, dar, când se lămuri bine de câte ori trebuie să facă la dreapta și de câte ori la stângă, își săltă rucsacul pe umeri, zise bună seara și mulțumesc și plecă în direcția din care venise.

După zece pași fii strigai și chemat înapoi. Paznicul Mitu își amintise că-l văzuse pe bătrân chiar în acea seară trecând spre cazanul de țuică. Zicea că are de fiert vreo trei cazane și deci sută-n sută că mai era acolo, avea de stat toată noaptea.

- Cazanu-i colea, după moară - îi explicase din nou tot Costel - uite, treci pe aici, prin curte pe la Industria Locală, vezi că-i o spărtură în gard, treci prin ea și-ai ajuns, găsești ușor după miros.

*

(HOTEL DE LUX)... așadar, ori de câte ori, datorită mediului,

interlocutorului sau interdicțiilor, decid conștient să nu folosesc decât o parte a trupului sau a creierului meu, propria mea identitate personală este pusă în cauză? Sigur că instinctul de conservare obligă conștiința la concesii (și ar merita să reconsiderăm anumite evenimente ale istoriei din această perspectivă) și, iarăși sigur, instinctul de proprietate obligă la mai multe concesii, dar concluzia firească, truismul ce rezultă de aici "proprietatea este o extindere a corporalității în dauna conștiinței" este în contradicție cu primul truism. Limita dintre ele trebuie că arată ca o linie a apelor între doi versanți foarte abrupți. Ea se deplasează tot timpul, ba spre stângă, ba spre dreapta, și istoria n-ar trebui să fie decât atât: descriere a mișcărilor ei!

(Într-o frumoasă noapte senină de la începutul verii, în holul hotelului N din luxoasa stațiune turistică N de pe minunatul litoral românesc al Pontului Euxin au pătruns cu o falsă dezinvoltură trei muncitori tineri, proaspăt bărbieriți, îmbrăcați curat și corect, fără gust însă, tăcuți și cu portofelele pline de sute, ușor
de ghicit a fi la originea umflăturilor de pe piepții din stânga ai vestonului fiecăruia. Era duminică. Pe unul dintre cei trei îl chema Zare Popescu.)

Sunt un fiu al Revoluției. Poate că nu sunt un fiu bun.

Dar sunt și rămân fiul Ei.

(Valentin Kataev, *Iarba uitării,* ed. Univers, 1970, p. 133)

(Abia intrați, cei trei muncitori și-au plimbat privirile, pe rând, în trei direcții. Trei puncte dc interes ale holului de hotel categoria lux au depistat ele, privirile lor, în primele fracțiuni de secundă de după zgomotul vătuit cu care ușa de la intrare s-a închis. Mușu l-a privit crunt pe recepționerul din spatele *computerului:* nu cumva ăsta ridică vreo pretenție, că ce vrem, că nu e voie să intrăm aici, că cine suntem? Zare a depistat în stânga lui barul de zi, încă deschis, însă cu toate mesele și scaunele ocupate de persoane cu care simțea că nu va putea schimba vreodată vreo vorbă, A mai remarcat și lista de prețuri cu nume de coctailuri simandicoase ce păreau scrise fiecare în câte trei limbi; așa ceva e de nebăut - și-a zis el - o lingură de votcă, o coajă de lămâie și o cireașă egal un pol plus remiza. Mai mare plictiseala. Valorică Aşchiopoaie, ce-l de-al treilea proaspăt intrat pe ușă, mai încet din fire, și-a păstrat privirea ațintită drept înainte și abia după ce a văzut ce-a văzut a încetinit puțin mersul lui hotărât și a început să analizeze ce văzuse: câteva babe stând tologite în niște fotolii de piele și fumând, o plantă mare de interior, din "șelea cu frunza ca lipanu", o ușă cu perdele pe care scria cu litere discrete "Restaurant'' și o fereastră uriașă prin care se vedea suprafața lină a mării bătută de razele lunii.)

Bineînțeles că traseul acestei linii de separare a unui instinct primar (cel de conservare) de un altul achiziționat (cel de proprietate) este diferit de la o persoană la alta, dar media obținută prin suprapunerea lor pare să fie neschimbată într-un mod de producție dat. Au dreptate domnii examinatori să

se uite la mine
în mod ciudat! Și pentru o clasă socială determinată, de asemenea, ea pare să fie fixă. Vreau să spun că oricine se depărtează prea mult de ea se prăbușește într-una dintre direcții; moare sau se dezumanizează (pierde total conștiința sau trece într-o altă clasă socială!). în fine, nu e prea important mecanismul în sine cât modul în care mă gândesc eu acum că poate fi "gripat": ce se întâmplă dacă cineva încearcă să traverseze aceste linii? Dacă se deplasează cumva perpendicular pe ele sau oblic, cum vreți? Asta ar însemna că respectiva ființă reunește în ea și cinismul și rațiunea și plăcerea și... moartea (chiar dacă e paradoxal). V-aș ruga acum să vă gândiți puțin la Dyonisos, cel născut din coapsa lui Zeus, după ce și mama lui, aiuritoarea, nu mai știu cum o chema, îl născuse o dată. Vă mai amintiți că am discutat despre semnificația lui o noapte întreagă la mine în podul pe care-1 închiriasem în strada Bărbuncului?

(Cele trei priviri până atunci disjuncte - ca să nu spun rătăcite - se reîntâlniră și căzură de acord. Acordul lor însemna alegerea unei direcții comune: ușa perdeluită a restaurantului. În acordurile rock ale formației conduse de Johny Titilică, cei trei tineri oameni ai muncii pătrund în sala de mese cu program de dans a renumitului hotel N. Deocamdată nimeni nu sesizează și, evident, nimeni nu ia nici o măsură.)

Era ziua aia în care mi-ați adus câteva scrisori pe care Ana le trimisese de la Cluj pe adresa dumneavoastră și erați însoțit de un tovarăș foarte sobru, coleg de facultate, nu-mi amintesc numele, unul pe care dumneavoastră tot încercați să-l menajați când scotea pe nas banalități în loc de argumente. Acum sper că vă amintiți de cine e vorba pentru că tipii atât de îngâmfați și fără nimic în cap cum era ăla sunt totuși rari. De altfel, atunci când dumneavoastră orbecăiați pe scări, eu eram într-o discuție foarte avansată cu una Getuța de la FCTB pe tema stampelor japoneze pe care ar fi urmat să i le arăt. Îmi pare rău că în timp ce băteați la ușă nu erați și înăuntru să vedeți cât de expresivă putea să fie mutra ei când se hotăra să încerce masca dezamăgirii profunde.

(Dialog cu unul din șefii de sală ai restaurantului N.

Zare. - Domnu, vă rog, o masă.

Șef sală: Privire triplu măsurătoare pentru cele trei frizuri proaspete, cele trei costume noi și cele trei umflături din stânga pieptului fiecărui veston. Concluzie: ușor dispreț. Decizie rapidă: tipii ăștia n-au decât să bea la altă cârciumă. Enunț: N-avem.

Valerică Aşchiopoaic - Da' șeia di colo? înainte de a termina propoziția se și îndreaptă spre cea mai apropiată masă liberă.

Șef sală: O mână în pieptul lui Valerică, cealaltă întinsă spre ușă. Enunț: Rezervată. Poftiți mâine seară. Gest energic spre ușa perdeluită. Poftiți!

Mușu:- D' api ce, banii noștri nu-s buni?

Zare: ÎI ocolește pe șeful de sală și se îndreaptă decis spre altă masă. - Noi

ne așezăm și pe urmă ne spuneți pentru cine e rezervată.

Șef sală: Îl lasă pe Valerică și trece, cu pieptul puțin bombat, în fața lui Zare. - Da' cine sunteți dumneavoastră?

Zare:- Etee. nu vrei să-ți fac și un curriculum vitae?

Șef sală: Ridică vocea. - Cee, mă și înjuri?

Valerică: Șini te-o-njurat, bre? Omu' aista vorbește pă latinește cu mata și mata zișI ca te-o-njurat?

Priviri fixate una într-alta, de la numai zece centimetri distanță, a lui Zare și. respectiv, a șefului de sală.

Mușu: - Noa, d' api că cine ești tu?

Șef sală: - Mă, mucosule, pot să-ți fiu și tata!

Zare:- Iote, bă, ne-am găsit rudele. Mușule, nu-ți dă "tăticu" tău o masă dân alea rezervate?

Șef sală: Furie crescândă, Spume. - Vă dau în brânci afară!

Mușu: Semeție. - Noa, hai numa hai! Io mi-s moț, mă!

Valerică: - Și vrai, bre, vrai o suticâ, spune?

În tot acest timp, ca o populație microbiană ce pulsează pe o lamă de microscop, cele câteva zeci de corpuri umane aflate pe ring au tot zvâcnit în ritm și în contra-ritm cu melodia din repertoriul internațional cântată de Johny Titilică. Pe ultimele acorduri ale șlagărului internațional. Zare a luat de pe una din mese un pahar elegant din sticlă subțire și cu picior înalt. I l-a arătat șefului de sală și i-a zis acestuia (în chiar secunda în care muzica se oprise brusc și în tot restaurantul era Liniște; - Până mănânc paharu' ăsta să nu te mai văd p'aici! Apoi a mușcat din buza paharului și a început să mestece în măsele bucata de sticlă. Șeful de sală a mai holbat o dată ochii la el și a dispărut în bucătărie.)

Cafeaua slabă pe care oftând ne-a preparat-o Getuța pe reșou, vodca adusă de dumneavoastră și fumul din pod n-au reușit să ne dispună prea mult, dar Ia un moment dat discuția s-a purtat în termenii noștri obișnuiți, cât timp Getuța se plictisea, iar Solemnul dvs. coleg îi examina pe furiș formele, încercând în același timp să facă și o figură onorabilă în conversație. Am chef acum să reiau.

(Vezi, Valerică, - zise Zare - că degeaba ți-ai luat tu "șeas cu împărțeală" că tot nu pari domn la restaurant categoria lux? Tot cu paharu-n dinți îi convingi p-ăștia!

Orchestra lui Johny Titilică se hotărâse în sfârșit să facă o pauză mai lungă și anunțase "Șprițpauzen!" Cei de pe ring se răspândeau pe la mese împreună cu mirosul de transpirație. Era abia începutul verii, clientela hotelului N. era încă destul de compozită și curba ei urca încet spre selecția *high-life* din luna lui iulie. Puteau fi auzite și cuvinte nemțești spuse cu patimă de câteva tinere (40-45 ani) cliente ale firmei Neckermann deja bete, dar și chicotelile celor câteva manechine ale fabricilor de confecții din toată țara venite la "contractări" împreună cu directorii și șefii lor contabili care râdeau gros, din guși. La una din mesele lungi, tip "fileu" se vorbea franțuzește, era expus

steagul “bleu-blancrouge” și se degustau mere Crețești cu cașcaval Dobrogea și Cabernet - Sauvignon de Murfatlar. Aceasta era o masă festivă (nu tovărășească) în jurul căreia se învârteau vreo opt chelneri și privirile vag jinduitoare ale multor altor clienți, în clipa în care Valerică Aşchiopoaie, buldozerist originar din Moțca- Neamț, își privi “șeasul cu împărțeală” (electronic, n.n.) și citi pe cadran ora 22:15, colegul lui de muncă, șoferul Zare Popescu, scuipă în scrumieră o bucată de sticlă de la paharul din care mai devreme mușcase și ridicându-se brusc de la masă, se îndreptă spre „fileul francezilor”. La capătul lui îl descoperise pe un fost coleg de armată: teristul Radu A. Grințu,)

'Printr-o ironie a istoriei, în momentul în care la Berlin puciul era înăbușit, el reușise la Paris.”

(Maurice Baumont, *Marea conjurație împotriva lui Hitler.*
Ed Științifică și enciclopedică Buc.. 1977. p,207)

Vreau să spun că interpretarea semnelor primite din trecutul istoric (obiecte, descoperiri arheologice, documente, cronici, cărți roman... - cum să zic? romanțat sună a romanță, romanizat a ginte latină, romantic datează într-un singur secol ceea ce, de fapt, se întâmplă de milenii opere de artă) se face tot timpul după logică. E nedrept pentru că oamenii au imaginație, au vise, au stări euforice, uneori datorate alcoolului, sunt inocenți, au iluzii și nebunii, au secrete și sunt ridiculi. În tot acest timp ei decid și deci fac istorie. Toată această uriașă forță a lor nu poate fi inclusă în nici un calcul logic (logistic!). Noi îi judecăm după rezultate, adică după țelurile lor voit sau întâmplător atinse. Dar despre cele neatinse, care cu siguranță că au fost mult mai numeroase, nu știm nimic și nici nu le luăm în calcul. Mie însă îmi e mai la îndemână să cred că ei au acționat și au decis tot timpul și în numele acestor țeluri. Și atunci...?i De asta eram atunci un susținător al mitului dionisiac, al rolului important de ținut de acest mit în istorie. Dacă tot rescriem mereu istoria după logica noastră prezentă să introducem și acest mit care sfidează logica. Așa pentru a vedea ce rezultă!

Adevărurile parțiale mă interesează cel mai mult. Ele sunt inatacabile în clipa istorică în care sunt emise și incluse în cele ulterioare. Exemplul cel mai la îndemână ar fi cel cu “adevărul” despre părinții mei. Tot cu el mi se pare că am încheiat și atunci discuția sau am introdus-o în criză.

*

Se poate observa că în timp ce interlocutorii lui Gelu vorbesc despre altceva decât despre posibilii ascendenți ai anchetatorului (despre război spre exemplu), Grințu A. Radu, fostul lui pedagog, ascultă la rându-i distrat Urmărește mai degrabă coincidențele și elaborează tot timpul schițe de scenarii. Gelu, de fapt. îl provoacă, dar nu-i dezvăluie mai nimic.

*

În fond, ceea ce cauți tu este aproape imposibil de găsit. Tinerețea și vârsta matură a omului care ți-a fost tată (îți este!), trebuie să fi existat acest om, s-au petrecut într-un timp de neînțeles. Nici un criteriu nu mai este același. Semnele acelui om, dacă le-ai găsi, ar fi imposibil de interpretat, reacțiile lui la întâmplările propriei vieți vor rămâne pentru tine învăluite în mister. Tot ce poți spera este ca el să mai trăiască și, văzându-l cum se comportă în mediul lui de acum, să încerci să-ți inventezi așa numitele date ereditare.

Traversează încet curtea fostei mori luminată de un bec cu halogen, aprins special pentru el de către paznicul Milu. Moara e pustie și ne putem închipui cu ușurință că în ea s-au cuibărit bufnițe și păianjeni. Grințu ar da indicații precise pentru coloana sonoră a unui asemenea scenariu. În partea din spate a curții, cumva în fața și spre stânga ruinei din cărămidă roșie, se află câteva ateliere noi, un fel de barăci ridicate din prefabricate ușoare, ondulate. Ferestrele lor mici sunt luminate, dar dinspre ulița care vine de la șoseaua principală nu pot fi văzute din cauza pereților groși, înalți ai fostei mori. Aceasta e industria locală. Două camioane sunt parcate într-o latură a curții, urmele lor în noroi pot servi de potecă. În ateliere se lucrează, e vorba de schimbul de noapte, și încerci să ghicești, după zgomotele care se aud, ce anume fac acolo înăuntru acei oameni. Se aud plesniturile mici și dese ale unui aparat electric de sudură și ghicești ușor, după fereastra care se luminează alb, în care dintre barăci se întâmplă asta.

Câteva fetișcane durdulii ies să-și facă nevoile întru-un colț întunecos al curții. Se păzesc una pe alta, astfel că Popescu se duce decis la cea care-i "de gardă" și o întreabă cum să ajungă la cazanul de țuică. Între timp vin și celelalte și-şj dau cu părerea asupra celui mai bun traseu de urmat. În cele din urmă una din tre ele se decide să-l conducă până la respectiva spărtură în gardul de tablă garnisit cu sârmă ghimpată. Celelalte rămân în mijlocul curții și chicotesc. După ce trece dincolo de gard, Popescu primește rucsacul din mâinile fetei și mulțumește politicos.

Tinerețea lui, vârsta pe care tu o ai acum, el trebuie s-o fi trăit prin 1939. Numeroase lucruri s-au întâmplat atunci și puține pot fi descifrate de tine. E greu adică să i te substitui. Dar el s-ar putea transpune în situația ta de acum?

Citise el în ziarele din aprilie 1939 că Albania fusese cotropită într-o săptămână de Italia? Știa ceva despre mesajul adresat de Roosevelt lui Hitler, în același aprilie '39, cu privire la asigurările pe care führerul trebuia să le dea că nu va ataca un număr de 31 de state europene printre care și România? Dar despre România ce știa? Despre el însuși știa mai mult decât poți închipui tu citind datele statistice dintr-un anuar privitor la acel an și căutând aproximativ pătura socială și regiunea în care el trăia?

Prin spărtura din gardul de tablă se iese pe un maidan pe care se aruncă

gunoaiele. Se văd mai multe grămezi negre din care câteva fumegând. Poate că aici se aruncă boasca fierbinte care a rămas în cazan după extragerea alcoolului. Se aud tălăngi și zgomote de oi închise în țarc. Bușituri surde, behăit de miei care și-au rătăcit mama și vor să se apuce dc supt acum, pe întuneric. Trebuie să lași în dreapta țarcul și saivanul cu cele aproape două sute de oi ale omului care e și proprietarul cazanului. Te gândești că, poate, și în 1939 cazanul de țuică al acestui sat se afla tot aici și că oile, pe atunci ale altcuiva, behăiau la fel pe timpul nopții.

Auzi zgomot de voci și vezi o lumină slabă licărind prin ușa unei construcții lipsite de orice măreție. Te apropii. Doi tipi ies cu o roabă metalică pe ușa pe care te pregăteai să intri. Conținutul roabei pare cald, scoate aburi. Miroase puternic a drojdie și a foloștină. Te saluți cu cei doi. Lumina nu permite să vă examinați fețele, dar nici ei nu par curioși, nu țin neapărat să te recunoască, să știe cine ești și ce vrei. Înăuntru. împrejurul cazanului e forfotă și multă lume. Unii sunt ocupați cu golirea cazanului, ceilalți stau pe jos și ascultă povestea cuiva, râd, râgâie, comentează. Cum privești de afară, din întunericul dens, știi că încă nu riști să fii descoperit. Așezi rucsacul pe jos, lângă pervazul ușii. Îți scoți hanoracul și rămâi cu puloverul cenușiu de lână amestecată cu PNA. Știi că astfel vei trece mai ușor neobservat și în timp ce-ți îndeși hanoracul în rucsac îi aștepți pe cei doi care au plecat cu roaba. Vei intra împreună cu ei și deja ai ales locul retras și neluminat în care te vei așeza după ce vei intra.

Majoritatea celor dinăuntru par oameni trecuți de cincizeci de ani, iar tocul în care se află, atmosfera, țuica, îi îndeamnă să-și amintească ceva ce li s-a întâmplat lor mai demult. Au ajuns să vorbească despre vremuri pe care tu nu le-ai trăit și nu le-ai cunoscut. Nu există o cronologie a lucrurilor povestite. Înlănțuirea lor depinde mai degrabă de pertinența vocii celui care intervine, de știința lui de a povesti, de gradarea povestirii, dar și de șocul inițial, de obicei anunțat ca fiind viitorul șoc a ceea ce se povestește. Au loc salturi uriașe peste timp, imprecizii, situări anacronice ale unor evenimente mari, cunoscute, care s-au petrecut, de fapt, în alt an și altfel. Detaliul mărunt poate schimba întreaga semnificație a unei povești și poate determina succesul celui care decide să continue.

Despre cum trebuie întreținut focul uniform sub cazan cineva își amintește că "'bietul tăticu, numai el se ocupa de asta, iar noi, io cu frati-miu, Vasile, căram boasca, aduceam bețe de floarea soarelui să aibă la îndemână și el stătea numai acolo, cu ochii la foc. Păi ce, era ca acuma să bagi vița dc vie și lemn de butuc? Coceni și bețe de răsărită... Și astea au foc iute, păcătos. Imediat o dai în foc și curge roșu pe partea ailaltă'."

Omul spune că nu avea atunci decât cincisprezece ani și, calculând, inventând (o vârstă aproximativa pentru mutra lui nerasă), comparând, tragi concluzia că putea să se întâmple acest lucru o dată cu Anschluss-ul. Desigur

că puțin îi păsa băiatului de 15 ani de atunci de ce se întâmpla cu Austria și probabil că nici soarta de acum a țărilor din Orientul Apropiat nu-l tulbură prea mult.

“Era un cazan tocmai acolo, pă vale, la nea Costică Sfârânel, parcă era mai mare ca ăsta și, ce, crezi că băga apa cu furtunu? Cărai cu găleata până-ți săreau ochii din cap. Când venea alde nea Mite Bălan să facă țuica, ăsta avea vie multă și corcoduși și pruni, strângea totul dă cu toamnă în tocitori d-alea mari și le lipea pe deasupra cu pământ să ție peste iarnă și cum e ca pe-acuma venea și închiria cazanul o săptămână, stătea aicea zi și noapte, mânca, bea, dormea tot aicea. I-avea pă băieții lui doi, p-atuncea să lot fi avut 18-20 de ani fiecare, nea Niculae și cu nea Ionică, ăla d-a murit, ăștia aduceau apă de la fântână și bețe dă foc, descărcau cazanu’, scoteau cenușa...”

Aproape fiecare propoziție e însoțită de un gest indicativ. Cel care povestește arată diferite locuri din camera mică și plină de fum ca și cum ele ar fi aceleași cu cele de acum 40-50 de ani, iar cazanul dc aici, din spatele întreprinderii de industrie locală, ar fi aceiași cu cel al lui nea Costică Sfârânel. Încetul cu încetul toți cei de față se transpun în acea epocă și în acel loc, celor mai mulți nici nu le vine prea greu, au trăit și pe atunci, sunt oameni în vârstă deja. Cei câțiva care sunt mai tineri', de fapt pentru ei pare a fi concepută povestea, fac eforturi pentru a-i convinge pe cei mai bătrâni că au înțeles foarte bine, nu trebuie insistat, atâta lucru pot să înțeleagă și ei. Neîncrederea povestitorului și a celor de o vârstă cu el este însă foarte mare. El continuă să povestească tocmai pentru că nu crede că ceilalți vor înțelege totul. Popescu surâde în colțul lui întunecos; nu vei convinge niciodată pe nimeni cu o poveste care să fie simplă descriere și nu narațiune cu întâmplări atractive și semnificative. Cel așezat în fața focului, concentrat asupra ritmului în care acesta trebuie întreținut, făcând pauze pentru a-și relua povestirea ori de câte ori i se pare că ceva nu e tocmai clar, e și el o ființă conștientă de acest adevăr al povestitorului natural. Imediat se uită către cofa din lemn de dud în care trebuie să curgă alcoolul și roagă pe cineva să ia păhărelul și sa-i aducă să guste “fruntea" cazanului. Abia pune pe limbă lichidul și se declară mulțumit, poale chiar uimit de mulțumire, cura se spune?, se arată mirat că a putut ieși o țuică așa de bună din boasca lui prost păstrată peste iarnă, aproape că se temea să nu fie trezită și să strice focul degeaba.

“E, zice el, și ăștia, băieții lui nea Mite, tineri, de, mai gustau și ei, ba dintr-o țuică dintâi, ba din butoi, mai scoteau apă din puț, mai deșertau cazanu de boască cu găleata, mai gustau, mai aduceau la foc, mai gustau, pe la al doilea, al treilea cazan erau deja piliți și se întâlneau prin curte și nici nu se mai cunoșteau, se luau la bălaie.”

Cei care ascultă râd pentru a demonstra că ei urmăresc povestea și că s-au prins cum stăteau lucrurile.

“Uliu, fi-r-ați ai dracu, tăcea nea Mite, v-ați îmbătat! El stătea aicea la foc, nu să mișca și zicea: Ia vezi, măi Costică, ce fac ăia p-acolo prin curte? Și *betu* nea Costică, parcă-l văz, ieșea după ei, noapte, întuneric și ăia buf, buf!, își cărau cu pumnii sau cu *picioarili”.*

Bătrânul care povestește își subțiază dintr-o dată vocea într-un mod foarte caraghios, probabil pentru a-1 imita pe proprietarul de atunci al cazanului. Unii dintre ceilalți râd, semn că au recunoscut a cui voce era imitată.

“Ce e, mă, aici, ce-i aici? Vă jucați de-a perghelu?”

Aproape imediat unul dintre puștii care mai devreme ieșiseră cu boștina caldă, s-o ducă la groapa cu bălegare fumegânde de lângă gardul metalic, întreabă ce-i ăla perghelu și, iată încă o dovadă că tot ce se spunea acolo avea ca destinatari tocmai pe băieții ăștia mai tineri, omul din fața focului face o paranteză și le descrie un joc uitat. Un joc cu o minge de cârpă și cu toți jucătorii dispuși pe un cerc, cu unul dintre ei, aflat în mijloc, încercând să recupereze mingea pe care ceilalți și-o pasează pe deasupra cercului, prinzând-o și căutând apoi să țintească un jucător din echipa adversă. Se pun întrebări asupra numărului de echipieri, asupra locului în care are voie fiecare să stea sau direcția în care poate să fugă, rolul cercului în joc și originea numelui jocului, cu ce seamănă jocul numit perghelu.

Numai că jocul nu seamănă cu nici un joc contemporan și nici numele lui nu poate fi explicat. Popescu se gândește la periheliu. E străfulgerat de acest gând. De ce perghelu n-ar fi o pronunție derivată din periheliu? Poate că jocul ăsta a fost lăsat aici chiar de acei soldați romani în vârstă de 19 ani la care el, elevul Popescu, s-a tot gândit în timp ce venea încoace.

Vocea subțiată caraghios revine imediat după paranteză, reclamându-i pe cei doi frați bătăuși tatălui lor. Acum vocea povestitorului se îngroașă și devine fonfăită. Ascultătorii izbucnesc în râs. Probabil tot pentru a demonstra că au recunoscut personajul reintrat în scenă sau pentru că într-adevăr imitația are ceva comic în ea. A cita pe cineva mot-â-mot, mai ales când nu crezi sau nu ai respect pentru cuvintele lui, iată un lucru prin care ușor poți provoca râsul. E o formă constructivă de a lua în râs oameni și idei care, chiar dacă mai există, par să-și fi încheiat de mult existența.

“«Râsu’ lumii, râsu’ lumii.»”

Povestitorul s-a ridicat de pe buturugă și și-a pus pălăria pe ochi pentru a rosti cuvintele de mai sus. Râzând tare și gândindu-se probabil mai mult la scenă decât la cuvinte, unii dintre cei de față solicită repetarea.

‘‘Cum, bre?"

“«Râsu’ lumii, râsu’ lumii.» Și ieșea la ei cu o jordie d’asta și mi ți-i altoia. «Ai, bre, tată, tot in mine dai?»” Vocea a devenit plângăreață și imită și un defect de pronunție. Pare tocmai defectul de pronunție al supraviețuitorului dintre cei doi frați despre care tocmai se povestește.

"Ești om însurat și tu, mă, fi-r-ai al dracu, ptiu, râsu' lumii."

17 aprilie 1939. Ministerul de Externe aj Germanici a transmis unui număr de 27 de state din cele 31 enumerate în mesajul președintelui S.U.A. (cu excepția Franței, Marii Britanii, Poloniei și U.R.S.S.) din 14 aprilie 1939 o telegramă în care le adresa întrebările: a) dacă se simt amenințate de o agresiune din partea Germaniei și b) dacă l-au autorizat pe președintele S.U.A. să le reprezinte.

28 aprilie 1939. Într-un discurs rostit în Reichstag, Hitler răspunde mesajului președintelui S.U.A., F.D. Roosevelt, din 14 aprilie 1939, enumerându-i răspunsurile negative primite din partea statelor chestionate și respingând în derâdere propunerile conținute în mesajul președintelui. Din cele 27 de guverne chestionate, singur guvernul român a adresat un răspuns mușcător", arătând că guvernul german era mai in măsură să știe dacă vreo amenințare plana asupra României din partea Reichului.

(Petre Bărbulescu. Ionel Cloșcă – *Repere de cronologie internațională 1914-1945*. Editura Științifică și enciclopedică. Buc., 1982. p. 277.)

"Era însurat Niculae ?"

."Eraaa. Ionică, săracu, nu era. Da' stăteau toți în casele lu' *aldi* tac-su. D'acolo *s-a* și dus amândoi la război și tot Ionică, săracu, nu s-a mai întors."

I. rubus Idacus

„Eeee, război, război !" - zise unul dintre bătrânii care stăteau ghemuiți chiar în apropiere de Gelu Popescu, lângă peretele de lut al încăperii. Până atunci nu zisese nimic, băiatul aproape că nici nu-i observase prezența. Cuvântul lui, plasat în singurele câteva secunde de tăcere pe care le permisese volubilul povestitor, transformă puțin atenția și așteptările celorlalți. Cei mai în vârstă păreau concentrați asupra amintirilor, fiecare voia să găsească repede ceva demn de a fi povestit și, iată, acum dintr-o dată prilejul tematic era in favoarea lor: și ei trecuseră prin război. Cei câțiva băietani, unii de o vârstă cu Gelu, alții chiar mai mici, obișnuiau să ciulească urechea ori de câte ori se povestea despre război: o_ plăcere inexplicabilă le colora imediat fețele. Asta așteptau și acum să se întâmple.

Oricum, se aflau in fața unei întâmplări mai puțin comune pentru ei. De obicei nimeni nu se apuca săi vorbească despre război la simpla cerere a unui copil. Filmele de război arătau altceva decât oameni din satul nostru povestind lucruri greu de imaginat, striviți ei înșiși sub povara neobișnuitului a ceea ce aveau de povestit. E ușor de captat atenția cu asemenea lucruri, dar mult mai greu de păstrat. Cu invenția de fapte sau locuri trebuie să fii atent, oricând poți fi prins cu minciuna. Variantele scrise (sau oficiale) ale multora dintre evenimentele mari ale perioadei existau și nu puteau fi contrazise. Orice situare

greșită a experienței personale aducea dubiul asupra adevărului celor relatate. Bătrânul de lângă perete, cel care prin cuvintele lui aproape liric rostite determinase suspendarea poveștii cu cazanul de țuică și familia Bălan (o subminase sau determinase pur și simplu amânarea ei), părea omul cel mai în măsură să se apuce de povestit. Un stimul suplimentar era necesar și pentru el și, tocmai când Popescu se pregătea să-1 întrebe ceva (ceva gen „matale ai fost la război, bre, până unde ai fost ?") pentru a-i oferi acest stimul, vocea cuiva, o voce subțire deși bărbătească, vocea unui om încă tânăr, unul cu bască și neras, așezat pe jos chiar lângă groapa în care stătea cofa de lemn de dud și se umplea încet încet cu alcool de fructe din ce în ce mai slab, vocea acestuia deci sparse tăcerea și dovedi că cealaltă poveste nu era pentru toți ceilalți și definitiv încheiată.

„Ai, bre, zise el. dar alde Bălan ăștia d'aici nu e rude cu Sică nebunu' ăla dân B. ?"

Popescu tresări la auzul numelui satului din care plecase cu o zi înainte. Ar fi putut spune că pe respectivul nebun îl și cunoscuse. În orice caz, mai auzise câte ceva despre el. Iată cum, un singur element era suficient pentru ca ascultătorul să fie captat de o altă poveste decât cea de care interesul său este legat direct. Tânărul neras și cu bască simți că i-a surprins pe ceilalți și se grăbi să continue.

„Când eram pă Salvare, l-am adus io de câteva ori la spital și parcă știu că

tot Bălan îl chema pă buletin."

O poveste cu nebuni poate să atragă atenția în aceeași măsură ca și o poveste de război. Oamenii simt că pot să audă lucruri mai puțin obișnuite și că, până la un moment dat, o poveste cu minți rătăcite e ceva mai veselă decât una cu morți, răniți, explozii și împușcături. Răsuflă ușurați într-un fel; acceptă să asculte și povestirile, poate interesante, ale unui șofer de Salvare, mai ales dacă acesta a avut și ocazia să-l ducă până acolo, la ospiciu, pe unul pe care-1 cunosc și ei: Sică.

"Pă vremea aia avea un fix; să credea ofițer și bătea pas de defilare prin curte. Când îl apuca dracii lui era periculos că apuca te miri ce cu mâna, un baston, un topor, o coasă și te trezeai că vine să se lupte cu tine. Striga și înjura, zicea "bifoimate", dă unde o fi auzit și el d'alde astea și-ți dădea la cap imediat. Acuma, nu era problemă dacă era un om mare, că știai că-i nebun și te fereai, da' mai erau copiii, să juca cu ei, le făcea puști din lemn, îi organiza pe armate, detașamente, divizii și pe urmă îi punea să se bată. Copiii se jucau în glumă, dar el era periculos, odată își pierdea controlul și se trezea că dă d'adevăratelea cu toporu, cu furca, cu ce-i venea la mână Așa, după ce-i făceau ăștia tratamentu, băga injecții în el, puteai să stai de vorbă cu el, îți povestea ce-a făcut prin balamuc, cum să înțelegea cu doctorii, cu alți nebuni ca el. Acuma ăia erau nebuni, nu el. La Bălăceanca, zicea că a ieșit o dată dm curtea spitalului, era un chioșc acolo cu bomboane, cu sucuri, cu biscuiți și portaru îi știa, care era, așa, mai potolit, îi dădea voie să-și cumpere, să iasă de unu singur pe poartă și să vină înapoi. Și vizavi e o biserică, biserica din sat. Iese el într-o duminică să-și ia biscuiți și ce crezi, al dracu, că-i dă prin cap să facă? Mai era cu încă unu, spunea el cum îl cheamă și p' ăla, că-i tot dup' aici, din satele astea de pe vale, da' am uitat cum îl cheamă. Și zice: Hai, mă, la biserică să facem rost dă bani! Și-au dat jos halatele de pe ei și au intrat în biserică așa în izmene, în pijamale. Lumea care era acolo nu i-a văzut că era slujbă și erau toți cu spatele spre ușă. Ei s-au așezat în genunchi, s-au făcut și ei că se roagă acolo și s-au dus așa, d'a bușilea, mai în față. când a ieșit popa mai în fața altarului să cădelnițeze sau dă ce-o fi ieșit el, ăștia, hop, sar amândoi și-i pun mâna în gât. Dă-i țipete p' acolo prin biserică, babele țipau și se închinau, băieții nimic: Scoate banii, părinte, că te omorâm! A deschis ăla cutia milelor și le-a dat, dar, ai dracu, că nu era proști, i-au luat anteriu lu' popa. Și ăla care-l avea pe el și încă unu mai vechi, care-1 avea in altar, sau unde l-o fi avut acolo. Au pus anteriele peste pijamale, au ieșit pe o ușiță din spatele altarului și, tuleo, drept la autobuz să plece la oraș. Acolo nu știu cum e că-i autobuz tot la o jumătate de oră. S-au urcat ei, dar până să plece autobuzul au venit ăia, oamenii ăia de serviciu de la spital și i-au luat ca din oală, l-au legat în cămășile alea de forță, i-au băgat la izolare și le-au luat și banii. Na, Sică, ai mâncat și bătaie și ai pierdut și banii! Altă dată erau niște oameni și coseau prin curtea spitalului. Și ăia s-au dus să bea apă sau unde s-o fi dus și au lăsat coasele acolo. Sică al meu, pac, se repede și ia o coasă și se duce drept la niște vizitatori. Dacă nu-mi cumpărați o ciocolată, vă iau gâtu' cu coasa. Aia că hâr, că mâr. că se duc ei să-i cumpere ciocolata, Sică nimic; dați-mi banii că-mi cumpăr io! Vine un doctor și zice: Băi Sică, da' dacă-ți dau două ciocolate,

îmi dai mie coasa? Hî, zice, avea-r-ai mintea mea! Păi dacă-ți dau coasa, tu nu-mi mai dai nimic. Ce crezi că era prost? Pin' la urmă tot a reușit să fugă o dată de acolo, cum dracu' o fi făcut că a ajuns pe jos până în oraș și acuma voia să se ducă la frati-su și nici nu prea știa unde stă ăla. A văzut undeva, într-o curte, niște haine militare puse la uscat. Le-a furat și s-a îmbrăcat cu ele. Îi cădea șapca pe ochi, haina-i era mare, pantalonii prea lungi, da era îmbrăcat acuma. A mers el așa toată noaptea prin oraș s-ajungă la frati-su ăla. Și zice, băi, nea Vasile, să vezi când se mai făcuse așa, dimineață, cum trecea un militar pe lângă mine, cum mă saluta! Cine știe ce grad o fi avut ăla dă-i furase el hainele! În fine, cum s-ajungă la frati-su când el mergea și nu știa unde se duce? Până la urmă l-au văzut niște milițieni, se făcuse probabil mai lumină și au văzul cum atârnă hainele pe el, s-au apropiat de el, l-au întrebat de una de alta, au văzut că nu e în toate mințile și l-au dezbrăcat imediat; l-au trimis pachet înapoi. Acuma îl știau toți de "Ofițeru", îți dai seama ca boala lui mergea și mai și. El se credea ofițer, ăia îl porecleau "Ofițeru", ce mai...

Păi, io, când l-am dus odată, acu' câțiva ani, nu știu ce dracu mai făcuse, că văz că mă cheamă dc acasă la dispensar, zice, hai să-l duci pă Sică la spital că are crize puternice și ăștia nu pot să-l mai țină aici. Îi făcuse ei cu chiu, cu vai, o injecție să-l mai calmeze, dar el, al dracu, nu se potolea deloc și nici ăștia nu mai aveau din seru' ăla care-i trebuia lui. Hai, Să-l duc! îl luăm noi, câțiva bărbați, cu portaru' de la dispensar, cu nea Milu, ăsta de la *industria locală,* cu încă vreo doi, nu știu cine mai era, și-l urcăm pe ușa din spate în salvare. Încui io ușa, că avea lacăt pe dinafară, și-l las acolo, n-avea ce să rupă, ce să spargă.

Când ajungem în curtea spitalului, mă dau jos din cabină și ăia mă întreabă pe cine am adus, portarii ăia d'acolo, niște oameni de serviciu... Io zic, stai, că nu-mi aduc aminte cum îl cheamă, și descui lacătul. Sică al meu. cum a văzut ușa deschisă cum a sărit jos. Era numai într-o cămașă d-aia lungă, scoasă din pantaloni, îi ajungea până la genunchi, un pantalon murdar pă el și desculț, ciufulit cum trăsese ăia dă el să-l bage în mașină. Măi, fraților, și unde nu mi se apucă și trage un pas de defilare pă cimentu' ăla din curte, știi cum ridica picioru? Până la brâu și... pac, pac, ziceai că-i din trupele de elită. Io dacă aș fi dat așa cu talpa de ciment și încălțat să fi fost și mă internam să mă tratez de fracturi la călcâie. El, nimic! Ăia, gata, l-au și cunoscut, zice unu: A, ăsta-i Ofițeru, lasă-l aici că-l știm noi ce-i poate pielea!"

Tot ce spune fostul șofer al Salvării pare comic, deși nu prea este. Băietanii ascultă și se hlizesc, bărbații par să se gândească la altceva, bătrânii oftează și unul dintre ei chiar se ridică și iese afară.

Între timp cofa de lemn de dud s-a umplut cu țuică, cel din fața cuptorului a turnat apă pe foc și unul dintre băieți se duce să-1 cheme pe Gavrilă să ia uiumul.

Popescu se ridică și el în picioare și citește pe peretele încăperii, la lumina slabă a becului montat deasupra alambicului, o hotărâre a Consiliului Popular local cu privire la funcționarea alambicului de 220 de litri. Este specificat în text procentajul de țuică tare care va fi reținut pentru fiecare încărcătură a cazanului. Unele rânduri sunt șterse, ilizibile, cineva a stropit cu apă, intenționat sau din

greșeală, hârtia dactilografiată, semnată și ștampilată de primar. Numele proprietarului instalației de rafinare este și el șters pe jumătate. Se mai cunoaște unde a fost scris cu cerneală numele de familie numai litera I (mare de mână), iar pe rândul următor, ceva mai în dreapta, scrie clar. Gavrilă.

Bătrânul care până atunci stătuse pe jos alături de Popescu se ridică și el, va fi rândul lui la cazan, pare neliniștit, are de făcut vreo trei sau chiar patru cazane și nu știe cum va face, dacă băieții ăștia mai tineri i-ar da o mână de ajutor el ar fi bucuros să le dea și lor câte un chil de țuică, el e totuși bătrân, nu poate singur, să toarne și apă, să și bage la foc, să schimbe boasca.

- Lasă, nea Antoane, zice fostul șofer de Salvare, noi nu suntem aici?, vezi-ți de treabă!

Popescu abia acum își reamintește că a venit s-o caute pe posibila rudă a lui Grințu, "un om mai în vârstă, Grințoiu sau Grințescu, nu se știe de ce cândva a cerut să-și schimbe numele." Ar trebui să-și imagineze că este chiar unul dintre bătrânii prezenți aici. A venit doar pe urmele lui, nu se poate să-i fi scăpat. E mai greu de crezul că Grințoiu este cel care tocmai a terminat ultimul cazan din cele cinci câte spune că a fiert de azi-dimineață până acum. E mai degrabă posibil să fie tocmai acest "nea Anton" pe care Popescu se decide brusc să-l ajute să descarce vița uscată de vie pe care a adus-o pentru foc. În felul acesta va părea mai puțin suspect celor din jur, va putea rămâne pe lângă ei toată noaptea și deci va reuși să afle mai multe lucruri. Bătrânul, oricum, nu poate conta prea mult pe ajutorul șoferului de Salvare care a tot gustat țuica și nu e sigur că se va putea ridica în picioare cu ușurință. Acum el chiar gustă din nou cu păhărelul direct din cofă și se declară nemulțumit de tărie. Asta îi amintește încă un lucru demn de povestit și ca atare râde întâi de unul singur de ceea ce tocmai și-a amintit. E vorba, de fapt, Popescu reușește să reconstituie ușor povestirea din fragmentele pe care le ascultă de fiecare dată când intră cu un braț de viță și o depozitează în colțul depărtat de vatră, despre niște bețivi dintr-un sat ceva mai depărtat decât B. și mai mare, un sat care avea și un spital și unde omul cu Salvarea se mai ducea din când în când cu bolnavi sau cu medicamente. Ăia, bețivii ăia. au văzut într-o zi că iese fum de la cazanul de țuică și, deși nu era o perioadă în care cazanul să fie deschis și să funcționeze, s-au și dus acolo să vadă dacă nu e rost de ceva băutură. Aspectul satiric al povestirii este ineficient, cel comic este mai puternic întrucât cel care povestește este și el aproape beat și se străduiește să-i descrie drept foarte vicioși pe cei doi bețivi dintr-un sat fără nume. În fine, ăia, cum au ajuns la cazan au și întrebat ce e cu țuica aia, a cui e, cine o face și de ce nu le dă și lor să guste. Omul de acolo. proprietarul cazanului, sau cine-o fi fost, zice: "Bă, nu vă dau, că-i a spitalului, au adunat de prin curtea spitalului prune, vișine căzute pe jos, corcodușe, da' mi-e frică să vă dau că dacă vine doctoru' Cutare și vă găsește aici se supără pe mine, mă reclamă la primar, n-am io chef să mă pun rău cu nimeni pentru voi." "Ai bre, dă-ne un chil că-l luăm cu noi și-l bem mai încolo, pă vale, nu ne vede nimeni " "Așa da, vă dau, dar puneți mâna și dați-mi doi poli!" Ăia au plătit litrul de țuică pe care proprietarul cazanului l-a pus într-o sticlă și le-a învelit-o în ziar să nu vadă nimeni ce au ei acolo și au plecat. Numai că în ziua aia cazanul într-adevăr fusese deschis din

ordinul primăriei numai în folosul spitalului. Însă nu pentru a face țuică din prunele culese de pe jos din curtea spitalului (prunele nici nu se copseseră bine la ora aia) ci pentru a face, pur și simplu, apă distilată. Se pare însă că tot ce iese pe țeava alambicului determină comportamente agresive la unii oameni. Ăia doi, doar ce-au gustat din apa distilată și au venit înapoi și l-au bătut pe cel de la cazan de l-au băgat în spital pe două săptămâni. L-au trimis adică să se trateze el cu țuică d'aia din care le vânduse lor un chil cu doi poli.

Abia după ce împreună cu bătrânul ai reușit sa pui în cazan cele douăzeci și cinci de găleți dc boască ai început și să fii sigur că el este cel căutat. De aici înainte totul se complica însă mai mult decât te-ai fi așteptat. Bătrânul Grințoiu părea un om ursuz și fără chef de vorbă, trăncăneala din ce în ce mai incoerentă a șoferului de Salvare îl enerva, iar ironiile acestuia aruncate iară rost la adresa calității îndoielnice a materialului din care bătrânul urma să facă țuica îl înfuriau pur și simplu. Nu puteai spera la cine știe ce destăinuire interesantă în ordinea care-1 interesa pe Grințu, în favoarea sau în defavoarea bănuielii de care-ți vorbise cândva. Ai mirosit repede că bătrânul nu știe ce cauți pe acolo, că te crede un băiat din sat, venii și el cu părinții să aștepte rândul la cazan și l-ai lăsat să creadă asta pentru că te avantaja. În scenariul pe care urma să i-l prezinți, mai târziu, lui Grințu. aveai să joci rolul anchetatorului întâmplător. Știai că te va obliga să-i povestești totul în amănunt și că era convins că desprinde din povestea la mai multe informații decât tine. Erai un fel de cablu prin care el își culegea date personale (poate!) dintr-o zonă care-i era deocamdată inaccesibilă.

După ce bătrânul lipise cu pământ locurile în care țeava de cupru se cupla cu partea de sus a cazanului și cu intrarea în spirala care traversa bazinul cu apă rece ai mai avut timp să observi că șoferul adormise întins de-a lungul peretelui și că ceilalți își băteau joc de el mânjindu-1 cu pământ și îngrămădind peste el snopi de viță de vie uscată. Ai observat un zâmbet pe fața bătrânului Grințu și, mulțumit, te-ai dus să aduci furtunul pentru a completa cu apă rece bazinul.

Poziția ta în următoarele ore ale acelei nopți, posibilitatea ta de a capta propozițiile bătrânului și de a-l incita la vorbe și povești, depindea în mare măsură de reușita primului cazan. Bătrânul se instalase la foc și părea concentrat și absent. Până la urmă, când cei care se aflau în încăpere s-au plictisit să-l mai zgândăre pe șofer, cineva a avut ideea să-l scoală afară, sub șopronul din fața intrării și să-l lase să doarmă acolo. Atunci bătrânul într-adevăr a devenit mai vesel și chiar vorbăreț.

*

(IMAGINI)... între timp, Ana, fata aceea care-mi trimitea scrisori pe adresa dumneavoastră se pare că nu mai e în țară. A încetat brusc să mai scrie, după ce în ultimele ei scrisori mă somase într-un mod puțin obișnuit: sau eu mă însuram cu ea și atunci ea rămânea aici și-i lăsa pe ai ei, mamă, tată, un frate și o cumnată să plece (aveau rude într-o țară străină - ziceau că fac un fel de reîntregire a familiei!) sau eu nu voiam să mă însor cu ea și atunci, întrucât nu avea alți prieteni la care să țină atât de mult cum ținea la mine (chiar așa'.), iar familia ei oricum pleca, atunci, neavând încotro, ar fi plecat și ea. Ciudat ultimatum, nu-i așa? Ei bine, închipuiți-vă că nu i-am răspuns în prima lună de la această ultimă

scrisoare, iar după aceea, cum ea nu mai revenea cu nici o veste, mi-am imaginat că a considerat că răspunsul meu e nu și a plecat. Dacă e chiar așa, îmi voi reproșa multă vreme lenea sau iresponsabilitatea din cauza căreia nu i-am răspuns imediat. De fapt, o iubeam!

- Ce faci, băi. teristule? - strigă Zare și sări să-l îmbrățișeze pe Grințu. Priviri tulburi dintr-un întreg sector al mesei festive se îndreptară pline de curiozitate spre ei.

- C'est votre frere? întrebă una dintre doamnele așezate în dreapta lui Grințu.

- Non, madame, on a fait le service militaire ensemble!

Păreau grozav de bucuroși de revedere.

- Ia loc, zise Grințu trăgând spre el un scaun de la masa vecină.

- Nu, nu, suni cu niște prieteni - refuză Zare și-i arătă cu mâna spre locul în care Mușu și Aschiopoaie stăteau nemișcați ca două curci într-o colivie de canari.

Se mutară 1a masa abia ocupată prin forță. Apăru din nou șeful de sală împreună cu un chelner solid și cu o mutră tâmpă.

- Băieții sunt cu dumneavoastră, domnu' Grințu? – întrebă "le maître d'hotel".

- Da, nea Gicu, sunt băieți buni, prietenii mei!

- Mă iertați, n-am știut, mai zise el și plecă nu înainte de a-i mai adresa lui Zare un zâmbet care semăna perfect cu o înjurătură de mamă.)

Dar ce înseamnă când răspunsul unui filozof la problemele vieții constă în porunca tăcerii decât recunoașterea falimentului filozofiei sale?

(G. Lukacs despre Wittgenstein, în *Ontologia existenței sociale*,
vol. 1. p. 93. Editura Politică. București, 1982)

(Se mutară apoi pe terasa dinspre mare a restaurantului. Era răcoare, dar țânțarii mișunau nestingheriți. După ce fură serviți cu ficat de porc și cârnăciori oltenești, cu vin roșu și apă minerală, Grințu se duse din nou în salon și ceru să fie stinsă lumina de pe terasă.

- Așa da! - se bucură Zare. Ceilalți doi păreau la fel de încântați de soluția aleasă. Până Ia urmă se așezară în așa fel, încât printre faldurile perdelei vedeau o bună parte din ringul de dans. Se delectau privind trupuri de doamne de toate vârstele agitându-se, sărind, țopăind, chicotind, adică dansând. Ele nu știau că sunt privite și de pe terasă. Zare și Grințu rămaseră cu spatele spre salon, priveau marea.)

În fond, toate semnele lăsate de un război se prelungesc în timp până la distanțe de câteva generații. Ele pot fi ușor recunoscute printr-un fel de alianță secretă cu absurdul sau cu nebunia. E absurd, recunosc, să nu vreau să aflu niciodată cine sunt sau cine au fost părinții mei, dar, eu sunt cel nebun sau la o determinare dată reacționez normal, deci sunt normal? Mai clar dacă reacția mea ar fi cea firească și aș ignora situația nefirească în care mă aflu, nu cumva comportamentul meu ar fi puțin pieziș față de logică? Să zicem "dionisiac", am propus eu atunci, dar cred că nu ați acceptat propunerea mea. L-ați lăsat pe

Solemnul să-mi facă el o scurtă lecție despre mitul iui Dionis. Am vrut să mă îmbăt atunci, dar n-am reușit. Solemnul a reușit în schimb și când dumneavoastră erați plecat la WC, l-am prins că încerca s-o mângâie pe Getuța pe picior și l-am dat afară pe scări. V-am spus că se grăbea și a plecat de bunăvoie. Nu mi s-a părut că v-ați mirat prea tare de comportarea lui.

Zare! Uite, am o scrisoare pentru tine și n-am cui să-i trimit. Adică n-am unde. Am luat, după cum vezi, o foaie și am rupt-o în două egale părți și o scriu cu două aceleași texte: scrie-mi unde să te caut cu scrisori!!!

Culmea ar fi să fii *întradevăr* la Colonie - căci astăzi, trecând pe lângă Telefoane mi-am dat ultimul meu ban să-ți spun Hello!, dar nu te cunoaște acolo nimeni!

Hai, trimite-mi o carte poștală și lasă-mă să-ți trimit scrisoarea dacă ți-am destinat-o deja ție.

Te sărut lung-lung și nu mă pune să-ți
scriu scrisori în duble exemplare! Plouă.

Ana

(‘Pur și simplu colind prin țară." "Și asta faci de când te-ai liberat din armată?” "Nu, am fost mai întâi pedagog la un liceu, dar mi-au pus în vedere să-mi caut de lucru aiurea pentru că n-am buletin de oraș.” "De scenarii te mai ocupi?”, "Aproximativ." "Cum adică?” "Adică, am găsit acolo unde eram pedagog un puști de la Casa de copii care s-a hotărât să-și caute de unul singur părinții ” "Și ăsta!?” "Și, ce te miră?” “Deci și el colindă?" "Exact. Așa că l-am pus să-mi povestească ce a aflat și cred c-o să-mi iasă un scenariu bunișor din povestea asta." “Crezi?" “Sunt sigur, însă ce e foarte captivant pentru mine este că el a dat și de urme ale părinților mei." “Aha. Și?" “Nu e chiar așa de simplu. Din ce am dedus eu până acum, se pare că tatăl meu a fost însurat câțiva ani cu o femeie din satul ăsta care-i trecut pe buletinul meu. Acea femeie nu e mama mea și nici nu știu dacă ea mai trăiește. Lucrurile astea se întâmplau înainte de război. Stai să vezi! Femeia era însă mai de multă vreme curtată de un alt tip, mai tânăr puțin, băiatul unui învățător. Ăsta aranjează ca Grințu, babacu’ meu deci, să fie încorporat și să fie trimis direct pe front. Înțelegi în ce scop, nu? Bătrânul fuge, dar tot este încălțat și trimis pe front. Femeia lui rămâne singură la părinții ei. Se pare că bătrânul era venit din altă parte, încă nu știu de unde. Buun. Băiatu’ învățătorului trece la acțiune și încet-încet prin diverse manevre și acte false, știu și eu. plastografii etc. - văd eu ce bag aici dacă fac scenariul așa - o convinge pe femeie că soțul ei a murit pe front și o ia el de nevastă. Grințu. bătrânu’ deci, află de lucrurile astea și după război nu se mai întoarce acasă. Se oprește undeva la munte și se însoară acolo din nou Se pare că eu acolo sunt născut. În fine, de aici începe o parte și mai complicată. Unele accente ale ei noi nu le vom înțelege niciodată. Adică de ce am ajuns eu în cele din urma din nou în satul în care bătrânul nu avea nici un motiv să revină?”

Mușu și Așchiopoaie își terminaseră porțiile de ficat și cârnăciori, goliseră vreo trei sticle de vin și se săturaseră sa tot privească printre perdele la ce se întâmpla pe ringul de dans. Oricum. femei neînsoțite nu păreau să fie pe acolo, deși unele păreau însoțite nepotrivit. Ascultau.

"Și?" - întrebă din nou Zare. "Și. Se pare că noul soț al primei femei a lui taică-miu a reușit din nou să tragă sforile și să-l înfunde pe bătrân. L-a pârât cu ceva, l-a denunțat, știi cum era pe atunci, și l-a băgat pe vreo câțiva ani în pușcărie. Cum a dat de el, cu ce l-a pârât. ce s-a întâmplat cu mama mea, despre toate astea nu știu nimic." "A, păi ești pe terenul tău acum, delațiunea, istoria, nu știu ce. Chiar vrei să faci un scenariu din asta?" "Să vedem. Partea ciudată a că *am fost făcut cadou* familiei delatorului." "De ce, cum?" - întrebă Zare. "Uite așa, să mă întrețină el cît timp e bătrânul în pușcărie. Sau poate că Grințu. tata deci, s-a gândit că prima lui femeie va avea grijă de mine. Ți-am spus că despre mama nu știu nimic." "Extraordinar!" - zice Zare. "Șe oameni, bre, șe oameni!" - adaugă și Așchiopoaic care-i numai ochi și urechi, "Buun, acum vine secvența șoc: femeia, prima nevastă a lu' tata deci, nu știe nimic. Ea crede că Grințu a murit pe front și e însărcinată, trebuie să-i nască un copil noului ei soț abia acum, suntem prin cincizeci și ceva, deci a așteptat și ea o vreme, a avut unele bănuieli!" Mușu se întoarce și el cu spatele la vitrina de sticlă prin care până atunci tot mai privise ringul de dans. E cu spatele la cei trei și privește spre mare. Tace. Eu sunt adus plocon în casa ei tocmai când femeia trebuia să nască. Nu știu cine m-a adus, bănuiesc doar, în fine, nu are prea mare importanța. Delatorul face o scenă de furie, femeia alta, secvență șoc, cum ți-am zis, ca probabil că vede că eu semăn cu Grințu bătrânul, scandal, chestii și femeia naște pe loc, tot un băiat se pare, dar după asta cade bolnavă, înnebunește, ceva se întâmplă cu ea!" "Șe oameni, bre, șe oameni!" - se miră de unul singur Așchiopoaie, Tot el toarnă și în paharele golite între timp. "Nu ce oameni, bă, ce perioadă ciudată!" - îi atrage atenția Zare, dar băiatul pare să nu înțeleagă ce i se spune. Zice doar: "Țțț-țț-ț!" "Oare așa o fost povestea, sau o fost altfel și dumneata vrei să-ți iasă filmu'??" - întreabă și Mușu. "Stai că n-am terminat", zice Grințu. "D'apoi să spui întâi cum o fost și pă urmă s-o termini!" - insistă moțul. "Mușule, lasă gura!" - pune Zare lucrurile la punct. Grințu continuă. "Nu peste mult timp, un an. doi ani și noul meu tată e arestat. Cineva a avut grijă și de el să nu scape nepedepsit. Așa că mesagerul, cel care m-a adus plocon prima dată, nu știu cine e, dar bănuiesc, mă ia și mă dă în grija unei femei pe care eu o credeam mamă când a murit și a trebuit să fiu luat în Casa de copii. Acum știu că ea nu era mama mea. Ce zici. Popescu?")

Eu respect propozițiile esențiale privitoare la cinstea istoricului și la loialitatea lui față de fapte și documente. N-am uitat principiile sănătoase pe care m-ați pus să le învăț pe dinafară. Știu că indignarea sau admirația pot să apară în orice descriere de fapte istorice, dar că ele nu trebuie niciodată să țină loc de explicație, dar... dacă totuși facem loc indignării și admirației, de ce am ezita să facem loc și *ironiei, burlescului,* tuturor celorlalte sentimente care pot apărea în timpul descrierii?

Gândiți-vă puțin la colinde, domnule profesor! Ce fel de istorie este aceea

din textul colindelor decât una exactă și sentimentală? Și scrisă (spusă, mai bine zis) de poporul însuși' Și spusă fiecărui membru al comunității, strigată la fiecare fereastră, democratic. Și însoțită de umor, de ironie, de admirație, de indignare, înscenată, jucată, cântată etc. Încifrată, dacă vreți, dar încifrată așa de frumos încât nici nu mai poate fi rescrisă și nici nu-i inexactă. În felul ăsta ziceam eu atunci că și istoria are dreptul să fie dionisiacă. Dar m-ați ironizat și mi-ați zis că n-am șanse să devin student la istorie cu teorii de genul ăsta. Cine știe?

(Trei muncitori aproape fruntași se întorc agale pe strada pustie a stațiunii N de la hotelul N, unde au băut de cîteva sute fiecare, spre Colonia muncitorească aflată cam la vreo 4 kilometri, unde vor dormi profund. Întâlnesc în drum un tip aproape la fel de pilit ca ei. Acesta se apropie de Mușu - probabil că pe ceilalți doi încă nu-i vede, ei vin mai în urmă - și-i zice:

- Auzi, bă, vreau să te bat! Vrei?
- Păi, pot? - întreabă Mușu sincer.
- Hai să vedem! - zice ăla.
- Și dacă-ți iau șapca?
- Hai să vedem! - insistă tenacele trecător.

Așa că s-au încăierat, dar nu i-au luat decât șapca.)

J. **Grințu Anton - infanterist marin**

"Bă, fraților, io sunt om umblat prin lume și nu găsesc alt chichirez lumii ăsteia decât că poți purta cu tine unde vrei hoitul ăsta de humă. În momentul când trebuie să-l lași sau te obligă cineva să-l ții într-un loc, să nu-l mai miști, să nu mai fie al tău, atunci ai murit și dacă tu ai murit lumea nu mai are nici un chichirez...

Păi, io nu sunt du p'aici, unde m-am născut io e sat cu baltă și cu pește, cu țânțari doi la chil și cu jumătate de viață trăită în barcă. D'aia m-a și luat pe mine în armată la Infanteria Marină sau Marina Călăreață, cum îi ziceam. Da' și până să mă ia în armată am umblat mai mult decât trebuia, că mă săturasem de pește, de stuf și de apa aia care-ți îngheață sângele-n vine. Mergeam câte doi kilometri prin stuf până ajungeam la apă mare să prind pește și, ce aveam?, șase ani' Și prindeam peștele cu mâna și-l puneam între dinți că-mi erau mâinile înghețate și nu puteam să-l țin. Îmi scăpa. Am mai fost p'acolo acu' câțiva ani și ce crezi c-au făcut? Au pus porumb pă toată lunca aia care era înțelenită de stuf dă ziceai că nu să scoate porumb d'acolo cât îi lumea. Nu știu cum a făcut dă a secat toată partea aia și a intrat cu tractoarele s-o are. Omu' face și pă dracu în patruzeci dă ani și io cam d'atâta vreme nu mai fusesem p'acolo.

Io, la vârsta dă 14 ani am plecat la București și m-am băgat ucenic la fabrica dă șlefuit oglinzi a lu' Gogu Dumitrescu dân Fundătura Ceair. Pă urmă, în anu' următor, nu mi-a mai convenit la oglinzi și m-am dus la unu, Cristache Melinte, care avea atelier de tâmplărie și am învățat și tâmplăria. da peste iarnă, a fost iarnă grea sau nu mai avea el comenzi să ne ție pă toți ucenicii, că ne-a gonit,

ne-a dat pașapoartele. Am mai stat până-n primăvară la un meșter, nu mai știu cum îl chema pă meșteru ăla, și pă urmă m-am mutat din nou: pă Mihai Bravu. la fabrica Oțet-Cocoș.

Când eram acolo am recrutat și atunci mi-a venit așa să-mi caut o nevastă și am venit aici, în Burlești (arată cu mâna în direcția unui sat pe care Gelu are de gând să-l viziteze din nou) și m-am însurat cu una Speranța, era învățătoare și m-am gândit să m-apuc dă plugărie. Bietu ta-su, săracu, era orb și avea șase pogoane de pământ. Nu era nici mult, nici puțin, da' munceam doi și mâncau șapte, așa că niciodată nu s-ajungea până în martie când ieșeau urzicile și loboda și te amăgeai cu un pește că mă duceam io să-l prinz. Ori ieșeai la furat, ori mureai dă foame. Și, hodoronc-tronc, mă trezesc că-mi vine ordin dă încorporare, da' dân tot leatul meu numa' mie dân tot satul. Și s-auzea că începe războiu'. Măi, să fie'. M-am gândit io că e ceva necurat la mijloc și, dacă mi-a murit și nevasta, am dat-o dracului dă plugărie și am plecat iar."

Gelu e singurul care bănuiește că moartea soției e o minciună, prea e spusă în grabă, dar momentul de liniște pe care-1 impune cu mare știință infanteristul marin e respectat de toți cei de față. Regula povestirii lui pare sa fie totalul dezinteres pentru cei care-1 ascultă. Ei nu există, bătrânul pare să povestească direct jarului și flăcărilor din gura cuptorului. Ceva ca o apă înghețată ni se strecoară în corp în timp ce vorbește, iar răscolirea focului cu vătraiul de fier, operație pe care o face totdeauna în pauzele discursului, nu face' decât să completeze senzația în sensul echilibrului. E probabil special gândită această oprire și această răscolire înceată a focului, e mai mult ca sigur că face parte dintr-un fel de *actio* al retoricii lui.

" Îmi intrase mic în cap că trebuie să trăiesc la munte, că numai acolo e destul lemn ca să faci focul și să alungi frigul și destulă piatră ca să nu fie noroi."

Surpriza acestei povești constă tocmai în subminarea așteptării. Noi toți am crezut că e vorba de o tăcere pioasă, de un moment de reculegere în amintirea acelei femei care a fost prima lui soție și care a murit tânără. El, în schimb, doar a răscolit focul și a și introdus un alt plan, o altă lume, deci alte așteptări pentru noi. Puțini dintre cei de față puteau fi suspectați că știu cum e un munte și deci, cu atât mai mult, efortul lor de a-și imagina cadrul povestirii în următorii ei pași era mai greu. Ruperea lui, atunci, acum 40 de ani sau câți vor fi fost, de o etapă a vieții lui, se făcea, parcă, mai ușor decât ruperea noastră, a ascultătorilor, de un fragment din poveste. Și totuși el, sau ceva mai puternic decât el, ne surprinde din nou: "N-am apucat să ajung prea departe că m-a dat în urmărire prin toate posturile de jandarmi și în noiembrie '39 m-au încălțat în gară la Ploiești și m-au și trimis la Sulina la Infanterie Marină. Am stat aproape doi ani la Sulina și eram singurul care nu ceream nici învoiri și nici concedii. N-avea chef să mă duc nicăieri în lume și cu atât mai puțin la mine în sat unde nu mai trăiau decât frații mei mai mici sau poate încă de atunci plecaseră și aia undeva în lume. Și când te uitai numai o dată în cimitirul din Sulina îți era de ajuns. Tot atâta legătură cu satul în care erau înmormântați ai mei aveam și eu câtă aveau și englezii, italienii, grecii și japonezii îngropați acolo cu orașul Sulina."

Trebuia să ne dăm scama deja că modul lui de a povesti este cu adevărat cel

al unui infanterist. Povestea înainta pas cu pas, chiar dacă aproape fiecare pas putea însemna o surpriză, iar noi nu reușeam s-o urmărim decât prin salturi și zig-zag-uri. Era sigur însă, că el avea o adevărată știință a provocării acestor salturi.

"Nu mai putea ti vorba să ne liberăm curând. toată lumea vorbea de război și ca să ne mai treacă timpul, p'ăștia care eram cei mai vechi ne-a îmbarcat într-o zi pe un vas și ne-a dus în aplicație pe o insulă. Aveam cu noi hrană rece pe două săptămâni și umplusem cu apă bazinul de lângă far. Apă de băut, știi, acolo nu erau nici izvoare și nici fântâni, apa se aducea cu vaporul de pe uscat. Nu e mare insula asta. Nici cât satu' ăsta. E așa, ca o stâncă, de vreo trei-patru sute de metri înălțime și în vârfu' ei nu e decât farul, o căsuță în care stătea paznicu' de far și bazinul cu apă. Era așa ca un platou, unde mai făceam instrucția și în rest nimic. După două săptămâni ne-a anunțat și pe noi că a începui războiul și că vasele noastre, dacă ies în larg, sunt bombardate, așa că nu se știa când o să vină să ne mai aducă hrană sau apă sau să ne ia de acolo."

Deja treceam în basm prin această idee care-i venise bălanului (sau, iarăși, poate cuiva mult mai puternic decât el) de a-și izola personajele. O altă calitate a lui, aveam s-o constatăm încetul cu încetul în cursul povestirii, era aceea de a nu decupa spațiul mai ales după clădiri, oameni sau drumuri, ci mai ales după animalele care-l populau. Așa cum la început povestise despre peștii pe care-i prindea cu mâna și-i ținea apoi în dinți să nu-i scape, tot așa și acum lucrul neobișnuit pe care îl aducea el în prim-plan, în timp ce noi eram curioși să vedem în ce fel a supraviețuit o companie întreagă rămasă fără hrană și apă, a fost viața și dimensiunile șerpilor de pe insula ce le purta numele. Îl și vedeai uitând de foame și sete pentru a se informa asupra traiului și obiceiurilor acestor animale scârboase și înțelepte.

"Băi, fraților, zice, acolo era câte un șarpe după fiecare pietroi și noi, cum dormeam sub cerul liber, aveam mereu norocul să ne întâlnim cu câte unul. Uite, eu. într-o noapte, îmi făcusem culcuș așa într-un fel de gaură în stâncă, nu era mai mare decât cazanul ăsta. Ăilalți camarazi ..... le-a fost frică să intre lângă mine, ziceau că le e frică de șerpi, dar eu le-am zis: Vedeți-vă dă treabă, băi, că dacă e să vă muște sau să vă înăbușe, vin ei și acolo afară nu numai aici. Da' nici nu erau veninoși șerpii ăia, mai ales ăia mari, poate să fi fost și vipere, io nu le-am văzut. Domn'e, și unde nu mă trezesc dimineața că strigau ăia la mine, n-aveau curajul să intre, și io mă trezesc și zic: Ce e, băi, camarazi? Când mă uit lângă mine, așa în partea dreaptă, un morman de șarpe încolăcit și dormea. Era gros ca pe picior și avea cel puțin zece metri lungime. Când m-am uitat eu la el a ridicat și el capul și s-a uitat la mine. Eu zic: Bă! Și el atunci lasă capul la loc. Da' știi cum a fost? Parcă ne-am dat bună dimineața unul la altul! Ăia cică: «Bă. al dracu' ești, Grințule, vorbești cu șerpii cum ai vorbi cu răcanii!» M-am ridicat așa ușurel și am ieșit d'acolo de lângă el"

E evident că bătrânul are un mod de a povesti care într-adevăr reprezintă o forță. În primul rând ne-a făcut pe toți să credem că în insula aia trăiesc pitoni și anaconde, ce alt șarpe ar putea avea zece metri lungime și să fie gros cât un picior de om? În al doilea rând, a pronunțat, fără ca cineva să sesizeze, numele

de Grințu în loc de Grințoiu și, deci, multe alte lucruri ne-ar face el să acceptăm fără să tresărim, dacă ar continua să povestească în același ritm, răscolind focul și conducându-ne prin salturi în marginea adevăratelor puncte fierbinți de pe traseul de povestit.

"Cu foamea o mai duceam cum o mai ducem că prindeam pește și mai aveam pesmeți, dar cu setea, fraților, nu știu dacă ați suferit vreodată de sete, da' io zic că în alea două săptămni dacă nu dădea o ploaie d'aia dă vară să umple toate vasele și bazinul aproape pă sfert, muream cu toții și ne duceam dracului. D'aia zic că la munte, cel puțin, de sete nu poți muri, oricând găsești un izvor, și nici de foame, dar, vezi, cum a fost făcută natura asta, acolo în mijlocul mării, deci acolo unde e cea mai multă apă, întâi de sete poți să mori! E, da' pe noi ne-a ajutat Dumnezeu în alea două săptămâni că a dat așa o furtună cum n-am mai văzut de atunci decât o singură dată și tot în vara aia.

Adică nu. Asta era... stai, în vara lui '42, deci în anul următor, că trecusem de Odessa și mergeam spre Nikolaev, ne băgase și pe noi să apărăm țărmul Mării Negre de o eventuală debarcare a rușilor la ei în țară."

18 decembrie 1940. Hitler a aprobat planul de atacare a Uniunii Sovietice (Planul Barbanissa) (Directiva nr. 21). Planul prevedea nimicirea inițială a armatelor sovietice din partea occidentală a U.R.S.S. și înaintarea rapidă până la aliniamentul Volga - Arhanghelsk. Baza industrială sovietică din Urali urma să fie distrusă de aviație. Trebuiau cucerite: Leningrad, Moscova,
bazinul Donețului. Ofensiva germană urma a se desfășura pe trei direcții principale: a) din Prusia orientală pe direcția Leningrad; b) din zona Varșovia pe direcția Moscova și c) din zona Lublin pe direcția Kiev, și pe două direcții secundare: a) din Finlanda spre Murmansk și Leningrad; b) din România prin sudul Ucrainei și în lungul litoralului nordic al Mării Negre.

(P, Bărbulescu - I. Cloșcă, op cit. p 808)

"Fusese, timp de câteva zile, o furtună grozavă și neagră și drumul se transformase într-un fluviu de noroi."

Transcrierea amintirii uzează deja de alte cuvinte decât cele proprii povestitorului. Între timp el s-a ridicat și a gustat din țuica ce începuse să se scurgă încetișor în cofa din lemn de dud. Nici unul dintre cei de față, nici Popescu care se afla în picioare și mai aducea câțiva snopi de viță la îndemâna bătrânului, nici ceilalți care stăteau tolăniți pe jos de-a lungul pereților lipiți cu pământ și cu atât mai puțin șoferul de ambulanță care sforăia sub șopronul de la intrare, nici unul dintre aceștia nu a avut puterea să întrebe cum e țuica sau să se ridice s-o guste. Erau cu toții subjugați de povestitor, când el vorbise de sete și răscolise jarul, tuturor li se uscaseră buzele, când amintise de furtuna salvatoare și se ridicase de pe scăunel, lovise cu piciorul un vas de tabla cu care se scotea de obicei cenușa, crezuseră cu toții că aud tunete nu departe de ei. Ipoteza s-ar fi susținut oricum căci cu numai doua zile în urmă chiar fusese o furtună grozavă

și neobișnuita pentru luna aprilie. Acum, deci, erau cu toții în luna aprilie a anului 1942 și înaintau între Odesa și Nikolaev imediat după o furtună ca cea de alaltăieri.

În camioane era foarte frig și tot pământul era acoperit cu frunze smulse din arborii de furtună. Multe case erau complet distruse, cu pereții ciuntiți de gloanțe, cu pereții năruiți sau cu pereții rămași în picioare înnegriți de fum. Printre case puteau fi zărite numeroase gropi de obuze, și apa cu frunze și crengi rupte de furtună le umpluse ochi. Pe marginea drumului se mișcau sute de oameni, civili care se refugiau sau căutau de mâncare și adăpost în altă parte decât acolo unde se născuseră. Mulți dintre ei erau răniți, iar vocile copiilor se auzeau mai tare peste tot vacarmul și peste zgomotul motoarelor, ca niște țipete de care nu știai dacă sunt de durere sau bucurie. Râdeau sau plângeau acei copii care abia puteau fi văzuți din viteza, totuși redusă, a camioanelor? Bătrânii priveau numai cu acea răbdare suferindă și mută, mai puternică decât orice reproș exprimat în cuvinte. Ei aveau exact aceeași privire lipsită de speranță pe care toți cei din camioane o văzuseră la părinții și rudele lor atunci când plecaseră de acasă. Era greu de suportat așa ceva. Bărbații tineri nu se vedeau în acea mulțime și probabil că nici nu existau acolo. Erau înrolați în Armata Roșie sau deveniseră partizani, adică erau și mai periculoși: datorită lor întreg drumul camioanelor trecea printr-un loc întunecos chiar și în timpul zilei, un loc plin de obiecte aducătoare de moarte. Femeile mai tinere nu priveau decât cu dispreț și încercau să-i retragă pe copiii care strigau după camioane.

Erați cu toții așezați pe podelele de lemn ale camioanelor, nu știați ce căutați acolo și erați doar mulțumiți că nu sunteți în camionul din coada sau din fruntea convoiului, încercați să păreți ceva mai curajoși decât cei de lângă voi și făceați bancuri pe seama timpului urât sau a modului în care stăteați înghesuiți în camioane. Unele bancuri se apropiau dintr-o data de erotism și pornografie, erau ca o rază falsă de soare, dacă se poate imagina un surogat și pentru asta. Asupra camioanelor se trăgea destul de des și din locuri care păreau dintre cele mai pașnice, multe convoaie fuseseră obligate să se întoarcă. Unele case ce păreau demult în paragină erau foarte bune pentru a ascunde trăgători și, adesea, o singură grenadă ar fi fost suficientă pentru a transforma un camion în bucățele.

Voi erați conduși de la distanță de niște persoane abstracte pe seama cărora încă nu știați să faceți bancuri. Se putea deduce de aici că dușmanul dinăuntru era mai periculos decât cel dinafară? Că vă era teamă mai ales de cel care vă făcea răul spunându-vă că vă vrea binele, decât de cel care venea cu răul spre voi numai ca să răspundă la răul vostru?

Printre voi se alia și un tip ciudat, despre care cei ce fuseseră cu el la Sulina și pe insula Șerpilor spuneau că vorbește cu șerpii și cu alte animale și că nu se teme de moarte cu condiția ca moartea să-l surprindă în mers și nu stând pe loc. O dovadă că era chiar așa era floarea galbenă pe care omul și-o pusese la bereta lui de infanterist marin, o țintă perfectă pentru orice trăgător. Din când în când ridica ochii spre cer și zicea: “Doamne, doamne, m-am săturat de pește” și nimeni nu înțelegea ce vrea să spună cu asta. Avea un fel de surâs fericit, dacă nu cumva era un rictus datorat nervilor lui zdruncinați, și acest surâs și-l păstrase

și în ziua în care un glonte lovise zidul unei case la câțiva centimetri de bereta lui. Nici după aceea nu se lăsase de obiceiul de a purta o floare uscată la pălărie, uneori o floare roșie, o mușcată ruptă din vreun ghiveci găsit în casa localnicilor.

Ați mers o noapte întreagă și dimineața convoiul vostru a traversat un fel de canal pe un pod de vase instalat de geniști. Dincolo de canal ați văzut două cadavre, primele dintre cele câteva sute pe care aveați să le vedeți de-a lungul drumului în zilele următoare. Un bătrân îmbrăcat cu o pufoaică zdrențuită, căzut cu fața în jos chiar în marginea canalului, valurile îi udau din când în când părul alb în care se prinseseră câteva fire de mătasea broaștei și o fetiță care căzuse cu fața în sus și cu brațul ridicat pe o bucată de lemn putred. Degetele ei păreau îndreptate spre voi. Se aflau acolo de mai mult de o săptămână și, într-un fel, v-ați bucurat că încă era atât de frig.

Când în sfârșit ați ajuns pe malurile unui fluviu al cărui nume a făcut multă vreme spaimă țiganilor din România, v-ați oprit într-un sat, Varvarovka, și ați văzut pe partea cealaltă un oraș frumos, alb, case înalte și blocuri, vile și grădini liniștite, o clădire mare și albă despre care se spunea că e Universitatea. În mijlocul drumului se aflau două ambulanțe germane distruse de grenade și camioanele au trebuit să le ocolească prin noroiul din șanțurile drumului. Până la traversarea fluviului și intrarea în oraș ochii voștri s-au mai oprit de zeci de ori pe grupuri de cadavre sau pe cadavre singuratice în așa fel încât cea mai clara idee despre acel război este că el seamănă cu toate războaiele de pe lume și toate seamănă între ele. Nu pot fi găsite diferențe esențiale între acel război și, să zicem, războiul purtat de americani în Vietnam în urmă cu câțiva ani. Poate doar în ce privește numele satelor pe care le traversați din goana camionului sau în care vă opreați pentru a petrece noaptea sau ziua sub cort să poată fi depistate diferențe: Znaminovka, Orlinșcina, Mavrena, Carabinovka, Metrovka. Mejerici, Pavlohrad, Paștele din 5 aprilie 1942 și satul Zelioni și viscolul care apoi s-a transformat în furtună și a apărut și soarele. Înălțarea, sărbătoare ortodoxă care în 1942 a căzut chiar în ziua de 14 mai când o întreagă companie de infanterie marină se cantona în orașul Dniepropetrovsk. Sfântul Ilie, oh, ce de mai sfinți militari au acceptat patriarhii din Constantinopol și cum i-au răspândit ei de-a lungul calendarului, sfântul Ilie, deci, cel care în fiecare an își sărbătorește ziua făcând să bubuie cerul de tunete și fulgere, ei bine, și de data aceasta, la Țarburestova, pe malul Donețului, unde ați avut mare poftă să vă scăldați, atât cerul cât și pământul au bubuit în 20 iulie '42, dar nu neapărat carul de foc al bietului sfânt era la origine. Armata 6 germană, cu cele 18 divizii și cei circa 300.000 de oameni începuse atacul disperat al Stalingradului. Voi încă vă mai scăldați în apele Donejului și credeați că sfântul Ilie face să bubuie cerul. Sau preferați să credeți asta decât să vedeți și să auziți adevărul. Adevărul infanteriei marine deja nu mai exista. Pentru obuzul care vă putea transforma la orice oră în terci n-avea nici o importanță dacă erați îmbrăcați în kaki sau în bleumarin, dacă purtați bonetă sau beretă, dacă erați sub comanda unor căpitani de rangul III și a unui amiral sau pur și simplu a unor colonei și generali.

Popor român salvează-te de la pieire sigură! Ridică-te la lupta hotărâtă împotriva ocupanților nemți și slugilor lor trădătoare

de patrie, pentru ieșirea imediată din războiul nemțesc, antiromânesc.

(Manifest al C C, al P.C.R. editat la 7 noiembrie 1942)

*

(JAF - fragmente din caietul de regizor al lui Radu A. Grințu) în stânga mea este o colină sau un mal de pământ sau o movilă rezolută din pământul scos de la săparea tranșeelor. Obiectul nu poate fi distins foarte clar, de aceea aș fi de acord chiar și în cazul în care cineva mi-ar propune să spun că este o grămadă de paie sau de fân. Eu stau, oricum, cu spatele la cei care mă privesc, astfel că ceea ce este în stânga mea pare să fie și în stânga câmpului lor de privire. Port un costum neutru de pânză de doc a cărei culoare nu este deloc țipătoare, iar pe cap am un fel de pălărie de asemenea din pânză și care cu siguranță că nu e albă. Alături de mine sunt câteva aparate rudimentare - așezate pe trepiede - cu care sper să pot fotografia sau filma ceea ce se întâmplă în fața mea, deci în fața domniilor voastre. Este evident că locul în care mă aflu este puțin mai înalt și de aceea cei ce se află în câmpul privirii mele par desfășurați pe o scenă sau pe un stadion sau pe un fel de arenă de circ. Ei sunt însă pe un câmp de bătaie.

Și, de fapt, ce se vede?

Se vede un cortegiu de oameni călări și pedeștri, câteva căruțe sau furgoane sau ce alt nume mai poartă aceste mijloace de transport cu tracțiune animală situate, toate acestea, pe o linie oblică care începe din dreapta mea și puțin din față, adică de la poalele înălțimii pe care mă aflu, și continuă până dincolo de orizont, într-un punct care s-ar afla deci în fața mea și puțin în stânga, dar în orice caz foarte departe.

Parc să fie umbra unui copac (de altfel trunchiul acestuia poate fi observat în partea dreaptă) și doi soldați poartă trupul rănit al unui al treilea. Cel rănit are haine de culoare închisă, țesute probabil din lână, un postav țărănesc, făcut în casă. Cel care îl ține de subsuori și se află cu spatele în sensul de înaintare, deci și cu spatele la copacul al cărui trunchi se vede în dreapta, are capul plecat și pare să-l privească atent pe rănit. Cel care-1 susține de picioare privește undeva înainte, peste capul plecat al tovarășului său, fără a ne da posibilitatea să ghicim ce anume privește. Este evident că celor doi le lipsește o targă ce le-ar ușura foarte mult munca. Să-i numim totuși brancardieri. Ei poartă haine subțiri de culoare ceva mai deschisă, haine militare, desigur, haine de simpli soldați. Ei poartă și un fel de pălării liră bor care par să facă pane din uniforma, dar ele nu ne dau nici un fel de indiciu suplimentar asupra armatei din care brancardierii fac sau au făcut parte. Nu se poate distinge dacă rănitul poartă vreun acoperământ de cap, în primul rând pentru că el ține, nu se știe de ce, mâna stângă ridicată. Nu-i putem vedea nici figura schimonosită de durere și nici felul bonetei sau căștii (dacă are). în al doilea rând, el ar fi putut s-o piardă când a fost rănit și e de bănuit că un om care tocmai a fost rănit nu mai este așa de preocupat de șapca lui pentru a o recupera și a și-o pune pe cap.

În depărtare se ghicesc clădirile unui oraș sau ale unui sat sau numai ruinele a ceea ce a fost un oraș sau un sat. În fața unui mormânt care, judecând după casca metalică așezată pe grilajul pitic de lemn, pare să fie mormântul unui soldat se află, în picioare, echipat cu o manta lungă până la pământ și purtând o cască mare de metal prinsă sub bărbie cu o bandă neagră, un alt soldat. Soldatul cel viu e tânăr, are o fața rotunda, grăsulie și imberbă. El ține mâna dreaptă întinsă deasupra crucii simple de lemn și pare că jură răzbunare. Imaginea este solemnă și gravă și este înscrisă într-un peisaj de câmpie mohorâtă cu mai mulți copaci tineri, desfrunziți, răspândiți ici-colo. Totul este foarte cenușiu, deci puteam deduce că e toamna târziu și că plouă.

O sală de tribunal cu bănci de lemn în care stau așezate mai multe persoane. În față un bărbat tânăr îmbrăcat în negru, în togă, de fapt. O femeie mai în vârstă își ține mâinile împreunate și privește cu necruțare într-un punct din stânga imaginii, în off. Are o față rotundă și tristă, iar părul, negru, îi este ascuns în parte de un fel de căciulă.

> **ACUZATOR PUBLIC SĂRACU: cât timp înainte de 23 August s-a întâmplat aceasta?**
> **ACUZAT CRISTESCU: Cu 10-15 zile înainte. D. Maniu a continuat: "Dragule, acest act trebuie făcut de un militar. Numai el poate să-l facă. Spune și d-ta, domnule Cristescu, care ai trecere la d. mareșal; stăruie ca d. mareșal să fie acela care să facă armistițiul..**

(Procesul marii trădări naționale. Ed Eminescu, București, 1946)

De această dată, pur și simplu un morman de cadavre. Fețele a doi dintre cei morți pot fi distinse mai clar. Unul dintre ei are gura deschisă, probabil că a fost surprins de moarte urlând, celălalt are ochii închiși ca pentru somn, are o figură blândă, împăcată cu toate, este foarte tânăr și are o coafură bogată de culoare neagră. Alături de această grămadă de cadavre se află un soldat cu capul descoperit și cu mantaua descheiată. De gâtul lui atârnă o cutie semirotundă în care se află un binoclu sau, pur și simplu, ceva de mâncare. Fața celui viu pare răscolită de oroare, de groază. Ochii îi sunt supradilatați și privesc undeva în sus, iar mâna lui dreaptă atinge cu vârful degetelor partea dintre frunte și tâmpla dreaptă.

*

Ar trebui să-și amintească măcar chipul uneia dintre numeroasele lui mame. Spre deosebire de Zare, nu reușește să numere cu precizie primele trei obiecte din memoria lui. În armată au tot discutat despre asta. La Zare totul părea compus din unități discrete înconjurate de ceață, câteva piscuri ivite dintr-o masă câlțoasă. La el, în schimb, fiecare amintire avea un detaliu clar și restul ascuns dedesubt, un mozaic de aisberguri; văzut de sus el oferă o singură siglă a cuvântului Eu; dacă ar putea fi văzut de sub apa oceanului, dar cine să-l vadă de acolo?, probabil că ar oferi sensuri noi, complexe, largi, chiar dacă ale aceluiași

cuvânt. Continuă să se servească de prima imagine, cea mai concentrată și, deci, în mod fatal mincinoasă. Se numește Radu A. Grințu. S-a născut în anul 1949 și nu știe unde. A crescut în satul Burlești unde a fost îngrijit de o femeie uscățivă și tăcută căreia el îi spunea mamă. Această femeie avea un frate în orașul București. El îl credea unchi. I se spunea Vergu. Când ultima lui "mamă" a fost găsită moartă în marginea râului (spălase rufe toată ziua), unchiul Vergu a venit de la București și l-a dus cu trenul la Casa de copii din Sinaia. Unele detalii din acea clădire i s-au părut, în mod ciudat, cunoscute. Ce fel de coincidență trebuie considerată aceasta? Poate începe astfel un scenariu de Bildungsfilm?

K. **Infanteria Marină și forța ei perlocuționara**

Momentul în care adevărul Infanteriei Marine ar fi putut să vi se dezvăluie și vouă, în sfârșit, a fost ziua în care un copil cu ochii spălăciți și cu părul blond-cânepiu s-a apropiat, sub ochii voștri, de mutra încordată a infanteristului Anton Grințu și i-a vorbit într-o limbă necunoscută mișcându-și capul de la stânga la dreapta cum fac bulgarii când vor să spună da. Râdea și-și clătina capul. Nimeni nu înțelegea ce e cu copilul ăla acolo și ce vrea. Privirea lui, poate, dacă cineva ar fi avut timp s-o examineze, spunea totul, dar nimănui nu-i, trecea prin minte că și un copil poate să înnebunească. Abia când a încercat să-i scoată cuiva ochii și țipând s-a agățat de cartușierele voastre, abia atunci cineva s-a gândit că e nebun și că trebuie luat cu binișorul.
"Hai d'aci, bă țâcă, zicea bătrânul că i-ar fi zis chiar el, hai d'aci că poate-i vine *frunuia* prin minte să te împuște.' L-a luat și l-a dus în tabăra vânătorilor de munte. Și ei se aflau acolo la fel de inutil și absurd ca și Infanteria Marină, ca și Dorobanții și Pionierii și alții, atâția. Acel moment al adevărului a trecut repede pe lângă voi. Șoferul de ambulanță, dacă ar fi fost treaz, și-ar fi dat seama imediat cu ce fel de sindrom are de-a face și s-ar fi și pregătit să plece cu copilul la spital, la Bălăceanca, dar așa...

Copilul ăla a fost plasat însă în tabăra vecinilor și de acolo e foarte posibil să fi nimerit la tanchiștii sau la geniștii maghiari, la infanteriștii italieni sau la Luftwaffe. Va fi ajuns el în cele din urmă și în buncărul lui Hitler (Wolfschanze, Vizuina lupului), așa cum, peste ani, avea să povestească la un pahar de vodcă în schița *Mille pardons, madame!* a lui Șukșin? Hei Vova, încotro băiatule, tu nu vezi că șoferul ambulanței încă doarme râzând de niște bețivi care au făcut pușcărie pentru că s-au îmbătat cu apă distilată?

Ce știi tu despre știința pe care trebuie să o înmagazineze un mare savant pentru a demonstra cât de vitală este pentru om agresivitatea și să obțină apoi premiul Nobel pentru biologie? Copiii, după părerea acestuia din urmă, trebuie feriți mai întâi de agresivitatea care zace în ei și abia apoi de cea a oamenilor mari.

În încercuirea de la sfârșitul lui noiembrie '42 deja nici unul dintre voi nu-și mai amintea de copilul nebun de pe malul Donețului. Iată-vă scăpați cu toții vii și nevătămați (ba poate vătămați), stând aici, la căldură, lângă cazanul în

care se fierbe boasca de corcoduşe şi struguri a lui nea Anton, fostul Infanterist. În ce fel aţi fi putut voi să determinaţi ca acele lucruri îngrozitoare să nu se întâmple? Sau mai bine zis, cum aţi reuşit să le daţi curs, să le provocaţi, altfel decât prin propria voastră ignoranţă şi tăcere?

Da, da degeaba ziceţi că nu vă pasă şi că totul a trecut în cele din urmă. Suntem tot timpul soldaţi, dar nişte soldaţi pe ai căror umeri apasă răspunderi de generali; de tăcerea şi ignoranţa noastră poate depinde soarta multor bătălii care încă n-au început. Dacă, din întâmplare veţi deveni cândva generali, ceea ce nu cred, nici atunci nu veţi schimba mare lucru într-o bătălie sau în lume înainte de a câştiga în voi înşivă lupta cu ignoranţa şi tăcerea. N-are rost să păstraţi tăcerea aceasta "de moarte", încercaţi să vorbiţi, formulaţi propoziţii coerente, abia între ele se va instala din când în când o tăcere "viabilă", o PACE.

"Ce puţin lucru îi trebuie omului ca să fie fericit!" - mai zicea moş Anton Grinţu după ce cu ajutorul băiatului pusese şi al doilea cazan de tescovină la fiert, iar voi deja simţeaţi în nări mirosul imposibil de descris al fânului cosit pe obcină o dată cu mirosul primelor picături de alcool tare de fructe scurs în cofa din lemn de dud. Nu de coşmaruri ar trebui să vă temeţi, ci de eventualitatea că odată treziţi dintr-un somn în fânul acela v-aţi duce să vă vărsaţi maţele din cauza amintirii'.

"Tot am ajuns om de munte, m-am însurat a doua oară cu o munteancă ce stătuse cu porcii ascunşi pe râu tot timpul războiului. Taica socru era om bătrân. făcuse războiul din şaişpe şi credea în armată, crezuse adică până in ziua în care veniseră şi-i rechiziţionaseră patru juninci şi doi cai lăsându-i o hârtie pe care înainte de a muri nici n-a găsit-o la iuţeală să se şteargă cu ee undeva. Se strângeau la el în casă toate femeile singure şi fetele tinere, băgau vitele pe râu în spatele casei. în pădure, printre stejari, le legau şi le luau talăngile. Stăteau acolo pe întuneric şi vorbeau de cele mai grozave lucruri. Nimic nu ghiceau din ce avea să se întâmple, nici în vise, nici în semne cereşti."

Acum regula povestirii părea să se schimbe. Plăcerea teribilă pe care moş Anton o trăise aproape trei ani, mersul călare peste mameloanele dulci ale peisajului bucovinean, cositul şi întorsul fânului, apa rece a izvorului (probabil unul dintre puţinele vise împlinite ale unuia din soldaţii Infanteriei Marine izolate două săptămâni fără apă pe insula Şerpilor), gustul afinelor, al merelor dulci şi al perelor zemoase, somnul şi dragostea în fân cu o munteancă drăgăstoasă şi blândă, toate-acestea nu mai puteau fi împărtăşite nimănui. Poate de aceea acum nu se mai adresa direct jarului din vatra cazanului, ci ridicase privirea şi-i urmărea pe cei care încă mai încercau să înţeleagă totul împreună cu povestitorul. Se vedea pe feţele lor că nu ştiu să se bucure şi asta îl mulţumea pe bătrân. Plăcerea aceea rămânea numai a lui, nimic nu i-o putea fura, povestirea ei nu însemna o redistribuire. Când ajunsese să vorbească despre copilul pe care i-l făcuse munteanca şi descrisese în amănunt ce făcuse moaşa împreună cu babele satului, Popescu a simţit dintr-o dată că ceva se clarifică şi în mintea lui de observator indiferent.

Dacă Grinţu ar fi admis să primească sugestii pentru scenariul său, una dintre desfăşurările lui ipotetice ar fi arătat astfel:

Încă tânăr, Anton Grințu se decidea să coboare prima dată din satul de munte în care se recăsătorise până în centrul urban cel mai apropiat. În mintea lui zăpăcită de fericirea simplă pe care o trăise în ultimii trei ani, ignorând toate pericolele posibile, necunoscând deloc vicisitudinile reale ale epocii, își făcu loc o hotărâre ciudată; aceea de a lua cu el, poate din orgoliu, poate din plăcere, copilul care abia depășise un an și era foarte vânjos, ca un adevărat fiu de munteancă hrănit cu laptele gras al vacilor de acolo.

Pus într-un fel de rucsac cu spătar, între perne umplute cu fân, copilul face primul său drum în afara satului natal. Trece prin pădurile de fagi, prin zmeurișuri și pe platouri unde pasc turme de oi. Ajung în cele din urmă amândoi într-un sat de sub munte. Anton dă ziua bună tuturor celor pe care-i întâlnește. Cei mai mulți îi răspund, deși nu-l cunosc, alții însă se arată suspicioși și tac. De ce vor fi gândit atunci acești ignoranți tăcuți vor depinde multe lucruri din biografia ulterioară a celor doi, tată și fiu. Anton încă mai poartă pantaloni militari, foștii lui pantaloni de infanterist marinar, cămașa, pulovărul de lână groasă și laibărul sunt făcute de mâna muntencei celei harnice. Unul dintre aceste obiecte de îmbrăcăminte pare să fie la originea suspiciunii unuia dintre cei care nu i-au răspuns infanteristului la bună ziua.

Merg apoi pe un drum forestier, mai departe, către orășelul despre care Anton știe că se află la 10 kilometri în față. Din când în când se oprește, dă jos rucsacul și-i vorbește copilului, îi dă sirop de zmeură din biberonul pregătit de acasă de către munteancă. Îl mângâie și îl ascultă cu duioșie cum strigă "ma-ma" sau râde. Pe drum sunt depășiți de un tip călare. Acesta nu e un muntean din sus de munte, Grințu Anton l-ar fi recunoscut, ci mai degrabă unul din satul de sub munte, poate chiar unul dintre cei care nu i-au răspuns la salut. Anton îl salută și de data aceasta, dar el tot nu răspunde sau face doar o mișcare din cap pentru a răspunde. Mai târziu se va dovedi că nici această mișcare nu a fost un salut ci o continuare a mișcării calului, o simplă zdruncinătură. Acel om era, de fapt, soțul de atunci al primei neveste a lui Anton.

Ajuns în micul târg, centru al valorificării laptelui și lânii, legat de un oraș mai mare printr-o cale ferată îngustă construită mai demult pentru necesitățile industriei forestiere. Anton caută un magazin, o prăvălie de unde să-i cumpere hăinuțe de oraș micuțului și, dacă găsește, basmale, pânze subțiri și colorate pentru rochiile muntencei. Trece prin fața miliției orașului și i se pare că vede în curte un cal mocănesc. Dă copilul jos din rucsac și-l ia în brațe. Ajunge pe strada principală și vede că fostele prăvălii evreiești sunt închise sau vând altceva decât ce vindeau pe vremuri. În fața uneia dintre ele este oprit de o patrulă a miliției care-i cere buletinul și-l roagă să meargă la post.

E de verificat numai dacă acest lucru s-a petrecut sau nu în 1951, altfel, nici virtualul autor al scenariului și nici cel care îl sugerează nu pot oferi nici un fel de detalii. E clar numai că de aici Grințu cel mic pleacă spre orfelinat, iar Anton, după ce așteaptă o săptămână în beci, află în sfârșit că cei din satul unde s-a însurat prima dată nu l-au uitat. Ba unii chiar și-au amintit că el ar fi simpatizat cu legionarii înainte de a pleca pe front. Nu e vorba numai de ignoranța sau tăcerea cuiva în fața salutului muntenesc: ziua bună. Organele locale nu-și pot

permite să-l lase să urce înapoi în muntele cu fân și izvoare, cu vaci și porci, cu meri și pruni pe un om asupra căruia plutesc bănuieli. Dar el nu mai ajunge niciodată în bălțile cu stuf și pește pe care le-a părăsit când era încă adolescent. Este invitat să se așeze, împreună cu alți oameni la fel de periculoși ca și el, într-un loc mult mai secetos, departe de baltă, în preajma unei păduri de salcâmi.

Lamentarea n-ar avea nici un rost, asupra supraviețuirii. Anton e de multă vreme documentat, balta oricum nu i-a plăcut încă de când era mic, așa că și într-un bordei din marginea pădurii de salcâmi se putea supraviețui,

Apoi, dacă viața bătrânului ar fi un roman de mare succes în zilele noastre, a presupusului său fiu, pedagogul de la Liceul de Mecanică Fină, ar fi cel mult un scenariu de film cu puține șanse de a intra în producție. De vreme ce aceste generații nu comunică între ele, se teme fiecare de altceva, speră altfel și au idealuri, fatal, diferite, pentru cine atunci, ar emite pedagogul Grințu minuțiosul lui scenariu? Dorința lui de a-1 elabora nu e decât expresia simplei plăceri de a trăi totul la vedere, în lumina becurilor de câteva sute de wați, în fața obiectivelor normale și grandangulare, totul cu 24 de imagini pe secundă. E încurajator să știi că viața ta se petrece în întregime în fața camerelor de luat vederi. Singurul dubiu este legat de existența cuiva de partea cealaltă a obiectivului. În absența lui, nici cei care vin nu vor putea imagina nimic pornind de la detaliile atât de minuțios înregistrate. Ei nu vor putea broda pe marginea lor nici măcar atât cât a lucrat imaginația lui Popescu la auzul poveștii lui Anton, cel atât de îmbătrânit înainte de vreme.

"Judecând după cantitatea de suferință bizară și fără cauză, războiul îl poartă mai mult mamele" - își spune Popescu în timp ce stă afară, în curtea cu oi a proprietarului cazanului de țuică și așteaptă să crească lumina dimineții pe deasupra grămezilor de cenușă și boască fumegândă. Au urcat într-o căruță lăsată acolo de cu seara și butoiul cu țuică și tocitoarea goală în care a fost boasca și rucsacul lui Popescu și cei câțiva snopi de vița uscată care au rămas nearși. Bălanul a rămas înăuntru și-l sfătuiește pe unul care nu știe prea bine cum se încarcă un cazan. Pare mai proaspăt și mai vesel decât era de cu seară, pune chiar el mâna să etanșeizeze cu lut părțile în care se îmbucă țevile de aramă ale Alambicului. Mai are timp până ce vine cu caii cel care i-a împrumutat pentru o noapte căruța. Nimeni nu mai are chef să povestească, iar cei din sat, oamenii mai bătrâni care știu că într-adevăr bălanul Anton s-a instalat aici mai târziu și e un venetic, îl privesc cu oarecare suspiciune. Pe vremuri s-ar fi temut de aceste priviri tăcute și ignorante, dar acum nu-i mai pasă, le ignoră și-și râde de ele. În tăcerea lăsată simțurile celelalte se ascut și, iată, dintr-o dată simt cu toții un miros ciudat de mămăligă afumată. Mai întâi nu știu ce să creadă, s-a apucat cineva să facă mămăligă la ora asta? Popescu intră și el tocmai când mirosul devine din ce în ce mai pătrunzător. Observă că de data aceasta cel care stă în fața vetrei și alimentează focul tace, nu are nimic de povestit și nu are nici ascultători. Îl aude pe bătrân spunând pe un ton cât se poate de neutru:

- Măi Tudore, de ce te lăcomești, vere?

Cel din fața focului tresare de parcă ar fi fost prins la furat și se uită speriat spre bătrân. În același timp privirea lui e și agresivă, impertinentă; "Ce vrea

veneticul ăsta de la mine?" Nerușinarea cu care îl înfruntă din priviri pe bătrân (de fapt nici diferența de vârstă dintre ei nu-i prea mare) nu reușește totuși să-i ascundă sperietura. Ceilalți se scuturară și ei de amorțeala care îi cuprinsese. Ceva se întâmpla în fața ochilor lor adormiți și ei încă nu înțelegeau ce.

- De ce. bre, nea Antoane? - întreabă cel de lângă vatră.

- Păi, ai pus porumb în boască să-ți iasă țuica mai tare!

- Io, bre, să-i sară ochii...

- Ai, mă, nu te mai jura, nu vezi că miroase a mămăligă arsă?

Cei de pe margine râd. Al dracu', moș Anton, pe toate le știe!

Gavrilă intră și ei cu figura încă buimacă de somn, dar suficient de montată pentru ca toți să-i observe și furia

- Ce-i măi Tudore, tu-ți paștele mă-ti, vrei să-mi strici cazanul?

Îi arde imediat două palme seci numitului Tudor, care-i totuși mai în vârstă decât el, și pune mâna pe crengi să scoată focul de sub cazan. Ceilalți nu mai râd. Gavrilă varsă apă pe foc și ia o cârpă să desfacă țeava fierbinte de cupru din lăcașul ei de deasupra cazanului. Aburi tari de alcool se răspândesc prin încăpere și afară unde șoferul ambulanței îi simte și el și se trezește. Apare buimac în ușă și nu înțelege de ce proprietarul cazanului toarnă apă rece cu furtunul pe boasca abia dată fiert. Tudor îl lovește când iese pe ușă înjurând și șoferul îl întreabă jovial:

- Ce-ai, bre, nea Tudore?

Popescu iese și el. Un fel de lehamite i se citește pe față. Se întoarce din ușă și-i face semn bătrânului că a venit omul cu caii. Peste mai puțin de zece minute, lumina soarelui e deja puternică acum, ei stau în căruța cu tocitoarea și butoiul de țuică și ocolesc pe un drum desfundat curtea Industriei locale.

În curtea dispensarului, prin fața căreia trec, se vede o ambulanță nouă. În jurul ei trebăluiește un șofer tânăr. Ăsta probabil că încă n-a avut ocazia să-l ducă pe Sică la ospiciu. Drumul pe care au intrat cu căruța pare un drum bun, pietruit, gropile pline cu apă sunt mult mai rare, iar panourile vopsite în roșu cu inscripții mobilizatoare adăugate cu alb sunt mult mai dese. E o zi plăcută, va fi probabil plină de soare, așa cum merită să fie o zi de după furtună. În fereastra unei case Popescu zărește o păpușă uriașă îmbrăcată in roșu. Constată numai că efectul asupra trecătorului e foarte trist, deși intenția cu care cineva a pus acolo păpușa era de înfrumusețare a imaginii. Un copil cu nasul turtit de geam ar fi fost cu totul altceva. Casa e mare și pare a unui om înstărit. În tencuiala casei sunt prinse bucăți de oglinda și romburi colorate de faianță. În spatele curții, cineva care ar privi mai atent l-ar vedea pe Tudor sărind gardul cu o furcă în mână.

Mai departe, tot pe partea dreaptă a drumului, se află și clădirea cu etaj a miliției. Pe scările de la intrare se vede o femeie nu tocmai subțire, cu mânecile rochiei de diftină suflecate și purtând pe cap un fel de fes cu ciucure roșu. "O, fi gospodina miliției" - își spune Popescu privindu-1 furiș pe bătrân. În curtea instituției nu se află nici un cal, ci doar un Aro și două Dacii.

Căruța se clatină apoi amenințător în momentul în care moș Anton îndeamnă caii să cetească pe un alt drum desfundat și împărțit în trei de cele două șanțuri adânci făcute de roțile tractoarelor.

După mai puțin de o jumătate de oră cei doi au reușit să descarce tot ce era în căruță, să deshame caii și să le dea să mănânce dintr-un braț de fân pus direct în tronul căruței, să se spele pe mâini și pe față și să se așeze unul în fața celuilalt 1a o masă de lemn pe prispa strimtă a casei. Popescu își privește ceasul când află de la bătrân la ce ora va trece pe aici autobuzul. Ciocnesc apoi păhărele cu țuică și le dau pe gât. Încep să mănânce din brânza, pâinea și ceapa puse pe masă de bătrân. Tac amândoi și se uită peste câmpul care începe dincolo de gardul viu al curții.

Între ei doi ar putea fi o legătură secretă, dar autorul acestor rânduri o ignoră deocamdată cu desăvârșire.

*

(KITSCH)... cuvântul *abțibild* fiind unul din nu prea numeroasele neologisme de origine germană ale limbii române. El semnifică, la propriu, în română ca și în limba de origine, o imagine tipărită în culori pe o suprafață gumată care, prin umezire, poate fi aplicată pe orice obiect. Nu știu cine a inventai abțibildul, când și, mai ales, de ce. Se pare, totuși, că la originea acestui obiect a stat o firească dorință a omului de a înfrumusețea, de a colora și împestrița obiectele din jurul său. Pentru a ghici cam în ce epocă s-a produs această invenție (cucerire a spiritului, nu-i așa?) e suficient să ne gândim că un abțibild nu poate fi aplicat pe un obiect de lemn sculptat, cum ar fi o lingură sau o poartă maramureșană. Incompatibilitatea lui cu lumea rurală pare să-l situeze istoric destul de exact. Tehnica producerii și aplicării abțibildului a evoluat și ea o dată cu numeroasele tehnici ale secolului. Așa au apărut în ultimii 25 de ani autocolantele, variante modeme de abțibild, dar termenul, deși de origine franceză, nu a mai pătruns și în limba română. Aceste noi obiecte, definite prin chiar numele lor ca imagini ce pot fi lipite pe o mașină, au apărut însă și în spațiul geografic în care se vorbește limba română și au apărut în număr mare. Așa s-a ajuns la una din puținele situații de neprotocronism românesc, o situație în care, deși obiectul există și e folosit, limba nu are termenul. Situația este jenantă pentru cei care doresc să-și "înfrumusețeze'' Dacia, Trabantul sau Lada cu astfel de briz-briz-uri și nu-și găsesc cuvântul când cer cuiva să le facă rost de ele. De obicei ei spun: "Fă-mi și mie rost de niște d'alea care se lipesc pe mașină!", ceea ce, să recunoaștem, este o nefericită parafrază. când sunt obligați să precizeze despre ce e vorba, ei folosesc termenul vechi, abțibild, sau termeni derivați ca "reclamă", "violetă", "șmecherie", termeni la fel de improprii, dar a căror derivare din obiect este interesantă.

În librăriile noastre nu se găsesc decât abțibilduri, cum să le zic?, clasice. Adică cele cu piticul care se spală pe dinți sau urinează la oliță, cele cu flori de colț sau flori de câmp. Acestea nu pot fi folosite cu succes la decorarea automobilului - ele se lipesc doar pe faianța din baie spre a-i îndemna pe copii să se poarte corect în respectivul context. Pentru a avea din cele moderne trebuie să știi să-ți faci rost de ele. Limba română nu ajută 1a așa ceva, dar dă sugestii. O astfel de sugestie e tocmai cuvântul reclamă. Pe străzile noastre vezi parbrize care fac reclamă la produse niciodată întâlnite: ciocolata After eight sau Cognac-ul de ora 14. Superbă farsă joacă acești automobiliști autorilor de astfel

de reclame: foamea lor de abțibild este mai mare decât foamea de respectivul produs.

Dar pentru abțibild sau auto-collant limba mai oferă și sinonimul parțial "șmecherie". Ce vreau să vă povestesc ca exemplu are o legătură cu starea de perplexitate. Când mai lucram vara ca țapinar în vacanțe, am ajuns într-o zi într-un celebru sat românesc din inima țării, un sat din "matca celei mai curate românități", cum spunea Iorga despre acea zonă. Ce credeți că am văzut eu acolo? Un parbriz împopistrat cu zeci de reclame la pasta de dinți Colgate! Nu e grav că posesorul respectivului parbriz dovedea, când te apropiai de el, că nu folosește nici măcar pasta de dinți Primăvara (atât de banala), dar e grav că omul acela se născuse tocmai în satul de care vorbesc. E drept că lucra de câțiva ani buni la oraș, dar *se născuse acolo.* M-am prefăcut interesat și l-am întrebat cum făcuse rost de abțibildurile alea roșii cu care-și decorase mașina lui galbenă. Ei bine, la schimb! Omul dăduse pe ele un ștergar vechi, brodat de mama lui pe care acum venise s-o viziteze. Mișto șmecherie! Nu voi numi acel sat din respectul pe care i-1 port, dar perplexitatea în care te poate arunca un astfel de fiu al lui pot spune că-i durabilă.

ALTE PĂRERI

Când ți se povestește ceva foarte captivant
teme-te de un singur lucru: să nu uiți de-ale tale!

L. **Metoda pașilor adăugați**

Din locul în care se oprise trenul, prin fereastra compartimentului în care se afla elevul Popescu, se putea citi pe o stivă de țevi subțiri de trei țoli următoarea propoziție:

TRĂIASCĂ PACEA PE TTERA

Cel care folosise vopseaua roșie a întreprinderii în felul mai sus arătat era, probabil, un bun cunoscător al limbii franceze și își amintise, în timp ce scria Terra cu doi T, de cuvântul franțuzesc *courgette* (dovlecel) în care, de asemenea, r-ul e simplu, iar t-ul dublat.

Luate una câte una, se gândi Popescu, țevile n-ar mai păstra pe ele decât linii roșii, în lung sau în curmeziș, virgule și arce de cerc, puncte sau linii piezișe și nimeni, o dată pusă în funcțiune instalația din care trebuiau să facă parte acele țevi, n-ar mai fi putut reconstitui textul care acum strălucea la soare pe rampa de mărfuri a acelei gări de câmpie. Poate tocmai de aceea țevile erau păstrate în continuare acolo, lăsate pradă ruginii.

Unul dintre ceilalți doi ocupanți ai compartimentului citi cu voce tare inscripția și spuse: Hm!

Popescu îl recunoscu după voce, fără să întoarcă ochii spre el: era cel gras, cu ochelari, cel căruia însoțitorul său i se adresase tot timpul cu tovarășe director. Băiatul aștepta cu răbdare ca celălalt să găsească și în acest gest atât de simplu al directorului un pretext pentru a începe o nouă poveste. Până atunci Subalternul (e numele cel mai potrivit pentru asemenea personaj) tot găsise astfel de pretexte la fiecare kilometru de cale ferată și tot povestise ținându-l pe bietul director cu gura căscată mai abitir decât reușise cândva Șeherazada să-l țină pe sultan.

Treceau pe lângă un câmp pe care mai mulți țărani semănau cu călcâiul pepeni și Subalternul deducea imediat (nu atât pentru el însuși cât pentru tovarășul director) că aceia seamănă pepeni, așa că începea să-și amintească de copilăria lui și de cele două pogoane pe care tatăl său punea pepeni în fiecare an. Descria sămânța dicotiledonată și planta în toate fazele ei. Descria fructul cu miezul portocaliu și semințele maronii, "cel mai dulce pepene din câți există și are și coaja foarte subțire" (aici directorul se mira și ochii Subalternului sclipeau

o fracțiune de secundă de bucurie), vorbea de recoltatul lor de cu seara și de transportul cu roaba în beciul de sub casă. De cât de reci erau acei pepeni dimineața la trei, când erau puși în căruță să fie duși la vânzare la piața Obor. Directorul se ștergea pe gât și pe față cu o batistă uriașă, era transpirat tot, apoi ofta, probabil gândindu-se la răcoarea din beci și la gustul pepenilor. Da. da, continua Subalternul, pe la patru dimineața eram deja la bariera Vergului și uneori nici nu ajungeam cu pepenii până-n Obor că ni-i cumpăra lumea pe drum, din căruță.

O dată încheiat ciclul natural al plantei pepene, povestitorul trecea, fără să-și permită să răsufle, la grâu și la porumb, la castraveți și vișini, la arbagic și roșii, vinete, viță de vie, mei românesc și pruni sau corcoduși. Viața la țară, așa cum o prezenta el, era un fel de paradis în care numai el, Subalternul, pe atunci copil, muncea cât șapte oameni mari. După aceea își aducea aminte brusc de altceva și-1 întreba pe director:

- Dumneavoastră, tovarășe director, n-ați lucrat de mic așa, în agricultură, nu?

- Eu? - zicea directorul. Ohoho, de la cinci ani eram cu sapa în mână la prașilă.

Situația nu era tocmai convenabilă pentru povestitor, nu-i convenea nici lui să povestească unuia care era deja cât de cât avizat asupra subiectului și alegea altul cu o iuțeală de invidiat.

- Dar în mină n-ați fost, nu?

- Nu, uite, în mină n-am intrat niciodată - recunoștea grasul.

Era deja mai mult decât suficientă această recunoaștere pentru ca celălalt să înceapă acum să vorbească pe larg despre galerii și vagoneți, stâlpi de susținere și catastrofe adevărate sau posibile. Când ajungea la catastrofe omul se înfierbânta pur și simplu (deși n-ar fi fost necesar, erau cel puțin treizeci de grade la umbra, iar în compartiment căldura devenise insuportabilă), nu-ți puteai da seama dacă inventează sau relatează obiectiv, enumera detalii dintre cele mai insolite, găsea chichițe și descoperea vinovății, știa exact ce vârstă și câți copii avea fiecare accidentat, ce declarase directorul minei și ce spuseseră reprezentanții ministerului de resort, cine furase material, cine nu fusese atent, care nevinovat fusese pedepsit, oferea soluții și propunea măsuri radicale. Directorul aproape că începea să moțăie în acest timp, și Subalternul se oprea brusc, căuta cu privirea lui agilă încă ceva de care să-și lege povestirea pentru a o face mai atractivă. aproape că nici nu sesiza prezența lui Popescu în compartiment, își arunca privirea pe fereastră și striga:

- Ia uite, domnule, ce-au făcut ăștia aici!

Directorul redevenea dintr-o dată atent și Subalternul îl și stimula:

- Ați văzut?

- Nu, ce era?

Povestitorul nu aștepta mai mult decât acest minim semn de curiozitate că și începea un alt potop de vorbe din care se dovedea că el e un om umblat și priceput, drept, cinstit, curajos și cu o moralitate de netăgăduit. Construcțiile de

drumuri, conducte, linii de înaltă tensiune, poduri sau hidrocentrale erau domenii prin care el însuși trecuse și făcuse pe acolo un mare număr de minuni. Nici nu putea fi numită lăudăroșenie vorbăria lui continuă, era mai degrabă o performanță; la un concurs de ocupat atenția directorilor cu fleacuri ar fi ieșit primul.

Acum însă făcea o pauză inexplicabil de lungă, iar trenul întârzia să se pună în mișcare.

Subalternul ar fi putut să vorbească despre trenuri și locomotive, dar acesta părea un subiect epuizat, povestise deja o catastrofă feroviară "care i se întâmplase chiar lui, adică în familia lui". Desigur că la o asemenea exprimare nu numai directorul, dar și Popescu și un alt călător, care se afla pe culoar și o auzise prin ușa întredeschisă, căscaseră ochii.

Totul se întâmpla se în jurul Craiovei pe o vreme caniculară, probabil că unele șine se torsionaseră ușor și un cumnat de al Subalternului se afla în cursă cu o garnitură de marfă. Acel cumnat al lui era, ați înțeles, mecanic de locomotive Diesel, un băiat bun, pâinea lui Dumnezeu, cuminte și ascultător.

Ei bine, și, cum mergeau ei așa pe căldura aia cu locomotiva și cu 34 de vagoane pline în urma lor, ajung într-un loc în care linia cobora într-o pantă destul de abruptă, iar la piciorul pantei se găsea și o curbă ușoară. Cumnatul cunoștea drumul, mai trecuse pe acolo de zeci de ori, știa cu ce viteză trebuie să meargă, avea și ochii ațintiți pe tabelul cu parametrii regulamentari calculați pentru siguranța mersului în condițiile acelui drum și a încărcăturii pe care o aveau in spate. Mai trebuia luată în calcul și căldura care ar fi putut deforma puțin șinele. Pe măsură ce povestea se complica cu toate aceste date tehnice, Subalternul mai adăuga și câte un "și atunci" rostit pe un ton mai înalt. Cei trei ascultători trebuiau menținuți sub o presiune constantă. În fine, pe scurt, cumnatul mecanic primise ordin să se grăbească puțin pentru a face loc unui accelerat sau rapid care venea dinspre Timișoara și, la baza pantei, acolo unde începea curba aia ușoară. Încercase să frâneze, locomotiva sărise de pe linii, iar vagoanele care se aflau în spate, deși nu căzuseră și ele, împinseseră locomotiva înfrânată pe deasupra traverselor, din traversă în traversă, cale de vreo două sute de metri. În fond, nimic foarte grav, cei trei chiar răsuflă într-un fel ușurați, directorul ceva mai convins decât ceilalți.

Ei, da, dar eroismul povestitorului în această catastrofă feroviară care "i s-a întâmplat chiar lui în familie" abia de aici încolo începea. El fusese cel care aflase primul despre accident pentru că lucra pe atunci în funcția de contabil într-o gară mare din apropierea accidentului. Apoi tot el descoperise mai demult (este obligat să facă o paranteză) că o anume tanti Veturia, un fel de vecină a unei colege de serviciu a soției povestitorului, cunoscută în timpul unei excursii cu autocarul la Porțile de Fier, era și cumnată cu unul dintre secretarii ministrului transporturilor, deci prin ea se putea ajunge în audiență la ministru. Povestitorul reținuse această prețioasă informație încă de atunci când avusese loc excursia și avusese grijă să întrețină respectiva relație. Meritul lui important era ca mecanicul de locomotivă, cumnatul deci, să nu fie dat afară din personalul C.F.R. Plătea tot, cheltuielile pentru reparații, deplasarea macaralei speciale care

venise să repună locomotiva pe șine, alte cheltuieli legate de catastrofa pentru care nici nu era vinovat (suma nu era foarte mare), dar trebuia să fie salvat de la excluderea din rândul cadrelor C.F.R. Această grea sarcină și-o asumă tocmai povestitorul și, pentru a o duce la bun sfârșit, își luase chiar a doua zi după accident concediu de odihnă.

Partea a doua a poveștii cu catastrofa feroviară îl ținu foarte încordat pe director. Subalternul povestea, de fapt, ce poate fi mai captivant pentru un biet directoraș?, cum se poate obține o audiență la un ministru și cum trebuie să faci pentru a-1 convinge pe înaltul personaj că ceea ce ceri tu pentru un năpăstuit de cumnat este același lucru cu ceea ce de drept i se cuvine. Detaliile înaintării din secretară în secretară erau foarte captivante, iar discursul ținut în fața ministrului un adevărat poem. Printre altele zicea că-i zisese ministrului așa:

- Tovarășe ministru, noi am iubit calea ferata de mici copii, eu și cumnatul meu, pe care-1 cunosc din fragedă copilărie, ne-am născut în fum de locomotive și în fum de locomotive vrem să murim...

Et caetera et caetera.

Directorul părea încântat de poveste, dar parcă și începea să se teamă puțin de volubilul său subaltern.

Poate și de asta încerca acum s-o facă pe ursuzul, pe distratul sau pe obositul pentru a nu-1 mai încuraja pe celălalt să-și dea drumul la gură. Sau. pur și simplu, acela încă nu găsise un pretext și o temă convenabile.

Popescu se plictisi să mai aștepte reluarea inepuizabilului șir de inepții ale Subalternului și ieși pe culoar. Directorul îi făcu semn să lase ușa deschisă. Căldura din tren era de-a dreptul sufocantă. Oricum, neobișnuită pentru luna aprilie.

În partea opusă rampei cu mărfuri se afla câmpul. O tarla de culoare verde, un verde crud și foarte intens, bătând spre albastru (probabil o tarla cultivată de mai mulți ani cu lucernă) și o alta de culoare neagra, arată de toamna și acum învăluită în aburi ușori.

Băiatul deschise fereastra și simți în nări mirosul proaspăt de primăvară. Urmări cu privirea drumul de țară ce despărțea cele două tarlale și un cârd de ciori cate-l survolau de-a curmezișul. Nu departe de terasamentul căii ferate drumul cobora într-un fel de vâlcea (deasupra căreia aerul încălzit de soarele puternic juca în ape) și putea fi văzut din nou urcând aproape de orizont pe lângă un copac uriaș, un stejar probabil, care străjuia singuratic întreaga câmpie. Trenul părea înțepenit acolo, nici un zgomot, nici un șuierat de locomotivă nu se grăbea să-i anunțe plecarea. Câmpul arat avea o măreție specifică, imposibil de descris sau de comparat, ceva în prezența căruia nimeni și nimic, nici chiar trenul, nu mai îndrăznea să se miște sau să șuiere.

Și totuși, după numai câteva minute, Popescu văzu în marginea îndepărtată a plăpumii de aburi, acolo unde drumul subțire și noroios se ridica din valea sau vâlceaua care-1 ascundea, un punct roșu. Rămase cu ochii ațintiți pe acel punct până când distanța scăzu într-atât încât presupunerea inițială să se confirme. Era o femeie tânără care venea grăbită spre calea ferată. Popescu deduse că în valea

în care drumul se ascundea privirii se află un sat.

Fata era încălțată cu cizme de cauciuc și căuta să alerge. Popescu avu chiar emoții pentru ca, dacă aleargă să prindă trenul și personalul ăsta care a întepenit aici de mai bine de douăzeci de minute se pune tocmai acum în mișcare? O încurajă în gând în timp ce încerca să-i distingă trăsăturile feței. "Hai. surioară, că-l prinzi, ar fi nedrept să plece tocmai acum și dacă totuși o face, nu-i nimic, trag eu semnalul de alarmă!"

Prin ușa deschisă a compartimentului se auzi vocea Subalternului. Găsise în sfârșit un alt pretext de trăncăneală. Popescu nu reuși să-și dea seama care anume, era prea concentrat asupra efortului fetei care se zbătea singură într-un câmp de basm ca acela.

Ajunse în cele din urmă, iar trenul, de parcă numai pe ca ar fi așteptat-o, se puse în mișcare încet-încetișor. (Ea se urcase în vagon.) Abia după aceea dădu un șuierat și luă viteză.

În compartiment scena devenise din ce în ce mai strâmtă acum. Directorul se retrăsese în colțul dinspre ușă și încerca să respire, era transpirat tot, agasat. Subalternul era aproape de el și-i povestea din nou ceva ce nu suporta contradicție. Era vorba de un fel de ședință sau miting în care luase și el cuvântul și fusese cel mai logic, cel mai convingător, cel mai aplaudat. Popescu nu înțelese dacă omul fusese invitat acolo să ia cuvântul sau se înscrisese el, din proprie inițiativă, dar, cum ghici repede că era vorba de. o adunare pentru pace care se ținuse în întreprinderea în care lucra omul pe atunci (alta decât cea a cărui director este tovarășul lui de drum de acum). Își spuse că, gata, omul nu mai are mult și începe să vorbească despre ce-a făcut el în război. Era un *miles gloriosus* perfect și te puteai aștepta să afli că el a fost cel care a întors soarta războiului.

Tocmai atunci ușa compartimentului se deschise din nou și fata cu jachetă roșie pe care Popescu o văzuse traversând câmpul întrebă de un loc liber, dădu bună ziua și se așeză.

Avea o geantă de voiaj agățată de umăr și o pungă de plastic în mâna dreaptă. Punga de plastic nu o avusese mai devreme când fugea pe câmp și Popescu îi privi imediat încălțările; într-adevăr, purta pantofi albi, curați, deci în pungă își pusese cizmele cu care venise până aici. Părea să aibă puțin peste douăzeci de ani, dar figura ei copilăroasă, puțin speriată și obosită, nu se armoniza deloc cu fardul pe care și-l adăugase în grabă, la toaletă probabil, pe pleoape și pe sprâncene, pe pomeții obrajilor. Avea o frumusețe aparte, sportivă, sinceră și băiețoasă, cu un procent de feminitate foarte mic, dar perfect integrat în ansamblu. De altfel fiecare element al chipului ei părea urât luat în parte și numai privite împreună dădeau senzația de frumos și ciudat în același timp. Popescu rămase cu ochii ațintiți la ea până ce, tot încercând să-i înlăture, în imaginație, cele câteva umbre de fard și să-i descopere adevăratul ei chip, își dădu seama că o cunoștea, sau că, în orice caz, o mai văzuse cândva.

Începu să caute cu atenție în memorie în timp ce Subalternul, cum era de așteptat, se apucase să vorbească despre faptele lui de arme.

*

(LOCUTOR) “A spune ceva înseamnă a face un lucru anume, adică a spune ceea ce se spune. Un vorbitor produce sunete, un scriitor așterne pe hârtie simboluri grafice” (acte locuționare).

"Dar dincolo de acestea un vorbitor mai face și altceva. El pune o întrebare, dă un ordin, cere, propune, enunță" (acte ilocuționare).

“În sfârșit, prin spunerea a ceea ce se spune, se înfăptuiește și un al treilea tip de act. Pot să vă intimidez, să vă informez, să vă nedumeresc, să vă întristez sau să vă înveselesc, să vă adorm, să vă conving etc.” (acte perlocuționare).

LOCUȚIUNE = Grup de cuvinte cu înțeles unitar, care se comportă din punct de vedere gramatical ca o singură parte de vorbire. (DEX, p. 506).

*

O sală de festivități. Elevi din toate clasele, profesori, pedagogi, nerăbdare sau plictiseală, mici emoții, așteptare prelungită a unui lucru față de care interesul nu e prea ridicat. O acțiune culturală, cum se spune, o acțiune de masă. Popescu Gelu are 14 ani și face parte din această masă. A reușit să ocupe un loc în apropierea ferestrei, stă liniștit, mai liniștit decât de obicei și privește afară. E o toamnă plină de soare, se apropie sfârșitul lui octombrie și încă nu s-a făcut frig. La masa care ține loc de tribună s-au așezat vreo douăsprezece persoane, scriitori, activiști culturali, directorul Stamatescu, profesorul de istoric Valedulcean, profesoara de română Maria Stănescu, trei sau patru elevi printre care și o fată cu tenul foarte alb și cu părul negru tuns scurt lângă tribună vin să recite mai întâi elevii care au compus ei înșiși versuri.

Prelins in palma mea fluid
Ca o cerneală veche-n călimară
De teama irosirii le închid
Și pumnu-l voi desface mai pe seară

Gând va fi umbră rece peste toate
Și duhurile bune au să vie,
O poezie albă peste noapte
*Cerneala cărnii tale va să scrie.**

Aplauze. Fata subțirică și tunsă scurt aplaudă și ea versurile colegei din Târgu Jiu. Deci cei de la tribună sunt elevi de la alte școli, deduce Popescu și aplaudă tare, vrea să se facă remarcat. Poeta se așază, roșie ca un apus de soare printre palmieri, chiar pe scaunul de lângă cea cu părul negru și alura băiețoasă pe care Gelu nu o mai scapă din ochi. Recită apoi un băiat din Maramureș, o tipă

*Versurile aparțin într-adevăr unei tinere poete din Tg. Jiu pe care am ascultat-o cu ocazia unui cenaclu, dar, din păcate, nu i-am aflat numele sau nu i l-am reținut dacă el a fost rostit de cineva pe scenă. Cândva, ea va deveni o poetă cunoscută și, poate, în volumele ei veți întâlni și aceste versuri (n.a.).

durdulie și negricioasă de la Constanța, apoi ea, aleasa privirilor lui Gelu, dar despre ea nu spune nimeni din ce zonă a țării provine. Recită cu un accent nu tocmai românesc o traducere proprie după o poezie de Ady Endre. Popescu aplaudă din răsputeri. Murmurul sălii se potolește greu, dar nu entuziasmul ci indisciplina e la origine. Un tip cu chelie se ridică și începe să-și amintească de cum era când era el elev, încearcă să fie glumeț, dar glumele lui nu amuză pe nimeni. Câțiva elevi hohotesc totuși în contratimp cu poantele slabe ale vorbitorului. De la tribună, profesorii lansează câte un ssst! Gelu se întoarce brusc spre fratele lui, Zare, și-l întreabă:

- Bă, cine-i aia de la tribună, a doua din stângă, aia cu părul scurt?

Zare ridică plictisit din umeri. Apoi începe s-o examineze cu atenție pe fată (la sfârșitul reuniunii îl va ruga chiar el pe profesorul Valedulcean să-i afle numele și adresa fetei. Acesta va râde, ce-i cu tine. Zare, iar te-ai îndrăgostit la prima vedere? Dar nu va reuși să afle decât că pe fată o cheamă Ana și că e din orașul Sfântu Gheorghe.)

- Nu-i de la noi din școală? - mai întreabă Gelu.

- Nu cred, zice Zare și, dacă nici el n-o cunoaște, înseamnă ca fata într-adevăr nu e de pe aici. Zare e clasa a zecea și le cunoaște pe toate fetele din liceu.

Ea ascultă tot ce se spune sau se citește privind sala cu un aer absent și rozându-și o unghie. Popescu Gelu îi vede numai degetul și ochii. De câte ori se termină o poezie sau cuvântul cuiva, amintirile chelului, spre exemplu, fata scoate degetul din gură și aplaudă împreună cu toți ceilalți. În urma degetului, buzele ei rămân într-un zâmbet enigmatic. Îi vine din nou rândul să citească, de data asta o mică povestire lirică scrisă chiar de ea. Gelu se apleacă în fața și ascultă cu ochii larg deschiși și cu gura căscată, dar nu reușește să înțeleagă vreun cuvânt, nu prinde nici sensul general al poveștii; râde doar împreună cu ceilalți Când vreun accent pus greșit schimbă sensul câte unui cuvânt. Nu-și mai amintește dacă și el a aliat atunci cum o chema pe autoare sau nu. Își amintește numai aerul ei absent din momentele în care era aplaudata și felul în care își rodea unghiile de parcă fabrica încet-încet acel zâmbet pe care îl lăsa apoi la vedere pentru câteva secunde.

- Dar dumneata ce-ai fost în armată? - întreabă directorul.

- Poștar! - declară plin de mândrie Subalternul.

- Cum poștar, ce armă e asta?

- Hă, hă, e o armă secretă, tovarășe director!

Tonul este de: "Hă, hă, ce știți dumneavoastră?"

În rest, povestea este la fel de plină de lăudăroșenii și alte gogoși ca și cele de până acum. Omul își făcea serviciul militar la Direcția Intendenței și o ducea foarte bine, făcea operațiunile de cartare a corespondenței, scria scrisori pentru camarazii care veneau la el să-l roage s-o facă, scria și cereri, petiții, dădea sfaturi juridice celor care aveau nevoie de ele, “aa, nu, asta nu intra în atribuțiile de serviciu, astea erau contra plată, le efectuam în timpul meu liber.” Pe front nu fusese decât o singură dată câteva zile, împreună cu un ofițer, unul la fel de plin de zel și eroism ca și el. Se întorsese îngrozit și jurase să se mutileze dacă vreo dată va fi trimis în linia întâi.

Mai multe sute de soldați care nu se prezentaseră la apelul de seară se strânseseră în fața postului de gardă în care se refugiase căpitanul Cros; timp de o oră îi strigară cele mai murdare înjurături și amenințări. Pentru a-l înfricoșa și mai tare, un exaltat trăgea din când în când focuri de revolver în aer. Pe 30 mai. la prânz, avu loc și o ședință în afara satului pentru constituirea, după modelul rușilor, a unui "soviet" compus din câte trei oameni din fiecare companie, soviet care ar fi urmat să preia conducerea regimentului. Spre marea mea stupefacție, îmi oferiră chiar mie conducerea acestui soviet, ceea ce însenina că trebuia, nici mai mult, nici mai puțin, decât să-l înlocuiesc pe colonel.

(Les carnets de guerre de Louis Barthas, tonnelier. 1914 - 1918.
Editura Maspero, 1979 - Carnetele de război ale lui Louis Barthas.
dogar 1914 1918)

Popescu era în clasa a treia când venise la el unul Zare Popescu din clasa a VI a și-i spusese:

- Tu știi, bă. că eu sunt fratele tău?

Nimeni n-avea nimic împotrivă. Cine ar fi putut să-i împiedice doi copii de la Leagănul de copii să se considere frați, mai ales când pe amândoi îi chema Popescu? Poate și erau frați! Gheorghe Budu, fochistul instalației de încălzire, omul care lucrase mai demult la birouri și fusese dat afară din cauza de beție, chiar spunea uneori:

- Bă, păi unii dintre voi, când ați venit aici, adică în partea ailantă. unde-i creșa, bă, păi nici n-aveați nume; vă botezam noi: Ionescu, Popescu...

Așadar, cu timpul, toți se obișnuiseră să-i considere frați. Lui Gelu i se spunea Popescu, fratele lui Zare, iar lui Zare Popescu, fratele lui Gelu. Lucrul nu putea fi contrazis nici oficial, mai târziu, când amândoi căpătaseră buletine, pentru că în ambele stătea scris:

NATURAL
Prenumele părinților: NATURAL

M. Onomastică specială

Se afla în vagonul din coada trenului și, când trebuise să coboare, văzuse că de la scară până la pietrișul de lângă terasament era o distanță mai mare de un metru. Rugase pe cineva să-i țină valiza, își aruncase jacheta și coborâse și ea ținându-se cu mâinile de scară. Apoi trenul pornise imediat și cel căruia îi lăsase valiza se văzuse obligat s-o arunce pur și simplu. Nu avea nimic fragil în valiză, dar se simțise într-un fel jignită, mai degrabă de întreg contextul decât de gestul, în fond cinstit, al omului care o ajutase. Văzuse apoi că se afla pe rampa de mărfuri a unei gări micuțe și că în jur nu e decât câmp. Deja avea ochii umezi

când îl întrebase pe impiegat de drumul spre satul Burlești. Plânsese apoi tot timpul cât se luptase cu noroiul de-a lungul drumului desfundat care începea chiar vizavi de rampa de mărfuri. (Vis-a-vis, dacă vă place mai mult) când văzuse satul înaintând pe sub ceața din vale ca o procesiune de buburuze, mai suspinase o dată și se oprise. Și-a șters ochii, a dat afară din plămâni tot aerul vechi și a pornit mai departe. În biroul primarului izbucnise din nou, de data aceasta în hohote și, în timp ce nu se putea opri, se asculta și se întreba dacă nu cumva e isterică.

- Liniștiți-vă, domnișoara învățătoare, ce dracu', se poate?

Hai cu neică, hai, nu mai plânge! - zicea primarul și, în cele din urmă, ceea ce o liniștise cu adevărat fusese mirosul de tocană și lavandă pe care îl răspândea acest om uriaș.

Prima vorbă pe care a auzit-o apoi într-o curte de om gospodar de acolo, cum mergea însoțită de primar către viitoarea ei gazdă, a fost:

- No, călca-le-ar minunea de vaci!

Și atunci s-a gândit că oamenii de pe aici nu sunt toți născuți și crescuți în această câmpie fără repere, că unii dintre ei veneau de undeva de la munte sau din podișul Transilvaniei, dar cine, de ce și când îi adusese aici?

*

(MAȘINA) Târgul duminical nu e un obicei românesc dispărut pentru totdeauna (nu insistați și n-o faceți pe folcloristul, domnule profesor!), el continuă să existe și ia forme noi. Este un "nou" care se manifestă la toate nivelele: mijloacele de locomoție cu care se vine și sc pleacă de la târg, prilejul organizării lui, ținuta cerută în zi de târg, natura produselor, locul în care se ține târgul, misterele târgului și ale târgoveților. Este, mai degrabă, o evoluție a formelor pentru că fondul târgului e ceva ce n-a dispărut încă.

Dar când imaginația omului este provocată să schimbe la nivelul formelor, ca poate avansa atât de rapid și de departe încât cineva care nu-i atent poate să nu mai recunoască deloc obiectul, rămas același, în noua lui formă. E aproape un cameleonism.

Iată: o margine de pădure, nu departe de un lac, o pajiște mereu verde, un ideal loc de joacă pentru copiii oamenilor cu mașină. Sâmbăta, cam de pe la prânz încolo, încep să apară Skode, Moskviciuri, Trabanturi și, bineînțeles, Dacii Locul nu e departe nici de oraș și nici de șantier. El începe să semene, la ora amintită, a camping neamenajat, iar oamenii (mici și mari) desfășoară cu succes activitatea de odihnă în aer liber. Copiii s-au dezbrăcat și aleargă Se zbenguie sau au sarcini precise de la părinți. Când totul e ocupat apare, cam brutal, o Volgă obosită din care coboară un țăran. Acesta începe să vândă cireșe (în funcție de anotimp se va schimba cu caise, prune, mere, gutui sau nuci). Are loc o ușoară dezorientare a populației minore care-și uită de sarcini și rămâne cu gura căscată la lada cu cireșe până când unul dintre părinți se hotărăște să vină să-l răscumpere pe fiecare copil plătind țăranului cinci lei și luându-i un cornet mediu de cireșe. Întâmplarea devine declanșatorul unei serii de evenimente neașteptate, dar care se dovedesc ar fi fost minuțios pregătite dinainte. Între ușile deschise ale unei

Dacii se întinde o sfoară pe care se agață mai multe “mileuri” croșetate. Cineva întinde pe iarbă un pled alb și varsă pe el vreo două kilograme de acadele și ''bomboane cu gumă” prevăzute cu un băț, deci tocmai bune pentru a fi consumate în context. Ca la un semn, aproape toate celelalte mașini devin mici magazine ambulante. Sunt expuse spre vânzare ștergare, perdele, cusături pe etamină, jucării de lemn sau de material plastic, coșuri și pălării de paie, maiouri cu chipul lui Alain Delon, agrafe, ace și bile de prins în păr, ba chiar și scule și accesorii de mașină. Familiile comersanților se plimbă de colo-colo și, oprindu-se în fața uneia sau alteia dintre dughene (“în fața” înseamnă aici “lateral dreapta sau stânga”, față de direcția de mers a mașinii). întreabă:

- Cum le dați?

Și după ce află prețul aprobă printr-o mișcare a capului și pleacă. Până când să-și termine cel cu Volga cireșele pe care le-a adus la vânzare, aproape toți “turiștii” au cumpărat și au vândut câte ceva. A apărut între timp (venit pe jos probabil, sau adus de autobuz până la colțul dinspre șosea al pădurii) și un producător de linguri de lemn care nu are un punct fix de vânzare, ci umblă cu ele printre mașini. Înfuriat pe sine, proprietarul unei Dacii roșii care se oprise în locul cu pricina numai pentru a-și înlocui o roată și a mai rămas apoi să-și facă și pana, desface anvelopa roții de rezervă și se gândește s-o vândă. Se duce până la mașina cea mai apropiată (unde se vând bretele) și spune:

-Dau un “Michelin" pe două “Danubiana”!

Soțul tovarășei care ia banii și dă restul la sută după ce a mai vândut o pereche de bretele zâmbește jenat și spune:

- Nu. mulțumesc, noi nu...!

Vestea că cineva vinde un "Michelin'- face turul târgului și un cumpărător foarte interesat se apropie de cel cu Dacia roșie. Cumpărătorul oferă însă două anvelope foarte uzate pe care cel cu “Michelin”-ul le refuză preferând bani. Țăranul cu cireșe aude și el vestea și vine să cumpere cele două anvelope uzate.

- Da’ ce faci bre, cu ele, nu vezi că *e* găurite? - îl întreabă, îngrijorat, un vânzător de oglinzi de buzunar.

- Ehe. zice țăranul și pleacă.

Într-adevăr, câte nu se pot face cu o anvelopă uzată. Puii de o zi ciugulesc cu mare plăcere mălaiul amestecat cu urzici dacă e pus într-un sfert de anvelopă care arată ca un mic jgheab, oile, vacile și caii beau apa numai din jgheaburi mari făcute din anvelope de tractor. Copiii din numeroase sate nu mai știu de mult să se joace cu cercul, dar să împingă o anvelopă pe asfalt îi amuză. Ba, într-un sat din județul Neamț am văzut o mică industrie care folosea anvelopele ca materie primă. Țăranul care pusese pe roate respectiva industrie avea o mașină cu care tăia anvelopele scoțând din ele niște cercuri de cauciuc din care, puse unele lângă altele, clienții lui făceau un fel de tuburi de scurgere a apei pe sub podețul de la poartă (dați-mi o hartă și vă spun imediat în ce sat am văzut asta!).

În fond, sensul primar al cuvântului anvelopă vine de la a acoperi, a împacheta, a învеli, a ascunde, a îmbrobodi etc. Anvelopa este un produs secundar al mașinii și nu un accesoriu al ei.

*

“Să fii curier la Direcția Intendenței e mare lucru, tovarășe director. Păi, dumneavoastră știți ce bani învârteam eu în timpul războiului? Unitatea noastră s-a aflat tot timpul în sudul Dobrogei și a produs ceapă de arbagic, roșii, vinete, usturoi, tot ce era zarzavat și putea să folosească la hrănirea ofițerilor, subofițerilor și soldaților noștri plini de curaj care se aflau pe front în linia întâi. Io zic că în război trebuie să ai și noroc. Păi uite, odată...”

E 1 iulie 1976. Radu A. Grințu tocmai s-a întors dintr-un circuit prin nordul Moldovei și prin Maramureș. Îi însoțește pe vajnicii turiști străini plini de obiecte de artizanat la aeroport, apoi se întoarce în centru cu mașina colegului său, ghidul Vulpe, fostul fotbalist. E obosit și adoarme pe bancheta din dreapta a mașinii. Vulpe oprește mai întâi la el acasă, pe bulevardul Ana Ipătescu, îl lasă pe Grințu adormit în mașină, urcă la el în apartament, își sărută soția (aceasta îi pune de mâncare), mănâncă, bea și o cafeluță, desface bagajul și-i arată soției ce cadouri i-a mai adus de la drum apoi, fumând, coboară din nou în stradă, pornește motorul mașinii, îi trezește pe Grințu și-l întreabă: - Unde să te duc, bătrâne? Unde dormi la noapte, ai vreo gagică?

- Nu. zice Grințu. du-mă la Union, îmi iau cameră acolo că trebuie să vină un prieten să mă caute.

Noi știm că acel prieten este fostul elev Gelu Popescu, acum proaspăt bacalaureat, dar în ce stadiu au ajuns dezvăluirile acestuia nu vom ști decât, poate, din scenariile succesive ale lui Grințu, Și aceasta abia după ce ei se vor întâlni din nou în holul hotelului Union, către seară, și după ce Gelu îi va zice fostului său pedagog:

- Sunt invitat la o zi onomastică, vii cu mine? (Uneori îl tutuia pe Grințu, alteori nu.)

- Da’ ce sfânt e azi? - va întreba Grințu.

- A, nu, pe gagică o cheamă Iulia și așa sărbătorește ea, de 1 iulie.

-Aha.

- Cred că o știți, a fost colegă de clasă cu mine, e o țipă mișto! Mai sunt și alte fete singure.

Grințu va face un gest de plictiseală cu mâna.

- Vă înțeleg, va continua Gelu să i se adreseze cu politețe lui Grințu. după două săptămâni cu franțuzoaicele .

Vor cumpăra flori și se vor duce la petrecerea unde erau totuși mai mulți băieți. Vor sta pe jos, amândoi, vor bea vin și Gelu va continua să povestească.

[1] “Când am ajuns noi se încărcau răniții pe un fel de camion deschis, lipsit de oblonul din spate. Un băiat, de care am aflat pe urmă că era din Breaza, plângea și striga: - Mor, dom’ sergent, mor, nu mai scap! Sergentul îl ținea de mâini și încerca să-l încurajeze: - Nu mori mă, vezi-ți de treabă, cum o să mori? – Ba da, ba da! Și sergentu' iar - Nu mori, mă. Gheorghiță, nici nu ești rănit grav! Băiatu' ăla, abia dacă trecuse de 19 ani, dar în situația în care se afla părea un țânc de 14 ani speriat că și-a pierdut vacile și o să fie bătut măr de ta-su. Rana lui era la gât, una dintre cele mai periculoase răni, tovarășe director, puțini scapă și nici băiatu’

ăla n-a scăpat, am auzit a doua zi că a murit. Da' io un lucru n-am înțeles: băiatu' zicea că nu-l doare rana și sergentu' îi tot zicea că nu-i o rană gravă; de unde știa el c-o să moară? Io cred că există așa, o certitudine pe care nu ți-o ia nimeni și nici să ți-o dea altcineva nu se poate. Dacă cineva îmi spune: "în trei zile mori" nu-l cred. Da' dacă mi-a intrat mie în cap că mor, nu mă mai scapă nici doctoru' ăla, Barnard.

Și, ce credeți, când ne-am întors la comandament, în curte instalaseră o masă de tenis și un ofițer german l-a văzut pe Lotreanu ăsta pe care-l însoțeam eu și l-a întrebat dacă nu joacă. N-a putut să refuze, dar în timp ce juca se făcea din ce în ce mai alb la față, era așa ca aluatu' fața lui și pe urmă a stat toată noaptea la toaletă și a vomitat. Când ne-am întors în țară, n-au trecut două săptămâni și am auzit că a murit în spital. Îi spusese doctorului din prima zi că el are de gând să moară! "

Directorul își drese puțin vocea înainte de a reuși să-l roage pe Subaltern, cu o voce totuși aproape de nerecunoscut, să deschidă fereastra. Acesta sc ridică de pe locul lui cu sprinteneală și o întreabă pe fată:

- Nu vă deranjează, domnișoară, dacă deschid geamul?

Ea tocmai își rodea o unghie și, când îndepărtă degetul de buze, Popescu îi văzu acel zâmbet enigmatic.

"Ea este! Dar cum o cheamă? Cum o cheamă?"

Se gândi că poate, dacă-și șterge puțin albastrul de pe pleoape și rimelul și rujul, numele ei va reveni dintr-o dată în memoria lui.

Bătrânul se alia pe prispa casei lui cu pereții văruiți în albastru deschis și încerca să ascută pe o piatră un briceag vechi și mare cu plăsele de os. Avea pe cap o pălărie veche cu borurile pleoștite și un fel de sclipire de umor și bunătate în ochi. Abia când descoperi această privire, fata se decise definitiv să nu mai plângă. Nu găsea adică nici un răspuns pentru eventualitatea că bătrânul ar fi întrebat-o, privind-o cu acei ochi, de ce plânge. Se simpatizară dintr-o dată, fără vorbe și definitiv. Amândoi se uitară pieziș la primar în timp ce acesta vorbea amestecând termeni oficiali cu cuvinte care-și imagina el că vor fi pe placul bătrânului și apoi izbucniră în râs când îl văzură plecat.

- Rugina de pe fier o mai cureți... - zise bătrânul și scuipă pe piatra pe care încerca să ascută briceagul -... da' de pe capul omului care vrea să moară în funcția de primar, ba!

Într-o zi au adus un prizonier. În timp ce oamenii patrulei îl înconjuraseră pe general pentru a-i povesti peripețiile acțiunii lor, un ofițer se apropie de Neamț, îl înjură și chiar îl amenință băgându-i pumnul sub nas. Câțiva dintre "voluntari'' văzură scena și-l puseră la punct pe ofițer; ei nu permiteau nimănui să se atingă de prizonierul lor. "E prizonierul nostru, au zis ei. Ce, dumneavoastră l-ați capturat?" Aiurit, prizonierul se trezi că i se oferă țigări, cafea, vin etc...

(Les carnets de guerre de Louis Barthas, tonnlier (1914-1918) - Maspero, 79 - trad.' M.N.)

Cu Zare n-avusese timp să stea de vorbă despre fete. Vara, el pleca de obicei în alte tabere decât cele în care mergea Gelu, iar mai târziu se ducea pe șantierele de tineret și se întorcea cu o mulțime de bani cu care cumpăra haine pentru amândoi. Când terminase liceul. Zare lucra la pădure, undeva pe lângă Cluj, și n-avea timp să vină să-l vadă, îi trimitea bani și-l chema pe la el. Când Gelu Popescu intră în clasa a zecea la L.M.F., Zare îi scrise o scrisoare plină dc reproșuri și teorii: el, Zare, urma să plece în armată și cine știe prin ce colț al țării avea să se afle, iar el, Gelu. fratele lui cu care a împărțit și bun și rău (de unde o fi cules Zare o asemenea expresie melodramatică?) a uitat cu totul de el și nu vine deloc să-l vadă? Se aflau în practică cu școala și nu-și putea lua bilet de voie decât pe o jumătate de zi. Către sfârșitul lui septembrie, într-o după amiază ploioasă de joi, Zare apăru amețit la poarta I a liceului, se certă cu portarul care nu voia să-l lase să intre, ocoli gardul de prefabricate și se strecură printr-o spărtură din spatele școlii nimerind chiar sub fereastra atelierului în care se afla Gelu. Maistrul Minea fu bucuros să-1 revadă pe Zare, se îmbrățișă cu el și puse mâna pe o bucată de hârtie pe care scrise un bilet de voie pentru Gelu.

- Dar să-mi ziceți și mie unde vă duceți, zisese maistrul Minea cu gând că poate se duc la vreun restaurant din apropiere și deci ar putea să treacă și el să bea o bere.

- Ne ducem la fete, nea Minea, dacă te crezi în stare îți lăsăm adresa să vii și dumneata.

Maistrul Minea nu ceru nici un fel de adresă, dar pe drum Gelu descoperi că respectiva adresă nici n-ar fi fost ușor de ținut minte. Zare cumpără mai întâi două sticle de vin spumos de la bufetul Mama și, după ce numără banii pe care vânzătorul îi dăduse drept rest de la o sută de lei, intră din nou în local și apăru apoi cu alte două sticle. S-au urcat într-un tramvai cu care au mers aproape o oră fără să spună vreunul vreo vorbă. Era frig și tramvaiul era aproape gol tot timpul. La capătul liniei se afla un cartier care semăna perfect cu un sat. Îl traversară mergând pe jos pe străzile abia pietruite și, după un timp, ieșiră într-un cartier de blocuri noi de unde se vedea câmpul cu porumb încă necules. Se învârtiră de mai multe ori pe aceleași alei noroioase până când întâlniră câțiva soldați care stăteau la căldură lângă o asfaltieră. Zare, care încerca să pară vesel și fără griji, le strigă de departe:

- Hai I.ibi! - ceea ce însemna că le dorește acelora, cum se spune, liberare ușoară.

Unul dintre soldați îi făcu semn-cu două degete în fața buzelor și Zare se apropie de ei și le întinse un pachet de țigări Snagov nedesfăcut. Vorbi ceva cu ei și apoi se hotărî să le lase și o sticlă de vin spumos din cele două pe care le avea sub balon.

Blocul pe care-1 căutau ei de mai bine de o jumătate de oră se afla chiar alături, așa că intrară și urcară pe jos până la etajul șase.

Fata care le deschise ușa era îmbrăcată într-un capot matlasat, roz, era durdulie, negricioasă și probabil că nu se epilase niciodată în viața ei. O chema Ileana și lucra la Tricodava în schimbul de noapte, era verișoară cu Mariana, fata pe care Zare o cunoscuse la Constanța și de la care primise această adresă. Spuse

că Mariana lucrează acum la un magazin de confecții și că vine acasă abia pe la ora nouă seara. Zare desfăcu o sticlă de vin și fata aduse trei pahare pe o tavă pe care era desenat un pepene abia tăiat. Băură fiecare câte două pahare și Zare adormi pe canapea, iar fata se scuză că are treabă în baie și dispăru. Popescu G. își dădu seama, după zgomotul care venea din baie că fata spăla rufe. Se îmbrăcă și ieși din apartament în vârful picioarelor. Aleargă pe scări și pe una dintre aleile pline de noroi până când crezu el că nu mai poate fi ajuns de Zare, în cazul în care acesta s-a trezit și a plecat după el. Ajunse la cămin după ora zece și se strecură prin aceeași spărtură a gardului de prefabricate prin care mai devreme intrase și Zare în curtea școlii.

Abia peste o lună primea o altă scrisoare de la Zare care îl anunța că-și face serviciul militar într-o unitate de geniu, că speră să fie șofer pe un camion și că, probabil, după perioada de instrucție va lucra la Canal. Se declara bucuros de toate astea și-l ruga pe Gelu să-i scrie. Despre ziua în care fuseseră amândoi "la fete" nu scria nici un cuvânt.

Grințu sări drept în sus, Gelu rămase uluit pe covor. Alți invitați care dansau se speriară de gestul brusc al fostului pedagog. Cineva opri muzica.

- Cum, mă, tu ești frate cu Zare Popescu? - strigă Radu.

- Într-un fel - răspunse Gelu - dar de ce, îl cunoașteți?

- Sigur. Da' de ce nu mi-ai spus până acum?

- Asta-i bună - zâmbi Gelu rămânând în continuare așezat pe covor - de unde să știu eu că vă cunoașteți?

- Extraordinar!

- Exact așa s-a mirat și Ana, dar, de fapt, era prea târziu.

Ceilalți crezură ca-s beți și-și văzură de dans.

Subalternul continua să vorbească. Bruia.

"Era lângă noi și un regiment de cavalerie. Ce cai frumoși aveau ăia, tov director! Nu mai țin minte ce regiment era ăla. Parcă 12 Roșiori. M-am împrietenii cu un colonel doctor veterinar care fusese la dresaj la câinii-lup ai poliției. Se luase prea tare de băutură și-l transferaseră. A fost cea mai mare pilă a mea cât am rămas eu acolo. Pe urmă, când am întors armele, știți cum e, n-ai voie să cunoști prea multă lume, m-am făcut și eu că nu-l mai cunosc, da' spunea ăsta că...

- Știi că dacă trenul ar fi pornit aș fi tras semnalul de alarmă pentru tine?

- Bine G.P.. te cred, îmi dai voie să-ți spun G.P.?

- Și eu cum să-ți spun?

- Cum vrei, G.P., cum vrei tu!

- Poate că după ce-ți ștergi fardul și rimelul am să fiu convins că tu ești și am să-ți spun Ana.

- Nu s-ar zice că ești lipsit de inițiative! - zise ea, dar se vedea că e puțin

surprinsă: de unde îi știa el numele?

Aș zice că a fost prima persoană pe care am cunoscut-o când am ajuns în unitate. Eu venisem mai târziu, peste câteva ore puteam să fiu dat dezertor, aveam părul lung și au chemat pe cineva de la trupă să mă tundă. Probabil că nu știa că sunt terist pentru că, imediat ce a intrat pe ușa infirmeriei, m-a întrebat:

- Cum te cheamă, bă. pe tine?

Am răspuns conform contextului:

- Grințu Anton Radu.

- Hm, ce nume! - s-a mirat el, apoi jucându-se cu foarfecele și cu mașina de tuns în părul meu încâlcit, a început să-mi vorbească despre numele proprii.

Am aflat ca numele meu deriva din *Grigore,* adică din slavul *Grigorii* diminutival în rusă sau în ucraineană la *Grișa, Griț*a sau *Griț*ko. articulat apoi, după obiceiul vechi moldovenesc în *Griț*ul *și* pronunțat *Griț*u'. Probabil că na fost intercalat mai târziu pentru a ușura și mai mult pronunțarea în română, dar asta nu fără o legătură cu diverse alte substantive comune (grinda, grindul etc.) aflate în uzaj la vorbitorii din locul meu de origine.

- De unde ești de fel? - m-a întrebat.

- Nu prea știu, am zis, dar tu de unde știi toate astea, ai făcut cumva filologia?

- Pardon, sunt autodidact. Am dat la istorie și n-am reușit!

- Dar știi ce-i ăla un hipocoristic?

- Bineînțeles. Doar despre asta ți-am vorbit, nu-i așa?

Avea dreptate. Era un autodidact în sensul bun al cuvântului, dar mult prea legat de o singură problemă, prea obsedat de teoriile lui care i se păreau fără fisură.

Era foarte sigur că numele meu venea, prin slavă, din greaca veche, dar dintr-un nume vag cunoscut în epoca clasică, *Grigorios,* care însemna "cel care veghează" deci "paznicul", "santinela" sau pur și simplu "martorul". Am fost surprins că un simplu soldat de la trupă știe toate aceste lucruri, dar, după aceea, m-am obișnuit cu el. Așa făcea cu toată lumea. Te trezeai că te întreabă: cum te cheamă, bă, pe tine? Apoi îți traducea numele pe căi știute numai de el și te trezeai cu o poreclă nouă sau cu un argument de neclintit pentru a face tu o corvoadă în locul lui. Avea în plutonul lui un tip de pe valea Tărnavei Mici, unu' Gabor și toți ceilalți ziceau că-i țigan. "Măi Gabore, tu ești țigan " "Țigan la mă-ta!" - răspundea tipu' care nici n-o bunghea el prea bine pă românește, supărat că de ce i se zice lui țigan. Atunci scotea Zare una din ideile lui: ''cum te cheamă, bă, pe tine?" "Gabor" "Păi, bine, bă, proștilor, se adresa el către ceilalți. Gabor e nume de țigan, mă? Gabor vine în ungurește de la Gabriel și Gabriel înseamnă, în ebraică, eroul lui Dumnezeu. Ia să nu-i mai ziceți țigan, da?"

Când se apuca să dea interpretări onomastice, toată lumea căsca gura la el. soldați, gradați, ofițeri, chiar maiorul și colonelul câteodată. Într-o zi l-am prins singur, trebuia să păzim un drum să nu intre nimeni pe el cât aveau loc tragerile și l-am întrebat:

- Bine, dar numele de Popescu de unde vine?

-Ehe, tocmai voiam să-i scriu profesorului Valedulcean despre asta.

Explicația că Popescu înseamnă fiul popei este falsă, zicea el. E adevărat că

escu adăugat la sfârșitul numelui tatălui era modelul folosit de boierii din secolul 18 și că pe urmă, când țăranii au venit la oraș, Petre al lu‘ Ion a devenit Petre Ionescu, dar dacă și Ion al popii ar fi devenit Ion Popescu n-ar fi existat așa de mulți Popești. Explicația că în perioada Regulamentului Organic clasa intermediară era formată mai ales din fii de preoți e foarte șubredă. În fond, fiecare sat avea un preot, cel mult doi. Dacă un sat avea 100 de case, proporția de Popești ar fi de cel mult 1% or ca e mult mai mare. De ce? - s-a întrebat el. De ce?- am întrebat și eu și el a continuat. Pentru că Popescu înseamnă altceva și nu "fiul popii". Noua explicație era într-o oarecare măsură seducătoare, ca toate teoriile autodidacților, dar conținea și exagerări și improvizații. El pornea de la un obiect, *pop,* adică par, stâlp, element de sprijin sau de susținere într-o construcție. Astfel, includea în clasa Popeștilor și pe cei, mai ales din Transilvania, care purtau numele de Pop și mulți alții. Apoi nota că *pop* își are originea în limba bulgară, că *popa* vine, normal, din slavă, *popu,* dar aducea în discuție și un cuvânt cu etimologie necunoscută, *popândău,* în formarea căruia era sigur că se amestecase și o interjecție și asta era, după el, o dovadă sigură a vechimii cuvântului. Zicea că popândău existase mai întâi în locuțiunea formată de la interjecție și că asta desemna un "mod anume de a se așeza, de a sta drept, de a țâșni, de a izbucni, de a sări drept în picioare, de a rezista, de a fi de neclintit." De aici insista pe sensul metaforic și extrăgea două sensuri: *stiâlp de sprijin* și a *sta drept.* Era ispititor, după asta, să accepți că cele două sensuri sunt emblematice pentru români. Animalul popândău, zicea el, și-a luat numele mai târziu și tocmai din cauza poziției lui preferate. Comenta apoi virtuțile și servituțile acestui sens al numelui Popescu, „cel care stă semeț", dar și "cel care se sumețește și când dușmanul e mai puternic" aducând exemple ciudate de la rima *"hopa – popa"* până la articolul "Drumeț în calea lupilor" al lui Iorga (el zicea "Semeț în calea lupilor") etc. etc. Avea, în orice caz, un mod foarte special de a gândi onomastica românească. Dacă ești cumva frate bun cu el, nici tu nu ești un tip tocmai normal!

N. Modul activ al uitării

Până spre după-amiază bătrânul terminase de ascuțit briceagul, îi arătase fetei camera în care se putea instala și "aplecatul"(din spatele casei) care servea de bucătărie, făcuse focul sub plită, o tratase apoi pe tânăra învățătoare cu o vișinată făcută de el și-i povestise câteva dintre isprăvile lui de când era vânător. Ana se apucase de curățenie și de aranjatul camerei în care urma să locuiască, desfăcuse valiza și-și răspândise lucrurile prin încăpere. Soarele care apăruse între timp printre nori ardea cu putere făcând să strălucească iarba din curte și frunzele arborilor, avertizând că ploaia ar putea începe din nou până seara. Era o vreme în același timp frumoasă și apăsătoare, de vină era probabil cantitatea mare de vapori care plutea în aer, astfel că fata simți deodată că i se îngreunează pleoapele și, fără să termine treaba, se întinse pe pat și adormi. În timp ce dormea simțea că nu vrea să doarmă, avu coșmaruri și auzi zgomote cărora nu le găsi

nici o explicație. Trezindu-se, nu mai auzi nimic, liniștea era de-a dreptul ciudată, astfel că de fiecare dată adormi la loc fără să vrea.

Aproape se înserase când cineva îl strigă pe bătrân și Ana, trează acum de-a binelea dar fără puterea de a se ridica din pat, își ascuți cât putu auzul. Nu auzi decât un mormăit de voci și salutul de plecare al celui care strigase mai devreme. În aceeași stare letargică urmări trebăluiala bătrânului prin camera de alături fără să-și poată imagina ce anume face și, când ea tocmai se ridicase în sfârșit și voia să meargă în curte să se spele pe față, îl auzi bătând cu sfială în ușă. Era îmbrăcat în haine negre și avea o cămașă curată, era cu capul descoperit și voia să-și ia pălăria cea bună din dulapul din camera ei. Îi spuse apoi că făcuse de mâncare și o chemă să-i arate de unde se poate servi în caz că i se face foame pentru că el trebuia să plece, murise un om, și se ducea și el la priveghi.

Ana întreabă mecanic:

- Când?

- Acum, după masă, să fie două ore de când a murit!

Fata își privi ceasul și se sperie. Omul acela murise chiar atunci când ea adormise fără să vrea. Se gândi că atmosfera puternic ionizată de după ploaie, atunci când soarele arde puternic și anunță altă ploaie sau chiar o furtună, este greu de suportat de organism. Și totuși moartea e ceva mult mai ciudat decât coșmarul pe care îl avusese ea.

- Era el bolnav mai demult - zise bătrânul - dar, vorba aia, nici unul nu știm când ne sună ceasul.

În timp ce venea cu trenul se gândise că va face în așa fel încât să participe la toate evenimentele satului pentru a-l cunoaște cât mai bine, un priveghi era un bun prilej de studiu al mentalităților și obiceiurilor, dar nu avu curajul să-l însoțească pe bătrân. Un fel de frică nelămurită o stăpânea; de ce se întâmplase să ajungă în satul în care urma să fie învățătoare, cel puțin câțiva ani, o dată cu moartea cuiva?

- Vă era rudă? - îl mai întreabă ea pe bătrân.

- Nu - zise acesta - eu nu mai am rude de mult.

Apoi plecă fără să mai adauge vreun cuvânt.

"Dar după ce am întors armele eu am cerut să nu mai fiu mobilizat pe loc. Io, tovarășe director, am mers cu pistolul în mână după nemți prin Pădurea Băneasa. Când mă duc undeva în audiență și văd că nu am prea multe șanse să obțin ce vreau, chiar așa încep: "Ooof, eu mergeam cu pistolul în mână după nemți prin Pădurea Băneasa. Ăștia unde-mi erau atunci?" Și dacă mă întreabă care ăștia, abia atunci intru în subiect: "Ăștia, care nu vor să-mi dea sau să-mi semneze sau care au făcut reclamații împotriva mea etc." Dacă omul cu care stau de vorbă a fost și el cu arma în mână acolo, mă înțelege altfel, mă ajută, bineînțeles în limitele legale, dacă n-a fost, atunci, oricum, mă privește altfel, se teme, nu știe cine sunt, ce e cu mine, mă tratează corect."

Directorul abia acum pare să-și dea seama cu adevărat de cât de periculos este acest palavragiu subaltern al lui pe care l-a ascultat tot timpul cu gura

căscată. E ceva să ai curajul nerușinat de a gândi și vorbi așa ca el!

Subalternul, însă, pe cât de exersat pare el în arta de a-i ține pe ascultători sub teroarea lui retorică, nu observă că directorul își schimbă poziția față de el. Continuă să povestească ce-a făcut el pe front, în Ardeal, în Ungaria și în munții Tatra. Poveștile sunt însă din ce în ce mai confecționate și mai greu de crezut, deși omul dă numele camarazilor și locul lor de naștere și respectă în mare traseele armatei române. Popescu chiar recunoaște una dintre povești pentru că a mai citit-o și în rubrica de mărturii a revistei *Vatra.*

*

(NODURI ȘI NĂVOADE - dintr-un alt caiet al lui Grințu).

Este o cameră sau un birou de stat-major sau un adăpost subteran. Pe o masă se află mai multe hârtii mari care de la distanță pot fi luate drept hărți. Există chiar și o călimară în fața bărbatului tuns scurt care este așezat la masă și ține mâna dreaptă în așa fel încât se poate deduce că tocmai a lovit masa cu palma într-un gest de furie sau de disperare. În stânga lui arde o lampă cu petrol, iar în dreapta, puțin întors cu spatele, stă în picioare un bărbat cu beretă marinărească. Acesta privește peste umăr.

Un grup de persoane îmbrăcate destul dc diferit și printre care se află și o femeie stau ghemuite, cu un genunchi la pământ și cu celălalt picior sprijinit pe talpă (o poziție asemănătoare cu startul de jos dintr-o cursă de atletism). Țintesc cu niște puști vechi un inamic pe care nu-1 vedem. Ei se află pe o stradă a unui oraș de provincie sau pe o șosea de o parte și de alta căreia se văd niște arbori ce pot fi castani sau nuci și sunt foarte bătrâni.

G., cel care s-a prezentat ultimul la încorporare, nu a mai găsit loc într-un dormitor de teriști și doarme cu trupa. Dimineața aude goarna, dar, așa cum fac și toți ceilalți încearcă să profite cât mai mult de cele câteva secunde cât mai poate rămâne în căldura patului. În chiar secunda când începe un vis ultrascurt aude comanda "drepți", strigată de un căpitan slăbănog oprit în ușa dormitorului. Sar ca arși. Încremenesc în poziția ordonată. Izmenele lor n-au nasturi la șliț, dar în poziția drepți nimeni n-are voie să miște. Căpitanul le administrează o morală scurtă, stabilește o pedeapsă, apoi rostește o serie de comenzi care pot sta la baza unui gag simplu. Pe loc repaus! Toți duc piciorul stâng cu talpa goală in față pe linoleumul rece. Aranjați-vă ținuta. Toți își pun la loc în șliț ce stătuse până atunci afară. Drepți! Toți iau poziția de drepți, dar unele șlițuri ar trebui din nou aranjate. La revedere! Să trăiți, tovarășe căpitan! în urma lui se aude vocea somnoroasă a lui Zare: Cum îl cheamă pe ăsta, mă?

La Valencia oamenii din popor mâncau orezul cu lingura, ceilalți se serveau de furculiță. În timpul războiului civil lingura și furculița devin simboluri dc clasă așa cum pot fi regăsite în cântecul revoluționar: "Trăiască lingura, jos furculița!"

O ușă din lemn gros, negelui, ferecată pe partea din care o vedem noi cu mari bucăți de metal și cu mai multe zăvoare. În partea de mijloc a ușii, la înălțimea unui stat de om, o deschizătură dreptunghiulară cu două gratii de metal, un fel de vizetă. Ținând strâns gratiile în mâini, dincolo de ușă, se afla o femeie

frumoasă, tunsă scurt, foarte tânără. Privește cu descurajare undeva în sus.

Un bărbat foarte solid cu o beretă marinărească și cu un tricou dungat, rupt în bucăți. De gât are legat un pietroi care pare să cântărească 10-15 kg. El are o față bronzată și dură, iar mâinile îi sunt legate la spate. Alături de el, copleșit de greutatea unui alt pietroi legat dc gât, se află un copil de 10-11 ani. Acesta se sprijină cu umărul de marinar încercând astfel să nu se prăbușească sub greutatea pietrei. Poartă și el beretă marinărească și are și el mâinile legate la spate. Din față, două baionete îi silesc să meargă de-a-ndăratelea spre marginea cheiului, spre mare. Este apa unei mări neidentificate, dar, dacă toți cei care ajung astfel pe fundul ei ar fi împreună, din nodurile sforilor cu care sunt legați s-ar face un teribil năvod.

"Cum să concepi bine un subiect care prin propria sa activitate structurală să pună ordine în harababura de impresii spațiale și temporale și astfel și numai astfel să le constituie într-o experiență obiectivă și cognoscibilă?" Aceasta-i principala problemă a unui personaj de film (sau de roman, de ce nu?).

*

Bătrânul nu voia să vorbească despre război. În primul război mondial avea 10 ani, era un copil. În al doilea aproape patruzeci. Din amândouă ar fi avut câte ceva de povestit, dar pur și simplu refuza să vorbească despre asta. Ana a încercat o singură dată să-l aducă la școală și să-1 pună să povestească elevilor. El refuzase:

- Apăi, domnișoară, două lucruri nu stau într-un loc!

Ana nu înțelesese dacă aceste cuvinte sunt dc refuz sau de acceptare și el începuse atunci să se explice pe îndelete. Aproape fiecare cuvânt i s-a părut adevărat tinerei învățătoare, dar ea n-ar putea să reproducă nici acum și nici mai târziu întregul raționament.

Să spui cum a fost, zicea bătrânul, este minciună. Vorbele pe care le spui acum ascund oamenii și faptele de atunci. Abia vorbind reușești să uiți ce a fost pentru că tot ce ai pus în loc e mai proaspăt în mintea ta. Atunci ai spus sau ai gândit alte cuvinte și nu ți le poți aminti, dar și dacă ți le-ai aminti, cine ar înțelege ce vrei să spui?

Mintea ți-e slabă, mai ales dacă n-o pui în lucrare, abia de poți face față cu ea lumii care trăiește o dală cu tine, de ce să te semețești să o vezi și pe cea care a fost sau va fi. De ți-e dat să ajungi acolo, în acel loc, vei ajunge, de nu, nu vei ajunge. Locul e totdeauna lucrul care stă în el, uite, eu nu stau acum și aici pe prispă și acolo la școală. De asta acolo-i școală și aici e casa mea.

Ana a presupus atunci că bătrânului i se întâmplaseră lucruri prea dureroase și că el nu voia să deschidă, povestind, acele răni.

- Ba, din contra, domnișoară. Eu dacă mă sforțez să-ți povestesc dumitale cum a fost, abia așa oi uita tot ce-a fost. Pentru că pe urmă am să țiu minte numai povestea aia de ți-am spus-o și nu-i totuna.

Așadar bătrânul susținea că a povesti este un mod activ al uitării și el nu

voia să uite. Cele două care n-ar fi stat într-un loc erau trecutul și prezentul. Pentru a le păstra întregi refuza să le aibă în minte pe amândouă deodată.

- Ciudat, zise Popescu, dar l-ai văzut pe ăla din tren cum mai povestea?

- După cum am învățat eu de la bătrân să citesc oamenii, acela chiar era un om de nimic. El nu povestea ce văzuse și din tot ce spunea, din fiecare poveste, încerca să facă un laț pentru a-i prinde pe oameni și a-i jefui.

- Bine, dar părea să aibă vârsta unui om care a trecut prin război, poate că tocmai ceea ce i s-a întâmplat atunci l-a făcut să fie așa.

- Adică, vrei să zici că de frica prea mare ce a trăit a învățat să se apere cu vorba de toate relele?

- Într-un fel. Cred că și el este un mutilat de război, dar în alt fel. Are o infirmitate care nu se vede decât dacă-l asculți mult timp vorbind, așa cum l-am ascultat noi.

Fata făcu un gest de lehamite cu mâna, se opri și spuse:

- Am ajuns!

Intrară pe un gang care dădea într-o curte interioară. Popescu se opri câteva secunde în centrul curții și privi bucata pătrată de cer dc deasupra. La una dintre ferestrele strâmte ale bucătăriilor blocului văzu chipul unei femei bătrâne de Ia țară. Avea capul acoperit cu o broboadă neagră și o privire plină de tristețe fixată asupra curții murdare în care cineva se chinuia să bată un covor și mai mulți copii jucau tenis cu piciorul. Ana o văzu și ca pe femeie, dar nu zise nimic, doar îl luă de mână pe Popescu și-l obligă s-o urmeze. Au urcat pe o scară întunecoasă vreo șase sau șapte etaje, au ocolit apoi întreaga clădire printr-un coridor strimt, au traversat o mică terasă pe care erau așezate rufe la uscat, au intrat pe un alt coridor, ceva mai înalt și mai larg decât primul și, în fața unei uși de culoare cenușie, fata se opri din nou.

- Acum chiar am ajuns!

Descuie și intrară. Era camera în care stătea ea ori de câte ori venea la oraș pentru examenele de facultate fără frecvență. Popescu se așeză pe pat pentru că alt loc pe care să stai nici nu era. Ana deschise dulapul, scoase de acolo un reșou și puse apă pentru cafea.

Nu știu dacă eram îndrăgostită de Pătruț. Îl urmăream când traversa curtea școlii în apropierea prânzului de după perdeaua clasei mele. El era profesor de desen și avea ore după-amiaza. Când era vremea frumoasă făceam în așa fel ca înainte de ora prânzului să ies cu clasa în luncă, în marginea pădurii. Făceam, adică, ore în natură, dar știam că și el își va scoate clasa, la care avea prima oră, la "pictură în peisaj" și astfel aveam ocazia să schimbăm câteva cuvinte. Un an întreg ne-am întâlnit numai în astfel de ocazii puse la cale de mine. În timpul vacanțelor mi se făcea dor de el și-mi promiteam că voi fi mai îndrăzneață la prima noastră revedere. Ceva îmi spunea că și cu el se întâmplă la fel, ghiceam asta după tonul primelor cuvinte pe care mi le adresa, dar mie mi se păreau arogante, începeam să-l ironizez, simțeam că trebuie să mă apăr de ceva, de posibilitatea vulgarizării relației noastre, cred, și asta îl făcea și pe el reticent. Până la urmă reveneam în nota obișnuită dc politețe și colegialitate. Ceva groaznic, pentru că amândoi ne simțeam frustrați și vedeam că și celălalt ar dori

o schimbare.

Înțelegi, G.P., totdeauna îmi voi reproșa că n-am fost altfel cu el. Dacă s-ar întâmplă să-l revăd i-aș face și lui aceleași reproșuri. Ne învârtim așa mereu în jurul lucrului sau persoanei care ne atrage cel mai mult și nu reușim să ne apropiem, descriem cercuri tot căutând poziția cea mai favorabilă. Înțelegi? Cred că nici nu sunt foarte clară în tot ce povestesc acum. Prostii! Pe tine nici nu te interesează.

O. Dragoste, surioară, maștihă!

"Dar, dacă ne concentrăm exclusiv asupra
fiecărei clipe prezente imediat conştiinţei
(luată ca dată), nu putem avea nici o impresie
internă despre sinele nostru!"

Prin fereastra mică a mansardei se vedea acum cerul înnourat și înroșit de lumina soarelui care cobora la apus. Rămaseră amândoi întinși pe pat și cu ochii ațintiți pe fereastră. De fapt, nu erau mai mulți nori pe cer, ci unul singur, mare și zdrențuit și luminat de soare de jos în sus. Marginile lui străluceau stins de parcă ar fi fost electrizate puternic și scoase brusc de sub tensiune. Partea întunecată a norului era bolovănoasă și agitată, privirea putea descoperi în cuprinsul ei desene fantastice, o colcăială de trupuri umane sau animale mișcându-se lent sau surprinse și încremenite în plin efort. În mijloc, norul avea o spărtură mai mare și cerul care se vedea prin ea nu mai era nici albastru din ce în ce mai închis, cum devenise pe margini, și nici roșietic ca în celelalte spărturi mai mici ale norului, ci alb, alb strălucitor, de parcă întreaga imagine ar ti fost desenată în culori pastel pe o foaie de hârtie și cineva venise apoi și pătase hârtia cu un decolorant foarte puternic chiar în centru.

Gelu se simți groaznic în primele clipe de după ce se lăsă să cadă pe pat alături de trupul gol al Anei. Era un profitor nerușinat. Făcuse o nedreptate și știa că nu o mai poate repara în nici un fel. Fata asta fusese îndrăgostită pe rând și de-adevăratelea de doi tipi care ar fi meritat-o, probabil, mai mult decât el. Fusese mai întâi un tip ciudat, unul căruia Gelu nu-i știe numele, unul care o căutase vreo doi ani după ce o văzuse o singură dată. O găsise, îi declarase că o iubește, o vizitase de câteva ori la Cluj, pe când ea era la Liceul pedagogic și apoi dispăruse și uitase să-i mai răspundă la scrisori. De fapt, se pare că tipul era și puțin cam laș: pus în situația de a decide între a o lua pe ea de soție și a o păstra în țară, pe de o parte, și a o lăsa pe ea să plece în străinătate definitiv împreună cu părinții și fratele ei, pe de alta, alesese soluția de a nu-i mai răspunde la scrisori. Ea însă continua să-l iubească și nu-l credea mort; dacă l-ar fi crezul mort, ar fi plecat cu părinții.

Celălalt era acel Pătruț despre care, la fel, îi dăduse destule detalii lui Gelu. Marea ei durere era pasiunea aceluia pentru pictură, desigur nu în sensul concurenței dintre dragostea ei și acea pasiune, ci altfel. Se simțea prea terestră pentru el. Nu voia să-l împiedice cu dragostea ei să-și desăvârșească harul și atunci... se autoflagela dăruindu-se unui om la fel de terestru ca ea? Poate că se hotărâse mai de demult să-și trăiască în acest fel mica ei dramă, își zisese Gelu, dar, când descoperise că... de fapt amândoi erau la început, că totul nu e decât stângăcie și teamă și curiozitate în speranța plăcerii...'. O plăcere atât de neînsemnată! Prin ce meritase tocmai el și de ce profitase, doar o văzuse cât e de dezorientată, nu?

Acum fata plângea încet, cu suspine abia auzite, iar Gelu își lăcrima ochii

privind drept în pata albă și strălucitoare din mijlocul acelui nor uriaș. Partea cenușie a norului se curbă încet și luă forma a două emisfere cerebrale. Pata albă rămânea în mijloc ca o prăpastie în memorie. Fata șopti:

- Pleacă G.P., pleacă!

El se aplecă deasupra ei și începu să o mângâie. Nu știa exact ce e mai bine de făcut în astfel de momente, dar își zise că cel mai bine e s-o facă să vorbească.

Până la urmă, tot ea se dezmetici prima. Sări în picioare, își trase o pereche de pantaloni și o bluză direct pe piele, puse altă apă pe reșou pentru cafea (cea de mai înainte se evaporase) zâmbi și se întoarse cu spatele pentru că ghicise că lui îi era rușine să se îmbrace sub privirile ei. Își aprinse o țigară și, în timp ce el tot se mai încurca în nasturii cămășii, nu nimerea adică butonierele, începu să povestească.

Dar nu era numai Pătruț. profesorul de desen de acolo din sat. Mai era și paznicul de vânătoare, Culiță. Venea o dată pe săptămână în vizită la bătrân și se instala în "aplecatul" ce servea de bucătărie, Asculta sfaturile bătrânului cu privire la vânătoarea de mistreți, de urși, de cerbi, de râși, de căprioare și cocoși de munte și, în tot acest timp, nu-și dezlipea privirea de pe mâinile, părul și mijlocul Anei, de parcă așa ar fi înțeles mai bine sfaturile ce i se dădeau. Era originar din Moldova, dar tăcuse școala de pădurari pe undeva pe la Râmnicu Vâlcea. La terminarea școlii alesese postul de paznic de vânătoare la această pădure mică și veche din apropierea satului Burlești, în plină câmpie, "rămășiță din uriașul codru al Vlăsiei", cum le spunea Ana țâncilor ei din clasa întâi.

De obicei aducea cu el o sticlă de țuică de prune și, cât stăteau ei de vorbă și o degustau, el tot îmbia și pe Ana să bea. Ea gusta o singură dată, la început, apoi refuza cu încăpățânare. Alteori aducea într-adevăr câte un iepure sau un fazan. O rugau pe Ana să-l prepare după indicațiile bătrânului, iar în acest timp Culiță povestea de opt ori la rând cum făcuse de împușcase animalul. I se părea că fata n-a înțeles în ce a constat măiestria lui de vânător, că ea nu-i admiră îndeajuns dibăcia și că trebuie să repete povestea:

- Știți cum. domnișoară? Uite, el venea așa, pe partea aia și vântul bătea dintr-acolo și eu, cum stau aici, odată mă ridic și...bum!, s-a rostogolit peste cap!

Era agasant Culiță, dar părea un un om bun și credincios, Ana era convinsă că putea obține de la el orice i-ar fi cerut, dar tocmai această solicitudine a lui o enerva. Părea un om incapabil că contrazică pe cineva și norocul lui era că pe acolo încă nu se gândise nimeni să facă braconaj, altfel...

Când vorbea bătrânul, el nu mai scotea o vorbă și, dacă Ana nu mai era cu ei în bucătărie ca să-și plimbe privirea furișă după mișcările ei, înțepenea cu capul plecat. Își privea fix vârfurile bocancilor și spunea din când în când da. Animalele despre care vorbea bătrânul nu mai trăiau de mult în această pădure de câmpie. Dar bătrânul avusese cândva ocazia să le vâneze, era greu de crezut că și Culiță o va avea vreodată. El asculta însă cu smerenie și se transpunea în poveste cu totul. Cura lui săptămânală de utopie se satisfăcea în cele două-trei ore cât stătea acolo în bucătărie ascultându-1 pe bătrân și privind-o pe Ana.

O singură dată avusese curajul să i se adreseze ei direct, fără martori. O oprise pe stradă și o întrebase ce mai face. Apoi, fără să-i lase și ei timp să

răspundă, adăugase la iuțeală că ei și-a făcut casă și că o să cumpere mobilă și tot ce trebuie. Dacă vrea ea, Ana, ar putea să se mute acolo, că el e mai mult plecat prin pădure și ea ar avea liniște și tot ce trebuie.

- Hi, hi, râsese Ana. Te-ai gândit mult până să-mi spui asta, Culiță?

Pusese imediat capul în pământ și plecase cu privirea ațintită în vârfurile bocancilor. Lăsase apoi să treacă trei săptămâni înainte de a avea din nou curajul să vină în vizită la bătrân. Bineînțeles că moșul mirosise ceva. O luase într-o zi pe Ana de la școală și pe drum îi spusese:

- Dacă ai avea minte de femeie, te-ai mărita imediat cu el, dar tu ești zvăpăiată și mintea ta încă n-are un loc al ei. Da' nici el nu e ăla care s-o știe priponi. Lasă-l să facă ce-o știi, numai nu-ți bate joc de el că nu-i bine!

De fapt, dintre toți, Ana îl iubea de-adevăratelea numai pe bătrân. Apoi veneau, în ordine, Zare Popescu - cel care uitase să mai răspundă la scrisori, Pătruț - cel care și el plecase cu o echipă de restauratori de biserici în nordul Moldovei, Culiță și deodată, el, cel prezent, cei care prin prezența sa răstoarnă ordinea.

- Cum ai zis că-l cheamă pe cel cu scrisorile? - sări Gelu.

*

(OBIECT) s.n. Corp solid, de obicei prelucrat, care are o anumită întrebuințare. - Din lat. *obiectum.* DEX.

*

După ce-și terminase serviciul militar. Zare Popescu trimisese o scrisoare tot de la Constanța, ceea ce înseamnă că lucra tot la Canal și că locuia la căminul de nefamiliști. Când, din cine știe ce motive, suma de bani pe care o primea la lichidare era mai mare decât așteptările lui, Zare își însoțea scrisorile către fratele lui mai mic și cu câte o mie de lei pe un mandat telegrafic. Obișnuia să trimită bani numai prin mandat telegrafic și cu indicația urgent de parcă s-ar fi aflat într-o irecuperabilă întârziere. Uneori banii ajungeau la G. Popescu înaintea scrisorii. Drept mulțumire, Gelu îi făcea câte o vizită de două-trei zile în vacanțe și-l asculta lăudându-se. Era probabil singurul om care-1asculta cu atenție când începea să se laude cu fetele care se țin scai de el și cum el face eforturi să scape de ele. Apoi își dezvolta cunoscutele lui teorii despre istorie.

Acum însă, în primăvara asta, deși spusese celor de la cămin și colegilor ei se duce să-și viziteze fratele la Constanța, Gelu nu reușise să mai ajungă până la el. Căutase doar niște semne, niște urne ale unor oameni care bănuia el că-i fuseseră părinți. Nu le găsise.

"De fapt, tu nu știi, Ana, nici eu și nici fratele meu nu ne cunoaștem părinții. Într-un fel aceasta este infirmitatea noastră.

Am ajuns la concluzia că, ăsta e un fel de complex, ceva care-l împinge pe Zare să se comporte ca un nabab cu mine și să se laude tot timpul cu femeile care-i stau la picioare.

Curiozitatea noastră cea mare și adevărată este legată de existența părinților noștri. Pe măsură ce caut îmi dau seama că nu pot afla mare lucru și

mă umplu cu istorii despre război și dintr-o lume pe care n-am trăit-o și n-o vom înțelege. Și tu și "bătrânul tău" aveți dreptate. Facem tot timpul pași adăugați pe circumferință și rămânem cu fața spre lucrul care ne interesează, dar nu ne apropiem. Prin pași adăugați nu se poate înainta, ci doar ocoli. Totuși, un lucru e logic: declinul fiecăruia dintre părinții noștri trebuie să fi început în timpul și după terminarea războiului. Altfel cum s-ar explica faptul că la aproape zece ani după război ei n-aveau o situație, o casă, un rost și n-au putut să ne țină pe lângă ei? Sănătatea lor morală sau fizică fusese serios zdruncinată de război. În felul ăsta și eu sunt un mutilat de război!"

Ana îi răvășì părul cu mâna, râse scurt și-i spuse:

- Vorbești prostii G.P.. zău. hai las-o baltă că ai început să bați câmpii.

- Ba nu, deloc, te-ai uitat la palavragiul ăla din tren? Și el a trebuit să-și modifice calitățile caracterului. I-a fost frică, frică, tot timpul. Și încercând să se adapteze ai văzut ce-a devenit: o canalie. Nu ezită nici un moment să mintă și să jure strâmb pentru a vieți mai bine. La început făcea asta pentru a supraviețui, avea o justificare perfectă, dar apoi?

Ana terminase cu făcutul cafelelor, le turnase în cești și așezase ceștile pe covorul de iută de lângă pat. Se așeză cu grijă pe pat alături de Popescu, îi luă acestuia capul în mâini cu un gest matern și-l sărută pe obraz.

- Hai, lasă, nu te mai gândi la toate astea. Ești un băiat frumos și...

Popescu nu o lăsă să continue. Se întoarse spre ca și o sărută violent pe gură. Mâinile lor începură apoi să se caute și să se respingă, să alerge prin părul celuilalt, să mângâie și să strângă, să zboare și să fluture in aer, să desfacă nasturi sau fermoare, să înainteze, să ocolească sau să se retragă.

"Dar voi, bărbații, sunteți din ce în ce mai babe, mai plângăreți și mai fricoși. Ai dreptate că din lupta voastră începe să dispară orice urmă de cavalerism și poate într-adevăr această urâțenie a caracterului apare justificată la început. E numai și numai pentru supraviețuire, numai că... Cel care imaginează arme sub imperiul fricii va căuta totdeauna arma cea mai perversă. Fricosul vrea să lovească o dată, o singură dată, și să nimicească tot, înainte de a-i vedea dușmanului său fața. Ce fel de bărbați sunt ăștia? Cu cât arma inventată de noi e mai nimicitoare cu atât frica dușmanului meu va fi mai mare și deci el va inventa o armă și mai perversă. Cel mai mare risc al celui ce-și exercită forța este numărul mare de fricoși pe care-1 generează; aceia ca și el sunt foarte periculoși. Meschinăria omului din tren, fapta grea a părinților tăi sau a celor care i-au determinat să se poarte astfel, toate, toate sunt semne ale fricii.

Bombele atomice și cu neutroni au fost inventate de lașitatea bărbaților acestei lumi, G.P.!

Armele sunt prelungiri ale bărbăției. Cu cât armele sunt mai puternice, cu atât bărbăția celui care posedă arma este mai amenințată să dispară.

Să nu te plângi, G.P., să mu te plângi și să nu ceri ajutor nimănui!"

Noapte bună, apă bună,
lo-s întâie după lună!
Noapte bună, apă mare,
lo-s întâie după soare!

(Descântec de dragoste din Maramureș)

- Și totuși ar fi trebuit să știu cu câteva minute mai înainte că ești frate cu Zare Popescu.

- Dar cine știe dacă suntem frați sau nu?

- Pleacă, G.P., pleacă, te rog! - mai spuse ea și el trebui să se supună..

Rătăci mai întâi prin culoarele întortocheate ale uriașului bloc, iar când în sfârșit ajunse în stradă încercă să vadă din nou cerul cu nori zdrențuiți sub lumina roșietică a apusului. Rătăci deci și pe câteva străduțe printre blocurile vechi, cenușii și masive, până când avu în față o deschidere destul de largă spre cer. Totul era acum întunecat, soarele scăpătase sub linia orizontului, dar reuși să recunoască spărtura rotundă din mijlocul norului uriaș și descoperi că aceasta rămăsese, inexplicabil, tot albă.

Cum mergea după aceea fără să se întrebe încotro sau de ce, pata albă și strălucitoare îi rămânea tot timpul în centrul câmpului vizual. Putea fi o simplă remanență a retinei, dar acum toate faptele pe care și le amintea sau imagina se petreceau pe marginea acelei gropi albe săpate în pământul cenușiu.

El se alia pe marginea ei, cu ochii ațintiți spre centru unde nu putea să deslușească nimic din cauza strălucirii. Rămânea tot timpul cu fața spre ea, deși se mișca adăugând pași spre stânga sau spre dreapta. Aceeași deplasare pe circumferința petei albe o aveau și alte persoane cu chipurile cenușii, pământii, cele mai multe necunoscute, dar printre ele îl recunoștea când pe Zare, când pe bătrânul din povestirea Anei, când pe Grințoiu. când pe învățătorul Popescu care se certa cu omul din tren și erau gata-gata să se încaiere.

“Am văzut un film cu o femeie din Rezistența Franceză care își salva bărbatul din beciurile Gestapoului. Era un film fără pic de tristețe în el, G. P., un film de acțiune cum se crede de obicei că numai bărbații ar putea să producă. Ea era profesoară la Lyon și soțul ei fusese prins în timpul unui sabotaj și arestat sub o identitate falsă. Ea știa identitatea sub care fusese el arestat și s-a machiat, și-a pus o perucă, și-a luat și ea altă identitate și s-a dus la Gestapo să spună că tipul din arest a lăsat-o gravidă și că în familia ei nu se admit copii din fiori. Șeful Gestapo-ului era Klaus Barbie, cel despre care se spune că trăiește încă într-o țară din America Latină, tot sub o identitate falsă. Celebrul criminal de război a părut impresionat, dar nu i-a dat voie să-l vadă pe arestat. I-a spus numai că acesta va fi ucis și a compătimit-o în sensul: "Domnișoară, bărbații din ziua de azi nu trebuie crezuți pe cuvânt!” Ea a insistat cu același scenariu și la alți ofițeri SS dându-le sume mari de bani și cupoane din celebra mătase lioneză pentru care soțiile acestora erau înnebunite. Până la urmă reușește să convingă pe unul dintre căpitanii de Gestapo să organizeze o întâlnire cu falsul “viitor ginere” numai pentru semnarea contractului de mariaj. Dar știi ce e formidabil, G.P.?

Formidabil e că după ce tipa lansează această variantă cu sarcina pentru a-și salva soțul își dă seama că într-adevăr e însărcinată! Îți dai seama? Bine, după ce s-au căsătorit din nou, sub identități false și el sub stare de arest, când camioneta cu prizonieri se întorcea spre sediul Gestapo, mai mulți partizani printre care și femeia însărcinată au atacat-o și l-au salvat pe tip. Era o reporteră și o întreba pe bătrână cum a fost, cazul e real, știi, și ea zicea: „Când au început împușcăturile eram în fața manufacturilor de tabac la ora ieșirii din schimb și toți bărbații s-au aruncat la pământ. Doar femeile priveau scena stând în picioare".

Mi-a plăcut filmul ăla. Pe urmă ea a născut într-un spital din Londra în timpul unui bombardament."

Poate că i s-a făcut teamă pentru ea sau milă, sau poate s-a rușinat de propria lui lașitate. Poate curiozitatea l-a făcut să se întoarcă și să bâjbâie mai mult de o oră pe culoarele întortocheate de la etajele șase și șapte ale blocului.

În cele din urmă a găsit ușa camerei ei, era aproape de miezul nopții, dar încuiată. A bătut întâi încet, pe urmă tare și din ce în ce mai tare speriindu-se singur de zgomotul pe care-l făcea dar și de gândul care tocmai îi trecuse prin cap: dacă s-a sinucis? Se gândi mai întâi la complicațiile la care s-ar li expus dacă era găsit acolo, lângă ușa în spatele căreia se afla corpul ei neînsuflețit. Ce puțin îi trebuie omului pentru a deveni canalie! Era cât pe-aci să se decidă să fugă. Ceva foarte puternic, dar de data asta nu mai puternic decât el, îl îndemna să plece spre camera lui de la internatul L.M.F.-ului. Fu prima lui mare victorie: rămase în prag gândindu-se în ce fel să spargă ușa, să încerce s-o salveze, sau, oricum, să suporte ca un bărbat toate consecințele.

Atunci apăru ea, fusese la o prietenă pentru a afla programarea examenelor. Avea ochii încă puțin înroșiți, poate de plâns, poale de fum de tutun, dar era teribil de bucuroasă că-l găsise acolo. Dimineața îl însoți pe el până la cămin și abia după aceea plecă spre bibliotecă.

P. Cât timp povestim, război nu va fi!

Era un fel de poliță sau acțiune, valoarea ei de cumpărare fusese de 1000 lei și arăta astfel:

Un desen în culori șterse.

Un munte spectaculos în fundal.

Cerul albastru-alburiu de deasupra întrerupt de litere mari, negre.

SFÂNTA MĂNĂSTIRE IZVORUL TĂMĂDUIRII DIN X JUDEȚUL Y MUNȚII Z.

Era prima dată când Grințu se hotăra să arate acest document cuiva. Venise să facă pe conciliatorul între Ana și Gelu și se trezise vorbind despre partea neclară a genealogiei lui: branșa din spre mamă.

Ea, absentă, îl întrebase dacă aude greierii. Era trecut de miezul nopții și, de la înălțimea ferestrei dinspre curte a mansardei, ar fi fost de presupus că nu pot fi auziți. Își încordă auzul și se lăsă surprins: aici, în centrul orașului? Poate că acela a fost momentul în care s-a decis să-i mărturisească intenția de a pleca în satul mamei lui și să-i arate Anei singurul document pe care îl avea la îndemână. Nu era o hartă a acelui loc și nici o hârtie cu semnificații legate direct de originea lui. Era această poliță de 1000 lei.

La poalele muntelui zona părea mai degrabă de câmpie decât de deal și era presărată cu numeroase construcții mici și mari, acareturi obișnuite sau specifice unei mânăstiri, porți, clopotnițe, chilii, arbori singuratici, grajduri, garduri și surse de apă, livezi desenate mai mult schematic decât naturalist. Deasupra fiecărui element se afla o cifră și sub desen o legendă.

1. Sfânta Mânăstire “Izvorul Tămăduirii" zidită prin anul 1300. Distrusă prin vitregia vremurilor prin anii 1614, 1762-1785, a rămas pustie până în anul 1940, când starețul Ieromonah Evloghie OȚA din Sf. Munte Atos, a început refacerea ei.

(Primul punct ai legendei nu are în dreptul lui o propoziție care să se încheie cu punct, ci o pată neagră continuă după aceleași reguli tipografice și ortografice care au guvernat și virgulele. Despre logica faptului că numărul 1 de pe desen ar indica tocmai “Sfânta Mânăstire” zidită la 1300, distrusă “prin anii... ’’ “rămasă pustie” după ce fusese distrusa și încă nerefăcută până la sfârșitul propoziției - în propoziție cineva abia a început refacerea ei - nu se poate conclude decât că este o logică viciată de retorică: cel care citește trebuie înduioșat și abia astfel convins să achite cei 1000 de lei.)

2. Stărița veche
3. Catedrala nouă
4. Clopotnița-poartă
5. Muzeul Mânăstirei
6. Atelierul de luminări și croitorie *(Perfectă îmbinare specifică a două*

ateliere într-unul singur.)

7. Arhondaricile - casa pt. oaspeți
8. Magazia de lemne
9. Bucătăria
10. Trapez - sala de mese
11. Chiliile Călugărilor cu etaj *(sic!)*
12. Atelierul de sculptură
13. Atelierul de pictură *(de data aceasta două ateliere separate și nu două într-unul ca mai sus)*
14. Fântâna
15. Sfânta cruce ridicată în memoria Călugărilor răposați în Sfânta Mânăstire X. județul Y. pe ruina zidurilor vechi *(Interesant de văzut de ce substantivele comune Călugări și Mânăstire sunt scrise cu majusculă, iar celelalte - cruce, memorie, ruină și ziduri -nu.)*
16. Izvorul Tămăduirii
17. Calea Crucii
18. Bisericuța numită Golgota, cu terasă (*virgulă salvatoare)*
19. Chiliuța pustnicului în cimitirul Călugărilor
20. Casa excursioniștilor *(un iz modem sau chiar monden!)*
21. Locuințele grăjdarilor și grajdurile
22. Plantație de nuci
23. Plantație de meri și pruni
24. Grădina de zarzavaturi
25. Depozitul de apă

Jos, în stângă desenului se află adresa care nu este decât o reluare cu litere mai mici a ceea ce stă scris cu litere mari pe cerul de deasupra muntelui din imagine. În dreapta, tot jos, lângă prețul acțiunii sau poliței o specificare: "1000 lei în folosul zidirei Sfintei Mănăstiri X jud. Y" deci ceva care introduce dubiul asupra verosimilității ansamblului. Poate că tot ce e desenat acolo nici nu există cu adevărat, poate că totul trebuie zidit după macheta dată cu ajutorul acestor mii de lei, iar opera de refacere începută de starețul ieromonah în 1940 nu constă decât în înfigerea unui țăruș orientativ în preajma izvorului sau a ruinelor.

Jos de tot, în mijloc și cu litere foarte mici, mai scrie:

înregistrat la no. 89/1945 al Sf. Mănăstiri X.

O însemnare ce poate trece neluată în seamă, dar de mare importanță în stabilirea unui aer de seriozitate al afacerii care se încheie prin plata celor o mie de lei și adjudecarea desenului care-i cam de mărimea unui afiș de cinematograf.

Îi spuse ei că nu știe în ce fel "bătrânul" intrase în posesia acestui document și nici dacă într-adevăr afișul ăsta ciudat îi aparținuse cândva. Cine i-l dăduse (vom reveni desigur cu amănuntele necesare) pretindea că da și că într-un anume moment îl strecurase în scutecul copilului său de un an înainte de a se despărți

de el fără voie și probabil definitiv. Grințu încă se îndoia că tocmai el ar fi fost acel copil.

Ea începu fără veste să plângă încetișor. Suspinele ei se auzeau o dată cu cântecul greierilor sau alternativ. Multă vreme acesta fu singurul fond sonor și e greu de stabilit în ore și minute acea durată.

Liniștea fu spartă în cele din urmă tot de Grințu.

-Totuși, nu înțeleg de ce refuzi să-l mai vezi pe Meșteru.

- Pe cine? - întrebă ea.

- Pe Gelu. Nu știai că așa i se spune?

O scânteie pierdută a unei voioșii mai vechi traversă privirea ei și se stinse. Oftă.

- Am să-ți spun și asta, dacă de asta ai venit. Dar mai bine mi-ai povesti mai departe de mănăstire. Ce legătură are cu mama ta?

(Își propusese în cele din urmă să încheie repede cariera lui provizorie de ghid și să caute un post de profesor. Nu se gândise în mod special la satul ăsta proptit sub munte și adunat în jurul mânăstirii ca o turmă de oi în jurul stânii, seara. Alesese, de fapt, numai județul, un județ îndepărtat, o zonă mai degrabă muntoasă decât de câmpie, o senzație a îndepărtării de lumea de neexplicat în care trăise până atunci. În timpul uneia dintre excursiile de o săptămână pe care le acompania de regulă pe același traseu, se nimerise să aibă în program și o zi întreagă de stat în orașul reședință de județ. Le lăsase turiștilor o dimineață liberă pentru a hoinări prin oraș, le arătase unde e piața, parcul, cartierul comercial și principalele restaurante "cu specific" și se grăbise spre sediul inspectoratului de învățământ. Când îl înscrise pentru audiență, secretara îl întrebă, regulamentar, în ce problemă și unde domiciliază. Trebuise s-o lase să se mire și când îi spusese că dorește o suplinire și când îi arătase buletinul; pe harta de pe perete se vedea clar că cele două județe (cel în care se aflau și cel în care domicilia el) erau situate în două margini opuse ale țării. Așteptase apoi în curte sub un castan, împreună cu alți câțiva profesori localnici, majoritatea cunoscându-se între ei și ocupați cu "vânzarea de ponturi": "E liberă catedra de educație fizică din Stoicești!" "Completezi cu franceza la școala 2 și predai româna la V-VIII." "Cutare e detașat pentru doi ani în Algeria, îl suplinești și pe urmă vezi tu dacă se mai întoarce!" etc. etc.

Cât stătuse acolo în curte se simțise bine. Aerul de sub castan era răcoros, iar peluza pe care se așezase fusese proaspăt cosită și mirosul fânului încă nestrâns în căpițe îl îmbătase. Tocmai se întreba cine se ocupă cu cositul fânului în curtea inspectoratului când se auzi strigat pe nume. Surprizele lui abia atunci începeau.)

"De când n-ai mai văzut-o pe Ana?" - îl întrebase Grințu pe Gelu. Era în seara de 1 iulie a anului 1976, ziua în care Grințu avusese revelația că Gelu și Zare se cunosc mai demult, ba chiar se considerau frați. Era încă uimit de coincidență. Sau poate nu numai de coincidență. "Coincidențe nu există" - îl

auzea pe Zare spunându-i. Dar atunci ce există? Ce legătură cauzală, alta decât simpla coincidență, făcea ca Gelu s-o întâlnească pe Ana la câteva luni după ce Zare încetase să-i mai răspundă la scrisori? "Întâmplare, hazard, nici astea nu există?" - întreba Grințu pe când încă mai erau amândoi sub drapel. "Nu!"- răspundea Zare ferm. Dar atunci - se întreabă Grințu acum - de ce s-a întâmplat ca Gelu să nu sesizeze că iubitul ei de care până atunci tot vorbise era tocmai Zare? Sau de ce sesizase el acest lucru abia după ce făcuseră dragoste" în fine, nu teoriile lui Zare mă vor ajuta să duc la bun sfârșit acest scenariu care se conturează așa de complicat. Problema e să aflu acum de ce ea, de pe la începutul lui iunie, refuză să-l mai vadă pe Gelu, se ascunde de el, nu-i deschide când el vine și bate la ușa mansardei, preferă să stea la Burlești, la bătrânul care-o ține în gazdă, deși e vacanță și la școală n-are nimic de făcut. Dar, cu toate că vrea să afle, Grințu se trezește că vorbește mai mult despre el. Nu pune întrebări, ci se destăinuie.

(Prima surpriză fu aceea că inspectorul școlar care îl primea în audiență era una și aceeași persoană cu fostul director al Casei de copii școlari în care-și petrecuse adolescența. Chiar el îl strigase pe nume și-l chemase în birou stârnind astfel vagi licăriri de invidie în ochii celor câțiva alți profesori care așteptau.

- Mă așteptam să vii! - fuseseră primele cuvinte ale tovarășului inspector Stamatescu și ele provocară al doilea zvâcnet al surprizei.)

În interiorul unei biserici (judecând după arcadele - sau firidele - care se ghicesc în spate, în planul depărtat al imaginii) se văd mai multe paturi de campanie. Un spital improvizat, deci. Pe unul dintre paturi se află un bărbat tânăr, muribund, acoperit cu un pled de culoare cenușie. Alături de pat, în genunchi, un alt bărbat, îmbrăcat cu o haină militară și având un început de chelie în partea din față, privește fix. În picioare. în spatele lor, stă o călugăriță cu bonetă albă și purtând un fel de șorț de pieptul căruia atârnă un ceas. Pe bonetă este desenată sau brodată o cruce (probabil roșie - poza e în alb-negru). Grințu - caiet.

Împreună cu numitul Grințu Anton din Infanteria Marină, simplu soldat ca grad, ne-am ascuns într-o șură de oameni gospodari și ne-am lungit oasele pe fânul care mirosea îmbătător. Mărturisesc că în acele clipe grozave, deși era foarte posibil ca moartea să ne găsească în fiecare clipă, imediat ce m-am întins în fân și m-am uitat la cer printr-o spărtură a acoperișului, am simțit că nu-mi pasă de nimic, nici de moarte, și că aș sta acolo oricât și orice s-ar întâmpla. Camaradul meu trebuie să fi simțit exact același lucru. Mi-am dat seama de asta în chiar clipele următoare când mi-a spus că dacă se sfârșește războiul și dacă Dumnezeu îi ajută lui să trăiască până atunci, el jură să vină să trăiască aici, în satul ăsta cu mânăstirea sau în cel de dincolo de cota 505. "Dom'le sublocotenent, mi-a zis, dumneavoastră nu știți, da' ce urăsc io cel mai mult pe lumea asta nici nu e războiul, e balta. Balta împuțită în timpul verii și bătută de viscol iarna,

locul în care nu poți decât să te târăști și să zaci ca un șarpe." Era un om simplu acest Grințu, dar dintr-o bucată, simplitatea lui nu era una vicleană și păcătoasă ca a multora, era una înnăscuta, puternică și neînfricată. Aș fi dorit mult să mențin legătura cu el după aceea, dar n-am reușit să-i dau de urme decât foarte târziu și în împrejurări care na ne permiteau vreun contact.

(Stamatescu ceruse unei funcționare de la contabilitatea inspectoratului să fie amabilă și să facă două cafele. Nu părea să se sinchisească de cei câțiva care încă mai așteptau în curte să fie primiți în audiență. Spuse că îi cunoaște pe toți și știe exact ce vrea fiecare. Suni plini de jalbe mărunte, de intrigi și de ifose.

Amabilitatea inspectorului i se părea însă foarte suspectă fostului său elev. La Casa de copii școlari, acolo unde se văzuseră ultima oară, relațiile lor nu erau decât cele obișnuite dintre un simplu elev, și ditamai directorul. De ce acum, după atâția ani, era atât de prevenitor? Stamatescu îi prezentă pe larg lui Grințu posibilitățile de suplinire pe care i le putea oferi în cuprinsul județului. Se bucură când auzi că tânărul voia să meargă într-un sat oarecare, în munte sau la deal, că nu ținea să fie aproape de vreun oraș sau de vreo cale ferată, într-un cuvânt, se arătă bucuros că profesorul nu făcea mofturi, dar... nu era prea clar dacă bucuria lui era una personală sau una condițională de obligațiile de serviciu. Nu cumva se bucura, pur și simplu, pentru că avea posibilitatea să ocupe cu un cadru calificat o catedră care de obicei era refuzată de ceilalți solicitanți?

- În fond, zise inspectorul, tu nu ai stagiul, ai un an la catedră și un an și ceva în funcția de pedagog. N-ar fi nici o problemă să te numesc definitiv pe unul dintre aceste posturi. Alege!

Grințu se uită pe hartă prefăcându-se că alege, se gândește, caută, dar în mintea lui deja a ales satul X, cel cu mânăstirea de mai multe ori vizitată de el în acel an și deja se întreabă dacă bătrânii din casa acoperită cu șindrilă ar accepta să-l primească în gazdă. Când, în sfârșit, îi comunică lui Stamatescu alegerea lui, i se pare că acesta tresare involuntar.

Surpriza adevărată abia acum urma și, povestindu-i-o Anei imediat după ce ea îl întrebase dacă aude greierii, nu bănuise nici un moment că o va face din nou să plângă.

- Dumneata ai fost de două ori la Casa de copii școlari - spuse inspectorul Stamatescu.

Grințu nu prinse din primul moment sensul întreg al propoziției. Simți numai din frământarea specifică a celui care o rostea că ea conține ceva grozav, ceva mai greu de acceptat sau de înțeles la prima vedere. Se concentră. "Am fost de două ori la Casa de copii."

- Adică, prima dată la Leagăn, la creșă, în 51 și abia a doua oară la Casa de copii școlari, știai?

Din nou nu prinse sensul întrebării destul de rapid pentru a reuși să dea un

răspuns scurt și clar. "Dacă știam că...?”

Inspectorul continuă:

- Dacă nu ți-a spus nimeni până acum, n-ai de unde ști. Atunci, prima dată, aveai ceva mai mult de doi ani și ai rămas până pe la trei ani jumătate, când te-au dezbrăcat femeile de serviciu eram de față și am găsit sub pieptărașul tău acest document pe care l-am păstrat.

Se aplecase și scoase din sertarul de jos al biroului afișul la care Grințu avea să privească îndelung, atunci și după aceea, de obicei singur, și numai acum, pentru prima oară, împreună cu Ana care se uita la hârtia învechită și plângea.

În biroul inspectorului liniștea se prelungise până când Grințu se hotărâse să spună cuvintele lui preferate:

- Nu înțeleg!

Dar și după aceea pentru că Satmatescu nu se grăbi cu explicațiile. El voia de fapt să schimbe vorba.

- Și acolo, la L.M.F., cum te-ai descurcat? Nu prea-ți făceai meseria, nu-i așa?

-Nu prea!

-Elevii?

- Și buni și rai.

- Dar erai în oraș!

- Mda.

- Preferai?

- Tot mă mai gândeam să mă fac regizor de film.)

Pot spune însă că acel om simplu și dintr-o bucată, soldatul Grințu Anton, mi-a salvat viața.

Era o dimineață mohorâtă, cu ploaie măruntă și rece care venea în valuri dinspre munte. Atacul nostru din acea zi a început puțin înainte de ora 5 dimineața cu o pregătire de artilerie care a durat aproape o jumătate de oră. După ce s-a tras racheta roșie am pornit cu subunitatea mea spre cota 505. Nu se mai auzea nimic la doi pași și nici nu se vedea, zburau avioane la mică înălțime, proiectile, era fum, ceață, vacarm și trebuia să înaintăm numai târâș prin noroi, prin porumbiște și prin viile care încă nu erau culese. Ajunsesem la mai puțin de o sută de metri când nemții și ungurii au început contraatacul cu câteva tancuri și cu pușcașii desfășurați. Trăgeam cu toții cu-o disperare imposibil de descris. Automate, mitraliere, tunuri, branduri, toate scuipau foc în toate părțile și nimeni nu mai credea că mai scapă de acolo. O subunitate de lângă noi se retrăsese și rămăsesem aproape încercuiți. Eu eram tânăr, abia ieșisem din școala de ofițeri și, așa cum învățasem, am reluat atacul imediat ce focul nostru de artilerie a fost prelungit. La vreo 80 de metri sub cotă am căzut rănit în două locuri, la picior și la umăr. Am stat acolo în ploaia rece, rănit și auzind din când în când gloanțe șuierând pe deasupra mea, până aproape de ora 4 după-amiaza. Singurul om care

s-a gândit și a îndrăznit să vină să mă caute acolo a fost Grințu Anton. Îi datorez viața!

Nu știu ce s-a mai întâmplat cu el după război. I-am dat de urmă sau am crezut asta o singură dată, prin 51 sau 52, dar împrejurările și situația lui dificilă (se pare că era deținut politic) nu mi-au permis să iau legătura cu el. Cred că generația noastră a avut mai mult curaj pe câmpul de luptă decât curaj civic înainte și după război. Am vorbit atunci și cu cineva care-1 văzuse de curând, un anume Vergu care stătuse cu el în arestul miliției o noapte și venise la Leagănul de copii unde lucram eu să-l ia pe un copil cu numele de Grințu și să-l ducă mamei lui undeva în zona mânăstirii X. Nu a putut să-l ia prima dată pe copil pentru că mama nu mai exista sau nu mai putea fi găsită. Pe urmă acest Vergu a venit din nou cu o soră de-a lui, văduvă, care făcuse acte de înfiere a copilului și atunci l-am rugat să mi-1 descrie pe Grințu așa cum îl văzuse în acea noapte de arest. Nu mi-am putut da seama, după descriere, dacă era el sau nu, dar ceva îmi spunea că el a fost și că acela a fost copilul lui. În '64 copilul a fost adus din nou la orfelinat, mama lui adoptatoare se stinsese din viață și am presupus atunci, azi mă îndoiesc, că Grințu tatăl murise între timp. Sau... cine știe, poate nu voia să-și recunoască copilul pentru a nu-i zădărî acestuia viața cu dosarul lui pătat. La această variantă m-am gândit mult mai târziu, când băiatul era deja student și nu știam cum să dau de urma lui. De fapt nici nu țineam neapărat să-l caut, ceva ca o vină inconștientă față de acel om care cândva mi-a salvat viața mă apăsa și nu aveam curajul s-o zgândăr.

*

(PLUG) Stimate domnule profesor, pentru a va dovedi cât de mult m-am maturizai între timp, vă anunț pe această cale că anul acesta nu m-am prezentat la nici un fel de examen de admitere. Mi-am însușit adică observațiile dumneavoastră mai vechi, cum că am cunoștințe nesistematizate și sporadice și m-am hotărât că continui acumularea de informații. Nu mai vreau, deci, să fiu acuzat că ideile mele o iau înainte și nu se sprijină pe o disciplină de gândire și pe un corpus de date, până în anul următor, când mă voi prezenta din nou (și voi reuși, neapărat!) am să continui să-mi câștig existența în felul știut de dumneavoastră: săpând pământul Dobrogei pentru a face loc apei! Cum vedeți, eu am acceptat reprosul pe care mi l-ați făcut de atâtea ori. Vă rog acum să acceptați și dumneavoastră unul din partea mea. Nu mi-ați mai răspuns la scrisori din luna decembrie a anului trecut, adică de când ne-am trimis unul altuia respectivele urări de Anul Nou, plugușoarele! Să cred eu că de acum încolo nu ne vom mai scrie decât o dată pe an, de plugușor?

Permiteți-mi atunci să vă spun că, înainte de a renunța la vechea mea distracție de "cercetare" și o dată cu decizia de a o îmbrățișa pe cealaltă (cea pe placul examinatorilor!) am ajuns la un fel de concluzie care, ciudat, este legată tocmai de cuvântul plug. Pe scurt, teza mea. *om-obiect-nume-poveste = istorie,* se confirmă dacă studiem cu atenție principalul colind românesc: plugușorul.

Arătura se face pentru a împrospăta pământul, pentru a repune elementele lui

în alte contacte, pentru a-l pregăti să primească semințele cu ospitalitate și pentru a fi, astfel, productiv. Am mai zis eu cu alte ocazii că istoria cea adevărată este colindul. Că el presupune un alt contact între oameni și numele, obiectele și poveștile lor. Acceptați, vă rog. o singură dată, explicația mea "dionisiacă" și "metaforică": solul istoriei, compus din oameni și vise, din obiecte și cuvinte, din legende, eresuri, fantasme și speranțe, din iluzii și planuri, din povești cu sau fără sens moralizator, acest tumul uriaș în formă de geoid de rotație, este arat o dată pe an. Obiectul cu care se face această operație nu este decât un simplu plug: colindul. Aceasta este istoria și, chiar dacă nu voi deveni niciodată un bun profesor de istorie, așa cum sunteți dumneavoastră, mă voi mulțumi să cred că arând, excavând, săpând pământul, așa cum se întâmplă aici la cota X a șantierului, cei care sunt împreună cu mine fac istorie.

Ceea ce mi se pare grav, însă, este posibila dispariție a poftei noastre de a colinda. Trebuie găsit la iuțeală și un înlocuitor (groaznic cuvânt) modem al colindului (în felul acesta aș putea să vă explic și de ce autorul acestui așa-zis roman, cel care a decis să mă transforme dintr-o dată în personaj, crede mai mult în proza scurtă decât în roman.)

La mulți ani! (în plină vară, hă-hă!) *Zare.*

*

(Nu mai zicea nimic. Aprinsese o țigară și încerca să pară calm. Luase din sertar o coală de hârtie și începuse să scrie ceva pe ea. Grințu crezu că inspectorul îi scrie numirea ca suplinitor în satul X. De altfel nici el nu avea prea mult chef de vorbă, simțea, mai degrabă, nevoia să iasă din nou în aerul curat din curtea, cositâ ca o fâneață obișnuită de munte, a inspectoratului. Fu surprins când Stamatescu îi spuse:

- Dacă într-adevăr te-ai hotărât să cauți urmele părinților tăi, du-te mai degrabă în satul G. din Ilfov. Ți-am scris aici o recomandare pentru inspectorul de acolo.

Luase plicul în care fostul director de orfelinat pusese hârtia la care mâzgălise până atunci. Se retrăsese de-a-ndăratelea îngăimând o formulă de salut.

Când în sfârșit ieșise în curte, colegul care ar fi urmat să intre în audiență îl întrebase cu o voce pițigăiată:

- Ți-a dat?

Grințu dăduse din cap afirmativ și celălalt îl bătuse cu voioșie pe umăr. Voia probabil să arate că se bucură din tot sufletul de reușita lui Grințu.)

Abia după aceste ultime propoziții, Ana reuși să-și oprească sughițurile de plâns. Ridică ochii înroșiți și, privindu-l drept în ochi pe fostul pedagog, încercă să zâmbească.

- Deci până la urmă n-ai ajuns din nou până aici? - întrebă ea arătând cu nuna spre polița veche în valoare de 1000 de lei.

- Nu. dar mă voi duce cândva!

Se gândi că acesta-i tocmai momentul în care ar trebui s-o întrebe și el ceva, s-o oblige la o mărturisire.

-Dar pe Gelu de ce nu vrei să-l mai vezi?

Ea răspunse scurt, cu răceală, interzicând comentariile sau continuarea investigației:

- Sunt gravidă!
- Cu el?
- Da.

R. Excursie în prag de iarnă

Dimineața îl găsi în gară, prânzul îl luă în tren, iar noul episod din scenariul elaborat de el în acel an (început la L.M.F., continuat prin colindul de-a lungul și de-a latul țării cu autocarele *onetiste,* împănat cu date aduse de Gelu, Zare, Stamatescu și Ana, ajuns între timp și în punctul G.-Ilfov) trebuia să aibă un cadru de desfășurare tipic amurgului de sfârșit de noiembrie.

Grințu înaintează într-un ritm nu prea lent pe drumul pietruit care se scurge din câmpie spre deal, dinspre gară spre sat și spre mânăstire.

Ceață și frig. Case răzlețe, vechi, cimitir evreiesc pe partea dreaptă a drumului. Locul pe care sunt așezate pietrele vechi decorate cu stele în șase colțuri este ceva mai sus, cu doi sau trei metri, și drumul pare a se strecura pe sub el. Iarbă veștejită de brumă, izlaz, câțiva cai și mai multe gâște în partea stângă. Ceața străvezie înconjură muntele din față lăsându-i descoperită numai partea de sus. Înaintarea devine din ce în ce mai lentă în timp ce casele din stânga și din dreapta drumului se înmulțesc. Majoritatea caselor sunt vechi, dar nici cele noi nu diferă prea mult prin stil, culoare sau alte detalii de cele construite înainte de război. Nimic nu îndreptățește datarea acestei înaintări a aparatului de filmat mai degrabă în 1976 decât în 1944.

Câțiva bătrâni stau de vorbă, îmbrăcați în costume naționale, în fața unei porți. Unul dintre ei îl recunoaște pe Grințu în chiar momentul în care acesta salută respectuos.

> **Afirmăm, deci, că războiul nu ține de domeniul artelor și al științelor, ci de domeniul vieții sociale. El este un conflict al unor interese majore care se rezolvă într-un mod sângeros (...) Mai bine decât cu o artă oarecare, războiul ar putea fi comparat cu comerțul, care este de asemenea un conflict al unor interese și activități umane și mult mai aproape îi e politica. Aceasta, la rândul ei, ar putea fi considerată un fel de comerț la scară mai mare. Pe lângă aceasta, politica este și pântccele în care războiul se dezvoltă; în ea zac deja, tainic sugerate, formele rudimentare ale războiului, după cum calitățile ființelor vii preexistă în embrionii lor.**
>
> (Carl von Clausewitz, *Despre război,*
> Editura militară. Buc.. 1982, trad. P. Năvodaru, p. 133)

Ziua bună, spune bătrânul trecând peste șanț și apropiindu-se de Grințu, ai mai venit pe la noi?

Întrebarea lui e însoțită de un zâmbet trist, un fel de neliniște i se citește pe față.

- Ce mai faceți, întreabă și Grințu.

- Iaca, supărați!

- De ce?

- E, las' că-ți spui io când om ajunge. Baba, sireaca, plânge cât îi ziulica de lungă și n-a mai lucrat nenică!

Grințu e nevoit să explice că de data aceasta nu a mai venit însoțit de turiști, ca altădată, și deci nici nu are de gând să cumpere ii brodate, fețe de masă sau ștergare țesute de babă. A venit să stea câteva zile la mânăstire, să se odihnească și el. Bătrânul îl privește într-un mod ciudat, pare surprins de mărturisire. Grințu adaugă;

- S-ar putea ca de la întâi ianuarie să vin profesor aici, în sat. Mirarea moșului crește și mai mult. Scade apoi vizibil și se stabilește la o cotă normală, apropiată de calm și indiferență.

A trebuit să mă duc la poliție ca să completez un ches tionar și să-mi pună ștampila pe buletinul de identitate. Prima întrebare ce mi s-a pus a fost naționalitatea bărbatului meu. Am răspuns că e bulgar, supus român. Polițistul mi-a răspuns: "Nu există așa ceva. Sunt doar bulgar." Atunci i-am spus: "înseamnă că nu cunoașteți istoria poporului dv. Bulgaria se învecinează cu Turcia. Când turcii îi băteau pe bulgari așa cum astăzi sunt bătuți evreii, bulgarii fugeau în România și primeau acolo supușenia română." Polițistul mi-a mulțumit ''pentru conferință" și mi-a pus ștampila.

(Cartea neagră- Ilya Ehrenburg, Vasili Grosman, Lew Ozerow.
Vladimir Lidin, trad. din limba rusă de R. Donici.
Editura Institutului Român de Documentare, f.a., vol. I. p 81)

- Suntem supărați cu băietu'. Îi arestat.

- Dc ce?

- Iaca, s-a-nhăitat cu niște derbedei și și-o făcut singur o pușcă de vânătoare.

- Cum, bre, o pușcă?

- Da, și-o făcut-o la strung.

- Și?

- Și... l-o prins. Și când o încercat procuratura pușca o văzut c-o mărs.

- Ce?

- Pușca. O răușise! Da' amu i-o arestat pă toți trei. Că ce-o vrut să facă cu dânsa, că de ce, nu știu cum...

Grințu tăcu. Supărarea bătrânului nu putea fi alinată cu vorbe.

Casă acoperită cu șindrilă. Peretele de bârne, la rându-i acoperit cu plăcuțe mici de lemn potrivite din bardă și dispuse precum țiglele pe o casă. Fereastra dinspre stradă închisă. Prin ea se văd totuși perdelele înflorate țesute în război de mâna bătrânei. Fântână cu cumpănă în dreapta intrării în curte. Gardul de nuiele împletite se oprește în ghizdul de ciment plin de mușchi, astfel că jumătate din fântână se află în curte și jumătate afară. Găleata e plină și se reazemă de ghizd. Grințu se oprește să bea apă. S-ar zice că intenționează să întârzie să dea ochii cu bătrâna. Nu-i place să vadă oameni care suferă din vina altora.

(Din mai până-n septembrie trecuse de cinci șase ori pe aici, de fiecare dată venise cu un autocar de turiști, intrase în curte și le arătase acelora o "gospodărie tradițională" românească, îi invitase apoi în casă pentru a le arata cum lucrează bătrâna la războiul de țesut. Moșul stătea se obicei pe prispă și-i privea zâmbind pe străini. Din când în când spunea: "Poftiți, poftiți" și făcea semne încurajatoare celor rămași mai în urmă. Unii îi ofereau țigări sau chewing-gum, dar el refuza politicos și categoric, privind pe deasupra capului celui care-l "trata cu bunătăți" și nedezlipindu-și zâmbetul de pe buze. Numai când veneau să-l fotografieze nu refuza. Își aranja cămeșa și cojocul și devenea serios. Grințu nu-și amintea să-i fi văzut pe bătrâni fotografiin-du-se vreodată împreună. Baba stătea la război și lucra demonstrativ, încet, știind că Grințu le explica străinilor funcționarea războiului de țesut. Dacă cineva își exprima dorința să cumpere un ștergar., bătrâna se uita o singură dată spre obiectul ales și-i spunea Iui Grințu prețul. Acesta îl traducea aproape instantaneu. Doamnele voiajoare ar fi vrut să se tocmească, dar Grințu nu, lua în seamă această dorință a lor. Uneori le dădea răspunsuri mușcătoare. La sfârșit tânărul ghid, fost pedagog, săruta mâna bătrânei și se îmbrățișa cu moșul. Nu știuse niciodată cum îi cheamă.)

Deodată soarele străbate prin colierul de ceață al muntelui, raza lui deja roșietică învăluie într-o lumină stranie tumul clopotniță și acoperișul bisericii mânăstirii. Grințu se șterge cu mâneca de apa care-i curge pe bărbie și privește fix spre mănăstire. O imagine suficient de diferită de cea din polița de o mie de lei, examinează el la o distanță de numai 300 de metri. Plan ansamblu pe mânăstire, acareturi, livada mânăstirii și muntele din spatele ei.

Punctul cel mai înalt al delușorului pe care se află livada din spatele mânăstirii pare să fie faimoasa cotă 505.

Aparatul înaintează prin ceața alburie, o înlătură, survolează zidul dărâmat al mânăstirii, biserica, chiliile vechi, cimitirul de la poala dealului, locul, viran atunci, pe care acum se află livada de nuci și se oprește pe colnicul verde căruia i se spunea, tehnic, cota 505. Ceața revine, e mult mai întunecată și înfricoșătoare, se aud strigăte și împușcături, nu întârzie să răsune bubuiturile tunurilor și să apară de după cotă trei tancuri nemțești și mai mulți soldați germani și horthyști în spatele lor. Sute de soldați români urcă târându-se pe coate spre cotă. Explozii, trupuri sfârtecate, răcnete de durere sau de ură. Tunul antitanc din vale scoate din luptă trei din cele opt tancuri inamice. Celelalte cinci fac cale întoarsă. Inamicul e totuși bine fortificat pe cotă. Are cazemate, tranșee, armament mai mult și mai modem, o poziție avantajoasă de supraveghere și de

luptă. Brancardierii se ghidează după strigătele celor răniți și se strecoară anevoie din spatele liniei I până la fostele chilii mânăstirești. Cei care nu pot striga sunt considerați morți și lăsați deocamdată acolo unde au căzut eroic.

Dac-am plecat, Ardealule, din tine,
Nu-i vina noastră și iarăși vom veni,
N-am fost învinși și nu vom fi nici mâine
Căci ceasul biruinței va sosi.

Cota 505 a fost atacată succesiv, zilnic și chiar de câte două ori pe zi, timp de aproape o lună. Fiecare atac însemna un număr mai mic sau mai mare de morți și răniți, câteva (sau câteva zeci de) familii din țară intrau a doua sau a treia zi în doliu. Acum arată ca un deal lipsit de măreție, strivit de alura semeață a piscului stâncos care în spatele lui se înalță cu eleganță din ceață. Este cultivat cu cartofi, secară și porumb. Câteva locuri au rămas pajiști pentru fân și nu peste mult timp de pe ele va fi cosită otava. Așa vor fi fost și în urmă cu 32 de ani, unele documente vorbesc chiar despre camuflarea în porumbiște a armamentului sau a soldaților. Grințu încearcă să-și imagineze situarea trupelor și mișcarea soldaților dintr-un careu într-altul. Nu-l deranjează prea mult gândul că, poate, trapezele delimitate erau cultivate altfel atunci. Ceața care se mișcă alene pe suprafața dealului îl ajută să-și imagineze:

> După câteva ore eram din nou atacați de 11 tancuri inamice, din porumbiștea din față, însoțite de infanterie. Artileria și aviația germano-horthystă ne bombardau continuu. În acele momente grele pentru noi am primit ordin să ne retragem prin focul inamic, fiecare pe cont propriu, în pădurea din partea de sud a comunei. Treceam prin curțile oamenilor, ne mai ascundeam pe după case, șuri și cotețe, săream garduri. În drum au căzut mulți ostași de-ai noștri loviți de gloanțe dușmane. Dintre ei mi-i amintesc pe...

Fumigena este lăsată să se împrăștie de la sine, cascadorii își șterg sudoarea de pe față și-și aprind țigările pe ascuns să nu fie văzuți de profesorul-antrenor. Cineva spune că aici nu mai sunt necesare duble, se va face totul la montaj, s-au luat destule planuri apropiate.

Aparatul se mai plimbă o vreme pe deasupra satului înecat în amurgul de noiembrie, întâlnește pădurea și, de parcă aceasta îl respinge, se întoarce în curtea pe a cărei poarta Grințu tocmai a intrat urmat îndeaproape de bătrân.

- Săru' mâna! - spune Grințu când o vede pe prispă pe stăpâna casei.

- Să trăiești, maică, ai mai venit pe la noi?

Este îmbrăcată altfel decât altădată, o ținută întrucâtva ceremonioasă, un șal negru îi acoperă capul. Zice că tocmai pleca de acasă și bătrânul se miră, o întreabă unde se duce. Bătrâna spune un nume de femeie și pleacă. E, desigur, ciudată comportarea ei, de obicei se arăta bucuroasă la apariția lui Grințu, iar acesta nu poate să creadă că se bucura atunci numai pentru că el venea însoțit de posibilii cumpărători de ștergare țesute.

Examinează acum cu atenție peretele dinspre curte al șurii. O mulțime de obiecte de forme și culori diferite suni agățate în cuie bătute în lemn. O pălărie veche, maro. O găleată de plastic verde. O undiță. O râzătoare. O strecurătoare. O traistă murdară. O lingură de spumuit. Un bătător de covoare (sau preșuri). O coasă. Un aparat de radio cu tranzistori. Un lighean (pe jos, proptit de zid). Grințu caută cu privirea locul în care, din punct de vedere plastic, ar fi putut fi plasată pușca de vânătoare făcută la strung de "băiet". Găsește cel puțin trei locuri în care plasarea ei ar întregi plastic imaginea acelui perete.

Cere bătrânului un ștergar și se duce din nou la fântână să se spele pe mâini și pe față cu apa rămasă în găleata de lemn de pe ghizd. Ceața s-a ridicat inexplicabil de rapid, dar soarele deja a apus dincolo de creasta pietroasă a muntelui. Dealul din spatele mânăstirii pare ceva mai întunecat acum, iar pe drumul ce-l înconjură, pentru a ajunge în partea dinspre pădure a satului, o siluetă neagră, probabil a bătrânei, se deplasează cu o oarecare iuțeală. Stropii reci îi înviorează lui Grințu fața și spiritul.

- Să bem o afinată! - zice bătrânul după ce l-a asistat în timp ce se spăla.
- Nu acum, zice Grințu, mă duc întâi până la mânăstire.

"AIDEZ L'ESPAGNE - 1 FRANC" (Textul afișului executat de Joan Miró în 1937 - anul în care Picasso pictează Guernica - în folosul Spaniei republicane). Desigur că asemănările între afișul lui Miró de 1 franc și cel de 1000 de lei desenat de un anonim (poate călugăr) în folosul mânăstirii X nu sunt ușor de găsit.

Ajunge în fața porții principale a mânăstirii și încearcă s-o deschidă lăsându-și toată greutatea pe clanța mare de metal ruginit.

- Cine-i? - se aude o voce dinăuntru.

Cineva deschide cu zgomot vizeta și privește cu interes spre Grințu.

- Aveți locuri la cazare? - întreabă acesta.
- Câte persoane? - zice și paznicul.
- Singur. Dar aș vrea să stau vreo două săptămâni.

Poarta masivă de lemn se dă în lături scârțâind.

- Stai puțin aici s-o chem pe maica stareță - .spune paznicul încuind sertarul mesei care-i servește și de tarabă pentru cărțile poștale, ouăle pictate stau decorate cu mărgele fine, cruciulițele sfințite pe care încearcă zilnic și uneori reușește să le vândă turiștilor. Pe masă au mai rămas numai câteva cărți poștale și fața de masă. Grințu ghicește că omul tocmai se pregătea să plece acasă, își strângea marfa și se gândea la ce va mânca astă-seară.

Privirea se mai plimbă o vreme prin curtea exemplar curată a mânăstirii. Dacă ar fi vară, ar fi plină de flori în ce fel ar putea fi sugerat mirosul îmbătător al acelor flori printr-o imagine proiectată pe un ecran? Sinestezia rămâne o problemă deschisă a tehnicii artei. Fântână cu ghizduri groase, mult mai groase decât cele de la fântâna bătrânului. O roată uriașă de căruță la capătul sulului de lemn peste care este trecut lanțul cu găleți la fiecare capăt. Un veșmânt negru

traversează curtea de la stângă la dreapta, Grințu se așază cu dosul pe masa-tarabă. Întinde mâna și-și apropie pachetul de cărți poștale. Întoarce una din ele pentru a vedea dacă are și timbru. Are. Ridică din nou privirea spre curtea mânăstirii. În ușa bisericii a apărut o călugărița care ține în mâini o scândură lungă de lemn uscat și un ciocănel tot de lemn, foarte mic. E ora vecerniei. În curând liniștea va fi străpunsă de bătăile ritmice ale toacăi și de clopot. Ce va fi voit să spună autorul poliței de 1000 de lei editate în folosul acestei mânăstiri prin lapidara formulare: "Distrusă de vitregia vremurilor prin anii 1614, 1762-1785"? Distrugerea unei mânăstiri era pe atunci o operă de 150 de ani? Și de ce 1785? Să fi ajuns până aici răsculații lui Horea pentru ca mânăstirea să merite să fie distrusă? Ce altă vină să fi avut ea fața de imperiu în chiar acel an? Între timp călugărița a terminat cu închinatul și a pornit cu toaca în jurul bisericii. Ritmul bătăilor e mai întâi lent și apoi accelerat până ce dă impresia unei sambe. Grințu scoate din buzunar un pix și se apucă să scrie pe cartea poștală:

Meștere.

Mă aflu în X. Din tot ce mi-ai sugerat nimic nu se conturează ca sigur. Ar mai fi răspunsul de bun simț; "părerile sunt împărțite și nimeni nu știe nimic, nimeni nu are certitudini." Nu mai că simplul exercițiu al bunului simț nu a dus niciodată la descoperirea marilor adevăruri. Și nici la adevăruri mai mici. Tu cum o duci cu armata? Ați depus jurământul? La prima permisie te-aș sfătui, să vii drept aici. Azi am aflat și eu că Ana ta, pe care o tot cauți cu scrisori la Burlești, a devenit învățătoare chiar aici în sat. De ce? Nu mă întreba. Te voi ține la curent.

Armată ușoară!

Grințu.

După asta se scotoci în buzunare de mărunțiș, puse pe masă două monezi de trei lei, luă încă o carte poștală și-i scrise lui Zare.

"Vei fi și unchi!*'

Grințu.

Ieși din curtea mânăstirii și puse cele două scrisori în cutia poștală.

Stareța îl recunoscu pe Grințu și fu bucuroasă să-i ofere o cameră liniștită și luminoasă, cu o splendidă vedere spre dealul din spatele mânăstirii. Apoi, cu desăvârșita politețe a oamenilor obișnuiți să trăiască în singurătate, ea îi puse câteva întrebări banale. Grințu răspunse corect, încercând să fie cel puțin la fel de politicos.

Da, era profesor la o școală de pe lângă București.

Nu, pe acolo încă nu-i așa de frig, doar când bate vântul, uneori.

Nu, nu e încă vacanță, dar el, Grințu, se simte prost, ceva cu nervii, și-a luat un concediu medical de două săptămâni.

Mulțumi pentru urările de sănătate.

Înainte de a pleca la treburile ei, stareța îl mai întrebă dacă nu-i e foame și

dacă nu vrea niște lapte acru. El mulțumi politicos și spuse că iese să facă o plimbare prin sat. Se întunecase. Apucă un drum subțire printre două rânduri de case care păreau foarte vechi. Lătrat de câini, lumini pâlpâitoare la câte o fereastră, strigătele unor copii în partea opusă a satului. Lună mare, plină, roșietică. Grințu întoarce de câteva ori capul ca s-o privească. Se gândește dacă astfel de cadre ar putea fi trase pe peliculă prin procedeul numit "noapte americană". Din locul în care a ajuns poate vedea în contralumină (în puțina lumină a lunii, desigur) turnul din zidul de apărare al mânăstirii (rămas nedărâmat de vitregia vremurilor) și turla bisericii.

> **A doua zi de dimineață (29 ianuarie) am fost trezită de niște plânsete. Plângea o călugăriță. Îi era teamă că înapoierea mea să nu aducă vreo nenorocire pe capul maicilor. Ciubac i-a spus că mâine voiu pleca. Maica cealaltă a repetat însă: doctorul Goldfain tot trebuie să moară, dar din cauza ei vom muri și noi. Atunci am intervenit eu și am spus că dacă am știut să sar din trenul morții, voi ști să ies din casa aceasta fără să pricinuiesc supărări gazdelor.**
>
> *(Cartea neagră* - ed. cit., vol 1, p 210)

Ieșise deja în partea dinspre pădure a satului și, pe poala dealului, văzu o casă izolată a cărei fereastră strălucea mai puternic decât a celorlalte. Un fel anume de curiozitate îl tăcu să se apropie și să încerce să vadă ce se întâmplă înăuntru. Fereastra nu părea să aibă perdele, poate și de asta strălucea așa. Părăsi drumul și tăie de-a dreptul peste fâneața din fața casei. Se auzi dintr-o dată un răcnet prelungit de femeie, din casa luminată. Se trezi că aleargă fără voia lui peste fâneață spre gardul casei. Se propti de gard și se uită cu atenție prin fereastră. Mai multe femei în vârstă se mișcau cu iuțeală prin casă. Sub fereastră stătea ghemuit un câine care gemea încetișor, scheuna, scâncea, dar nu lătra la Grințu sau poate, în mod ciudat, nici nu-i simțea prezența. O recunoscu printre femeile de dincolo de fereastră pe bătrână. Abia când auzi din nou răcnetul acela își dădu scama că înăuntru se afla o femeie care năștea.

> **De pildă, în Amintirile soldatului Paul Alexa din Breb, din războiul din anul 1914 această imagine adecvată contextului în care țăranul maramureșean este confruntat cu un eveniment mondial și permanent cu moartea capătă formularea:**
>
> La cătană-așa i-i dată / Să moară moarte-mpușcată; / La cătană-așa i-i scrisă / Să moară moarte ucisă; / La cătană-așa i-i bună / Să moară fără lumină. / Fără lumină de său / Fără om din satul său. / Da popă cine i-a fi? / Gornistul și tamborii / Clopotele-s tunurile / De răsună dealurile / Și în loc de dascăl sfânt / Croncănesc doi corbi în vânt /

Și-n loc de diac cu carte / Dobașul cu doba bate / Păcatele i-s iertate. / Cine focu i-a cânta? / Tunurile și pușca / Cine focu i-a jeli? / Nu-ma sunetu pușții.

Spontaneitatea acestui enunț testament ne duce cu gândul înapoi spre momentul care a generat, prin îndepărtare de contextul real și rescriere continuă de generații, metafora nunții mirifice din Miorița.

(Mihai Pop în "Cuvântul înainte" la *Antologie de folclor din județul Maramureș,* Baia Mare, 1980, vol. 1, Poezia, p. 17)

*

(RETROVIZOR.) Teristule, s-a întâmplat o mare nenorocire. Știu, nu te grăbi, știu că Gelu e în armată și că Ana, pe care a lăsat-o gravidă, e de negăsit. Nu asta e nenorocirea. De găsit se vor găsi ei cumva. Doar nu i-o veni în minte zăltatei să plece abia acum după familia ei! Nenorocirea e alta. A murit profesorul Valedulcean. A murit pe la sfârșitul lui februarie și eu n-am știut nimic și i-am tot scris de atunci încoace. Săptămâna asta, nu mai știu în ce zi. iartă-mă, am fost eu la București și am întrebat de el la facultate. Aveau acolo toate scrisorile mele și un plic pe care scria numele meu, dar nici o adresă. Mi l-au dat. Uite ce scria. Transcriu.

Fiecare dintre noi avem un singur loc despre care spunem "acasă" și cel mai adesea, pentru câteva bune milioane de români, acest loc se află într-un sat pe care nu-1 mai locuim de mult, în imaginația noastră, satul acesta pierdut în câmpie, ascuns între viile dealului sau resfirat de-a lungul unui râu de munte, păstrează aura de mister pe care o avea, atunci când eram copii și trăiam acolo, întreaga lume. El este pentru noi imaginea cu care începe lumea.

Se întâmplă să-ți amintești în cele mai neașteptate condiții ale noii tale vieți de un zgomot anume, de un chip de bătrân, de o casă sau de un iaz, de o întâmplare sau de o poveste, de un incident sau de o iubire nedescifrate atunci, în copilărie, și poate nici azi, de un sens al tuturor lucrurilor necunoscut celor care nu sunt din același sat cu tine.

Un acord dintr-o rapsodie a unui compozitor român de renume european, un tablou sau o sculptură despre care se spune că a avut mare succes tocmai Ia Paris sau New York, o poezie pentru care autorului ei i se recunoaște accesul la universitate, toate acestea se dovedesc pentru tine neașteptat de simple dacă, auzindu-le sau văzându-le, gândul tău le însoțește (le împerechează) cu *acel* sens primar al lucrurilor.

Există ceva, nu știu dacă să o numesc imagine sau stare, ceva ce concurează cele mai mișcătoare realizări artistice, ceva ce pune în umbra toate adevărurile permanente sau aparente înlocuindu-le cu un fel de sentiment al eternității: există, deci, senzația aceea pe care o încerci atunci când cobori din tren, din autobuz sau din *Dacia* în apropierea locului tău natal, privești în juru-ți și-ți vine să spui că miroase a primăvară.

Miroase a primăvară în preajma locului tău natal? Atunci sigur că nu ai de ce te teme! Lumea întreagă e de partea ta. Tu ești egalul tuturor oamenilor. Personalitatea ta e totuși inconfundabilă.

Oricând după aceea, la auzul numelui satului tău, gândul tău, ca o lacrimă de mîndrie. tresare.

N-am nimic de adăugat.

Zare

P.S. Acum sunt în concediu și cred că într-o zi am să mă urc în tren și-am să vin până acolo să văd și eu cum ești tu profesor.

*

Bătrânul încă-l mai aștepta (cu sticla de “afinață" aproape goală). Nu se sfii să-i povestească și lui că “fata șeia” o făcut copil din flori, da’ nu-i nimic, s-o arăni ea cumva că omu', dacă-i liber, sănătos și sătul. Da' o zis baba că l-o făcut și la șepte luni. Amărâta! Oftă și turnă în pahare.

- Iaca! - zise el înainte de a ciocni și Grințu nu înțelese ce anume îi indica bătrânul prin acest cuvânt: un obiect anume, o situație care putea / nu putea fi schimbată (și care situație? a băiatului care făcuse o prostie și stătea la arest? a fetei care năștea din flori? a babei lui care se dusese să ajute Ia moșit? a lui Grințu care tot se mai gândea să se transfere în acest sat ca profesor?) sau lumea, lumea pur și simplu?

S. Alte scenarii de pace

Profesorul Grințu se întoarce în satul G. De la haltă și până la casa gazdei lui sunt aproape trei kilometri. Îi străbate prin viscol și se teme de lupi. Uuuuuu! Sssst!

Acasă găsește scrisoarea lui Zare: Nici în locul meu natal nu mă aflu, dar nici a primăvară nu prea miroase.

T. Raportul complet al "comisiei Gelu Popescu"

Din nou dau știre despre concluziile neverosimile la care am ajuns cercetând cele câteva documente scrise sau orale ce mi-au stat la dispoziție sau mi le-am confecționat singur.

În primul rând, n-am găsit nici un semn cât de cât creditabil despre mine însumi. Asta nu înseamnă neapărat descalificarea mea. Nu prin asta trebuie să fiu eu declarat necreditabil. Rostul acestei lipse de semne despre mine însumi nu este nici, cum s-ar crede, obiectivitatea. Nu. Pur și simplu trebuie să caut în altă parte.

Astfel.

Despre Zare Popescu știu că este fiul legitim al lui Florea Popescu (fiul ce) mai mare al învățătorului Popescu Spiridon din Burlești) și ai Speranței Popescu, învățătoare, fostă soție a numitului Grințu Anton.

Astfel.

Învățătorul Popescu a mai avut un fiu mai mic decât Florea pe numele lui Niculae. Acesta s-a născut în 1945 și învățătorul nu l-a recunoscut niciodată. El a fost luat mai întâi de o femeie din G., satul vecin, apoi a trăit ani mulți într-o casă părăsită împreună cu cumnata lui. Speranța Popescu, cea care nici ca nu mai era tocmai sănătoasă la minte. Acest unchi al lui Zare s-ar putea să mai trăiască și astăzi. După nașterea și mătrășirea lui Niculae, învățătorul Popescu a început să-l tot bată la cap pe Florea: "Ce, bă, tu n-ai de gând să faci copii? Vreau și eu un nepot!"

Astfel.

Cu câteva săptămâni înainte de nașterea lui Zare, cineva, un anume Vergu (cine-o fi și ce hram o purta din nou n-am știre!) a adus de pomană (cu lumânare) familiei Popescu Florea și Popescu Speranța un copil pe nume Radu (nume slav, = bucurie, nota Z.P.) și le-a spus celor doi că e din partea lui Grințu Anton, cel care are de tăiat la stuf pe 15 ani.

Astfel.

Speranța Popescu a înnebunit și nu și a mai recunoscut nici copilul pe care l-a născut la puțină vreme. De altfel, câțiva ani buni n-a recunoscut pe nimeni.

Astfel.

În casa învățătorului Popescu au trăit câțiva ani numai bărbații. Bătrânul

Florea, Radu A. Grințu de la 3 până la 5 ani și Zare Popescu de la naștere până la doi ani și jumătate.

Astfel.

În ziua în care, noi nu știm din ce motive și pe ce căi, Florea Popescu a fost și el arestat. Zare Popescu se juca în tufele de zmeură din curtea bunicului său, iar Radu A. Grințu, despre care Zare credea că e sora lui mai mare, îl căuta, nu-l găsea și, ca de obicei, începea să bâzâie.

Astfel.

Am uitat să spun că în tot acest timp soția învățătorului Popescu agoniza. Ea a murit abia după arestarea lui Florea. La moartea ei a venit și Niculae, nebunul satului, și acesta a fost un prilej de mare furie pentru bătrânul învățător. În același timp el era ocupat și cu expedierea cât mai rapidă a celor doi prunci la orfelinat.

Astfel.

Până la urmă Radu A. Grințu a fost luat de sora unui anume Vergu. despre al cărui rol în toată povestea din nou n-am știre.

Astfel.

Într-un târziu au venit și actele prin care bătrânul Popescu îl putea "dona" pe Zare la Casa de copii. Mai greu a fost până ce Niculae i-a lăsat să-l scoată pe Zare din sat. Au trebuit să-i spună că țâncul a murit și el, Niculae, a mers pe jos 15 kilometri, până la halta din G., în urma căruței care-1 ducea undeva, el nu știa unde, pe unicul lui nepot.

Astfel.

Dintre toți cei implicați în aceste povești, cel mai indiferent este, paradoxal, tocmai Zare Popescu. EI a încercat de nenumărate ori să mă împiedice să-mi continui ancheta. El a susținut totdeauna că nu are nici o legătură cu acei oameni. El refuză să-și recunoască părinții și, în general, nu prea acceptă ideea că el ar putea avea așa ceva.

Astfel.

Despre mine, nimic. Dar, vorba lui Zare, ce-avem noi în clin sau în mânecă cu oamenii aceia?

Vom mai cerceta, fără îndoială.

*

(TELEVIZOR) Bătrâne Zare, văd că ești mai puțin tenace decât mă așteptam și că te-ai decis deja să renunți la o parte din ideile tale, înțeleg că vrei să treci examenul de admitere, dar, iată, acum încep eu să cred că aveai dreptate. Dacă mai apar încă doi ca mine, mai ai tu dreptul să dai înapoi? Nu. Trebuie să continui să crezi în adevărul pe care l-ai rostit tu cel dintâi! Dacă vrei să te îndoiești, totuși, de ceva, pune-ți întrebările altfel. Ce-ai zice, spre exemplu, dacă într-un tumul din perioada veche ai găsi un televizor?

.... REPLAY..... ....

(TELEVIZOR)

‘‘Când cu gene obosite” seara sting televizorul (Caragiale n-ar ezita să precizeze că orice aparat se pornește și se oprește cu *degetul* care apasă pe buton și nu cu *genele!)* obiectele din juru-mi îmi par câteva secunde altfel. Pânza fotoliului, deși o știu murdară, strălucește misterios, are patină și personalitate; zgârieturile de pe ușa șifonierului nu se mai văd, praful de pe vitrina cu veselă s-a și șters singur sau s-a ascuns; tancul de jucărie al copilului gazdei pare mai adevărat (închipuirea mea îl face să salte peste ape și gropi); culorile covorului nu mai sunt șterse ci vii; perdelele, foste cândva albe, nu-mi mai par înnegrite de fumul țigărilor ci asortate, prin cenușiul lor discret, la restul culorilor din încăpere. Chiar aerul care pătrunde prin fereastra deschisă pare mai puțin poluat, iar din stradă nu se aud ambreiajele autobuzelor, ci pornirile line ale unor limuzine care mai fac un ultim tur pe o faleză fără nume. Care să fie, în acele clipe, adevăratul meu ambient?

Nu dicționarele mă pot lămuri atât cele mai vechi în care nu găsim decât cuvântul ambianță, cât și cele mai noi, în care au pătruns *ambientul și ambientalul,* spun că referentul acestor cuvinte e unul singur: locul, mediul înconjurător în care trăim, obiectele care-l populează. În astfel de condiții (definiție deschisă) economiștii se gândesc, fără îndoială, la standingul de viață, poeții la atmosferă, actorii la spectatori, sociologii la grup, designer-ii la obiecte, fotografii la lumina, gospodinele la comodități, sportivii la calitatea terenului, vizitatorii la sumele de bani investite de gazdă etc. etc.

Eu nu mă gândesc decât la acest lucru surprinzător: de ce, pentru câteva secunde, toate aceste lucruri înconjurătoare, deși sunt aceleași, pot să pară altele? Ceva se petrece cu mine!

Pentru cel care își face mai ales o reprezentare vizuală despre lume, spațiul este un continuum (spațiul auditiv e o sferă cu centru și margini - cum ar spune McLuhan, iar toate celelalte spații sunt montaje de unități discrete), așadar orice mică schimbare în el determină transformarea totală. Pentru categoriile de persoane denumite mai sus ambientul ar fi, în acest caz, tocmai ceea ce nu se vede, nu se aude, nu se simte, trece neobservat. Ei nu percep decât modificările și acestea numai în funcție de ierarhii bine stabilite, ierarhii adesea personale și greu de folosit în comunicare. În ce fel persoane situate cvasi-constant în același ambient pot vorbi despre ambientul lor? De ce, la schimbarea locului ambiant, elementele din vechiul mediu devin „noi”, neobișnuite, se încarcă cu semnificații pe care până atunci nu le-au avut, pot provoca nostalgia sau repulsia?

Vreau să zic că abia astfel ne putem explica de ce o roată veche de căruță poate deveni un așa de apreciat lampadar, de ce sfeșnicul de aramă sau felinarul de căruță sunt obiecte decorative în locuri în care necesitatea lor e nulă, de ce apare uneori încăpățânarea de a armoniza o cergă de Maramureș cu mobila lustruită și de ce pot sta în vitrina cu pahare de cristal rădăcini informe, tratate sau nu cu baiț de tâmplărie.

Deci o explicație ar exista pentru toate compunerile personale de ambient (chiar pentru neglijențe și greșeli recunoscute ca atare de “autori”). Atunci cum

să-mi explic privirea îmblânzită cu care accept ambientul după ce închid televizorul? Obiectele sunt aceleași, ordinea în care sunt așezate nu s-a schimbat, eu însumi nu am schimbat nimic în situația mea socio-profesională, proprietarul apartamentului în care mi se întâmplă să fiu la sfârșitul emisiunii îmi răspunde la fel de simpatic sau antipatic ca și mai înainte, și atunci de ce gustul meu devine îndoielnic?

Trebuie să existe o legătură secretă între gustul îndoielnic și intensitatea iluziei. N-are, adică, nici o importanță felul iluziilor pe care ni le facem, dar atunci când începem să credem în ele mai mult decât în realitate apare și primul semn sigur al derutei: oscilația gustului. Cred că asta se întâmplă la sfârșitul unei emisiuni în care m-am transpus de-adevăratelea și cred că și reciproca e valabilă; orice semn de prost gust e dovada unei iluzii luate drept realitate. Poate de aceea se spune că gusturile nu se discută. Cui îi e ușor să renunțe, chiar și numai pentru un interval de timp redus, la iluziile lui? Cele mai realiste persoane pe care le-am cunoscut până azi - în majoritate artiști și copii - aveau și un gust foarte sigur; ei priveau nemilos ambientul. (...)

Vom mai discuta despre toate acestea!

Salutări,

Grințu

ALTE INVESTIGAȚII

U. Eterna cale a lupilor

Pe țăranul G.P. zis Bobocică l-am cunoscut în 1977 când avea șaptezeci de ani, era pensionar C.A.P. și lucra cu ziua la un șantier de lângă școala la care eram profesor în satul G., județul Ilfov. În timpul celui de-al doilea război mondial Bobocică avusese gradul de caporal și funcția de șef de cuptor la o brutărie de campanie. Îi plăcea să povestească și, astfel, când aveam ferestre sau așteptam autobuzul, aflam de la el adevărata istorie a brutăriei nr. 4 așa cum în mare am și relatat-o în primul meu scenariu. Din motive compoziționale n-am introdus în acea schiță și modul în care eroica brutărie a dispărut, dar am reținut în memorie acea parte a povestirii și cred că ea este semnificativă.

Era, așadar, către sfârșitul iernii anului 1943. Soarta războiului luase o întorsătură definitivă iar trupele agresoare se retrăgeau în dezordine de pe teritoriul U.R.S.S.

Misiunea caporalului Bobocică și a comandantului său, sergentul-major Țiplea, originar din Dolj, era aducerea în țară în bune condițiuni a următoarelor obiecte considerate material de război: una căruță fără animale de tracțiune și unu cuptor de făcut pâine instalat pe căruță. Pentru îndeplinirea acestei misiuni cei doi au primit hrană rece pe o săptămână și au fost plantați într-o gară din stepă. De-a lungul celor 168 de ore în care hrana rece drămuită cu zgârcenie le-a amăgit foamea, caporalul și sergentul-major n-au reușit să convingă nici un șef de tren să le îmbarce căruța. Aceia aveau alte griji și nici n-aveau loc pentru căruța lor.

Ce vor fi vorbit între ei cei doi în timpul acelei săptămâni, cum își vor fi povestit amintiri din copilărie sau din tinerețe, cum vor fi făcut din când în când focul lângă cantonul 235 care se afla la câteva sute de metri de gară, ce vor fi discutat ei și în ce limbă cu șefii de tren care le răspundeau invariabil „Nein !“, cum vor fi stat cu moralul nu știu. Știu numai că în primele două zile, nu departe de locul în care se afla căruța, o haită de câini era ocupată cu devorarea a două hoituri de cai. După ce au terminat, au lăsat oasele albe, bune de pus la muzeu, câinii au plecat într-o direcție necunoscută.

„Noi am rămas, zicea Bobocică, am rămas acolo șapte zile cu hrană și vreo trei fără nimic de mâncare.

Trebuie să mai știm că un scop declarat și atins de către Bobocică în tot timpul participării lui la război a fost simpla supraviețuire. Cele trei zile de foame trebuie că au fost privite de el ca o piedică teribilă în realizarea acestui scop. A refuzat însă să-și amintească ce a vorbit cu sergentul-major Țiplea în cele trei zile și și-a încheiat povestea cu următoarele cuvinte : „Și atunci sergentul-major Țiplea a dat ordin să plecăm și am plecat, abandonând căruța."

Personal, cred că acesta este lucrul cel mai groaznic într-un război: conectarea ființei cu absurdul. Înainte de primul foc de armă, înainte de folosirea

celor mai teribile arme, înainte ca bomba cu neutroni să omoare toți oamenii și să lase în „viață" clădirile, starea de război înseamnă - chiar dacă oamenii supraviețuiesc - înlocuirea principiului rațional al celui mai important și mai strălucitor edificiu ridicat de oameni, cu un principiu absurd. Acest edificiu este societatea umană și dacă el este amenințat, oamenii degeaba mai supraviețuiesc.

*

(ULCIOR) ... cică n-ar merge de multe ori la apă. Chestiune de rezistența materialelor!

Radu A. Grințu primește săptămânal scrisori de la fostul lui coleg de armată. În ultima vreme acesta se arată tot mai furios, mai intransigent. Cum își permite tovarășul frate-miu, se întreabă el, să-mi spună mie că sunt rudă cu acel delator? Bine, dar delațiunea are și ea un rol istoric, doar ai acceptat cândva asta, nu-i așa? - îi răspunde Grințu. Da, dar am acceptat-o, așa, în general, nu pentru că ar putea face parte din arborele meu genealogic. Așa ceva mi se pare exclus. Și apoi, ce v-a apucat pe toți obsesia asta a căutării părinților? Uite, ție sau lui, sau amândurora, am să vă fac un cadou stupid. O carte în limba franceză. Se numește "Chasseur d'ancétres". Dar știi de la cine o am? De la o melisă-franțuzoaică originară din Martinica. Auzi, voia să știe când a pătruns sângele negru în vinele ei! Dar voi nu sunteți metiși, nu-i așa?

Ei. uite ce e, știi ce? - îi răspunde din nou profesorul Grințu (îi va lua locul lui Valedulcean în sistemul de relații întreținute de Zare?). Acum din nou exagerezi, sari peste cal, dar în altă direcție decât înainte!

V. Urmele istorice ale brutăriei nr. 4†

Îl vedeam pe fereastră. Stătea ghemuit (ca un om pe care-l doare stomacul) și în jurul lui se adunau toți ceilalți muncitori ai șantierului. Purta mustață-muscă și o pălărie cenușie, boțită. Mi se întâmpla adeseori să mă apropii de fereastra clasei pentru a verifica dacă nu cumva iarăși au făcut o ‘‘pauză de țigară” și s-au strâns să-1 asculte. Îmi continuam lecția, desigur, dar în timp ce vorbeam mă și întrebam ce dracu' reușește să le spună de-i ține pe toți așa cu gura căscata. Dacă se întâmpla să apară dirigintele șantierului sau vreun alt „organ”, ceilalți plecau care încotro, iar el se ridica alene, apuca roaba și o târa mai încolo. Nu părea un muncitor foarte harnic, nici n-ar fi putut să fie de altfel, avea pe atunci, cum aveam să aflu, aproape 70 de ani, era pensionar C.A.P., văzuse destule, zicea, întâmpinase de tot felul, cât pentru două sau mai multe vieți, de ce să se agite, să dea-n brânci?

Filmul începe de aici, de la această fereastră a școlii noi, construcție cu

† Acest capitol are, fără îndoială, o legătură cu textul nostru *Istoria brutăriei nr 4* (apărut în volumul *Aventuri într-o curte interioară,* Cartea Românească, 1979, p. 80-101), (dar el nu este o “rescriere” a aceluia, cel puțin nu în sensul pe care-l capătă termenul în prezentul “roman" (n.a.)

zidurile încă umede, dată în folosință în toamna abia trecută. E un bun loc de poză pentru un plonjeu panoramat asupra șantierului. În cadru s-ar afla mai întâi întreaga harababură: betoniere, gropi cu var, roți de mașini sau de tractor ce par aruncate, roabe, lopeți, alte unelte, grămezi de pietriș de râu, saci, cărămizi, un zid ridicat până la înălțimea unui om, o fundație cheală mai încolo, groapa altei fundații ridicând alături de ea grămezi conice de pământ mai întâi negru și apoi galben uscat, ocru, lutos. Se construiesc blocuri pentru intelectualii satului (deci și pentru mine!), un dispensar și o creșă. S-ar putea, așadar, panorama peste toate acestea și abia la urmă de tot, după un colț al construcției deja începute, aparatul ar descoperi cercul de bărbați strânși la un loc ca pentru un joc de zaruri. Unul singur dintre ei stă ghemuit. Nici jos, cum stau alții, direct pe iarba veștedă care a acoperit cândva terenul de fotbal și de instrucție premilitară al comunei G și va dispărea în curând sub trotuare, betoane, locuri de trecere, și nici în picioare cum stau cei mai mulți. El stă ghemuit in centrul imaginii. Pare că tocmai a primit un glonte în burtă. Sau că ar vrea să găsească în iarba arsă de brumă un lucru mic și prețios pe care tocmai l-a pierdut. Dar nu, el povestește. Abia când aparatul se apropie destul se poate observa că vorbește. Toți ceilalți tac și-l ascultă. Aici - un stop cadru pe microsecunda în care el, vorbind, tocmai desenează ceva cu degetul pe pământ, cât durează înșiruirea numelor de pe genericul filmului, el rămâne așa, cu fața pe jumătate ascunsă de pălăria cenușie, cu un fel de rictus al gurii (zâmbet, răcnet, cuvânt sau simplă respirație?) bine pus în evidență de lumina puternică a dimineții reci de început de iarnă. Cizme de cauciuc stropite cu var, bocanci murdari, tenișI, gumari și chiar o pereche de opinci, craci murdari de salopete decolorate îl înconjură.

Cobor treptele scării în timp ce se aude pe culoarele școlii zbârnâitul soneriei și începe zgomotul specific al recreației. Traversez terenul de fotbal (ce a mai rămas din el), o minge deja își face apariția, iar din spărturi de cărămizi și căciuli se fac porțile. Aprinzându-mi țigara mă apropii de micul grup subjugat de oratorul ce stă pe ciuci. Și-a reluat între timp mișcările sugestive ale mâinilor lui butucănoase, desene prin aer și pe pământ, continuă să povestească.

Procedeele prin care se trece de la imaginea povestitorului la aducerea pe ecran a timpului și locului povestirii lui sunt numeroase. Se poate alege oricare:

> ... în ziua de 25 martie, de Blagovești - se aude din *off* vocea lui gâjâită de om bătrân și credincios fumător al țigărilor Mărășești - am luat în primire serviciu' care mi s-a ordonat, adică șef de cuptor.

Imaginea îmbracă imediat alura ei de arhivă de război și înțelegem că lucrurile despre care vocea bătrânească vorbește s-au întâmplat în urmă cu ani. Imaginile se succed cu repeziciune ca la un jurnal cu actualități din acea vreme și nici gramatica montajului nu pare tocmai bine pusa la punct. Oricum, vedem convoaie dc căruțe și plutoane de soldați mișcându-se într-o ordine aproximativă pe drumuri noroioase, părăsind, printre casele mici cu arhitectură amestecată (românească, turcească, europeană!), cartierele de margine ale orașului Medgidia, Unitatea în mișcare este Batalionul 2 Administrativ, iar funcția de "șef de cuptor" de care G.P.. Zis Bobocică, vorbitorul ghemuit, tocmai a adus vorba, nu înseamnă decât onoarea de a conduce spre front un *cuptor de făcut pâine*

instalat pe o căruță trasă de boi. Aceasta este, deci, funcția lui G.P. Gradul - caporal!

> În ziua de Florii, 30 martie, am mâncat numai turtă goală și așa de rea era făcută că nici porcii n-o mânca, deși eram la locul unde se făcea pâinea. Încă nu lucram, doar ne trambalam de colo, colo, dintr-un sat în alt sat, toată ziua ședeam degeaba și răbdam de foame și tremuram de frig.

La început prezența mea în spațiul încercuit de povestitor trece neobservată. Am timp să mă gândesc la detaliile acestei imagini și încerc să definesc prin ea caracterul povestitorului. Curând devin un prizonier al lui, așa cum sunt toți ceilalți, dar mai înainte mă întreb ce fel de om e. Se pare că asculta ordinele înălțătoare ale șefilor lui, dar boala eroismului nu-l chinuia de loc. Nici nu ajunsese bine pe front și se și plângea de calitatea mâncării. Nu știu în ce fel devenise el "șef de cuptor" și nici de ce. Observ că îi place să aducă la cunoștința tuturor eventualele contradicții mărunte ale lumii: "deși eram la locul în care se făcea pâinea, am mâncat numai turtă goală și așa de rea ce era făcută că nici porcii n-o mânca!" El încă nu lucra, nu făcea pâine. În contul celei pe care avea el de gând s-o facă avea însă pretenția să fie servit cu o pâine foarte bună. De aici s-ar putea extrapola astfel: deși sunt un producător de petrol, mi-e frig și n-am cu ce mă încălzi, deși sunt fântânar, voi muri în curând de sete etc. etc. S-ar putea să fie chiar așa, poate că acesta e războiul.

> **500.000.000 de asiatici, 140.000.000 africani, 90.000.000 de latino-americani nu au acces la apa potabilă**
>
> **(Ziarele)**
>
> **America însă nu e cinică. Ea, ca și aliații săi europeni, nu reușește să priceapă că dușmanul, într-o lume a foametei, nu este comunismul - este foametea. În satul meu natal, în Siria, locuiam la câțiva metri de**
>
> **conducta companiei Irak Petroleum. Copil fiind, vedeam această bogăție țâșnind din pământ pentru a se furișa în conductele ce o transportau spre porturile de unde era exportată, în timp ce acasă și la școală tremuram de frig. Frig pe care îl simt și acum în oase.**
>
> (Nicolas Sarkis-apud J.J. Servan-Schreiber,
> *Sfidarea mondială.* Editura Politică, 1982)

Dar singurul om tânăr din întreaga adunare "liniștită" din marginea șantierului este în sfârșit descoperit de privirea neobișnuit de mobilă a bătrânului Bobocică.

- Să trăiți, domnule profesor! - spune el.

Îi răspund la salut și iată că întrebarea pe care tocmai mi-o puneam în legătură cu felul caracterului acestui om (personaj) rămâne suspendată. Ca o muscă bâzâind în junii craniului meu, ea va asista de acum înainte tot ce aflu.

> eram pe malul mării, pe o șosea care făcea legătura între două orașe mari, cam pe la jumătatea distanței, ne uitam pe mare cum valurile se mișcau furioase, iar Regimentul 1 Roșiori făcea paza mării ca să nu debarce trupe inamice la mal.

Pe ecran ar trebui acum să se vadă cum e când ți-e foame și privești valurile mării de pe un pământ care ți-e străin. Curat naufragiu! Coloanele de soldați se deplasează în continuare pe șoseaua dintre cele două "orașe mari", iar din când în când întâmplarea face ca Bobocică, șeful de cuptor cu gradul de caporal, să se tot întâlnească, din mers, cu țărani tineri ca și el, cunoscuți, consăteni sau din satele învecinate. Plecat de acasă, și rătăcind organizat pe coclauri străine, el simte într-adevăr o mare emoție cu ocazia fiecărei întâlniri de acest fel. Dovada cea mai bună este că azi, după aproape patruzeci de ani, își mai aduce aminte de ele și le descrie în detaliu.

> ... m-am întâlnit cu Teodorescu, un *băeat* din Valea P.. nepotul lui Grigore Țîvnă și spunea că a trecut înainte Alexandru lui Popa Velescu și Ionel al lui Bulgaru.

Gândul meu se duce, desigur, către aceste nume pe care am învățat acum să le descifrez. Cum ar zice Zare, iată, Alexandru lui Popa Velescu și nicidecum Alexandru Popescu! Popescu este un nume propriu românesc derivat de la cu totul altceva decât cuvântul popă. Să-i rugăm pe tovarășii lingviști să se mai gândească puțin!

> și dimineața am plecat tot înainte spre front și am ajuns într-un sat de unde mai aveam zece kilometri până la orașul spre care se tot spunea că mergem, *aicea* am cantonat în noaptea de Paște și s-a dus căruța la șosea pentru a aștepta mașina cu daruri, adică țigări și ceva de mâncare, și am stat toată noaptea treji ca s-o așteptăm!

Chiar dacă vocea gâjâită nu spune mai nimic despre acea noapte de sărbătoare, noi putem desluși în fumul montajului prin *fondú* cum totuși preotul regimentului face la miezul nopții o slujbă. Feeria lumânărilor aprinse în timp ce se cântă "cu moartea pre moarte călcând" (cum stă scris și pe mausoleul de la Mărășești) e totuși absentă, probabil din cauza camuflajului și a temerii de avioanele inamice. În întunericul de smoală al nopții de aprilie mulțimea de soldați-țărani-făcători-de-pâine ascultă totuși cântarea pe nas a slujitorului divin, cu inima privirea și urechea ațintite mai ales spre drumul de pe care ar trebui să apară căruța cu daruri. E o perioadă în care sărbătorile ortodoxe se țin lanț, zile întregi de-a lungul cărora n-ar trebui să muncești, ci doar să mănânci și să bei, în nici un caz să mergi spre front cu burta goală. Dimineața se apropie totuși cu răcoare și cu senzația de foame mult sporită.

> ... spre dimineață mi-am schimbat cămașa și m-am spălat și pe urmă, gospodina la care eram cantonat mi-a dat o bucată mică de cozonac

și o bucată mică dc brânză amestecată cu zahăr.

Minuția cu care el inventariază și cântărește fiecare dar, adjectivul “mică” pus de două ori lângă bucată - deși e vorba de daruri primite de la o femeie “inamică” - toate acestea dovedesc felul cusurgiu al caporalului G.P., zis Bobocică.

> mai târziu ne-a chemat sublocotenentu' și ne-a dat cadou de Paști doi cozonaci mici, patru ouă, un chibrit și un tutun.

Povestitorul pare să păstreze și acum impresia de gravă inconsistență pe care i-au lăsat-o atunci acele daruri de Paște. Figura lui capătă nuanța dezamăgirii în timp ce rostește inventarul complet al celor primite în urmă cu 35 de ani din mâna unui sublocotenent rezervist.

> după ce am luat masa a începui un viscol mare de nu se vedea la mică distanță, dar eu stăteam în casă și mă uitam afară.

Gest: nu totdeauna dracul e așa de negru pe cum ni-1 imaginăm.

> iar a doua zi de Paște, după ce a trecut viscolul, a fost o zi foarte frumoasă, fără vânt și cu soare.

În carnetul de regie trebuie notat că locurile pe care, cu carul lui tras de boi și cu un cuptor de pâine instalat pe el, țăranul-caporal G.P. zis Bobocică le-a cutreierat pe când era tânăr (poate avea vârsta mea de azi), aveau și o climă ciudată. În plină primăvară, adică de Paște, ba era viscol, ba era soare. Ei, bine, pentru a nu îngreuna prea mult filmările și pentru a nu aștepta să ningă de câte ori ne trebuie câteva imagini cu viscol, vom aduce pe ecran numai zilele frumoase din viața “eroului". Astfel, în ziua de care tocmai vorbește, el preia, după-amiază, serviciul de comandant de gardă, la masa mai devreme decât ceilalți soldați și se duce să îl schimbe pe colegul lui care a făcut paza unității în timpul nopții viscoloase. Nu uită, desigur, să ne spună și ce a mâncat. dar și noile cusururi pe care în acea zi le-a găsit lumii:

> ne-a dat masa, fasole cu șuncă, ne-a dat foarte puțină, ca la *prizionieri* (așa pronunță el!) și ne-a dai și câte puțin cozonac.

Spectatorul trebuie să fie puțin derutat la rându-i! Ce fel de război fac ăștia, se va întreba el, dacă nici nu pun cuptoarele în funcțiune și mănâncă în fiecare zi cozonac? Și se mai și plâng în gura mare că darurile sunt “mici", mâncarea “puțină” etc. Nu-i nimic dacă cititorul e derutat. Asta ajută la înțelegerea mesajului. În ograda gospodarului la care e cantonat Bobocică ne putem imagina și un alt paradis decât cel al vorbelor lui:

dimineața, după ce am luat cafeaua, ni s-a mai dat și câte o cană de lapte de către gazdă, dar laptele nu era bun fiindcă se cam acrise *(cususuri peste cususuri!)* era așa, ca un zer alb, după aceasta am fost la marginea satului să facem niște trageri cu arma, dar eu nu am tras pentru că am spus că sunt bolnav și nu mă simt bine, seara ne-a dat câte o litră de secărică și una de vin înainte de masă, mă cam pilisem puțin și după ce am dormit vreo două ore, m-am sculat și am spălat un rând de cămăși, șervetul și batista.

Imagine de „premiul întâi și medalia de aur pentru operator": câmpia liniștită după viscol, zăpada începând să se topească din cauza soarelui fierbinte, streșini curgând și, într-o curte modestă de țară, într-un sat pur și simplu necunoscut, un soldat (de fapt un caporal) spălându-și izmenele cu apă de ploaie într-un lighean de tablă împrumutat de la "inamic". Fundalul cu apus de soare poetic, culori pastel, virate ușor spre violet în laborator, pe fond alb și negru. Eventual o tratare gen "noapte americană" pe film Fuji-color.

În carnetul de regie stă notat, alături de cuvântul "fierbinte" care a fost utilizat mai sus, echivalentul in limba germană: "heiß". Mă întreb de ce voi fi scris așa ceva și trec mai departe. Se face din nou ger peste câmpie, e iar dimineață și plutonul comandat de sublocotenentul care fusese atât de zgârcit cu cozonacii evocați de Bobocică se deplasează către o fermă din marginea satului. Ferma are câteva grajduri mari, toate la fel, aliniate impecabil. Brutarii intră și încep să rânească, să spele, să arunce băligarul uscat și să aștearnă paie pe jos. Pregătesc locul pentru instalarea vitelor brutăriei. Când în sfârșit termină (au dat și cu var pe țărușii care împrejmuiesc intrarea) privesc cu oarecare mândrie în urma lor. Ei sunt țărani și încă n-au uitat cum se rânește un grajd. Încă mai știu să se bucure când ochii lor privesc un grajd curat. Ideea de război le devine chiar mai suportabilă. Bobocică a găsit în grajd o țeavă de pușcă "aotomată" și câteva cartușe care (surpriză!) se potrivesc foarte bine și la arma lui. Se joacă cu țeava găsită și fumează uitându-se împreună cu ceilalți la splendidul rezultat al muncii lor de câteva ore "Mă, da' l-am făcut, mă!", exclamă unul dintre "combatanți" și toți cei ca el își clatină capul cu mulțumire. Acesta e momentul, în ceas de după-amiază, în care vine și ordinul de înaintare. În cursul nopții se vor părăsi pozițiile actuale și se va înainta circa 15 kilometri spre front, după divizie, în noaptea următoare va fi traversat, pe pontoane, fluviul care se află acolo. Dincolo de fluviu e un oraș mare și acolo vor cantona și brutarii. "Mă, da' pentru cine am curățat noi grajdul ăsta?" se va întreba cu mult regret unul dintre ei.

Îi vedem ajunși pe malul fluviului. Drumul de noapte a fost obositor și acum întregul batalion a primit ordin să se odihnească, Se execută totuși, mai către prânz, curățirea roților de la cuptoare și spălarea lor cu apă din fluviu. G. P., zis Bobocică, are timp să scrie și două cărți poștale acasă. Una nevestei și alta lui nea Gheorghe Buldulea, Ascultătorii lui se privesc deodată. A, da, cei mai în vârstă își amintesc de moș Gheorghe Buldulea, dar cei tineri nu prea.

apoi am cârpit cămașa, era aproape distrusă și strigam cu grai tare: unde ești nevastă să mă vezi ce fac *io* acuma! când să ne ducem la

masă ne trezim că ia dom' Căpitan Soroagă comanda companiei și ne "culcă" de câteva ori. drepți, culcat, drepți, culcat! - mă, ce l-o fi apucat p-ăsta? când colo, ce să vezi, era din cauza la doi grăjdari că i-a prins că jucau rișca. Dom' căpitan i-a prins.

Carnet de regie: Spandau - penitenciar din Berlin cu o capacitate de 600 de locuri plasat în responsabilitatea Aliaților. Zid înconjurător de mai mulți kilometri, cinci turnuri de control, gard electric cuplat la tensiunea de 4.000 de volți. Deținuți: *unul singur!* Numele lui: Rudolf Hess. Probabil că în legătură cu acest nume propriu notasem mai devreme adjectivul heiß = fierbinte. Vârsta: în 1977 deținutul are 83 de ani. Încarcerarea lui costă 3300 dolari pe zi. Un coșciug pregătit pentru el de multă vreme în subsolul penitenciarului așteaptă să pună în sfârșit capăt acestei cheltuieli administrate de către Aliați. Deținutul nu vorbește cu nimeni. Refuză să primească vizita soției și a fiului în spatele gratiilor de la Spandau. Primește ziarele (unele articole sunt decupate), le citește și tace. Bătrânul Fierbinte e un fel de conservă din altă lume. Ar fi interesant de aflat ce gândește el, după aproape 40 de ani de detenție, despre această lume pe care o vede doar prin ziarele decupate. Vina: Rudolf Hess a aterizat în Anglia și a propus, ca venind din partea lui Hitler, pace separată. Churchill a zis: "Hess nu este decât un criminal de război ca toți ceilalți conducători naziști," Iar Hitler l-a declarat pur și simplu nebun. Avea și de ce să creadă asta: cu câtăva vreme mai înainte aflase despre el că se masturbează în W.C.‡ Buun, deci schizofrenul onanist de la Spandau trăiește și azi. Nimeni nu știe ce l-a apucat atunci să fugă în Anglia și nici dacă Hitler a avut sau nu cunoștință de "misiunea lui". În 1971, deci când avea vreo 77 de ani, el află din ziarele care-i parvin la Spandau că un compatriot de-al iui, Willy Brandt, a obținut premiul Nobel pentru Pace. îl cheamă pe directorul închisorii, americanul Eugene Bird (Bird = pasăre, în psihanaliză simbolul masturbării este o fantasmă cu fulgi și pene!), și-i declară că dacă misiunea lui din Anglia ar fi reușit, ar fi putut spera și el să primească acest premiu (!).

Episodul, colateral, ar putea fi inclus în film numai dacă acesta ar fi un lung metraj.

după-amiază a venit un sublocotenent medic și ne-a făcut inoculări, toată noaptea n-am putut să dorm de durere, iar dimineața, pă 12 aprilie, s-a făcut inventarul la efectele ce s-au primit asupra omului, la prânz am mâncat ciorbă de pește, da' era așa de împuțită că nici porcii n-o *mânca,* după ce am mâncat am scris acasă un plic fără timbre.

Vocea din *off pare* a avea mereu același punct de emisie. De fapt el se schimbă foarte des și spectatorul are dreptul să afle aceasta. Tocmai când Bobocică spune că într-o dimineață de aprilie au fost scoși pe câmp la instrucție individuală, imaginea de arhivă se întrerupe și, în cele câteva cadre color, îl revedem pe povestitor îmbrăcat cu o cămașă albă, curată, așezat la o masă pe

‡ A se vedea fragmentul "DIALOGURI?" din volumul nostru „Efectul de ecou controlat", C.R.. 1981. pp. 190-191 (n.a.).

prispa casei lui, ținând în mână un pahar cu vin, povestind. Dincolo de masă stau acum doar eu și-l ascult. Spune povestea unei alte zile în care din camioane se descărcau alimente pentru întreaga divizie. Înfometarea din ochii lui de atunci licărește și acum când își reamintește:

> am văzut cutii de conserve, caşcaval, unt, ţigări şi se spune că ne vor da şi bomboane, da' la prânz nu ne-a dat decât cartofi prăjiţi, varză şi conserve şi 250 de grame de pâine, iar seara un ceai parfumat cu cuişoare şi foarte puţin îndulcit, 40 de grame de unt şi nişte varză cu cârnaţi. Din unt am păstrat şi pentru a doua zi dimineaţa, la cafea!

Cuvântul „subzistență" pe care l-a învățat el cu acea ocazie își păstrează și azi nota de mister. E drept că acum îl rostește cu dezinvoltură, dar conotațiile pe care i le acordă par foarte largi și îmi scapă. Ne aflăm acum amândoi pe marginea șoselei care trece prin satul G. Eu aștept autobuzul, iar el mă însoțește pentru că se plictisește acasă. Din cauza cuvântului "subzistență" povestirea s-a transformat de câteva ore în lungi liste de bucate din care eu înțeleg ce rol avea în război propaganda. Fiecare îmbunătățire nesemnificativă a traiului omului simplu era însoțită de un potop de vorbe misterioase. Proprietatea asupra limbajului este o importantă sursă a puterii. Nu știu prin ce truc filmic aș putea să figurez aceasta: potopul de cuvinte este din ce în ce mai consistent, iar bucatele ce se așază pe masa soldaților din imaginile de arhivă sunt tot mai puține și mai inconsistente! Este un paradox pe care nici Bobocică nu-1 trece cu vederea:

> de dimineață cafea surogat cu foarte puțină pâine și unt, am lucrat toată ziua la depozitarea alimentelor pentru divizie, la ora 12 ni s-a dat din aceeași ciorbă de pește împuțită, a doua zi, dimineața, ceai de izmă cu marmeladă, la prânz ciorbă de pește, seara ciorbă de pește și puțin unt. Patru zile am lucrat la depozitarea alimentelor și în tot acest timp n-am mâncat mai nimic, abia mă mai țineam pe picioare și în a cincea zi ne-a dus pe malul fluviului să ne îmbarcăm pentru front. Am scris acasă, stăteam pe iarba verde și mă uitam la armatele care îmbarcau pentru front. Vasile Enciu mi-a dat un tutun și un pachet de țigări și trei mărci, noaptea următoare am dormit în orașul de dincolo de fluviu și am auzit cum a trântit vreo 5 bombe.

Carnet de regie: în 1938 unul dintre deputații conservatori englezi, pe numele său Anthony Eden, declara: "Hitler nu este decât un fanatic sincer care nu dorește războiul". Același deputat cu nume predestinat (Eden - Paradis) este în 1956 prim-ministru al guvernului britanic. Și ce credeți că face? Întrucât Egiptul luase măsura naționalizării Suezului, el, domnul Eden, împreună cu prim-ministrul francez, domnul Guy Mollet (mollet = 1. adj. cam moale, 2. subst pulpa piciorului) îl cheamă la Paris pe Ben Gurion, șeful guvernului israelian, și-l convinge să atace Egiptul. De atunci Orientul Apropiat a tot continuat să se complice. E de reținut însă acest cuplu de nume: Eden și Mollet!

tot în această zi m-am dus la gară unde îmbarca Batalionul 4 Pionieri și din întâmplare *(oh, întâmplarea!)* m-am întâlnit cu Vasile G. Enciu. Vasile Neciu, Costică a lu' Savu și Petre al Biții din Preasna. Se duceau spre front tot cu toții într-o divizie, a doua zi m-am dus în Bazar și am cumpărat o curea de încins și zece pietre de scăpărat cu două mărci și jumătate, apoi, până seara am mai scris o carte poștală acasă și am dat-o pe un om care pleca la Batalionul 2 Administrativ și l-am rugat s-o pună în Gara de Nord, cu el m-am dus din nou pe rampa gării din oraș și-acum îmbarca bateria a șasea și grupul de comandă al Divizionului 2 Artilerie Ușoară. M-am găsit *(din întâmplare?)* cu Oiță al lui Marin Dușea și mi-a dat un pachet de țigări și am stat mult de vorbă cu el seara, am spălat cămășile murdare și am primit 39 de țigări, unt, conserve, bomboane și pâine. în ziua următoare era joi și am dat iar o roată prin Bazar de m-arm plimbat, am dat o marcă pe șase pietre de scăpărat și un fitil și am mai dat și o țigară pe două ace de prins pește. În piață se vindeau diferite lucruri de îmbrăcăminte, alimente, o pâine de două kilograme costa 360 de lei sau șase mărci bani germani. Se puteau cumpăra tot felul de lucruri de mare preț, dar pe tutun nu pe bani.

Carnet de regie: "*Războiul e sufletul comerțului"* - ar putea să spună caporalul Bobocică în timp ce domnii Eden și Mollet ar putea să spună că ",.. și invers!".

Suntem din nou pe șantierul de lângă școala din G. Au trecut chiar câteva luni, s-au mai înălțat câteva ziduri, iar una dintre construcții deja se căprioresțe, E sfârșitul iernii. Printre ascultătorii constanți ai maratonistului povestitor mă număr și eu împreună cu câțiva copii din clasele mari. Mă întreb, și e greu să-mi răspund, ce gânduri avea caporalul G.P. când se ducea, în plin război, până la bazarul din orașul în care era cantonat să-și cum pere ace de pescuit. În același timp mă gândesc că această valută de mare valoare pe care o foloseau ei pe atunci - o țigară – încă mai merită un capitol special în istoria universală a monedei.

de Sfântul Gheorghe trebuia să îmbarcăm și noi pentru front, se spunea că avem de mers 500 de- kilometri, adică două zile și două nopți cu trenul și 100 de kilometri pe jos cu hrană rece, m-am bărbierit de dimineață și mi-am pregătit ranița pentru plecare, *pă* urmă m-am găsit cu cumătrul Tudor al Biții și am stat mult de vorbă cu el.

Cred că degeaba ne întrebăm noi ce și-or fi spus. Povestitorul nu-și amintește pentru că nici nu era important. Funcția acelui dialog era doar una fatică. Să stai de vorbă cu un cunoscut înainte de a pleca spre necunoscut. Dacă se întâmplă să mori, cineva își va aminti că a fost ultimul care a stat de vorbă cu tine. Tu vei trăi în acel cineva sau el în memoria ta.

în drum spre front se vindea tutunul cu 240 de lei un pachet, ce n-am văzut de când sunt.

Într-adevăr, compilez eu în gând cu un fragment din memoriile lui Constantin Giurescu, de când e pe lume Bobocică, leul nu a scăzut niciodată așa de mult. Înainte de primul război mondial (Bobocică e născut în 1907) valoarea leului la bursele europene era de 1.15 franci elvețieni!

> am mers iarăși din sat în sat și unde nu mai puteam să înaintăm cantonam și dormeam toată ziua, ne deplasam mai mult noaptea și făceam cam 25-30 kilometri într-o etapă, am mai dormit la un croitor, la o școală și la un țăran invalid, ni se dădea pentru drum mai mult hrană rece și câte o litră de țuică, mergând pe drum am văzut tot felul de mașini distruse, tancuri, tunuri, cutii de muniții, tuburi de cartușe și proiectile trase de tunuri și morminte proaspete, unele cu nume românești pe cruce, am trecut vreo două poduri bine construite peste ape. Drumul era greu. Puneam câte 8 boi la cuptor și totuși mergea foarte greu pentru că drumul era desfundat de ploi și de circulația de vehicule grele.

Nouă, celor născuți în a doua jumătate a secolului XX, adică la cel puțin opt ani după evenimentele povestite cu atâta coerență de caporalul G.P.. ni s-au povestit într-adevăr multe lucruri despre oribilul război mondial. Dar noi iată că n-am știut că în acest război s-au dat atacuri, printre altele, și cu niște care cu boi obligate să traverseze fluvii. Niște care cu boi ca în picturile lui Grigorescu. Niște care cu boi pe care erau montate Cuptoare De Făcut Pâine! Ei bine, trebuia să ni se povestească mai demult acest lucru!

> în următorul oraș în care am ajuns după ce am mai cantonat în vreo zece sate și am tras de cuptoare și cu câte 10 perechi de boi de se rupseseră proțapele pentru că intraseră carele până la osii în pământ, ni s-a spus că vom sta și vom fabrica pâine.

În secvențele de arhivă primăvara înaintează încet, dar sigur. Ghicim că suntem deja în aprilie către sfârșit, trecem în mai. În cadrele color în care-l revedem pe povestitor e încă iarnă, februarie 1977 mi se pare. O iarnă nici prea grea, nici prea ușoară. Dar cu o circulație a autobuzelor suficient de neregulată pentru a mă determina să nu fac naveta și să mă instalez în sat, în gazdă la un vecin de-al lui G.P., zis Bobocică.

> în doi mai am primit și primele cărți poștale de la Ștefan și Apostolică și le-am răspuns imediat, după masă am primit un tutun și ni s-au făcut injecții contra tifosului. În ziua următoare era duminică și am stat liniștiți. Doar am uns cuptoarele și altceva nimic, era o zi frumoasă cu soare și trăgeam speranță că se usucă drumurile să nu

> mai chinuim boii, toată ziua a cântat unul cu armonica și pe la trei după amiaza m-a apucat, așa, să plâng că m-am dus mai încolo să nu mă vază camarazii, spre seară am primit tutun de pipă, miere și țigări

Serile de iarnă într-un sat ca acela în care mă aflu în timp ce scriu și în care vom filma trebuie considerate entități semnificative separate. Culoarea cerului dintr-un amurg de iarnă în câmpie cere o peliculă și un tratament al acesteia încă neinventate. Eventualele imagini alb-negru sau color luate în astfel de amurguri nu vor fi decât palizi înlocuitori ai unei realități mult mai bogate. Misterul se amplifică în drumul printre căpițe și grajduri, pe lângă salcâmii din spatele casei, prin curte, pe prispă, prin tindă spre polatra cu tavanul jos, cu pereții și podeaua lipite cu lut, spre vatra în care mocnește un fix: de lemne ude. Aici se spun adevăratele povești, care nu mai sunt imagini ale lumii, ci concentrate ale ei. Ceea ce se coace pe acel foc nu mai este hrană, ci un superconcentrat de hrană materială și spirituală. Nu este speranță în jurul ei și nici disperare Doar calm.

> luni am luat masa în pădure, dar fără pâine pentru că am lăcomit și o terminasem. Miercuri am primit o carte poștală de la nevastă. Joi am mers toată noaptea pe jos, vreo 18 kilometri,- iar *pă* mine mă numise căpitanul să merg în fața coloanei pentru siguranță, vineri dimineața m-am găsit cu Nedu M. Petrache din Preasna și eram la 12 kilometri de front. Într-una auzeam bubuituri de tun. Am stat de vorbă mult. În 9 spre 10 mai, sâmbătă spre duminică, am făcut încă o etapă de vreo 12 kilometri până în spatele frontului. Toată noaptea se auzeau bubuituri de tun de se cutremura pământul, și era tot timpul o lumină, așa, galbenă, violetă, albă, se albea și se întuneca cerul de la rachetele aruncate pentru a lumina terenul, duminică pe la 12 m-am culcat și am visat că mă certasem cu Ticuță și cu Dada pentru că intrase în casă și răscolise toate lucrurile, tot deodată am visat și că mă căsătorisem cu Sița lui Buldulea. se făcea că era fată mare, și Rădița se făcea că murise și ajunsesem văduv, ferească Dumnezeu! În satul A. am sosit în ziua de 10 mai, după 50 de zile de mers eram foarte aproape de ultima linie de artilerie și se auzea tot timpul bubuind tunurile de se cutremura pământul. Dormeam în corturi și era un frig de ne înghețau mâinile.

Acum putem urmări mai cu metodă, pe ecran, în ce constă activitatea funcțională a unei brutării de campanie. Luni dimineața se execută un scurt program de instrucție de front, apoi se scot coșurile cuptoarelor și se curăță. Soldații primesc ciocolată, cafea, țigări și chiar câte un trabuc de căciulă. Marți și miercuri se fac brazdele, se cară pământul cu sacul, cu roaba și cu lopata, se face curățenie, se ancorează carele până devin într-adevăr cuptoare imobile. Iată că totuși nu-i obligau să facă pâine din mers. Până și niște bieți mâncători de cartofi aflaseră că pâinea se face stând într-un loc și prinzând rădăcini. Joi este, după exprimarea fastuoasă într-un fel a caporalului, “Sfânta înălțare a Domnului Isus Hristos la ceruri și *în loc să stăm repaus,* ne-a pus la lucru ca și în ziua de 13 mai."

> în cinșpe mai se împlinea un an de când fusesem concentrat și în noaptea aia n-am dormit deloc pentru că au venit avioane și ne-au bombardat și de frică am fugit din corturi numai în cămăși și izmene pe câmp și ne-am culcat la pământ. Dimineața a mai venit un avion și am dat s-o rupem din nou la fugă, dar a aterizat lângă noi și se spunea că e Poșta. Pe sub seară m-am găsit cu Raducanu G. Marin, am stat de vorbă mult și bătea Artileria de se cutremura pământul. Sâmbătă și duminică nu s-a lucrat nimic din cauza bombardamentelor și a tirurilor de artilerie, abia luni s-a lucrat la tăiat lemne și în timpul ăla au trecut pe acolo camioane cu răniți din Regimentele 5 Dorobanți, 20 Dorobanți și 3 Călărași.

Trebuie găsită o soluție tehnică pentru a exprima prin imagini filmate și joc actoricesc foarte bun uimirea caporalului în fața simultaneității unor acțiuni aproape incompatibile, uimire pe care el o exteriorizează cu o discreție absolută. Cum e posibil - pare să spună privirea lui - ca în timp ce eu stau în curte și nu fac altceva decât să tai niște lemne, frații noștri din regimentele cu nume atât de frumoase să treacă spre țară înghesuiți în camioane și urlând de durere. El n-avea pe atunci dreptul să se lase uimit de ceva. Asta l-ar fi pierdut. Acum, după aștia ani, când povestește pe îndelete în fața focului de vreascuri ude din vatră, uimirea se poate ghici în licărul ochilor lui luminați de jos în sus de lumina roșiatică, slabă a jarului. Spune că în zilele următoare a fost liniște în sectorul lor și doar treceau mașini cu răniți de la 7 Pionieri și 5 Dorobanți. Continui să cred că desăvârșita discreție a relatării nu se datorează vreunei eventuale autocenzuri, cât unei spaime nelămurite. El nu este, și poate că nu va fi niciodată, un *narator omniscient.* Este și va fi mai degrabă uimit, înspăimântat și în același timp îmbărbătat de ceea ce îi este dat să povestească. Poate filmul să povestească în felul acesta? Prin ce mijloace?

> până vineri s-a tot tăiat la lemne pentru fabricație, iar sâmbătă am început pregătirile, am încălzit cuptoarele. Duminică, 24 mai, am începui a fabrica pâine și a ieșit *o pâine bună și albă ca zăpada.*

Trebuie filmat într-un anume fel pentru a corela acest eveniment, la care povestitorul ajunge pe un ton neutru și fără nici un fel de crescendo, cu șirurile de camioane cu răniți ce trec spre gările de câmpie unde sunt descărcate în vagoane de vite. Se formează apoi garnituri care pleacă spre țară. Trebuie!

*

(VAGON DE VITE) Poate s-a schimbat ceva între timp sau poate a citit el greșit în Mersul trenurilor. Zare a coborât din acceleratul de Constanța în Gara de Nord la ora unu și jumătate după miezul nopții. S-a dus spre tabela cu orarul trenurilor și a avut surpriza să constate că primul tren cursă care trece prin G. pleacă abia peste patru ore. A trecut pe la *Informații* și a obținut același răspuns.

Acum stă ghem pe o bancă de pe peron și tremură de frig Adoarme din când în când preț de câteva secunde și i se pare că a dormit ore lungi într-un frig cu gust de cărbune și de apă cu mult clor. Tresare crezând că a pierdut legătura. Își privește ceasul, se asigură că mai are timp și trage adânc aerul rece în piept. Aerul nu este suficient de rece sau poate tocmai de aia se simte în el-mirosul de W.C.-uri descărcate direct pe terasamentul căii ferate. Prin veghea și visul lui mult prea amestecat mirosea ba a gudron, ba a praf încins, ba a lămâie, ba a frig pur și simplu și deodată.., o capră traversează șinele căii ferate la două peroane mai în față.

Zare se ridică brusc în picioare și face câteva mișcări de gimnastică. Respiră, sare pe loc, se freacă la ochi și privește din nou. Capra e acolo. Un țăran cu pălărie cenușie trage de funie. Rămâne fascinat de imagine. Stă așa holbat minute în șir până când omul cu capra traversează cu greu cele două peroane și ajunge chiar pe peronul unde stă Zare. Îl vede aplecându-se și legând funia de cadrul metalic al băncii pe care se așază. Nu sunt decât vreo 15 metri între banca lui Zare și cea a țăranului cu capra și lumina este destul de puternică. Iluzia optică este exclusă și, în general, Zare știe despre el însuși că nu-i un tip cu năzăriri, iluzii, vise cu ochii deschiși. Se așază din nou pe bancă și se decide să înțeleagă lucrurile după cum sunt, nu după cum ar putea el să le transforme prin lucrul propriei minți. Se ridică într-un târziu și dă să plece să-și ia bilet. Țăranul cu capra îl cheamă spre el și-l roagă să-i scoată și lui un bilet. El nu îndrăznește să treacă cu capra prin fața caselor de bilete, riscă o amendă. Îl ajuta, desigur. Apoi stă alături de omul care spune că se numește Vlad și că e paznic de noapte la o uzină de mase plastice.

- Și ce faci, bre, cu capra, - întreabă Zare - o paști în curtea uzinei?

Nea Vlad începe o poveste complicată cu directorul uzinei care și-a luat o nevastă mult mai tânără decât el, una care lucrează la televiziune, „poate ați văzut-o, e una așa, cu ochelari și cu părul negru, face anchete cu copiii fugiți dup'acasă". Și că asta a născut, dar nu vrea să alăpteze. Ori n-are lapte, ori nu vrea să-i cadă pieptul până la buric. Așa că directorul, care-i și el om de la țară ca noi (Zare se întreabă de unde o fi dedus interlocutorul lui că și el, Zare Popescu, e tot de la țară), a zis că numai cu lapte de capră se face un copil mare și i-a zis lui nea Vlad să-i facă rost de una că i-o plătește. "Acu', dacă i-am promis, i-am promis, da' dă unde să-i duc io capră de cumpărat când el vrea să dea cinci șase sute de lei și o capră costă azi în jur de trei mii?" "Așa de mult, bre?" "Păi ce, e mult? Dacă porumbul costă două sute dubla! Da ăștia plecați mai de mult la oraș n-are de un' să știe și zice că vrei să-i speculezi dacă le ceri cât face. Așa că am luat-o pe-a mea să i-o duc. Pierd și io două mii dă lei, da mă are omu' în vedere, cum ar veni. Am venit ieri dimineață cu trenul și era să plătesc și amendă. Era un controlor mai al dracu' și unu' mai cumsecade, până la urmă ne-am înțeles da' vezi că doamna nevasta lu' dom director când a văzut capra a zis că nu-i trebuie și că să plec cu ea de unde am venit. Dom' director că nu, ea că pleacă d'aici! Până la urmă m-am dus la uzină și l-am schimbat pe paznicu' dă zi și i-am zis că stau eu de serviciu până la patru dimineața și pă urmă să vină el să mă schimbe. Acu o duc acasă. Pă d'oparte îmi pare bine că am salvat-o da n-am mai vândut-o pă nimica toata, da' acum să văd, nu m-o amenda ăștia că mă urc cu ea în tren?"

Zare se uită cu multă atenție la vagoanele clasă când cursa de persoane trage

la peronul din fața lor. Se gândește la clasele de obiecte care ar face stratificarea socială a posesorilor. La vagoanele de cale ferată, proprietate colectivă deci, stratificarea după confort și estetică funcțională ar fi cel mult o bază pentru clasificarea călătorilor. Urmărește cu mare atenție cât de confortabil
reușește să se așeze o capră pe platforma unui vagon de pasageri, clasa a doua. Contrastul nu e destul de puternic. Ehee, își zice el, dar câți oameni n-au călătorit în vagoane de vite și au tot sperat să ajungă vii la destinație!

Coboară în G. tocmai când se crapă de ziuă. E singurul pasager care coboară aici la o asemenea oră. Pe străzile noroioase ale satului nu se vede nici țipenie de om. Se apropie totuși de impiegat și-l roagă să-i spună în ce casă locuiește cu chirie tovarășul profesor Radu A. Grințu. Nu e prea departe - i se explică.

Îl scoală pe terist din somn tocmai când cocoșii cântă mai cu foc și câinii latră furioși că au fost treziți așa de cu ziuă. Îi strânge mâna și-l întreabă râzând:

- În ce direcție ziceai că săr peste cal?

*

tot fabricație de pâine și după ce am ieșit din fabricație m-am dus la cort și m-am culcat până la 12 ziua și după 12 m-am mutat cu somnul pe islaz și dormind am visat-o pe Mama că era parcă bolnavă și stătea în pat și a venit și cumnatu' Panait și la urmă am mai visat și un foc la nașu. Ardea niște trestie și o șiră de paie, după aia s-a mutat focul la domnul învățător și tot la fel ardea, miercuri am spălat rufe și după masă ni s-au dat cămăși noi fiindcă cele vechi au fost rupte complet, seara încă nu instalasem corturile și era lună plină, am jumulit iarbă și am făcut saltele și ne-am culcat. A doua zi am instalat și corturi și cuptoare în noul loc de cantonament, timp de aproape trei săptămâni am stat nemișcați în același loc fabricând pâine și lucrând zi și noapte în trei schimburi, când eram liber, ziua, o luam așa peste islaz cu mai mulți băieți și mergeam până în marginea pădurii și ne culcam acolo în niște poienițe cu flori, era liniște de nici nu ziceai că-i război și în vale se ridica fumul de la cuptoare drept în sus. acolo se făcea pâine și noi dormeam în poienițe ca niște prunci, așa, într-o margine de poieniță în pădurea aia de mesteceni și stejari și duzi, în plină câmpie, am găsit și niște tufe de zmeură, se făcuse jumătatea lui iunie și abia începeau să se pârguiască. Mă gândeam însă ce caută zmeura aia acolo, că pe la noi zmeura crește mai ales la munte, dar mă gândeam că și eu aș putea să încerc să pun în curte câteva tufe dacă am norocu' să mă întorc, uite că nici până azi n-am apucat s-o plantez să văd dacă se prinde sau nu.

Ascultătorul unor asemenea povești nu poate să nu se întrebe de rostul tonului neutru pe care sunt ele debitate. Se poate observa chiar un fel de indiferență a celui care povestește față de ceea ce noi numim război. Explicația pare a fi una singură: *Caporalul G.P. din armata română lupta încă de pe atunci în alt război.*

Carnet de regie: Clarificări. în 1973, în fața Adunării Generale a O.N.U., Willy Brandt (Premiul Nobel pentru Pace - tocmai premiul revendicat cu atâta nerușinare de ultimul deținut de la Spandau!) declara: “Din punct de vedere moral nu este nici o deosebire dacă un om este ucis în război sau este lăsat să moară de foame datorită indiferenței altora”. Conform unor evaluări UNESCO numai în același an 1973 au suferit de foame și subnutriție între 400 și 500.000.000 de copii. S-a calculat că în lumea întreagă disponibilitățile de alimente pe cap de locuitor nu au mai crescut din 1936, ba chiar au scăzut în ultimul deceniu. Acest *alt “război"* se poartă deci de multă vreme, iar un șef de cuptor de la o brutărie de campanie poate fi considerat, pe bună dreptate, un luptător, un erou, un nemuritor. Asta ar trebui să arate imaginile alb-negru și color ale filmului nostru.

La un moment vocea povestitorului se întrerupe brusc și aparatul de filmat se oprește din povestit pentru a-l căuta în afara cadrului. Nu-l găsește, dar în curtea școlii, în recreație, într-o dimineață însorită de mai, un nepot de-al lui Bobocică, un băiat de clasa a opta, îmi explică mie că bunicul lui s-a îmbolnăvit și e la spitalul din F. Trebuie să merg să-l văd. Abia peste o săptămână, împreună cu Zare Popescu, merg să-l vizitez pe bătrân. E acasă acum și spune că s-a însănătoșit, de a doua zi ar vrea să se ducă la muncă. Spune: “Mai credeam eu, dom’le profesor, să ajung să văd cu ochii ziua de azi? Să mă mai salvez atunci cu inundațiile? Să apuc să trăiesc și după un cutremur ca ăla de acum două luni?” Apoi îmi povestește că a fost bolnav “dă nu mai putea să respire" din cauza vinului, că l-a băut rece toată iama și că asta i-ar fi dăunat la “laringe”. Constatăm împreună că G.P. e un erou și că e nemuritor!

X .....

Y .....

Z. Este Zare Popescu un personaj în “romanul” Zmeura de câmpie?

(studiu)

S-ar putea să nu fie pentru că îi lipsesc mai multe elemente constitutive, dintre cele care sunt considerate obligatorii. Culoarea ochilor lui nu este nicăieri definită. El nu-și cunoaște nici măcar părinții. Nici nu vrea să-i cunoască. Este posibil un asemenea personaj?

Duminică 8 mai 1977

Zare merge mai întâi de-a lungul râului lat și leneș de câmpie. Urcă dealul nu prea înalt, îndepărtându-se de râu. Traversează un câmp abia semănat, ajunge în marginea pădurii Golovna. Este o după amiază de duminică. Își vătuiește urechile cu un anume fel de liniște (ciripit de păsări, vânt ușor printre frunzele abia născute, crengi uscate și frunze din toamna trecută trosnind sau foșnind sub picior). Început de mai într-o pădure bătrână din câmpie. Cuvintele “potecă, ierburi înalte, poiană, păsări" sunt evident inutile, neputincioase, stupide, în vecinătatea acestor forme, culori, spații, mișcări de aer și legături ale trupului cu ele. Modul în care privirea se încăpățânează să rămână agățată de firul subțire de apă, urechea se ațintește la zgomotul lui, buzele-l sorb, nu are nimic comun cu abstracția cuprinsă de cuvântul „timp”. Ar putea să numească somn toate acestea, dar, cum singurătatea nu cere cuvinte, cum și așa există prea multe față de nevoile noastre...

Despre mirosul alb și înalt al acestor ciorchini de insecte zumzăitoare pe care le punem să PRODUCĂ ceva pentru noi este mult mai bine să se tacă. Să nu se rostească nici un cuvânt!

Revine deci pe același drum (trei ore mai târziu - dacă timpul contează), se desprinde de marginea pădurii ca de un Andreescu veritabil, traversează câmpul, coboară o pantă nu prea abruptă, apa reîntâlnește, planturos de data aceasta, privirea. Drumul se lasă străbătut de pași egali, reapar forme de locuințe umane (un sat deci) și, împreună cu ele, un maldăr de cuvinte reocupându-și drepturi temporar uzurpate. Se îndreaptă spre casa în care Bobocică și Radu Grințu au rămas să povestească și să bea vin rece.

Pătrunde în grădina casei, în casă, în camera în care televizorul se adresează patetic semiîntunericului. Nu e nimeni aici. Urechile rămân vătuite, privirea-și păstrează fixitatea, buzele, limba, gâtlejul încă nu se despart de izvor. Mirosul ciorchinilor zumzăitori, culoarea lor albă (înălțată spre mai pur de vecinătatea fragmentară a verdelui), gustul mierii capătă dăinuire. Ecranul se luptă cu toate acestea, palpită, zvâcnește, transformă semiîntunericul într-o fosforescentă violetă.

Camera se populează treptat, este duminică 8 mai '77 și sunt mai multe meciuri de văzut. Zgomotul zarurilor în cutia de table, clinchet de pahare, un vin roșu bine păstrat peste iarnă. Așteptare. Ecranul își toarce alene zvâcnirile de alb și negru, ploaia lui de cuvinte de care încercăm să nu ne sinchisim. Un

vecin care întreabă:

- Ai săpat via, mă?

- Io mai am un rând, îl fac mâine.

- Păi mâine e 9 mai, glumește profesorul. (Parcă dacă e 9 mai nu poți săpa via!) Interlocutorul acceptă gluma. Râde.

- E Paștele. Atunci chiar era dă Paște.

- În patru'ș'cinci?

- Da, zice și se așază mai comod, s-a obținut legătura cu stadionul.

Vacarmul tribunelor, vocea emoționată a comentatorului au acum forța să submineze vătuirea auzului, fixitatea plăcută a privirii, răcoarea instalată pe buze și chiar mirosul florilor de zmeură de câmp care mai stăruie în nări.

Abia trecusem de Vesely. În satul următor am dormit într-o șură. Simțurile abia acum încep să fie maltratate de imagini, de zgomote, de speranțele și dezamăgirile unui sport. Grupa caporalului Nicolae a dormit în șura locuitorului K.

Dimineață, fântâna din curtea cehului, gamelă, apă rece, zgomot de motocicletă oprită lângă santinelă, băi camarade unde e corpu' dă comandă regimente 9 vânători dă munte?, a treia casă da' dă ce?, a capitulat germania da' nu mai spune la toți așteaptă ordinu, înapoi in șură caporalul Nicolae, bă ia sculați că acu să dă ordinu dă înaintare, drepți, știa ei ce înseamnă ordinu dă înaintare că pân Vesely trecusem foarte greu, îmbrăcați, spălați, nemții ar fi dincolo de pădure, adunarea! și sublocotenentu:

Ai noștri au deschis scorul, bucurie, clinchet de pahare, vacarmul tribunelor pătrunde până la noi prin difuzoarele aparatului, are vreo legătură această agresivitate „nevinovată" cu simțurile noastre maltratate, cu echilibrul lor atât de precar?

Bă băieți uite ce e (noi știam ceva de la caporal da' neam făcut că nu știm nimic) războiu s-a terminat, ăăăăăAAAăăăă, uraaaaaa, numai gamele pă tot ceru', acuma ordinu e să scotocim pădurea din față fără foc de armă.

Este pauza meciului și vom fuma câte o țigară pe prispă.

Poteci, poieni, ierburi înalte, păsări, izvoare și mirosul îmbătător al florilor de pădure.

Dincolo de pădure o șosea cu terasament înalt, peste șosea salt înainteee!, sare doar un băiat cu pușca mitralieră și dincolo neamțu care-i ordonă în românește (învățaseră românește, bre?!): STAI!, nici un foc dă armă pă băiatu ăla nu l-am mai văzut, până la 23 iulie cât am rămas noi în Cehoslovacia, o fi căzut prizonier în ultima zi? ăsta a fost norocu lui, era a treia zi dă Paște.

Vor fi existând, în pădurile de dincolo de Vesely, tufe de zmeură înflorită la începutul lui mai?

*****

(ZAȚ) Acesta este un termen tipografic. El desemnează un "text cules cu litere de plumb și așezat în forme de dimensiunile paginilor, gata pentru tipărit", adică un *obiect* care, chiar înainte ca dumneavoastră să ajungeți cu lectura la sfârșitul acestei fraze, a fost deja topit și a devenit din nou o bucată informă de plumb.

CUPRINS

Prefață / 3
Curriculum vitae / 10

PRESUPUNERI

A. Plăceri minore, catastrofe, glume / 14
B. lncidentul naște ipoteza/ 20
C. Pedagogul Grințu / 27
D. Despre numere matricole, despre nume și eroi / 33

INVESTIGAȚII

E. Imperii de cenușă, revoluții de fum / 45
F. Zmeura de câmpie / 52
G. Identitate personală /65
H. Adevărul ca proces / 75
I. rebus Idaeus / 89
J. Grințu Anton - infanterist marin / 97
K. Infanteria Marină și forța ei perlocuționară / 105

ALTE PĂRERI

L. Metoda pașilor adăugați / 112
M. Onomastică specială / 119
N. Modul activ al uitării / 127
O. Dragoste, surioară, maștihă! / 133
P. Cât timp povestim, război nu va fi! / 139
R. Excursie în prag de iarnă / 147
S. Alte scenarii de pace / 156
T. Raportul complet al "comisiei Gelu Popescu" / 156

AL TE INVESTIGA ȚII

U. Eterna cale a lupilor / 161
V. Urmele istorice al brutăriei nr.4 / 162
X / 179
Y / 179
Z. Este Zare Popescu un personaj in „romanul" Zmeura de câmpje? / 177